Sfinţii împăraţi Constantin († 337) şi Elena (†327) - ocrotitori ai creştinătăţii

(s.v. 21 mai/ s.n. 3 iunie)

Materiale despre Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena:

https://independent.academia.edu/emystea/Sf-Constantin-%C5%9Fi-Elena-(21-mai)

https://archive.org/details/@steaemy?query=Constantin+Elena

***

Prin Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena a adus Dumnezeu libertate religioasă în lume, a slăbit păgânismul şi idolatria şi a întărit Biserica şi credinţa creştină pe pământ. Sfânta drept-credincioasă împărăteasa Elena, întocmai cu apostolii (c.248 - c.329), a fost mama Sfântului împărat Constantin cel mare. Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus (27 februarie 272 - 22 mai 337) cunoscut

şi sub numele de Constantin I sau în cadrul Bisericii Ortodoxe sub titulatura de Sfântul Constantin cel mare, a fost un împărat roman, proclamat Augustus de către trupele sale în data de 25 iulie 306 d.Hr. şi care a condus Imperiul Roman până la moartea sa, survenită în anul 337. Biserica îi cinsteşte în rândul sfinţilor pe 21 mai, fiind numiţi „Sfinţii mari împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa Elena".

Cuprins

Evanghelia şi Apostolul zilei 6
În această lună (mai), ziua a douăzeci şi una - Sfinţii marii împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi Elena (Minei) 9
Canon de rugăciune către Sfinţii mari împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena 31
Acatistul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena..... 39
Rugăciunea întâi 49
Rugăciunea a doua 50
Acatistul Sfintei împărătese Elena, cea întocmai cu apostolii, mama Sfântului împărat Constantin (21 mai) 52
Paraclisul Sfinţilor împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi maica sa Elena..... 62
Rugăciune către Sfinții împărați, întocmai cu apostolii, Constantin și mama sa, Elena, și către Sfântul mare mucenic Procopie cu mama sa, Teodosia, pentru ocrotirea mamelor, copiilor, tinerilor, vârstnicilor și a tuturor celor căsătoriți (a episcopului Macarie Drăgoi)..... 76
Imnografie 78
Vieţile Sfinţilor - Viaţa Sfântului marelui împărat şi întocmai cu apostolii Constantin şi a maicii lui, Elena 80
Sfinții împărați Constantin și Elena - drumul spre sfințenie 97
Sinaxar - Pomenirea sfinţilor, măriţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin şi mama sa Elena 98
Sinaxar - Sfinții mari împărați și întocmai cu apostolii, Constantin și mama sa, Elena - 21 mai 100
Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfinţii mari împăraţi şi întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena 102
Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfinții mari împărați și întocmai cu apostolii Constantin și mama sa, Elena 104
Proloage - Pomenirea Sfinţilor, slăviţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin († 337) şi Elena († 327) .. 107
Viaţa Sfinţilor, slăviţilor şi de Dumnezeu încununaţilor împăraţi, cei întocmai cu apostolii, Constantin şi Elena 122

Predici şi editoriale la prăznuirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena 124
Părintele Ilie Cleopa - Predică la Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena 125
Sfântul Nicolae Velimirovici - Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfinţilor, măriţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin şi maica sa Elena..... 135
Cântare de laudă la Sfântul Constantin cel mare..... 138
Mitropolitul Augustin de Florina - Predică la pomenirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena - Contribuţia oferită umanităţii de Constantin cel mare 140
Sfântul Antim Ivireanul - Cuvânt de învăţătură la Sfinţii şi întocmai cu apostolii împăraţi Constantin şi Elena..... 144
Părintele Sergiu Roşca - Predică la Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, întocmai ca apostolii..... 149
Părintele Ion Cârciuleanu - Sfinţii împăraţi Constatin şi Elena 153
Pr. drd. Mihai Zvorâşte - Panegiric la sărbătoarea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena..... 158
Pr. Vasile Gordon - Predică la sărbătoarea Sfinţilor mari împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi mama sa, Elena 161
Preasfinţitul Ioachim Băcăuanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului şi Bacăului - Prin Sfântul Constantin am primit darul divin al libertăţii credinţei..... 165
Fiica împăratului Constantin cel mare, vindecată de Sfânta Agnia..... 176
Cuvânt de trezire la praznicul Sfinţilor împăraţi: "Să luăm aminte, nu putem să dormim, nu putem să fim căldicei în timpurile acestea… ". Părintele Ieremia de la Putna despre prigoana creştinilor, culpabilizarea Bisericii şi "planurile diabolice de a schimba minţile oamenilor, începând cu copiii noştri"..... 178
Cezarul şi Biserica - Ieri, azi şi mâine, între protecţie şi prigoană. Gânduri pastorale la sărbătoarea Sfântului împărat Constantin cel mare: "El a impus libertatea religioasă, azi conducătorii politici europeni şi autohtoni o batjocoresc, desfiinţând-o"..... 182
Jurnalistul Andrei Vlădăreanu mărturisește: "Biserica oricum nu are voie să dea Sângele și Trupul lui Hristos nici apostaților, nici celor care se îndoiesc. Niciodată. Și oricum, Biserica nu dă Sfânta Împărtășanie nimănui cu forța. Cu forța lucrează ceilalți"..... 188
Eiríni Artémi - Politica religioasă a împăraţilor bizantini. Partea I: Epoca lui Constantin cel mare 190
Gheorghios Metallinos - Constantin cel mare şi adevărul istoric..... 199
Prof. dr. Marin Sebastian - Sfânta împărătească Elena..... 218

Critica Părintelui Mihail Pomazansky la "Teologia liturgică " a Pr. Alexander Schmemann, bogată în teze de vădită influenta protestantă 225
Părintele Serafim Rose despre "reformismul" liturgic al Pr. Al. Schmemann şi Teologia academică influenţat de moda apuseană şi de duhul lumesc 226
Biserica creştină în timpul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena 248
Nicoleta Enculescu - Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena în tradiţia poporului român 260
Pomenirea Sfinţilor, slăviţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin († 337) şi Elena († 327) 264
Biruinţele Crucii şi piedicile vrăjmaşului - despre viaţa Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena 268
Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena 271
„Lumea urăşte pe creştini, pentru că se împotrivesc plăcerilor ei" 278
Gheorghe Cristian Popa - Cultul Sfinţilor împăraţi a înflorit în Dealul Patriarhiei odată cu aducerea în 2002 a moaştelor lor - De nouă ani, mai aproape de noi 280
Andrei Butu, Diac. Vasile Robert Nechifor - Hramul istoric al Catedralei Patriarhale din București 283
Arhimandrit Paisie Teodorescu - Frânturi din istoria ctitoririi Catedralei Patriarhale 289
Monalise Hihn - Așa s-a scris istoria: Catedrala „ Sfinții împărați Constantin și Elena" din Hunedoara 296
Preot Petru Roncea - Popas duhovnicesc la Sfinții împărați Constantin și Elena 303
Nicolae Pintilie - Sfântul Constantin cel mare şi răspândirea religiei creştine 306
Sfântul Constantin cel mare şi creştinarea Europei 310
Pr. Dorin Picioruș - Sfinții împărați și întocmai cu apostolii Constantinus cel mare și mama sa, Helena 316
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Convertirea Sfântului Constantin cel mare 322
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Constantin cel mare, împăratul care a schimbat faţa lumii 324
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Marele Constantin care a schimbat faţa lumii cu puterea Crucii 326
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Constantin cel mare și creștinismul . 330
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Apărător al creştinismului şi al unităţii Bisericii 332
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Constantin cel mare, împăratul creștin al Romei 336

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Constantin cel mare, împăratul simbol pentru istoria creştină 339
Lect. dr. Sebastian Laurenţiu Nazâru - Constantin cel mare, împărat și apostol al lui Hristos 342
Prof. dr. Mihaela Palade - Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena împreună cu Hristos răstignit la Hurezi 347
Alexandru Nan - Duminica, de 1.700 de ani zi de odihnă și de prăznuire a Învierii Domnului 352
Sorin Ioniţe - Patriarhul Daniel reamintește grija Sfântului Constantin cel mare pentru creștinii daco-romani 359
Povestioară religioasă pentru copii - Sfinţii Constantin şi Elena 362
Povestioară religioasă pentru copii - Protectorii creştinismului 364
Icoana făcătoare de minuni a Sfântului împărat Constantin cel mare 366
Eusebiu de Cezareea - „În acest semn vei învinge!” 370
Eusebiu de Cezareea - Crucea Sfântului împărat Constantin cel mare 372
Eusebiu de Cezareea - Sfânta Elena, o împărătească în mijlocul poporului 375
Pr. dr. Mihai Roşu - Sfânta împărătească Elena, model al dragostei de Dumnezeu şi de oameni 377
Andreea Vieru - Sfânta Elena, împărăteasa care ne-a dăruit Crucea lui Hristos 383
Sfânta Elena, o împărătească pe urmele Mântuitorului 387
Adrian Agachi - Pelerinajul Sfintei Elena în Ţara Sfântă 393
Mormântul Sfintei Elena 396
Moaștele Sfintei împărătese Elena 402
Icoana şi moaştele Sfintei împărătese Elena din Anassis, la sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor 418
Anda Postolache - 2013, an omagial pentru Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena 421
De ziua Sfântului ierarh Nicolae au fost aduse moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena la Deva 425
Luana Luban - Pe urmele Sfintei împărătese Elena... la Paris 430
Pictură 437
Mormântul cu moaștele Sfintei împărătese Elena și ale Sfântului mucenic Artemie - Biserica Santa Maria din Roma 447
Paraclisul Sfintei Elena - Biserica Sfântului Mormânt 461
Semnificaţia numelor Constantin şi Elena 465
Icoane 470

Evanghelia şi Apostolul zilei

Evanghelia

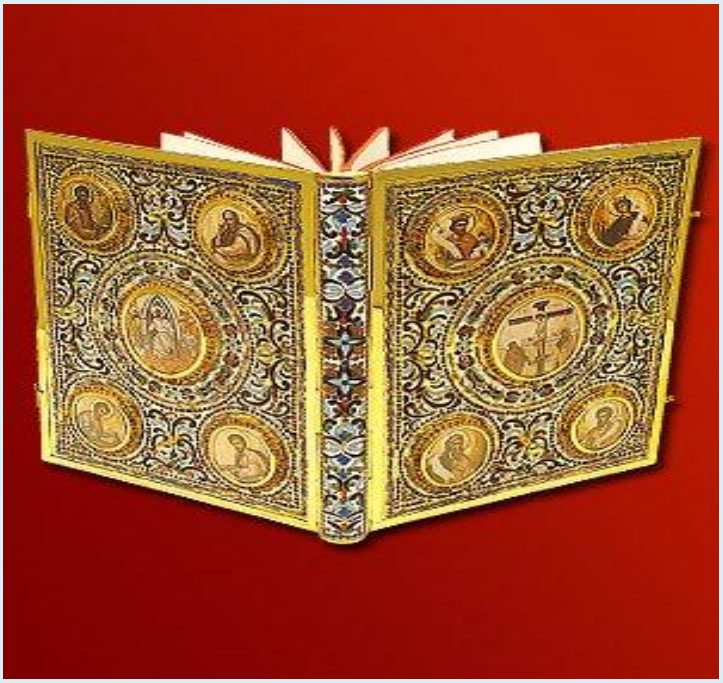

Ev. Ioan 10, 1-9

Zis-a Domnul către iudeii ce veniseră la Dânsul:
1. Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe uşă, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur şi tâlhar.
2. Iar cel ce intră prin uşă este păstorul oilor.

3. Acestuia portarul îi deschide şi oile ascultă de glasul lui şi oile sale le cheamă pe nume şi le mână afară.
4. Şi când le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor şi oile merg după el, căci cunosc glasul lui.
5. Iar după un străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul lui.
6. Această pildă le-a spus-o Iisus, dar ei n-au înţeles ce înseamnă cuvintele Lui.
7. A zis deci iarăşi Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sunt uşa oilor.
8. Toţi câţi au venit mai înainte de Mine sunt furi şi tâlhari, dar oile nu i-au ascultat.
9. Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.

Apostol

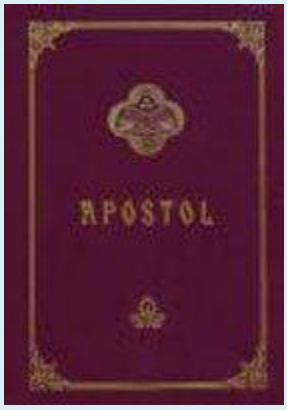

Faptele Sfinţilor Apostoli

Ap. Fapte 26, 1, 12-20

În zilele acelea,
1. Agripa a zis către Pavel: Îţi este îngăduit să vorbeşti pentru tine. Atunci Pavel, întinzând mâna, se apăra:
12. Şi în felul acesta, mergând şi la Damasc, cu putere şi cu însărcinare de la arhierei,
13. Am văzut, o, rege, la amiază, în calea mea, o lumină din cer, mai puternică decât strălucirea soarelui, strălucind împrejurul meu şi a celor ce mergeau împreună cu mine.
14. Şi noi toţi căzând la pământ, eu am auzit un glas care-mi zicea în limba evreiască: Saule, Saule, de ce Mă prigoneşti? Greu îţi este să loveşti în ţepuşă cu piciorul.

15. Iar eu am zis: Cine eşti Doamne? Iar Domnul a zis: Eu sunt Iisus, pe care tu Îl prigoneşti.
16. Dar, scoală-te şi stai pe picioarele tale. Căci spre aceasta M-am arătat ţie: ca să te rânduiesc slujitor şi martor şi al celor ce ai văzut şi al celor întru care Mă voi arăta ţie.
17. Alegându-te pe tine din popor şi din neamurile la care te trimit,
18. Să le deschizi ochii, ca să se întoarcă de la întuneric la lumină şi de la stăpânirea lui satana la Dumnezeu, ca să ia iertarea păcatelor şi parte cu cei ce s-au sfinţit, prin credinţa în Mine.
19. Drept aceea, rege Agripa, n-am fost neascultător cereştii arătări;
20. Ci mai întâi celor din Damasc şi din Ierusalim şi din toată ţara Iudeii şi neamurilor le-am vestit să se pocăiască şi să se întoarcă la Dumnezeu, făcând lucruri vrednice de pocăinţă.

În această lună (mai), ziua a douăzeci şi una - Sfinţii marii împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi Elena (Minei)

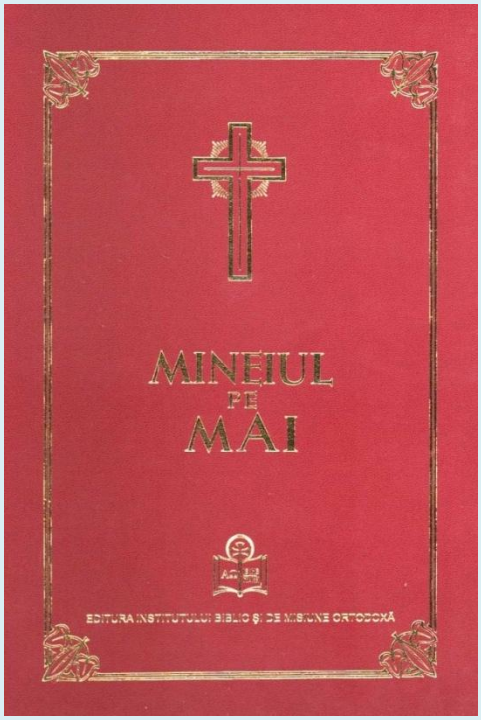

La Vecernie

După obişnuitul Psalm, se cântă: Fericit bărbatul..., starea întâi, iar de se va întâmpla Duminica, se citeşte Catisma întreagă. La Doamne strigat-am..., punem stihirile pe 8, ale praznicului 3, şi ale sfinţilor 3, făcându-le pe 5; iar de se va întâmpla afară de praznic cântăm numai ale sfinţilor aceste trei Stihiri. Făcându-le pe 8, glasul al 4-lea.

Stihirile Sfinţilor împăraţi, glasul al 4-lea:

Podobie: Dat-ai semn celor ce...

Armă prea tare împăratului nostru ai dat cinstită Crucea Ta, prin care a împărăţit pe pământ cu dreptate, strălucind cu buna credinţă, şi Împărăţiei Cerurilor s-a învrednicit prin milostivirea Ta. Cu care slăvim rânduiala Ta cea iubitoare de oameni, Iisuse Atotputernice, Mântuitorule al sufletelor noastre.

Dat-ai Iubitorule de oameni bine credincioasei slugii Tale înţelepciunea lui Solomon, blândeţile lui David şi dreapta credinţă a apostolilor, ca un Împărat al împăraţilor şi Domn al tuturor celor ce domnesc. Pentru aceasta slăvim rânduiala Ta cea iubitoare de oameni, Iisuse Atotputernice, Mântuitorule al sufletelor noastre.

Întâi tu ţi-ai supus porfira de bunăvoie lui Hristos pururea pomenile împărate, pe Dânsul cunoscându-l Dumnezeu şi Împărat peste toate, tuturor Făcător de bine, de biruinţă dătător, şi mai înalt decât toată stăpânia şi puterea. Pentru aceasta ţie iubitorule de Hristos, împărăţia ţi-a îndreptat, Iisus Iubitorul de oameni şi Mântuitorul sufletelor noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glasul al 2-lea, a lui Vizantie*

Darurile cele bogate şi mai bune primind de la Dumnezeu, împărate prea puternice, mare Constantine, bine întru dânsele ai sporit. Că luminându-te cu razele Preasfântului Duh, de la sfinţitul Silvestru, prin Botez, între împăraţi te-ai arătat nebiruit, lumea ca un dar o ai dăruit Făcătorului tău, şi împărătească cetatea cea de Dumnezeu cinstitoare. Pentru aceasta nu înceta rugându-te lui Hristos Dumnezeu, ca cel ce ai îndrăzneală, să dăruiască tuturor celor ce săvârşesc pomenirea ta, iertare de păcate şi mare milă.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de este în post, să se zică dogmatica învierii.

Trecut-a umbra legii şi darul a venit, căci precum rugul n-a ars fiind aprins, aşa Fecioară ai născut, şi Fecioară ai rămas; în locul stâlpului celui de foc, a răsărit Soarele dreptăţii; în locul lui Moise, Hristos, mântuirea sufletelor noastre.

Vohod: Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, a Sfântului, Fericitului, Iisuse Hristoase, venind la apusul soarelui, văzând lumina cea de seară, lăudăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu; vrednic eşti în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, cel ce dai viaţă, pentru aceasta lumea Te slăveşte.

Prochimenul zilei.

Vezi: De se va întâmpla întru aceste două praznice, în ziua înălţării sau în ziua Duminicii a Cincizeci de zile, zicem întâi Paremiile praznicului, apoi ale sfinţilor împăraţi.

De la a treia Carte a împăraţilor citire:

Cap. 8, vers 22.

Stătut-a Solomon înaintea feţei Jertfelnicului Domnului, în preajma a toată adunarea lui Israil, şi şi-a tins mâinile sale la Cer şi a zis: Doamne Dumnezeul lui Israil, nu este Dumnezeu precum Tu în Cer sus, şi pe pământ jos. De vreme ce Cerul, şi Cerul Cerului nu sunt destul Ţie, în ce chip casa aceasta, care o am

zidit întru numele Tău! Deci caută şi spre rugăciunea mea, Doamne Dumnezeul lui Israil ca să auzi cererea şi rugăciunea, cu care se roagă robul Tău înaintea Ta către Tine astăzi. Să fie ochii Tăi deschişi spre casa aceasta ziua şi noaptea, spre locul acesta de care ai zis, fi-va numele Meu acolo. Ca să auzi rugăciunea cu care se roagă robul Tău în locul acesta ziua şi noaptea şi să asculţi cererea robului Tău şi a norodului Tău Israil, ori câte vor cere în locul acesta, şi Tu să-i auzi în locul locuinţei Tale în Cer. Şi să faci, şi Milostiv să le fii lor.

Din proorocia lui Isaia citire:

Cap. 61, vers. 10-11; Cap. 62, vers. 1-5

Să se bucure sufletul meu de Domnul, că m-a îmbrăcat în haina mântuirii, şi cu veşmântul veseliei m-a acoperit, ca unui mire mi-a pus mie cunună, şi ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoaba. Şi ca un pământ ce-i creşte floarea lui, şi ca o grădină ce-i răsar seminţele ei, aşa va arăta Domnul dreptatea şi bucuria înaintea tuturor limbilor. Pentru Sion nu voi tăcea, şi pentru Ierusalim nu voi înceta. Până când va ieşi ca o lumină dreptatea mea, şi mântuirea mea ca o făclie se va aprinde. Şi vor vedea noroadele dreptatea ta, şi toţi împăraţii pământului slava ta, şi te vor chema pe tine cu nume nou pe care îl va numi Domnul. Şi vei fi cununa frumuseţii în mâna Domnului, şi stema împărăţiei în mâna Dumnezeului tău. Şi nu te vei mai chema părăsită. Şi pământul tău nu se va mai numi pustiu, că întru tine se va chema numele Meu nou şi pământul tău de locuit, că va plăcea Domnului întru tine, şi pământul tău de locuinţă va fi. Şi în ce chip locuieşte tânărul cu fata, aşa vor locui feciorii tăi cu tine, pentru că va fi în ce chip se veseleşte mirele de mireasă, aşa se va veseli Domnul de tine.

Din Proorocia lui Isaia citire:

Cap. 60, vers I,

Luminează-te, luminează-te Ierusalime, căci a venit lumina ta, şi slava Domnului peste tine a răsărit. Că iată întuneric va acoperi pământul, şi negură peste limbi, iar peste tine se va arăta Domnul, şi slava Lui întru tine se va vedea, şi vor merge împăraţi întru lumina ta, şi neamuri întru strălucirea răsăritului tău. Ridică împrejur ochii tăi şi vezi, adună-ţi pe feciorii tăi întru tine veni-vor toţi feciorii tăi de departe, şi fetele tale pe umeri se vor ridica. Atuncea vei vedea şi te vei bucura şi te vei teme, şi te vei înfricoşa cu inima, că se va întoarce la tine bogăţia mării, şi noroadele păgânilor. Şi-ţi vor veni ţie cirezi de cămile, şi te vor acoperi cămile de la Madiam şi de la Ghefar, toţi de la Sava vor veni aducându-ţi ţie aur şi tămâie vor aduce ţie, şi piatră scumpă, şi mântuire de la Domnul vor spune, şi toate oile Chedarului se vor aduna la tine, şi berbecii Navaotului vor veni la tine. Şi se vor înălţa cele plăcute pe altarul Meu, şi casa rugii Mele se va mări. Iar oarecari ca norii zboară, şi ca porumbii cu puii săi. Întru mine este

Sionul. Pe mine Ostroavele m-au aşteptat şi corăbiile de la Tarsis întâi, ca să aduc pe feciorii tăi de departe, şi aurul şi argintul lor cu dânşii, pentru numele Domnului cel sfânt şi ca să se slăvească Sfântul lui Israil; şi vor zidi feciorii celor străini zidurile tale, şi împăraţii limbilor vor sta înaintea ta, că pentru mânia Mea te-am bătut, şi pentru mila Mea te-am iubit. Şi se vor deschide porţile tale pururea, ziua şi noaptea nu se vor închide, ca să se aducă la tine facerea limbilor, şi împăraţii lor să se aducă. Că neamurile şi împăraţii care nu vor sluji ţie, vor pieri, şi limbile cu pustiire se vor pustii. Şi slava Libanului la tine va veni cu chiparos şi cu pin şi cu cedru, împreună să cinstească locul cel sfânt al Meu, şi locul picioarelor Mele îl voi mări. Şi vor veni la tine temându-se feciorii celor ce te-au supus şi te-au mâniat pe tine; şi se vor închina la urmele picioarelor tale toţi cei ce te-au întărâtat pe tine. Şi te vei chema cetate a Domnului, Sion al Sfântului lui Israil. Pentru că ai fost tu părăsită şi urâtă (defăimată), şi nu era cine să-ţi ajute ţie. Şi te voi pune spre bucurie veşnică, şi spre veselie în neam şi în neam. Şi vei suge laptele noroadelor şi bogăţia împăraţilor vei mânca. Şi vei cunoaşte că Eu sunt Domnul cel ce te mântuiesc pe tine, şi Mântuitorul tău Dumnezeul lui Israil.

Apoi citim: Învredniceşte-ne, Doamne, în seara aceasta, fără de păcat să ne păzim noi. Bine eşti cuvântat, Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri şi lăudat şi prea slăvit este numele Tău în veci. Amin. Fie Doamne mila Ta spre noi, precum am nădăjduit întru Tine. Bine eşti cuvântat Doamne, învaţă-ne pe noi îndreptările Tale. Bine eşti cuvântat Stăpâne, înţelepteşte-mă cu îndreptările Tale. Bine eşti cuvântat Sfinte, luminează-mă cu îndreptările Tale. Doamne, mila Ta este în veac; lucrurile mâinilor Tale nu le trece cu vederea. Ţie se cuvi-ne laudă, Ţie se cuvine cântare, Ţie slavă se cuvine: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

[Ectenie…]

La Litie

Stihirile, de se va întâmpla în ziua Înălţării sau a Pogorârii Preasfântului Duh, să se zică întâi ale praznicului, apoi ale sfinţilor, glasul 1:

După datorie săvârşim pomenirea ta, Constantine, cela ce eşti întocmai cu apostolii, temeiul tuturor împăraţilor şi lauda. Că luminat fiind cu razele Duhului, toată Biserica lui Hristos o ai luminat, soboare de credincioşi de pretutindenea ai adunat, în luminată cetatea niceienilor, unde întărâtarea celor răi credincioşi s-a stins, şi limbile ereticilor au slăbit, şi au înnebunit; iar cununa ortodocşilor s-a înălţat, arătându-se credinţa. Pentru aceasta de dânşii te-ai lăudat ca un prea drept credincios, şi te-ai propovăduit a fi părinte tuturor împăraţilor, ca cel ce în-

tâi ai luat porfira de la Dumnezeu. Pentru aceasta te rugăm cei ce săvârşim pomenirea ta cu credinţă: Cere curăţire de păcate sufletelor noastre.

Nu de la oameni ai luat chemarea, ci ca dumnezeiescul Pavel, o ai avut aceasta mai vârtos de sus, lăudate Constantine, cela ce eşti întocmai cu apostolii, de la Hristos Dumnezeu. Că semnul Crucii pe Cer văzând, şi cu acesta vânându-te ca un bun vânat, întru acesta şi biruitor neînvins împotriva văzuţilor şi nevăzuţilor vrăjmaşi te-ai arătat. Pentru aceasta te rugăm pe tine ca pe un prea călduros rugător, noi aceşti pământeşti după vrednicie prăznuirea ta cinstind, ca cu îndrăzneală să ne ceri nouă luminare, curăţire şi mare milă.

Glasul al 2-lea, a lui Vizantie: Pomenirea bine credinciosului Constantin, ca nişte mir deşertat astăzi a răsărit, că pe Hristos dorind, idolii a urât, Biserică a ridicat pe pământ Celui ce S-a răstignit pentru noi, şi în ceruri a luat cununa nădejdii.

Glasul al 3-lea: Vârstă de tinereţe purtând ca şi dumnezeiescul Pavel, de sus ai luat dumnezeiescul dar, şi semeţia cumplitului oştitor cu toată arma Crucii o ai surpat, lauda împăraţilor, Constantine cela ce eşti întocmai cu apostolii, roagă-te pentru noi către Domnul, să se mântuiască sufletele noastre.

Glasul al 4-lea: Laudă lui Dumnezeu din buze de lut să cântăm, întru dumnezeiască pomenirea ta, Constantine prea lăudate, căci tu te-ai arătat curat ostaş al Cuvântului credinţei, batjocorind în privelişte chipurile idolilor, şi acum te-ai socotit întru lumina Treimii, luminând gândurile noastre cu rugăciunile tale.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glasul al 5-lea*

Biserica astăzi împodobindu-se, cu stăpânia ta împărate, cu taină se veseleşte, şi prea cinstită pomenirea ta după vrednicie cu laude o cinsteşte, strigând: Bucură-te, cela ce lui Pavel ai râvnit, şi Crucea lui Hristos o ai ridicat, şi cursele celui împotrivă luptător le-ai sfărâmat. Bucură-te, cela ce eşti mai ales între împăraţi, şi cu apostolii întocmai cinstit. Bucură-te, întărirea credincioşilor, Constantine fericite, nu înceta rugându-te pentru noi către Domnul, ca cela ce ai îndrăznire, podoaba împăraţilor.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de va fi afară de praznice, să se zică a Născătoarei aceasta, asemenea.

Fecioară prea curată, proorociile cele pentru tine s-au plinit, pentru că unul din prooroci, uşă te-a numit pe tine în Eden căutând spre răsărituri, prin care nimenea n-a trecut fără numai Ziditorul tău şi a toată lumea; iar altul, rug arzând

cu foc, căci întru tine S-a sălăşluit Focul Dumnezeirii, şi ai rămas nearsă; altul munte sfânt dintru care S-a tăiat Piatra cea din capul unghiului fără de mâini omeneşti, şi a lovit capul lui Nabucodonosor cel netrupesc. Cu adevărat mare şi prea slăvită taină este cea întru tine. Pentru aceasta te slăvim, căci prin tine s-a făcut mântuirea sufletelor noastre.

La Stihoavnă

De se va întâmpla praznicul Înălțării sau a cincizeci de zile, zicem Stihirile praznicului, iar de nu, cântăm;

Stihirile sfinţilor, glasul al 2-lea:

Podobie: Când de pe lemn, mort Te-ai pogorât, cel din Arimateea pe Tine, viaţa tuturor, cu smirnă şi cu giulgiu Te-a înfăşurat, Hristoase şi cu dragoste s-a îndemnat a săruta, cu inima şi cu buzele, trupul Tău cel nestricat. Însă fiind cuprins de frică, se bucura strigând către Tine: Slavă smereniei Tale, iubitorule de oameni!

Întâi tu împărat a fi creştinilor, de la Dumnezeu ai primit sceptrul Constantine; căci ție ți s-a arătat semnul cel de mântuire, cel ce era ascuns în pământ. Cu care şi pe toți păgânii i-ai supus sub picioarele romanilor, armă nebiruită având de viaţă făcătoarea Cruce, fericite, prin care te-ai şi adus Dumnezeului nostru.

Stih: Înălţat-am pe cel ales din poporul Meu; aflat-am pe David sluga Mea, cu untdelemn sfânt al Meu l-am uns pe el.

Cu adevărat, fericit este sânul şi sfinţitul pântece care te-a purtat, împărate al lumii dorite, bucuria creştinilor, Constantine de Dumnezeu încununate, mărirea romanilor, bogăţia şi scutitorule al săracilor şi al văduvelor, acoperământule al celor smeriţi, şi al celor ce nu se pricep; îndreptătorule după adevăr al celor necăjiţi, şi mântuirea celor robiţi.

Stih: Pentru aceasta te-a uns pe Tine Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untuldelemn al bucuriei mai mult decât pe părtaşii Tăi.

Cu dorul şi cu dragostea lui Hristos, rănită fiind maica odraslei celei prea dulci, grăbindu-se a venit la Sfântul Sion, la locul cel sfânt, întru care S-a răstignit voind Mântuitorul nostru, ca să ne mântuiască pe noi; unde Crucea ridicând, bucurându-se a strigat: Slavă Celui ce mi-a dăruit mie aceea de care aveam nădejde.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glasul al 8-lea*

Lumina cea prea luminoasă, luceafărul cel de seară, din necredință la credința Dumnezeirii venind, te-ai adus să sfinţeşti pe norod şi cetatea. Şi chipul Crucii pe Cer văzându-l, ai auzit de acolo: Întru aceasta biruieşte pe vrăjmaşii tăi; de unde luând cunoștința Duhului, preot te-ai uns şi împărat, cu untdelemn, întărind Biserica lui Dumnezeu, părinte al ortodocșilor împărați, al căruia şi sicriul izvorăşte tămăduiri, Constantine cel ce eşti întocmai cu apostolii, roagă-te pentru sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de este în post, a Născătoarei învierii.

Fecioară nenuntită care negrăit ai zămislit pe Dumnezeu cu trup, Maica Dumnezeului Celui Preaînalt, rugăciunile robilor tăi primeşte-le ceea ce eşti cu totul fără prihană, care tuturor dăruieşti curăţire de greşeli. Acum rugăciunile noastre primindu-le, roagă-te să ne mântuim noi toți.

Tropar, glasul al 8-lea: Chipul Crucii Tale pe Cer văzându-l, şi ca Pavel chemarea nu de la oameni luând, cel între împărați apostolul Tău Doamne, împărătească cetate în mâinile Tale o a pus. Pe care mântuieşte-o totdeauna în pace pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, unule Iubitorule de oameni.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de va fi afară de praznice, al Născătoarei învierii:

Cela ce pentru noi Te-ai născut din Fecioară şi răstignire ai răbdat, Bunule, care, cu moartea pe moarte ai prădat şi învierea ai arătat, ca un Dumnezeu, nu trece cu vederea pe cei ce i-ai zidit cu mâna Ta. Arată iubirea Ta de oameni, Milostive, primeşte pe Născătoarea de Dumnezeu, care Te-a născut şi se roagă pentru noi, şi mântuieşte, Mântuitorule, pe poporul cel deznădăjduit.

Şi Otpustul.

La Utrenie

La Dumnezeu asta Domnul..., Troparul praznicului de 2 ori, Slavă..., al Sfinţilor, Şi acum..., al praznicului; iar de este afară de Praznice, Troparul Sfinţilor de 2 ori şi al Născătoarei Învierii.

După întâia Catismă. **Sedealna**, glasul al 3-lea:

Podobie: Pentru mărturisirea...

Nou David te-ai făcut cu obiceiurile, dar de sus primind al împărăţiei pe creştetul tău, că cu untdelemn prin Duhul te-a uns pe tine, mărite, Cuvântul cel ce este mai presus înfiinţat şi Domnul. De unde ai luat şi sceptrul împărătesc înţelepte, cerându-ne nouă mare milă. (de două ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de va fi în post, să se zică a Născătoarei, însăţi Podobia.

De frumuseţea fecioriei tale şi de prea luminată curăția ta, Gavriil mirându-se a strigat ţie, Născătoare de Dumnezeu: Ce laudă vrednică voi aduce ţie, sau ce te voi numi pe tine, nu mă pricep şi mă minunez. Pentru aceasta precum mi s-a poruncit, strig ţie: Bucură-te ceea ce eşti plină de dar.

După a doua Catismă, **Sedealna**, glasul al 6-lea:

Podobie: Puterile îngereşti...

Rănit fiind pe Cruce, Făcătorul soarelui şi al făpturii, pe tine ca pe o stea luminoasă, din Cer prin stele te-a tras, căruia întâi şi stăpânia împărătească ți-a dat. Pentru aceasta pe tine te lăudăm Constantine împărate prea credinciosule, împreună cu Elena, maica ta cea de Dumnezeu înțeleptită. *(de două ori)*

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de este afară de praznice a Născătoarei aceasta:

Mai-nainte a spus Ghedeon zămislirea şi a vestit David naşterea ta, Născătoare de Dumnezeu, că S-a pogorât ca ploaia pe lână Cuvântul în pântecele tău, şi ai odrăslit mai presus de fire, pământule sfinte, lumii mântuire, pe Hristos Dumnezeul nostru, ceea ce eşti plină de dar.

După Polieleu, **Sedealna**, glasul al 4-lea:

Podobie: Degrab ne întâmpină pe noi mai înainte până ce nu ne robim când vrăjmaşii Te hulesc pe Tine şi ne îngrozesc pe noi, Hristoase, Dumnezeul nostru, pierde cu Crucea Ta pe cei ce se luptă cu noi, ca să cunoască cât poate credinţa dreptmăritorilor, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Pomenirea ta cea bine vestită, arătându-se nouă, luminează marginile cu lumina cunoştinţei de Dumnezeu, Constantine de Dumnezeu insuflate. Că tu între împăraţi, cu bună credinţă te-ai arătat, legea Împăratului ceresc păzind. Pentru aceasta cu rugăciunile tale mântuieşte-ne (izbăveşte-ne) pe noi de ispite. *(de două ori)*

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de va fi în post să se zică a Născătoarei aceasta:

Pe Dumnezeu cel mai presus de vremi şi mai înainte de veci, sub vremi L-ai născut cu trup mai presus de fire, pe Dumnezeu Omul, prea curată. Pentru aceasta pe tine de Dumnezeu Născătoare după adevăr şi drept toți mărturisindu-te, cu osârdie ție strigăm: Slavei celei veşnice pe toţi îi învredniceşte.

Antifonul dintâi al glasului al patrulea.

Prochimen glasul al 4-lea: Înălţat-am pe cel ales din poporul Meu; aflat-am pe David sluga Mea, cu untdelemn sfânt al Meu l-am uns pe el.

Stih: Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeule, Dumnezeul Tău cu untdelemn al bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi.

Toată suflarea...

De la **Sfânta Evanghelie de la Ioan** citire

Evanghelia de la Ioan: Zis-a Domnul: Eu sunt uşa, prin Mine de va intra cineva...

Ev. Ioan 10, 9-16

Zis-a Domnul
9. Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.
10. Furul nu vine decât ca să fure şi să junghie şi să piardă. Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă.
11. Eu sunt Păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale.
12. Iar cel plătit şi cel care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind şi lasă oile şi fuge; şi lupul le răpeşte şi le risipeşte.
13. Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit şi nu are grijă de oi.

14. Eu sunt păstorul cel bun şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele Mă cunosc pe Mine.
15. Precum Mă cunoaşte Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl. Şi sufletul Îmi pun pentru oi.
16. Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor.

Psalmul 50

1. Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta
2. Şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea.
3. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte.
4. Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea.
5. Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut, aşa încât drept eşti Tu întru cuvintele Tale şi biruitor când vei judeca Tu.
6. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea.
7. Că iată adevărul ai iubit; cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie.
8. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.
9. Auzului meu vei da bucurie şi veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite.
10. Întoarce faţa Ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le.
11. Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele.
12. Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la mine.
13. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale şi cu duh stăpânitor mă întăreşte.
14. Învăţa-voi pe cei fărădelege căile Tale şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce.
15. Izbăveşte-mă de vărsarea de sânge, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.
16. Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta.
17. Că de ai fi voit jertfă, Ţi-aş fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi.
18. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.
19. Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta, Sionului şi să se zidească zidurile Ierusalimului.
20. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glasul al 2-lea*

Pentru rugăciunile de Dumnezeu împăraţilor tăi, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre.

***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, a Născătoarei de Dumnezeu**, asemenea*

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre.

Stih: ***Miluiește-ne, Dumnezeule, după mare mila ta și după mulțimea îndurărilor Tale, curățește fărădelegile noastre.***

Apoi **Stihira**, glasul al 2-lea: Pomenirea bine credinciosului Constantin, ca nişte mir deşertat astăzi a răsărit, că pe Hristos dorind, pe idoli a defăimat, şi Biserică a ridicat pe pământ Celui ce S-a răstignit pentru noi, şi în ceruri a luat cununa nădejdii.

Iar de se va întâmpla în ziua prazniculuiînălţării sau a Pogorârii Preasfântului Duh, sau în vreo Duminică să se zică Evanghelia prazniculuisau a Duminicii.

Canoanele

De se va întâmpla în ziua înălţării sau a Pogorârii Preasfântului Duh, cântăm Canonul prazniculuii, cu Irmoasele pe 10, şi al Sfântului pe 4. Catavasia prazniculuii; După Cântarea a 3-a, Condacul şi Icosul prazniculuii, şi la Cântarea a 9-a, nu cântăm: Ceea ce eşti mai cinstită... Iar de se va întâmpla într-altă zi, cântăm Canonul prazniculuii, cu Irmosul pe 6 şi al Sfinţilor pe 8. Catavasia prazniculuii; după a 3 Cântare, Condacul şi Icosul prazniculuii; după Cântarea a 6-a. Condacul şi Icosul sfinţilor. La a 9-a Cântare cântăm: Ceea ce eşti mai cinstită... Iar de se va întâmpla afară de toate praznicele adică în postul apostolilor, cântăm Canonul Născătoare de Dumnezeu cu Irmosul pe 6, şi al sfinţilor pe 8.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu, caută-l înainte întru această lună în 25 de zile.

Canonul Sfinţilor împăraţi

Cântarea 1

Irmos: Apa trecând-o ca pe uscat şi din răutatea egiptenilor scăpând, israeliteanul striga: Izbăvitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Unule Împărate ceresc, din păcatul cel ce împărăţeşte acum întru mine, pentru rugăciunile slugilor Tale, mântuieşte-mi smeritul meu suflet.

Râvnitor fiind de împărăţia cea de sus, fericite Constantine, Împăratului şi Stăpânului tuturor cu minte curată crezând ai slujit.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu lumina cea dumnezeiește stăpânitoare luminându-te, întunericul necunoștinței ai lăsat cu adevărat, de Dumnezeu înțelepțită Eleno, şi după adevăr Împăratului veacurilor ai slujit.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Ceea ce eşti uşă a dumnezeiescului răsărit, deschide-mi uşile pocăinţei, şi din uşile păcatului celui de moarte purtător cu mijlocirea ta, mântuieşte-mă Stăpână.

Catavasia prazniculuiu, iar de este în post, Catavasia: Deschide-voi gura mea...

Cântarea a 3-a

Irmos: Doamne, cel ce ai făcut cele de deasupra crugului ceresc şi ai zidit Biserica, Tu pe mine mă întăreşte întru dragostea Ta; că Tu eşti marginea doririlor şi credincioşilor întărire, «Unule, Iubitorule de oameni».

Răsplătirile cele cereşti a dobândi te-ai nevoit, pentru aceasta Celui ce te-a chemat de Dumnezeu înțelepțite ai urmat, şi întunericul şi înşelăciunea dată ție de la părinţi ai lăsat şi luminător întru Dumnezeiescul Duh, te-ai făcut.

De Hristos lipindu-te, şi întru Dânsul toată nădejdea punându-ți prea cinstită, la sfinţitele Lui locuri ai ajuns. Întru care prea cinstitele patimi întrupându-Se le-a răbdat Cel Bun.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Arma cea de mântuire, biruința cea nestricată, nădejdea creştinilor, cinstita Cruce cea ascunsă prin pizmă, tu o ai arătat, cu dumnezeiască dragoste fiind aprinsă, de Dumnezeu fericită.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Din sfinţita petrecere căzând eu Preacurată, m-am lipit lângă animale, şi osândit tot m-am făcut. Ceea ce ai născut pe Judecătorul, de toată judecata cea de istov scapă-mă şi mă mântuieşte.

Sedealna, glasul al 8-lea:

Podobie: Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind, lumii ai născut pe Cel ce ţine toate, Maica lui Dumnezeu, şi în braţe ai avut pe Cel ce

cuprinde toate, pe Dătătorul de hrană al tuturor şi Făcătorul făpturii şi Domnul. Pentru aceasta, te rog, prea curată Fecioară, şi cu credinţă strig către tine ca să mă izbăveşti de greşeli când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu. Stăpână Fecioară curată, ajutorul tău atunci să-mi dăruieşti, că toate le poţi, câte le voieşti.

Simțirile întinzându-ți spre Cer, şi semuind podoaba stelelor, şi dintr-însele cunoscând pe Domnul tuturor, arma Crucii în mijloc a strălucit, scriind: Întru aceasta vei birui şi puternic vei fi. De unde deschizându-ţi ochiul sufletului tău, Scriptura ai citit, şi acea închipuire ai cunoscut Constantine prea cinstite. Roagă pe Hristos Dumnezeu, iertare de greşeli să dăruiască, celor ce prăznuiesc cu dragoste sfântă pomenirea ta. (de două ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

De va fi în post, a Născătoarei: Pe ceea ce este uşă cerească şi sicriu, munte cu totul sfânt, nor strălucit, să o lăudăm, scară cerească, rai cuvântător, mântuirea Evei, şi visterie mare a toată lumea. Că într-însa s-a lucrat mântuirea lumii, şi iertarea greşelilor celor de demult. Pentru aceasta strigăm către dânsa: Roagă pe Fiul tău şi Dumnezeu, să dăruiască iertare greşelilor, celor ce se închină cu credinţă prea sfintei naşterii tale.

Cântarea a 4-a

Irmos: Am auzit, Doamne, taina rânduielii Tale, am înţeles lucrurile Tale şi am prea slăvit Dumnezeirea Ta.

Din Cer ca şi Pavel de demult te-a vânat Hristos Domnul, Constantine învățându-te, să-L cinsteşti pe Acest Împărat, Unul.

Cu prea luminat semn din stele, fericite, Hristos Soarele te-a luminat, şi luminător pe tine celor întunecaţi te-a arătat.

Și după deprinderi şi după dumnezeieştile fapte ai fost iubitoare de Dumnezeu şi vrednică de minune, fericită. Pentru aceasta cu credință pe tine te mărim.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Arătat-ai acum dumnezeiasca biruinţă a Crucii cea ascunsă de mulți ani; prin care ne-am mântuit, şi din înşelăciunea drăcească ne-am izbăvit.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Luminează sufletul meu cel întunecat cu greşelile, ceea ce ai născut pe Soarele dreptăţii, pururea Fecioară.

Cântarea a 5-a

Irmos: Mânecând strigăm Ţie, Doamne, mântuieşte-ne pe noi. Că Tu eşti Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu ştim.

Mânecând la Soarele cel neapus şi Stăpânul împărate de Dumnezeu înţelepţite, de lumină plin te-ai făcut.
Împreunatu-te-ai Eleno cu cetele celor fără de trupuri, lui Dumnezeu slujind cu faptele tale cele îmbunătăţite.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Dragostea şi milostivirea cea desăvârşită, ca o porfiră purtând, te-ai sălăşluit acum întru împărăţia cea de sus.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Sufletul meu cel prin îndemnarea şarpelui întinat cu desfătări trupeşti, curăţeşte-l Fecioară prea curată.

Cântarea a 6-a

Irmos: Rugăciunea mea voi înălţa către Domnul şi Lui voi spune scârbele mele; că s-a umplut sufletul meu de răutăţi şi viaţa mea s-a apropiat de iad, şi ca Iona mă rog: Dumnezeule, din stricăciune scoate-mă.

Adunat-ai fericite, Sobor de părinţi de Dumnezeu purtători cu prea mărire, şi printr-înşii Constantine, inimile tuturor cele înviforate le-ai întărit să slăvească pe Cuvântul întocmai cinstit cu Cel ce L-a născut, şi pe un scaun şezător.

Crezând întru Domnul cel viu, care a dat tuturor fiinţa, de slujbele cele de moarte făcătoare ale idolilor celor urâţi şi deşerţi te-ai lepădat, şi ai luat cu bucurie Eleno, Împărăţia Cerului.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu palma Ta fiind îndreptaţi, Cuvinte, întunericul necunoştinţei cel prea adânc, şi viforul cumplitei nedumnezeirii au părăsit cei ce au împărăţit prin tine, şi s-au adus la limanurile cele line ale bunei credinţe, bucurându-se.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Vindecă inima mea cea bolnavă fără vindecare, şi rănită cumplit cu muşcarea celui viclean, Fecioară, şi mă învredniceşte vindecării celei de la tine, şi mă mântuieşte pe mine cel ce nădăjduiesc întru tine, cu rugăciunile tale prea curată.

Condac, glasul al 3-lea:

Podobie: Fecioara astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui Neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc şi magii cu Steaua călătoresc. Că pentru noi s-a născut Prunc Tânăr, Dumnezeu, cel mai înainte de veci.

Constantin astăzi, cu maica sa Elena, Crucea a arătat, lemnul cel prea cinstit, care este ruşinarea tuturor iudeilor, şi armă credincioşilor împăraţi asupra celor potrivnici. Că pentru noi s-a arătat semn mare, şi în războaie înfricoşător.

Icos: Pe Constantin credincioşii, împreună cu maica sa Elena să-l cinstim, căci aceştia auzind cuvintele Isaiei prooroculuiui ce zice: Pe Crucea cea întreit alcătuită, din cedru şi din pin şi din chiparos au cunoscut; prin care mântuitoarea ei patimă au urmat, şi pe toţi iudeii i-au adus înainte, ca să se gătească să arate popoarelor îndreptarea cea mare, cea ascunsă prin pizma şi clevetirea lor; şi aceasta aflând-o o au arătat ei. Pentru aceasta tuturor s-au arătat purtători de biruinţă, arma cea nebiruită purtând semnul cel mare şi în războaie înfricoşător.

Sinaxar

Întru această lună în 21 de zile, pomenirea Sfinţilor măriţilor de Dumnezeu încoronaţilor, şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin şi Elena.

Stih: Precum amândoi împăraţii au avut stema pământului.
Asemenea amândoi au şi coroana Cerului,
S-au îngropat Constantin cu maica,
La mai în douăzeci şi una.

Marele acesta între împăraţi fericitul şi pururea pomenitul Constantin, a fost fiu al lui Constantin care se numea Cloru, şi al cinstitei Elenei. Iar Consta a fost nepot de fiică lui Claudie celui ce a împărăţit în Roma mai înainte de împărăţia lui Diocleţian şi a lui Carinie.

Acest Consta după ce s-a primit de Diocleţian şi de Maximian Erculie ca să fie părtaş al împărăţiei lor, când Maximian Galerie dimpreună cu alţi prigonitori, cu tărie au ridicat goană asupra tuturor creştinilor, singur acest bărbat întrebuinţând

blândeţea şi împreună pătimirea, mai vârtos pe cei ce se luptau pentru credinţa lui Hristos, îi întrebuinţa sfetnici şi părtaşi ai slujbelor împărăteşti. Acesta învăţând buna cinstire pe Constantin fiul său cel iubit, care după acestea s-a numit întâi împărat al creştinilor, l-a lăsat diadoh al împărăţiei sale, în ostroavele Britaniei. Carele după ce s-a înştiinţat de lucrurile cele necinstite, desfrânate, pierzătoare şi proaste, care se făceau în Roma de Maxentie fiul lui Erculie, mişcându-se de dumnezeiasca râvnă, şi chemând pe Hristos, împreună oştitor, s-a pornit asupra lui.

Deci văzând Dumnezeu curăţenia sufletului lui, mai întâi i s-a arătat în somn, după aceea întru amiază-zi, închipuind semnul crucii scris cu stele: CU ACEASTA VEI BIRUI. Iarăşi bine a voit Iubitorul de oameni Dumnezeu a-i arăta lui, şi celor ce au fost vrednici.

Deci îndrăznind în chipul cinstitei Cruci, şi cu aur închipuindu-l pe arme, a mers la Roma, şi pe însuşi pierzătorul Maxentie l-a aruncat în râul Tiber, înecându-l lângă podul Balvia, şi aşa a mântuit pe cetăţenii Romanilor de tirania acestuia.

Atuncea marele Constantin pornindu-se de la cetatea Romanilor, şi mergând pe cale, voia ca să zidească o cetate pe numele său în Ilia, unde zic că s-a făcut războiul troadenilor cu elinii, însă oprindu-se din dumnezeiasca înştiinţare, i s-a poruncit de la Dumnezeu ca mai vârtos în Bizantia să-şi zidească cetatea.

Deci urmând voii celei dumnezeieşti, a zidit această de Dumnezeu păzită cetate pe numele său, pe care o a şi adus lui Dumnezeu ca pe o pârgă a credinţei sale.

Şi fiindcă căuta scumpătatea credinţei celei din vremea noastră, a adunat în Niceea arhierei din toate părţile, prin care s-a propovăduit ortodoxa credinţă, şi Fiul s-a cunoscut de o fiinţă cu Tatăl, iar Arie şi cei împreună cu dânsul s-au dat anatemei, dimpreună cu hula lor.

Dar a trimis încă şi pe maica sa Elena la Ierusalim pentru căutarea cinstitului lemn pe care s-a pironit cu trupul Hristos Dumnezeul nostru; apoi aceste părţi de lemn sfânt, s-au mutat, adică o parte s-a pus în însuşi Ierusalimul, iar pe cealaltă parte o a adus la împărătească cetate. Deci împărăteasa Elena după ce a ajuns la Constantinopol, şi-a săvârşit viaţa.

Iar marele Constantin, împodobind cetatea cu înnoiri şi cu prăznuiri, şi puţin ceva trecând peste patruzeci şi doi de ani ai împărăţiei sale, şi începând războiul cu perşii, şi în oarecare sat în Nicomidia fiind, s-a mutat către Domnul, şi s-a adus la cetatea sa, de către care primindu-se cu pompe, şi cu prea încuviinţate întâmpinări, s-a pus în Biserica Sfinţilor apostoli.

Şi a împărăţit în Roma cea nouă în anul de la zidirea lumii, cinci mii opt sute optsprezece. Iar de la venirea cea în trup a Mântuitorului nostru Dumnezeu trei sute treizeci şi şapte, fiind al treizeci şi doilea împărat de la August.

Şi se săvârşeşte pomenirea lui, în prea sfânta biserică cea mare şi în Sfinţii apostoli, şi în dumnezeiască Biserica sa, în mânăstirea Chinsterna lui Vis, unde mergând patriarhul împreună cu împăratul şi cu suita sa cu litanie, săvârşesc aducerea dumnezeieştilor taine.

Tot în această zi, Sfântul noul cuvios mucenic Pahomie, care a mărturisit la locul numit Usac al Filadelfiei, la anul o mie şapte sute treizeci, de sabie s-a săvârşit.

Stih: Unde grăsimea în tine Pahomie s-a aflat.
De acolo cu muncile şi sabia s-a ridicat.

Cu ale lor sfinte rugăciuni, Doamne, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi, Amin.

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii cei ce au mers din Iudeea în Babilon oarecând, cu credinţa Treimii, văpaia cuptorului au călcat-o, cântând: «Dumnezeul părinţilor noştri bine eşti cuvântat».

Ale Tale porunci păzind, s-a supus legii Tale Constantin; pentru aceasta a surpat taberele celor fărădelege strigând către Tine Doamne: Dumnezeule bine eşti cuvântat.

Lemnul care pe toți i-a tras din groapa pierzării, cel îngropat prin pizmă, nouă l-ai descoperit vrednicule, de minuni, pe dracii cei prea stricători îngropând în veci.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu fapte dumnezeieşti ţi-ai zidit inima ta Biserică lui Dumnezeu, Eleno, şi Biserici sfinţite Lui ai zidit, unde a luat cu trupul pentru noi prea cinstitele patimi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

De bunăvoia mea greşind, şi robindu-mă cu netrebnice obiceiuri, la milostivirea ta cea obişnuită alerg acum; mântuieşte-mă pe mine cel deznădăjduit, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu.

Cântarea a 8-a

Irmos: De şapte ori, cuptorul, chinuitorul haldeilor l-a ars nebuneşte cinstitorilor de Dumnezeu; şi, văzându-i pe aceştia cu putere mai bună mântuiţi, a strigat: Pe Făcătorul şi Izbăvitorul, Tineri, bine-L cuvântaţi; preoţi, lăudaţi-L; noroade, prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Ca cu o porfiră îmbrăcându-te mărite cu milostivirea, şi ca cu o hlamidă cu bunele blândeți, cu coroană pentru bunătăți te-ai împodobit, fiind cu minte desăvârşit. Şi mutându-te de pe pământ la împărăţiile cele de sus, strigi: Preoţi binecuvântaţi, noroade prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Văzându-te pe tine veselindu-te cu fiul tău cel de Dumnezeu înţelepţit, lăudată Eleno, întru împărăţia lui Dumnezeu, pe Hristos slăvim, Cel ce ne-a arătat nouă cinstita voastră prăznuire, care ne luminează mai mult decât razele soarelui, pe noi cei ce cântăm cu credinţă: Popoare prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Domnul.

Cât este de luminat dorul tău şi obiceiul dumnezeiesc, mărită Eleno, lauda femeilor; că ajungând la locurile unde a primit cinstitele patimi Stăpânul tuturor, cu Biserici prea frumoase le-ai împodobit, strigând: Noroade prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Ochii sufletului meu cei orbiţi cu multe călcări de poruncă, luminează-i de Dumnezeu Născătoare, împacă mintea mea rogu-mă şi inima mea cea tulburată cu desfătări de multe feluri, şi mă mântuieşte pe mine cel ce strig: Preoţi binecuvântaţi, noroade prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Cântarea a 9-a

Irmos: Spăimântatu-s-a de aceasta cerul şi marginile pământului s-au minunat, că Dumnezeu S-a arătat oamenilor trupeşte şi pântecele tău s-a făcut mai desfătat decât cerurile. Pentru aceea pe tine, Născătoare de Dumnezeu, începătoriile cetelor îngereşti şi omeneşti te slăvim.

Mormântul unde zace sfinţitul şi cinstitul tău trup Constantine, raze de dumnezeieşti vindecări curate celor ce se apropie le izvorăşte, gonind întunericul a tot felul de patimi, şi cu lumină neînserată luminând pe cei ce te laudă pe tine.

Cu sfinţenie a ta viaţă sfârşindu-ţi, cu sfinţii acum te-ai sălăşluit, plină fiind de sfinţenie şi de luminare. Pentru aceasta totdeauna izvorăşti râuri de tămăduiri, şi patimile îneci, fericită Eleno, şi adăpi sufletele noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Împărate cel fără început şi fără de moarte, împărăţiei celei de sus ai învrednicit pe cei ce i-ai îndreptat de demult pe pământ, cu bună credinţă să împărăţească, Doamne, pe Sfânta Elena şi pe marele Constantin, care curat Te-au iubit. Pentru ale căror rugăciuni milostiveşte-Te spre noi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Pe Împăratul şi Ziditorul tuturor zămislindu-L, L-ai născut Fecioară, şi iată acum ca o împărătească stai înaintea Lui de-a dreapta, curată. Pentru aceasta te rog să mă mântuieşti de partea cea de-a stânga în ceasul judecăţii, şi să mă împreuni cu oile cele de-a dreapta.

Luminânda - De se va întâmpla înlăuntru prazniculuia cincizeci de zile, sau în Duminica a cincizeci de zile, sau în vreo altă Duminică, sau Miercuri înaintea Înălţării, sau în ziua Înălţării, zicem întâi Luminânda prazniculuia, apoi ale Sfinţilor, după aceea iarăşi a prazniculuia. Iar într-altă zi după vreo prăznuire zicem întâi a Sfinţilor apoi a prazniculuia.

Luminânda sfinţilor:

Podobie: Cu ucenicii să ne suim în muntele Galileei, prin credinţă să vedem pe Hristos zicând: Că a luat putere a celor de sus şi a celor de jos; să ne învăţăm cum învaţă, a boteza toate neamurile în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi a petrece cu tăinuitorii, precum S-a făgăduit până în sfârşitul veaculuia.

Nu de la oameni a luat stăpânia împărătească, ci din dumnezeiescul dar din Cer marele Constantin împreună cu maica sa, şi fiind strălucit a văzut dumnezeiască biruinţa Crucii, care cu aceasta a pierdut pe vrăjmaşi şi a stricat înşelăciunea idolească, şi în lume a întărit ortodoxa credinţă.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Altă **Luminândă**:

Podobie: Femei auziţi glas...

Luminători cei ce aţi luminat lumea cu bună credinţă, voi cu adevărat v-aţi arătat, de Dumnezeu încununate, Constantine şi mărită Eleno. Pe Cel minunat întru sfinţi, pe Hristos cu cântări şi cu laude Îl cântăm ca pe Unul ce v-a încununat pe voi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de se va întâmpla afară de praznic zicem a Născătoarei:

Preacurată Maică a lui Dumnezeu, vestirea cea mare a apostolilor, a mucenicilor şi a proorocilor, îmbunează-ne nouă robilor tăi pe Fiul tău şi Domnul, Născătoare de Dumnezeu, când va şedea să hotărască cele după vrednicia fiecăruia.

La Laude

De se va întâmpla vreun praznic, cântăm întâi laudele praznicului, 3 Stihiri, şi ale sfinţilor 3. Slavă..., al sfinţilor, Şi acum... a praznicului. Iar de se va întâmpla Miercuri înaintea înălţării, cântăm ale Orbului 3, şi ale Sfinţilor 2. Apoi Stihirile Paştilor cu Stihurile lor, Slavă..., a sfinţilor, Şi acum..., Ziua Învierii... Iar într-altă zi, cântăm Stihirile sfinţilor pe 4. Slavă..., a sfinţilor, Şi acum..., a praznicului. Iar de va fi Duminică, să se zică: Şi acum...: Prea binecuvântată eşti...

Stihirile Sfinţilor, glasul al 8-lea:

Podobie: O, prea slăvită minune! Izvorul vieţii în mormânt se pune, şi scară către Cer mormântul se face; veseleşte-te Ghetsimanì, a Născătoarei de Dumnezeu sfântă casă. Să strigăm credincioşii, pe Gavriil având începător cetelor: cea plină de dar bucură-te, cu tine este Domnul, Cel ce dă lumii prin tine mare milă.

Bucură-te, Constantine prea înţelepte, izvorule al Ortodoxiei, care adăpi totdeauna cu apele dulci toată partea cea de sub soare; bucură-te, rădăcină, din care a odrăslit rodul care hrăneşte Biserica lui Hristos. Bucură-te, lauda marginilor, prea mărite, cela ce eşti mai întâi între împăraţii creştineşti; bucură-te, bucuria credincioşilor.

Cela ce împărăţeşte peste făptură, mai-nainte văzând bună plecăciunea inimii tale prea înţelepte, prin cuvânt te-a vânat pe tine, cel ce erai mai-nainte cuprins de necuvântare, şi luminând gândul tău, cu cunoştinţele bunei credinţe, lumii te-a arătat luminos ca soarele, raze aruncând de dumnezeieşti fapte, mărite.

Învăţăturile Domnului, ca un pământ bun primindu-le, prea lăudate, bună rodire de fapte îmbunătăţite ai odrăslit, care hrăneşte gândurile noastre, prin urmarea

vieţii tale, Eleno prea înţeleaptă. Pentru aceasta prăznuim cu bucurie astăzi, pomenirea ta mărind.

Cu untul de lemn al bucuriei, pe părtaşii Tăi, Hristoase, pe Constantin şi pe Elena cu prea mărire i-ai uns, pe cei ce au urât înşelăciunea şi au iubit frumuseţea Ta, şi împărăţiei Tale celei cereşti pe aceştia i-ai învrednicit, care au împărăţit cu bună credinţă mai întâi pe pământ, Cuvântule, cu voinţa Ta.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glasul al 8-lea, a lui Metodie, patriarhul*

Împăratul împăraţilor şi Dumnezeu, cela ce cu bogate daruri împodobeşti pe cei vrednici, însuşi din Cer ca şi pe Pavel pururea măritul, prin semnul Crucii pe tine, Constantine te-a vânat, zicând: Întru aceasta biruieşte pe vrăjmaşii tăi; care căutându-o împreună cu maica Ta cea de Dumnezeu înţelepţită, şi aflând-o precum ai dorit, pe aceia cu putere i-ai biruit. Deci cu dânsa împreună roagă-te pentru ortodocşii împăraţi şi iubitoarea de Hristos oaste, şi pentru toţi cei ce săvârşesc cu credinţă pomenirea ta, Unuia Iubitorului de oameni, să ne mântuiască de toată mânia.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor, *a praznicului*

Iar de va fi post să se zică a Născătoarei, asemenea.

Eu, Preasfântă fecioară Născătoare de Dumnezeu, către acoperământul tău alerg; pentru că ştiu că voi câştiga prin tine mântuire; că poţi prea curată ca să-mi ajuţi mie.

Slavoslavia cea mare. Ecteniile şi Otpustul. Ceas întâi şi Otpustul deplin.

La Liturghie

Fericirile praznicului, Peasna cea de rând pe 4, Şi ale Sfinţilor, Cântarea a 6-a, pe 4. Prochimen, glasul al 8-lea: În tot pământul... Stih: Cerurile povestesc slava lui Dumnezeu... Apostolul, către Galateni, iar de va fi în Penticostar, Apostolul din Fapte: În zilele acelea, Agripa craiul... Aliluia, glasul 1: Înălţat-am pe cel ales din poporul Meu.. Stih: Doamne întru puterea Ta se va veseli împăratul.. Evanghelia de la Ioan: Zis-a Domnul, cela ce nu intră prin uşă... Chinonicul: În tot pământul a ieşit...

În ştiinţă să fie: Pentru Sfinţii împăraţi, că ori în ce Duminică sau Sărbătoare se vor întâmpla, din Duminica Samarinencei, până în Duminica sfinţilor Părinţi,

caută învăţătură mai pe larg în Penticostar, unde scrie pentru Sfântul Ioan cuvântătorul de Dumnezeu, asemenea să se urmeze.
Vezi: Învăţătura Tipicului Mineielor greceşti, cum şi ale noastre, arată la Sfinţii împăraţi, când se vor întâmpla în Duminica Pogorârii Sfântului Duh, cum să li se pună slujba, împreună cu a prazniculuicelui mare, ci Tipicul cel mare nimic nu pomeneşte de Sfinţii împăraţi, ci şi pe Sfântul Ioan Botezătorul îl mută. Cel ce va voi caute.

Canon de rugăciune către Sfinţii mari împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena

Canon de rugăciune către Sfinţii împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin († 337) şi mama sa, Elena (†327) (21 mai):

https://www.academia.edu/79563457/Canon_de_rug%C4%83ciune_c%C4%83tre_Sfin%C5%A3ii_%C3%AEmp%C4%83ra%C5%A3i_%C3%AEntocmai_cu_apostolii_Constantin_337_%C5%9Fi_mama_sa_Elena_327_21_mai_

https://archive.org/details/canon-de-ruga_202205

***

Canon de rugăciune către Sfinţii mari împăraţi Constantin şi Elena - 21 mai - slujitor Dani:
https://www.youtube.com/watch?v=E4g536pBtnk

***

Troparul Sfinţilor mari împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena: Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l şi ca Pavel chemarea nu de la oameni luând, cel între împăraţi apostolul Tău, Doamne, împărătească cetate în mâinile Tale o a pus. Pe care păzeşte-o totdeauna în pace, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, unule Iubitorule de oameni.

&&&

Irmos: Apa trecând-o ca pe uscat şi din răutatea egiptenilor scăpând, israeliteanul striga: Izbăvitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Unule Împărate Ceresc, din păcatul cel ce împărăteşte acum întru mine, pentru ru-găciunile robilor Tăi, mântuieşte-mi smeritul meu suflet.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Râvnitor fiind de împărăţia cea de sus, fericite Constantine, Împăratului şi Stăpânului tuturor cu minte curată crezând ai slujit Lui.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu lumina cea dumnezeiește stăpânitoare luminându-te, întunericul necunoştinţei ai lăsat cu adevărat, de Dumnezeu înţelepţită Elena, şi după adevăr Împăratului veacurilor ai slujit.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Ceea ce eşti uşă a dumnezeiescului Răsărit, deschide-mi uşile pocăinţei şi din uşile păcatului celui de moarte purtător, cu mijlocirea ta, mântuieşte-mă, Stăpână.

Cântarea a 3-a

Irmos: Doamne, cel ce ai făcut cele de deasupra crugului ceresc şi ai zidit Biserica, Tu pe mine mă întăreşte întru dragostea Ta; că Tu eşti marginea doririlor şi credincioşilor întărire, «Unule, iubitorule de oameni».

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Răsplătirile cele cereşti a dobândi te-ai nevoit; pentru aceasta Celui ce te-a chemat, de Dumnezeu înţelepţite ai urmat şi întunericul şi înşelăciunea date ţie de la părinţi ai lăsat şi luminător întru dumnezeiescul Duh, te-ai făcut.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

De Hristos lipindu-te şi întru Dânsul toată nădejdea punându-ţi prea cinstită, la sfinţitele Lui locuri ai ajuns, întru care prea cinstitele patimi întrupându-se le-a răbdat Cel bun.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Arma cea de mântuire, biruinţa cea nestricată, nădejdea creştinilor, cinstita Cruce cea ascunsă prin pizmă, tu o ai arătat, cu dumnezeiască dragoste fiind aprinsă, de Dumnezeu fericită.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Din sfinţita petrecere căzând eu, Preacurată, m-am alipit lângă animale şi osândit tot m-am făcut. Ceea ce ai născut pe Judecătorul, de toată judecata scapă-mă şi mă mântuieşte.

Cântarea a 4-a

Irmos: Am auzit, Doamne, taina rânduielii Tale, am înţeles lucrurile Tale şi am prea slăvit Dumnezeirea Ta.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Din cer, ca şi pe Pavel de demult, te-a vânat Hristos Domnul, Constantine, învăţându-te să-L cinsteşti pe acest Împărat unul.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu prea luminat semn din stele, fericite, Hristos, Soarele, te-a luminat şi luminător pe tine celor întunecaţi te-a arătat.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Şi după deprinderi şi după dumnezeieştile fapte, ai fost iubitoare de Dumnezeu şi vrednică de minune, fericită. Pentru acesta cu credinţă pe tine te mărim.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Arătat-ai acum dumnezeiasca biruinţă a Crucii cea ascunsă de mulţi ani; prin care ne-am mântuit şi din înşelăciunea demonică ne-am izbăvit.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Luminează sufletul meu cel întunecat cu greşelile, ceea ce ai născut pe Soarele dreptăţii, pururea Fecioară.

Cântarea a 5-a

Irmos: Mânecând strigăm Ţie, Doamne, mântuieşte-ne pe noi. Că Tu eşti Dumnezeul nostru, afară de Tine pe altul nu ştim.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Mânecând la Soarele cel neapus şi Stăpânul, împărate de Dumnezeu înţelepţite, de lumină plin te-ai făcut.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Împreunatu-te-ai, Elena, cu Cetele celor fără de trupuri lui Dumnezeu slujind cu faptele tale cele îmbunătăţite.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Dragostea şi milostivirea cea desăvârşită, ca o porfiră purtând, te-ai sălăşluit acum întru Împărăţia cea de sus.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Sufletul meu cel prin îndemnarea şarpelui întinat cu desfătări trupeşti, curăţeşte-l, Fecioară, prea curată.

Cântarea a 6-a

Irmos: Rugăciunea mea voi înălţa către Domnul şi Lui voi spune scârbele mele; că s-a umplut sufletul meu de răutăţi şi viaţa mea s-a apropiat de iad, şi ca Iona mă rog: Dumnezeule, din stricăciune scoate-mă.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Adunat-ai, fericite, sobor de părinţi, de Dumnezeu purtători cu prea mărire şi printr-înşii, Constantine, inimile tuturor cele înviforate le-ai întărit să slăvească pe Cuvântul întocmai cinstit cu Cel ce L-a născut şi pe un scaun şezător.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Crezând întru Domnul cel viu, care a dat tuturor fiinţa, de slujbele cele de moarte făcătoare, ale idolilor celor urâţi şi deşerţi te-ai lepădat şi ai luat cu bucurie, Elena, Împărăţia Cerului.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu palma Ta fiind îndreptaţi, Cuvinte, întunericul necunoştinţei cel prea adânc şi viforul cumplitei nedumnezeiri au părăsit, cei ce au împărăţit prin Tine şi s-au adus la limanurile cele line ale dreptei credinţe, bucurându-se.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Vindecă inima mea cea bolnavă fără vindecare şi rănită cumplit cu muşcarea celui viclean, Fecioară, şi mă învredniceşte de vindecarea cea de la tine şi mă miluieşte pe mine cel ce nădăjduiesc întru tine, cu rugăciunile tale, Preacurată.

Condac, glasul al 3-lea:

Podobie: Fecioara astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc, iar magii cu steaua călătoresc, că pentru noi S-a născut Prunc tânăr, Dumnezeu cel mai înainte de veci.

Constantin astăzi, cu maica sa Elena, Crucea a arătat, lemnul cel prea cinstit, care este ruşinarea tuturor iudeilor şi armă credincioşilor împăraţi asupra celor potrivnici. Că pentru noi s-a arătat semn mare şi în războaie înfricoşător.

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii cei ce au mers din Iudeea în Babilon oarecând, cu credinţa Treimii, văpaia cuptorului au călcat-o, cântând: «Dumnezeul părinţilor noştri bine eşti cu-vântat».

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Ale Tale porunci păzind, s-a supus legii Tale Constantin. Pentru aceasta a surpat taberele celor fără de lege, strigând către Tine: Doamne Dumnezeule, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Lemnul care pe toţi i-a tras din groapa pierzării, cel îngropat prin pizmă, nouă l-ai descoperit, vrednicule de minuni, pe demonii cei prea stricători îngropând în veci.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu fapte dumnezeieşti ţi-ai zidit inima ta Biserică lui Dumnezeu, Elena şi biserici sfinţite Lui ai zidit, unde a primit cu trupul pentru noi prea cinstitele patimi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

De bună voia mea greşind şi robindu-mă cu netrebnice obiceiuri, la milostivirea ta cea obişnuită alerg acum: mântuieşte-mă pe mine cel deznădăjduit, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu.

Cântarea a 8-a

Irmos: De şapte ori, cuptorul, chinuitorul haldeilor l-a ars nebuneşte cinstitorilor de Dumnezeu; şi văzându-i pe aceştia cu putere mai bună mântuiţi, a strigat: Pe Făcătorul şi Izbăvitorul, tineri, bine-L cuvântaţi; preoţi, lăudaţi-L; noroade, prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Ca şi cu o porfiră îmbrăcându-te, mărite, cu milostivirea şi ca şi cu o hlamidă cu bunele blândeţi, cu coroană pentru virtuţi te-ai împodobit, fiind cu minte desăvârşită. Şi mutându-te de pe pământ la împărăţiile cele de sus, strigi: Preoţi binecuvântaţi, popoare prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Văzându-te pe tine veselindu-te cu fiul tău, cel de Dumnezeu înţelepţit, prea lăudată Elena, întru împărăţia lui Dumnezeu, pe Hristos slăvim, cel ce ne-a arătat nouă cinstita voastră prăznuire, care ne luminează mai mult decât razele soarelui, pe noi cei ce cântăm cu credinţă: Popoare prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Domnul.

Cât este de luminat dorul tău şi obiceiul dumnezeiesc, mărită Elena, lauda femeilor; că ajungând la locurile unde a primit cinstitele patimi Stăpânul tuturor, cu biserici prea frumoase le-ai împodobit, strigând: Popoare prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Ochii sufletului meu cei orbiţi cu multe călcări de poruncă, luminează-i de Dumnezeu Născătoare; împacă mintea mea, rogu-mă şi inima mea cea tul-burată cu desfătări de multe feluri şi mă mântuieşte pe mine cel ce strig: Preoţi binecuvântaţi, popoare prea înălţaţi pe Hristos în veci.

Cântarea a 9-a

Irmos: Spăimântatu-s-a de aceasta cerul şi marginile pământului s-au minunat, că Dumnezeu S-a arătat oamenilor trupeşte şi pântecele tău s-a făcut mai desfătat decât cerurile. Pentru aceea pe tine, Născătoare de Dumnezeu, începătoriile cetelor îngereşti şi omeneşti te slăvim.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Mormântul unde se odihneşte sfinţitul şi cinstitul tău trup, Constantine, raze de dumnezeieşti vindecări curate celor ce se apropie le izvorăşte, gonind întunericul a tot felul de patimi, şi cu lumină neînserată luminând pe cei ce te laudă pe tine.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu sfinţenie a ta viaţă sfârşindu-ţi, cu sfinţii acum te-ai sălăşluit, plină fiind de sfinţenie şi de luminare. Pentru aceasta totdeauna izvorăşti râuri de tămăduiri şi patimile îneci, fericită Elena, şi adăpi sufletele noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Împărate cel fără început şi fără de moarte, împărăţiei celei de sus ai învrednicit pe cei ce i-ai îndreptat de demult pe pământ, cu dreaptă credinţă să împărăţească, Doamne, pe Sfânta Elena şi pe marele Constantin, care curat Te-au iubit. Pentru ale căror rugăciuni milostiveşte-Te spre noi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Pe împăratul şi Ziditorul tuturor zămislindu-L, L-ai născut, Fecioară şi iată acum ca o Împărătească stai înaintea Lui de-a dreapta, curată. Pentru aceasta te rog să mă izbăveşti din partea cea de-a stânga în ceasul judecăţii şi să mă împreuni cu oile cele de-a dreapta.

Sedelna, glasul al 8-lea. **Podobie:** Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind, lumii ai născut pe Cel ce ţine toate, Maica lui Dumnezeu, şi în braţe

ai avut pe Cel ce cuprinde toate, pe Dătătorul de hrană al tuturor şi Făcătorul făpturii şi Domnul. Pentru aceasta, te rog, prea curată Fecioară, şi cu credinţă strig către tine ca să mă izbăveşti de greşeli când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu. Stăpână Fecioară curată, ajutorul tău atunci să-mi dăruieşti, că toate le poţi, câte le voieşti.

Simţirile întinzându-ţi spre cer şi semuind podoaba stelelor şi dintr-însele cunoscând pe Domnul tuturor, arma Crucii în mijloc a strălucit, scriind: întru aceasta vei birui şi puternic vei fi. De unde deschizându-ţi ochiul sufletului tău, Scriptura ai citit şi acea închipuire ai cunoscut,Constantine prea cinstite. Roagă pe Hristos Dumnezeu, iertare de greşeli să dăruiască, celor ce prăznuiesc cu dragoste sfântă pomenirea ta.

Acatistul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena de la Cernica

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne miluieşte (de 3 ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău.

[Dacă este preot de faţă, zice: Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.]

Strana: Amin.

Dacă nu este preot de faţă, diaconul, monahul sau mireanul rosteşte: Pentru rugăciunile Sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi. Amin.

Apoi **troparele** de umilinţă, glasul 6:

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Apoi:

Crezul

Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu

adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat. Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

***

Acatistul Sfinților împărați Constantin și Elena:
https://www.youtube.com/watch?time_continue=8&v=AhF5cBFCBpc

TRONOS - corul de psalți al Patriarhiei Române - Acatistul Sfinților împărați Constantin și Elena:
https://www.youtube.com/watch?v=4EoSItbpAkc

Acatistul Sfintilor Imparati Constantin si Elena - Arhidiacon Vlad Rosu:
https://www.youtube.com/watch?v=BjO0YeI12Qs

&&&

Condacul 1

Cel ce chipul Crucii strălucind pe cer mai mult decât soarele l-ai văzut şi biruinţa semnului Domnului bine ţi-a descoperit, cu care într-armându-te pe toţi vrăjmaşii i-ai biruit, acum şi nouă celor ce ne plecăm genunchii înaintea icoanei tale, Sfinte împărate Constantin, dă-ne nouă, împreună cu buna ta mai-că, împărăteasa Elena, ajutor, celor ce cântăm vouă: ***Bucuraţi-vă, părinţii creş-tinilor!***

Icosul 1

Ca un înger luminos ai binevestit lumii pe Domnul nostru Iisus Hristos, că este Dumnezeu şi Fiul lui Dumnezeu cel adevărat; pentru aceasta cântăm ţie acestea:
Bucură-te, al creştinilor numit de noi tată;
Bucură-te, că singur Domnul Iisus în vis ţie s-a arătat;
Bucură-te, căci cu semnul Sfintei Cruci te-a înarmat;
Bucură-te, că pe Maxenţie, prin puterea cinstitei cruci, l-ai biruit;
Bucură-te, că în Roma cu mare alai ai intrat;

Bucură-te, că romanii cu bucurie împărat al lor te-au pus;
Bucură-te, că în cinstea Domnului Iisus Hristos o cruce de piatră în mijlocul Romei ai pus;
Bucură-te, că pe Sfânta Cruce ai scris: "Iisus Hristos NIKA", adică, cu acest semn vei birui;
Bucură-te, că prin puterea crucii lui Hristos pe toţi vrăjmaşii tăi i-ai biruit;
Bucură-te, căci cu ştirea şi voia lui Dumnezeu, de boala leprei te-ai îmbolnăvit;
Bucură-te, că ţie sfinţii mai-marii apostolilor ţi s-au arătat;
Bucură-te, că prin învăţătura Sfântului ierarh Silvestru cu toată inima ai crezut în Domnul nostru Iisus Hristos;
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul al 2-lea

Văzându-te singur că eşti lepros cu trupul şi cu sufletul, ai chemat în ajutor pe Dumnezeul creştinilor, iar Dumnezeu, nezăbovind ţi-a trimis pe Sfinţii apostoli să te mângâie şi ţi-a spus ce să faci ca să fii sănătos şi, bucurându-te de dumnezeiasca cercetare, ai cântat lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 2-lea

Pe împărăteasa Elena cea prea cinstită, pe maica împăratului Constantin, cu bucurie să ne adunăm toţi dreptcredincioşii creştini, împreună cu monahii şi monahiile şi să o lăudăm cu cântări ca acestea:
Bucură-te, că eşti născută din neam împărătesc;
Bucură-te, că eşti maica Sfântului împărat Constantin;
Bucură-te, că în Iisus Hristos ai crezut;
Bucură-te, că în numele Sfintei Treimi te-ai botezat;
Bucură-te, căci cu sârguinţă şi cu multă evlavie la Ierusalim ai plecat;
Bucură-te, că tu Crucea Domnului mult ai dorit;
Bucură-te, că acolo Crucea cea de viaţă făcătoare ai aflat;
Bucură-te, că Sfintei Cruci tu întâi ai zis: "Bucură-te, lemn fericit";
Bucură-te, căci cu mare veselie te-ai bucurat când Sfânta Cruce pe cel mort l-a înviat;
Bucură-te, că în Ierusalim biserică mare şi prea frumoasă ai poruncit să se zidească;
Bucură-te, că "Biserica Învierii Domnului Iisus Hristos" ai poruncit să se numească;
Bucură-te, că tu creştinilor ne eşti ca o maică;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena!

Condacul al 3-lea

Prea cinstită împărătească, noi credincioşii, împreună cu clerul şi cu toţi monahii, către tine năzuim în nevoile noastre; fii acum şi nouă păcătoşilor grabnică folositoare, ca să cântăm cu bucurie lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea

Râvnitor fiind de Împărăţia cea de sus, fericite împărate Constantin, Împăratului şi Stăpânului tuturor cu minte curată crezând, te-ai botezat; pentru aceasta cântăm ţie aşa:

Bucură-te, că în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh te-ai botezat;
Bucură-te, că în timpul botezului mâna Domnului Hristos de tine s-a atins;
Bucură-te, că boala leprei ca nişte solzi de pe tine a căzut;
Bucură-te, că în haine albe îmbrăcându-te, împărat creştin te-ai numit;
Bucură-te, că tuturor păgânilor a se boteza le-ai poruncit şi creştini să se numească;
Bucură-te, că tu capiştile idolilor ai poruncit să se risipească;
Bucură-te, că sfinte biserici în numele lui Iisus Hristos ai poruncit să se zidească;
Bucură-te, că pe Sfânta maică Elena cu multă cinste şi avere la Ierusalim ai trimis-o;
Bucură-te, între împăraţi cel dintâi creştin;
Bucură-te, că în toată lumea cu botezul tău mare bucurie ai făcut;
Bucură-te, că păgânii, căutând la tine, creştini s-au făcut;
Bucură-te, că şi noi, clerul mirean şi călugăresc, deşi păcătoşi fiind, îţi cântăm laude şi măriri totdeauna;
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul al 4-lea

Pomenirea bine credinciosului împărat Constantin ca nişte mir de mult preţ, astăzi a răsărit, căci de Hristos dorind, pe idoli a defăimat; pentru aceasta, după vrednicie, împreună cu tine cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea

Ţie, celei după vrednicie şi cu credinţă următoare Cuvântului lui Dumnezeu, care pentru bună cucernicia ta te-a împodobit cu multă cinste, ca pe o împărăteasă a creştinilor, cu bucurie îţi aducem aceste laude:

Bucură-te, că în Ierusalim optsprezece biserici ai zidit;
Bucură-te, că pe aceste biserici cu toate podoabele le-ai înfrumuseţat;
Bucură-te, că împreună cu fiul tău, împăratul Constantin, Sfânta Cruce în mâini o ţineţi;
Bucură-te, că o parte din lemnul crucii celei de viaţă făcătoare la Constantinopol ai adus-o;
Bucură-te, că şi sfintelor piroane pe cruce Domnul Iisus Hristos le-a dat putere vindecătoare, iar tu în mâini le-ai purtat;
Bucură-te, că după botez cu dreaptă credinţă lui Hristos ai slujit;
Bucură-te, că întotdeauna pe săraci ai miluit;
Bucură-te, că tu cu toate faptele bune te-ai împodobit;

Bucură-te, că pentru viaţa ta cea bună pe pământ de multă cinste te-ai învrednicit;
Bucură-te, că toate neamurile creştine ca pe o împărătească bine credincioasă te cinstesc;
Bucură-te, că slăbind de osteneli şi de blândeţe, aproape de sfârşitul vieţii ai ajuns;
Bucură-te, că bine plăcînd lui Dumnezeu, te-ai mutat din viaţa aceasta, la Viaţa cea veşnică;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena!

Condacul al 5-lea

Cu mare râvnă te-ai străduit Sfinte împărate Constantin, să răspândeşti creştinismul în tot imperiul tău, precum şi în toată lumea; drept aceea multe şi drepte hotărâri ai luat pentru a aduce la bun sfârşit acest act creştinesc, precum şi de a curăţi diferitele eresuri ce o dată cu creştinismul întemeiat au răsărit ca neghinele în holda dreptei credinţe; pentru aceasta împreună cu tine cântăm lui Dumnezeu cu dragoste: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea

Ai adunat, prea fericite împărate Constantin, sobor de părinţi de Dumnezeu purtători şi printr-înşii inimile tuturor cele înviforate de blestematul eres al lui Arie le-ai întărit să slăvească pe Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu; pentru care îţi aducem ţie laudele acestea:
Bucură-te, că soborul cel dintâi al celor trei sute optsprezece sfinţi părinţi cu porunca ta în Niceea s-au adunat;
Bucură-te, că prin lupte mari credinţa cea dreaptă s-a luminat;
Bucură-te, că Arie de la sobor a rămas ruşinat;
Bucură-te, că necredinciosul Arie în veci cu diavolii este băgat în iad;
Bucură-te, că noi creştinii de la tine cu dreapta credinţă suntem luminaţi;
Bucură-te, că pe Domnul nostru Iisus Hristos în toată lumea L-ai propovăduit a fi Fiul lui Dumnezeu;
Bucură-te, că prin creştinarea ta Crucea Domnului s-a aflat;
Bucură-te, că prin aflarea Sfintei Cruci duşmanii ei se tânguiesc;
Bucură-te, că prin însemnarea cinstitei Cruci diavolii se izgonesc;
Bucură-te, că împreună cu Sfânta maica ta, Crucea Domnului Iisus Hristos în mâini o ţineţi;
Bucură-te, că o parte din lemnul crucii adus de sfânta maica ta, împărăteasa Elena, în sfintele tale mâini ai primit-o;
Bucură-te, că nouă fraţilor în Hristos eşti rugător mare către Dumnezeu;
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul al 6-lea

Ca şi cu o porfiră te-ai îmbrăcat, mărite, cu milostivirea şi ca şi cu o hlamidă cu bunele blândeţi te-ai împodobit. Drept aceea, cinstind pomenirea ta, prea slăvim pe Dumnezeu, zicând: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea

Dar cum vom cânta mai cu vrednicie sau cu ce cuvinte mai potrivite vom lăuda frumuseţea bunătăţilor tale, cinstită Elena, cele câştigate în ceruri, de la Dumnezeu, cel ce ştie a cinsti pe cei drepţi; pentru aceasta noi îţi cântăm ţie unele ca acestea:

Bucură-te, ceea ce sfântul tău suflet cu mare cinste în ceruri de îngeri este suit;
Bucură-te, că în lumina cea prea strălucită pe Dumnezeu ai văzut;
Bucură-te, că lui Dumnezeu-Cuvântul şi prea curatei Maicii Lui căzând, te-ai închinat;
Bucură-te, că locaşurile cele prea frumoase ale sfinţilor le-ai cercetat;
Bucură-te, că şi frumuseţile Raiului toate ţi le-a arătat;
Bucură-te, că pe cele ce ochiul omenesc nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, acum tu luminat te îndulceşti de ele;
Bucură-te, că întru Împărăţia cerurilor te-ai sălăşluit;
Bucură-te, împărătească, căci cu Împărăteasa cerurilor împreună eşti petrecătoare;
Bucură-te, că împreună cu arhangheli eşti vorbitoare;
Bucură-te, că împreună cu îngerii cânţi lui Dumnezeu cântare;
Bucură-te, că şi noi nevrednicii îţi cântăm cântare veselitoare;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena!

Condacul al 7-lea

Şi după deprinderi şi după ale tale fapte bune ai fost iubitoare de Dumnezeu şi vrednică de minuni, fericită împărătească Elena; pentru aceasta cu credinţă şi cu evlavie mare, noi, cei ce suntem luminaţi prin harul lui Dumnezeu, cântare veselitoare cântăm: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Popor al lui Dumnezeu ai făcut, prin dumnezeiescul Duh, pe poporul cel vechi al iudeilor şi al păgânilor, cu baia botezului luminându-i; pentru aceasta te lăudăm, zicând:

Bucură-te, că întocmai cu apostolii, de la Dumnezeu eşti cinstit;
Bucură-te, căci cât ai trăit multe milostenii şi faceri de bine ai făcut;
Bucură-te, că, după multe osteneli, nevoinţe şi griji, la fericit sfârşit ai ajuns;
Bucură-te, că, după puţină boală, ai adormit şi sufletul de trup s-a despărţit, zburând la cer;
Bucură-te, că arhanghelii cu frumoase cântări îngereşti la ceruri te-au suit;
Bucură-te, că scaunului Sfintei Treimi te-ai închinat;
Bucură-te, că Sfinţii apostoli înaintea lui Dumnezeu te-au lăudat;

Bucură-te, că sfinţii mucenici şi cuvioşii şi toţi drepţii cu cinste ţi-au ieşit înainte;
Bucură-te, că bunătăţile Raiului le moşteneşti acum şi în vecii nesfârşiţi;
Bucură-te, că întru Împărăţia cerurilor acum şi totdeauna vieţuieşti;
Bucură-te, că şi noi, împreună cu monahii şi cu pustnicii, toţi, într-un glas îţi cântăm aşa:
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul al 8-lea

Mormântul tău, unde odihneşte sfinţitul şi cinstitul tău trup, împărate Constantin, raze de dumnezeieşti vindecări izvorăşte celor ce cu credinţă se apropie, iar nouă celor ce vieţuim în dreapta credinţă, te rugăm, ca împreună cu buna ta maică Elena, să ne daţi mână de ajutor, celor ce cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Cât este de luminat sufletul tău, mărită împărătească Elena, lauda femeilor, că acum eşti în ceruri, primind plata ostenelilor; pentru aceasta îţi cântăm aşa:
Bucură-te, aflarea cinstitei cruci;
Bucură-te, a ei vrednică închinătoare;
Bucură-te, că prin al crucii ajutor creştinilor ai fost izbăvitoare;
Bucură-te, că prin cruce te-ai făcut lui Hristos următoare;
Bucură-te, a stăpânirii iadului şi a satanei învingătoare;
Bucură-te, a cereştii măriri moştenitoare în veci;
Bucură-te, a celor greşiţi şi păcătoşi, către Dumnezeu mijlocitoare;
Bucură-te, a judecătorilor celor răi bună îndreptătoare;
Bucură-te, a celor din nevoi grabnică ajutătoare;
Bucură-te, de patimile noastre trupeşti şi sufleteşti izbăvitoare;
Bucură-te, a bolnavilor bună tămăduitoare;
Bucură-te, a tuturor bine credincioşilor creştini bună ajutătoare;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena!

Condacul al 9-lea

Cu sfinţenie a ta viaţă săvârşindu-ţi, cu sfinţii acum eşti sălăşluită, plină fiind de sfinţenie şi de lumină nespusă; pentru aceasta ne luminezi şi pe noi cei întunecaţi cu păcatele, ca, luând prin tine iertare, să cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Pe Împăratul şi Ziditorul tuturor cinstindu-L, împărate Constantin, ca dar pentru osteneli te-a învrednicit pe tine în ceruri de mare slavă; pentru aceasta îţi cântăm ţie aceste laude:
Bucură-te, că prea cuviosului Paisie, singur i-ai spus că eşti cinstit împreună cu sfinţii;
Bucură-te, că, sfânt fiind, te rogi pentru noi către Domnul Dumnezeu;

Bucură-te, că noi păcătoşii avem mare nădejde în rugăciunile tale;
Bucură-te, că noi în nevoi chemăm numele tău şi tu ne auzi;
Bucură-te, că în necazuri ne eşti nouă mare bucurie;
Bucură-te, mărgăritarul nostru cel de mult preţ;
Bucură-te, cel ce eşti pentru noi soare luminos;
Bucură-te, că pe idoli i-ai dat iadului celui întunecos;
Bucură-te, că demonii fug, izgoniţi fiind cu puterea rugăciunii tale;
Bucură-te, că tu eşti lauda cârmuitorilor creştini;
Bucură-te, turnul cel nebiruit al creştinilor ortodocşi;
Bucură-te, al mănăstirilor şi al bisericilor noastre mare apărător;
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul al 10-lea

Din cer ca şi Pavel te-a vânat Hristos Domnul, Sfinte Constantin, învăţându-te ca să-L cinsteşti pe Acesta ca pe Împăratul cel Unul; şi cu adevărat crezând întru El, L-ai cinstit, aducând lumea toată la credinţa Lui, ca să-I cânte neîncetat: ***Aliluia!***

Icosul al 10-lea

Împărătească Elena, sfântă de Domnul Hristos aleasă, milostiveşte-te spre noi şi luminează sufletele noastre cele întunecate cu păcatele, netrecând cu vederea sufletele şi rugăciunile noastre şi primind mulţumirile noastre acestea:
Bucură-te, trandafir prea frumos mirositor al Raiului;
Bucură-te, crin alb răsărit în grădina cea de sus a Raiului ceresc;
Bucură-te, împărătească duhovnicească;
Bucură-te, a dreptei credinţe propovăduitoare;
Bucură-te, a închinării de idoli surpătoare;
Bucură-te, a eresurilor pierzătoare;
Bucură-te, a răutăţilor duşmanilor izgonitoare;
Bucură-te, în nevoile noastre ajutătoare;
Bucură-te, către Dumnezeu a noastră mijlocitoare;
Bucură-te, de bucurii duhovniceşti aducătoare;
Bucură-te, de fapte bune pilduitoare;
Bucură-te, a obştii creştineşti povăţuitoare;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena!

Condacul al 11-lea

Acestea zicând, mă liniştesc cu sufletul şi mă bucur; nu mă tem de tot ce vor urzi împotriva mea vrăjmaşii mei, pentru că te am pe tine, împărătească Elena, puternică ajutătoare în toate nevoile; drept aceea împreună cu îngerii prea slăvesc pe Dumnezeu cu cântarea: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Dat-ai, prea dulce, Iisuse, bine credinciosului împărat Constantin, înţelepciunea lui Solomon, blândeţile lui David, dreapta credinţă a apostolilor şi puterea lui Samson asupra vrăjmaşilor; pentru aceasta şi noi îl cinstim cu laude, zicând:
Bucură-te, decât toţi împăraţii mai întâiule şi alesule al lui Dumnezeu;
Bucură-te, că pe Domnul nostru Iisus Hristos ţie Tatăl ţi L-a descoperit;
Bucură-te, că pe Acesta Dumnezeu adevărat L-ai propovăduit;
Bucură-te, luminătorule al cereştii cunoştinţe;
Bucură-te, că prin tine Domnul Iisus Hristos S-a slăvit;
Bucură-te, că prin tine Crucea Domnului Hristos se cinsteşte;
Bucură-te, al luminii celei nemărginite privitorule;
Bucură-te, că prin tine lumea s-a luminat cu dreapta credinţă;
Bucură-te, că prin tine s-a izgonit întunericul relei credinţe;
Bucură-te, prietenul lui Dumnezeu cel curat cu inima şi luminat cu sufletul;
Bucură-te, că pe noi cei slabi ne întăreşti cu răbdare;
Bucură-te, că de la milostivul Dumnezeu ne mijloceşti nouă mântuire;
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul al 12-lea
Darurile cele prea bogate şi mai bune le primeşti acum de la Dumnezeu, Sfinte împărate Constantin, veselindu-te ca un împărat în ceruri; pentru aceasta şi bine credinciosul domn Brâncoveanu Constantin întru al tău nume a zidit sfinte mănăstiri Domnului, iar noi, bucurându-ne, cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea
Niciodată nu vom tăcea a vesti minunile tale; în glas mare vom cânta prăznuirea ta şi după cuviinţă îţi aducem mulţumire pentru toate facerile de bine ce ne faci nouă, Sfântă împărătească Elena, cinstind pomenirea ta cu aceste laude:
Bucură-te, împărătească smerită şi prea iubită;
Bucură-te, comoară de bunătăţi nedeşertată;
Bucură-te, a celor ce te roagă cu credinţă ocrotitoare neobosită;
Bucură-te, a vrăjmaşilor Sfintelor mănăstiri izbăvitoare;
Bucură-te, că celor ce te cinstesc pe tine le eşti bună mângâietoare;
Bucură-te, că de sus din ceruri priveşti şi le ajuţi celor ce se roagă ţie;
Bucură-te, că înaintea Preasfintei Treimi stând, te rogi pentru noi;
Bucură-te, că şi la prea curata Născătoare de Dumnezeu mijloceşti pentru noi;
Bucură-te, că a ta fericire în ceruri în veci nu se sfârşeşte;
Bucură-te, că împreună cu fiul tău, împăratul Constantin, întru împărăţia lui Dumnezeu te veseleşti;
Bucură-te, a trupurilor noastre de patimi tămăduitoare;
Bucură-te, că sfintele tale rugăciuni sunt pentru noi toţi folositoare;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena!

Condacul al 13-lea (de trei ori)

Luminători care aţi luminat lumea cu dreapta credinţă, voi cu adevărat v-aţi arătat, de Dumnezeu încununaţilor împăraţi Constantin şi Elena; primiţi acum şi rugăciunile noastre şi le duceţi Împăratului Hristos, pe care Îl slăvim ca pe Unul ce v-a încununat pe voi, cântându-I cu voi şi cu toate Oştile cereşti: ***Aliluia!***

Apoi iarăşi se zice:

Icosul 1

Ca un înger luminos ai binevestit lumii pe Domnul nostru Iisus Hristos, că este Dumnezeu şi Fiul lui Dumnezeu cel adevărat; pentru aceasta cântăm ţie acestea:
Bucură-te, al creştinilor numit de noi tată;
Bucură-te, că singur Domnul Iisus în vis ţie s-a arătat;
Bucură-te, căci cu semnul Sfintei Cruci te-a înarmat;
Bucură-te, că pe Maxenţie, prin puterea cinstitei cruci, l-ai biruit;
Bucură-te, că în Roma cu mare alai ai intrat;
Bucură-te, că romanii cu bucurie împărat al lor te-au pus;
Bucură-te, că în cinstea Domnului Iisus Hristos o cruce de piatră în mijlocul Romei ai pus;
Bucură-te, că pe Sfânta Cruce ai scris: "Iisus Hristos NIKA", adică, cu acest semn vei birui;
Bucură-te, că prin puterea crucii lui Hristos pe toţi vrăjmaşii tăi i-ai biruit;
Bucură-te, căci cu ştirea şi voia lui Dumnezeu, de boala leprei te-ai îmbolnăvit;
Bucură-te, că ţie sfinţii mai-marii apostolilor ţi s-au arătat;
Bucură-te, că prin învăţătura Sfântului ierarh Silvestru cu toată inima ai crezut în Domnul nostru Iisus Hristos;
Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!

Condacul 1

Cel ce chipul Crucii strălucind pe cer mai mult decât soarele l-ai văzut şi biruinţa semnului Domnului bine ţi-a descoperit, cu care într-armându-te pe toţi vrăjmaşii i-ai biruit, acum şi nouă celor ce ne plecăm genunchii înaintea icoanei tale, Sfinte împărate Constantin, dă-ne nouă, împreună cu buna ta maică, împărăteasa Elena, ajutor, celor ce cântăm vouă: ***Bucuraţi-vă, părinţii creştinilor!***

Şi apoi se citesc aceste rugăciuni:

Rugăciunea întâi

Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, după Dumnezeu şi Maica Domnului, voi sunteţi nădejdea noastră şi folositorii noştri; voi ne sunteţi nouă bucurie în vremea necazului, voi ne ocrotiţi în nevoi şi ne ajutaţi. Voi Sfintelor mănăstiri şi biserici le sunteţi păzitori; pentru aceasta cădem înaintea voastră cu lacrimi, rugându-vă să nu încetaţi a ne ajuta nouă neputincioşilor, ci mijlociţi la Dumnezeu şi la prea curata lui Maică şi pururea Fecioara Maria, ca şi pe noi să ne păzească fără prihană şi pe toţi să ne întărească în credinţă, până la sfârşitul vieţii, spre mântuirea sufletelor noastre. Amin.

Rugăciunea a doua

Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, cei ce sunteţi mai cinstiţi decât toţi împăraţii, aleşii lui Dumnezeu, căzând înaintea voastră cu lacrimi vă rugăm: Daţi-ne mângâiere şi nouă celor ce suntem în necazuri; voi sunteţi mijlocitori Sfintei Treimi şi puteţi să ne ajutaţi nouă.

Auziţi-ne şi pe noi acum, alungaţi de la noi necazurile şi nevoile ce vin asupra noastră în această vremelnică viaţă şi vindecaţi neputinţele noastre, tămăduiţi

bolile noastre, potoliţi răutatea noastră, izgoniţi pe vrăjmaşii noştri văzuţi şi nevăzuţi.

Daţi-ne nouă ca în pace şi în linişte să trăim; ajutaţi-ne nouă cu sfintele voastre rugăciuni. Pentru mântuirea sufletelor noastre faceţi milă cu noi acum, când cu frică şi cu umilinţă zicem către voi aşa: Bucuraţi-vă, părinţii creştinilor. Amin.

Acatistul Sfintei împărătese Elena, cea întocmai cu apostolii, mama Sfântului împărat Constantin (21 mai)

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne miluieşte (de 3 ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.
Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău.

[Dacă este preot de faţă, zice: Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.]

Strana: Amin.

Dacă nu este preot de faţă, diaconul, monahul sau mireanul rosteşte: Pentru rugăciunile Sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi. Amin.

Apoi **troparele** de umilinţă, glasul 6:

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Apoi:

Crezul
Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu

adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat. Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

”Elena” se tâlcuiește în grecește: făclie, torță, strălucirea soarelui

Condacul 1

Celei ce a scos din adâncurile pământului Sfânta Cruce împreună cu piroanele Domnului Iisus Hristos, și care a găsit Mormântul Mântuitorului și locul numit Golgota, Sfintei împărătese Elena îi ridicăm glasuri de rugăciune. Iar tu, Sfântă Elena, roagă-te pentru noi căci te strigăm: ***Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!***

Icosul 1

Îngerii din Ceruri te-au slăvit, Sfântă Elena, aducând lumii bucuria Înălțării Sfintei Cruci, și pentru viața ta plină de fapte bune Dumnezeu te-a înălțat și El în rândul Sfintelor din Ceruri. Primește aceste umile cuvinte de laudă și nu ne uita în rugăciunile tale la tronul Sfintei Treimi pe noi cei nevrednici, căci te cinstim:
Bucură-te, cea deopotrivă cu Sfinții Heruvimi;
Bucură-te, frumusețe pământească și cerească;
Bucură-te, stăpână pe propriile patimi;
Bucură-te, cucerind păcatul cu virtuțile;
Bucură-te, apărătoarea săracilor și a orfanilor;
Bucură-te, găsind în pământ ce era al Cerului;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 2

Născută sub numele de Flavia Iulia Elena, ai crescut în virtuțile creștine, deosebindu-te de ceilalți copii prin frumusețe, inteligență și evlavie, Sfântă Elena și la vremea cuvenită te-ai căsătorit cu tribunul Constanțiu Chlor deși erai cu mult

sub rangul lui iar după un an l-ai născut pe Constantin, viitorul împărat care a ajuns să se închine și el lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul 2

Dumnezeu a rânduit să fii părăsită de soțul care din motive politice s-a căsătorit cu o femeie de rang înalt, și ai trăit în rugăciune până când fiul tău, Constantin, ajuns mare împărat, te-a numit împărătească alături de el.
Bucură-te, stând în rugăciune toată noaptea;
Bucură-te, izvorul desăvârșirii spirituale a fiului tău;
Bucură-te, înțelepciune ispirată de Duhul Sfânt;
Bucură-te, iubire de mamă dincolo de legea firii;
Bucură-te, lucrând pentru mântuirea lui Constantin;
Bucură-te, cumințenie și curăție duhovnicească;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 3

Înainte de lupta decisivă care i-a adus întregul imperiu roman la picioare, Sfântul împărat Constantin a văzut pe cer o cruce strălucitoare având deasupra inscripția ”in hoc signo vinces” adică ”în acest semn vei învinge”, iar noaptea l-a visat pe Domnul Iisus Hristos purtând în mână o cruce, spunându-i să imprime acest semn pe steagurile sale. Făcând întocmai, Sfântul Constantin a biruit și bucuros a strigat către Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul 3

Această Sfântă Cruce a fost scopul vieții tale, Sfântă Elena, căci ai pornit spre Palestina căutând lemnul sfânt pe care a fost răstignit Domnul Hristos, și credinicioșii te lăudau așa:
Bucură-te, dorind Cerul mai mult decât pământul;
Bucură-te, că ai călătorit pe mare;
Bucură-te, că ai învins furtuna lui Veliar;
Bucură-te, că nu te-au învins piedicile;
Bucură-te, că ai străbătut marea ca Petru pe uscat;
Bucură-te, că rugăciunea te însoțea pretutindeni;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 4

Ajungând în Palestina, ai găsit locul nașterii lui Iisus în Bethleem, locul Înălțării Lui pe Muntele Măslinilor și peste tot ai distrus construcțiile păgânilor adică templele idolești, înălțând biserici care au dăinuit peste veacuri: ***Aliluia!***

Icosul 4

Umblai înveșmântată simplu, Sfântă Elena, putând fi văzută oricând în lăcașurile de rugăciune pe care le înzestrai cu daruri minunate și făceai multe fapte bine plăcute lui Dumnezeu, fiind în largul tău printre săraci și cei bolnavi care te slăveau așa:
Bucură-te, că aveai putere asupra trezoreriei împărăției;
Bucură-te, cea mult milostivă;
Bucură-te, ajutându-i pe cei nevoiași;
Bucură-te, că și în Palestina ai luat aur din belșug;
Bucură-te, că nu ai cruțat nici un ban pentru a găsi Sfânta Cruce;
Bucură-te, că răsplata ta este bogăția Cerului;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 5

Mult te-ai rugat, sfântă împărătească, pentru ca Dumnezeu să te învrednicească a găsi locul răstignirii Domnului Hristos, Sfântul lui Mormânt și Crucea sfântă, și muncitorii săpau zi și noapte în diferite locuri neștiind unde să caute mai exact, dar ai rămas neclintită în credință și Îl chemai pe Domnul: ***Aliluia!***

Icosul 5

Văzând râvna ta, Dumnezeu l-a trimis pe un evreu oarecare, Iuda care moștenise de la neamul lui cunoașterea acestor locuri sfinte, și ți-a arătat un templu al zeiței Venus.
Bucură-te, că ai dărâmat de îndată templul idolesc;
Bucură-te, că sub dărâmături ai găsit trei cruci;
Bucură-te, că atingând cu Crucea Mântuitorului un mort, acesta a înviat;
Bucură-te, că acolo au fost scoase la iveală și Mormântul Domnului și Golgota, locul răstignirii Lui;
Bucură-te, că ai găsit și cele patru piroane cu care Hristos a fost țintuit pe Cruce;
Bucură-te, că în acel loc ai ridicat o mare biserică;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 6

Toată viața ai fost prezentă la acțiunile de binefacere în folosul creștinilor persecutați, Sfântă Elena, fiind cea care l-a susținut pe Sfântul împărat Constantin în eliberarea creștinilor de sub urmărirea crudă a celor care îi vânau pentru credința lor, și tot poporul a strigat către Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul 6

Ai fost numită ”Bolta imperiului”, sfântă împărătească, fiind prima femeie din lume care ți-ai eliberat toți sclavii și ai desființat de la curte suita de doamne și

domnițe care se desfătau în lux și defrânare, fiindcă nu aveai nevoie să fii servită ci tu să servești semenilor care te slăveau:
Bucură-te, cea mai mică dintre toți;
Bucură-te, că ai fost exemplu de simplitate;
Bucură-te, că bogățiile lumești nu te-au cucerit;
Bucură-te, că ai dat totul pentru Împărăția lui Dumnezeu;
Bucură-te, că aurul l-ai folosit pentru cei lipsiți;
Bucură-te, că ai eliberat creștinismul de sub jugul idolesc;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 7
Umblai prin tot imperiul căutându-i pe cei săraci, bolnavi și orfani, fiind cunoscută pentru virtutea milosteniei care îți însemna viața zi de zii și era atât de des pusă în valoare această virtute precum trupul se folosește de respirație pentru a trăi, iar Heruvimii se bucurau pentru tine: ***Aliluia!***

Icosul 7
Fiind înconjurată de strălucirea autorității împărătești împărțeai daruri oriunde mergeai, atât poporului de prin case cât și oricărui om care venea la tine să îți ceară, iar celor din armată le erai sprijin moral și bănesc.
Bucură-te, că mult îi iubeai pe cei neajutorați;
Bucură-te, că le dădeai bani și veșminte;
Bucură-te, că ocroteai orfanii;
Bucură-te, că le înțelegeai durerea, fiind mamă;
Bucură-te, că auzeai glasul pruncilor;
Bucură-te, că te opreai oriunde era nevoie de tine;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 8
Erai iubită de popor, sfântă binecuvântată, și numele tău era pe buzele tuturor creștinilor, fiindcă nu ai fost pentru ei doar cea care i-a eliberat de sub tirania închinătorilor la idoli, ci mai mult te vedeau ca pe o mamă care își adună copii la sân și îi apără, iar pentru aceasta L-au cinstit pe Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul 8
Fiind în mijlocul celor necăjiți, înțelegeai foarte bine durerea, oftatul orfanilor și plânsul celor abandonați și oriunde mergeai era întâmplinată cu laude:
Bucură-te, cea mult iubită de oameni;
Bucură-te, că din temnițe i-ai scos pe multi;
Bucură-te, că din minele cele grele i-ai eliberat pe condamnați;
Bucură-te, că i-ai slobozit din prigoană pe cei asupriți;

Bucură-te, că pe unii i-ai chemat din surghiun;
Bucură-te, că ai redat creștinilor cinstea dregătoriilor;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 9

Ai fost un adevărat apostol al Împărăției lui Dumnezeu, eliberând creștinii și propovăduind Cuvântul Domnul Hristos la toate neamurile din imperiu și glasul tău nu contenea a-L lăuda pe Stăpânul Cerului și al pământului: ***Aliluia!***

Icosul 9

Apostolia ta nu a fost doar vorbă, ci și fapte, căci ai însoțit grăirea despre Dumnezeu cu fapte bune, fiind model de virtute și evlavie, simplitate și curăție, iar noi te cinstim:
Bucură-te, că prin cuvinte ai sădit în inimi Evanghelia;
Bucură-te, că prin fapte ai arătat lumii ce înseamnă a fi creștin;
Bucură-te, că ai slujit celor bolnavi;
Bucură-te, că ai ridicat biserici;
Bucură-te, că ai distrus capiștile idolești;
Bucură-te, că ne-ai lăsat ca moștenire credința și milostenia;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 10

Ajunsă la bătrânețe, fiind plină de bucuria găsirii Sfintei Cruci și a locurilor sfinte din Ierusalim, te-ai învrednicit de sfârșit creștinesc dându-ți duhul de față cu minunatul tău fiu care te veghea și îți purta de grijă, având mâinile tale în ale lui și rugându-te lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul 10

Te-ai dus în lăcașurile cerești încununată de cununa faptelor tale bune și de măsura iubirii nemăsurate pe care ai avut-o pentru popor și pentru Dumnezeu, căci nu se poate a-L iubi pe Dumnezeu fără a iubi și zidirea Lui, iar noi ne închinăm:
Bucură-te, Heruvim întors în Ceruri;
Bucură-te, că Dumnezeu a așternut calea ta cu lumină;
Bucură-te, că însuși Domnul Hristos a venit să te ia;
Bucură-te, că încă de pe pământ viețuiai cu îngerii;
Bucură-te, că acum te desfeți de bogățiile Raiului;
Bucură-te, mamă de sfânt;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 11

Sfântul Grigorie cel mare te-a considerat „instrumentul de care s-a folosit Dumnezeu pentru a face să strălucească în inimile romanilor luminile credinței”, iar tu ai primit această misiune ca fiind poruncă dumnezeiească și te-ai supus, iar pentru aceasta acum cânți cu îngerii: ***Aliluia!***

Icosul 11

Ajută-ne și pe noi, Sfântă Elena, să putem primi cu bucurie cele rânduite de Dumnezeu pentru noi, să Îi facem voia și să împlinim faptele credinței, iar noi te lăudăm:

Bucură-te, vas ales al Duhului Sfânt;
Bucură-te, cea mult iubită în cer și pe pământ;
Bucură-te, suflet mare și sincer;
Bucură-te, că primeai la tine pe oricine;
Bucură-te, că nu lăsai nemiluit nici un sărac;
Bucură-te, că Dumnezeu te-a luat în ceata Sfintelor;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 12

Prin tine și prin fiul tău, Sfântul împărat Constantin lumea creștină a trăit o primăvară a vieții duhovnicești și materiale și vă aducem mulțumiri ridicând către Dumnezeu un cântec: ***Aliluia!***

Icosul 12

Purtând virtutea militară în timpul vieții, ai fost bună cunoscătoare a navigării pe mare. Ajută-ne, Sfântă Elena, să cârmuim și noi corabia vieții noastre să ne ducă la liman bun și luminos și primește aceste cinstiri:

Bucură-te, liniștea celor încercați de furtuni:
Bucură-te, ocrotitoarea celor ispitiți;
Bucură-te, dăruind belșug;
Bucură-te, iscusită glăsuitoare;
Bucură-te, mijlocind pentru bunăstare;
Bucură-te, paznica noastră în călătorii;
Bucură-te, minunată mamă și sprijinitoarea credincioșilor;
Bucură-te, Sfântă împărătească Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 13 (de 3 ori)

Sfântă împărătească Elena, mama Sfântului împărat Constantin, roagă-te pentru noi lui Dumnezeu să ne izbăvească de neputință, boală, ispite, de vrăjmașii văzuți și nevăzuți, ca mântuiți să ne bucurăm cu tine de Împărăția Sfintei Treimi: ***Aliluia!***

Se zice apoi, iarăşi:

Icosul 1

Îngerii din Ceruri te-au slăvit, Sfântă Elena, aducând lumii bucuria Înălțării Sfintei Cruci, și pentru viața ta plină de fapte bune Dumnezeu te-a înălțat și El în rândul Sfintelor din Ceruri. Primește aceste umile cuvinte de laudă și nu ne uita în rugăciunile tale la tronul Sfintei Treimi pe noi cei nevrednici, căci te cinstim:

Bucură-te, cea deopotrivă cu Sfinții Heruvimi;
Bucură-te, frumusețe pământească și cerească;
Bucură-te, stăpână pe propriile patimi;
Bucură-te, cucerind păcatul cu virtuțile;
Bucură-te, apărătoarea săracilor și a orfanilor;
Bucură-te, găsind în pământ ce era al Cerului;
Bucură-te, Sfântă împărăteasă Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!

Condacul 1

Celei ce a scos din adâncurile pământului Sfânta Cruce împreună cu piroanele Domnului Iisus Hristos, și care a găsit Mormântul Mântuitorului și locul numit Golgota, Sfintei împărătese Elena îi ridicăm glasuri de rugăciune. Iar tu, Sfântă Elena, roagă-te pentru noi căci te strigăm: ***Bucură-te, Sfântă împărăteasă Elena, aprigă luptătoare pentru credință și adevăr!***

Apoi, se spune această:

Rugăciune

O, Sfântă Elena, împărătească și cea întocmai cu apostolii, pentru faptele credinței tale Dumnezeu te-a ridicat la cinstea de a mijloci pentru credincioși la tronul Lui.

Caută spre noi și ajută-ne să fim și noi milostivi, să ne înduplecăm de cei săraci, să fim îngăduitori cu cei neputincioși, schimbă-ne inima ca să poată trăi în noi Iubirea lui Hristos ca din această iubire să facem rugăciuni pentru întreaga lume.

Fii scutul credinței noastre în fața ereziilor, apără-ne mintea de ispitirile vrăjmașe, ocrotește-ne casa și tot ce e al nostru și păzește-ne ca în fapte bune să lucrăm virtuțile creștine și să ducem și noi mai departe cuvântul Evangheliei Domnului Hristos, ca la sfârșitul vieții să fim primiți în Împărăția Lui de unde să Îi cântăm slavă lui Dumnezeu în vecii vecilor. Amin.

Şi apoi se face Otpustul: Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu pentru rugăciunile prea curatei Maicii Tale, ale Sfintei mari împărătese Elena, cea întocmai cu apostolii şi ale tuturor Sfinţilor, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi! Amin!

Sursa:

https://acoperamantulmaiciidomnului.wordpress.com/2022/10/18/acatistul-sfintei-imparatese-elena-cea-intocmai-cu-apostolii-mama-sfantului-imparat-constantin-21-mai/

https://salutis8.wordpress.com/2023/05/16/acatistul-sfintei-mari-imparatese-elena-cea-intocmai-cu-apostolii-mama-sfntului-mare-imparat-constantin/

Paraclisul Sfinţilor împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi maica sa Elena

Paraclisul Sfinţilor împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi maica sa Elena (21 mai):

https://www.academia.edu/102102103/Paraclisul_Sfin%C5%A3ilor_%C3%AEmp%C4%83ra%C5%A3i_%C5%9Fi_%C3%AEntocmai_cu_apostolii_Constantin_%C5%9Fi_maica_sa_Elena_21_mai_

https://archive.org/details/paraclisul-sfintilor-imparati

***

Grupul Psaltic al Episcopiei Caransebeşului - Paraclisul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena. A fost pus pentru prima dată pe note în limba română de pr. Gheorghe Tistu; apare cu binecuvântarea prea sfinţitului Lucian, episcopul Caransebeşului:

https://www.youtube.com/watch?v=x7nN_MnsU6Q
https://www.youtube.com/watch?v=zpRtAfGPJ_k

***

[Preotul: face obişnuitul început, zicând: Binecuvântat este Dumnezeul nostru.]

Citeţul: Amin. Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie!

Rugăciunile începătoare

Slavă Ţie, Dumnezeului nostru, Slavă Ţie!

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Doamne, miluieşte ! (de 12 ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Veniţi să ne închinăm Împăratului nostru Dumnezeu.
Veniţi să ne închinăm, şi să cădem la Hristos Împăratul nostru Dumnezeu.
Veniţi să ne închinăm, şi să cădem la însuşi Hristos Împăratul şi Dumnezeul nostru.

Apoi: **Psalmul 142**

1. Doamne, auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea, întru credincioşia Ta, auzi-mă, întru dreptatea Ta.
2. Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta.
3. Vrăjmaşul prigoneşte sufletul meu şi viaţa mea o calcă în picioare; făcutu-m-a să locuiesc în întuneric ca morţii cei din veacuri.
4. Mâhnit e duhul în mine şi inima mea încremenită înlăuntrul meu.
5. Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult; cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale m-am gândit.
6. Întins-am către Tine mâinile mele, sufletul meu ca un pământ însetoşat.
7. Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-ţi întoarce faţa Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt.
8. Fă să aud dimineaţa mila Ta, că la Tine îmi este nădejdea. Arată-mi calea pe care voi merge, că la Tine am ridicat sufletul meu.
9. Scapă-mă de vrăjmaşii mei, că la Tine alerg, Doamne.
10. Învaţă-mă să fac voia Ta, că Tu eşti Dumnezeul meu. Duhul Tău cel bun să mă povăţuiască la pământul dreptăţii.
11. Pentru numele Tău, Doamne, dăruieşte-mi viaţă. Întru dreptatea Ta scoate din necaz sufletul meu.
12. Fă bunătate de stârpeşte pe vrăjmaşii mei şi pierde pe toţi cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sunt robul Tău.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Aliluia! Aliluia! Aliluia! Slavă Ţie, Dumnezeule! (de 3 ori)

Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă. Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. (de 3 ori), *apoi:*

Tropar: Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l şi ca Pavel chemarea nu de la oameni luând, cel între împăraţi apostolul Tău, Doamne, împărătească cetate în mâinile Tale o a pus. Pe care păzeşte-o totdeauna în pace, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cela ce pentru noi Te-ai născut din Fecioară şi răstignire ai răbdat Bunule, care cu moartea pe moarte ai prădat şi învierea ai arătat, ca un Dumnezeu, nu trece cu vederea pe cei ce i-ai zidit cu mâna Ta. Arată iubirea Ta de oameni, Milostive, primeşte pe Născătoarea de Dumnezeu, ceea ce Te-a născut pe Tine, care se roagă pentru noi şi mântuieşte, Mântuitorul nostru pe poporul cel deznădăjduit.

Psalmul 50

1. Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta
2. Şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea.
3. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte.
4. Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea.
5. Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut, aşa încât drept eşti Tu întru cuvintele Tale şi biruitor când vei judeca Tu.
6. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea.
7. Că iată adevărul ai iubit; cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie.
8. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.
9. Auzului meu vei da bucurie şi veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite.
10. Întoarce faţa Ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le.
11. Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele.
12. Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la mine.
13. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale şi cu duh stăpânitor mă întăreşte.
14. Învăţa-voi pe cei fărădelege căile Tale şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce.
15. Izbăveşte-mă de vărsarea de sânge, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.
16. Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta.
17. Că de ai fi voit jertfă, Ţi-aş fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi.
18. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.
19. Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta, Sionului şi să se zidească zidurile Ierusalimului.
20. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei.

Canonul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, cei întocmai cu apostolii

Cântarea I

Irmos: Pe Faraon, cel ce se purta în car, l-a cufundat toiagul lui Moise, cel ce a făcut minuni oarecând, în chipul Crucii lovind şi despărţind marea şi pe Israel fugăritul şi mergătorul pedestru l-a izbăvit; pe cel ce cântă cântare lui Dumnezeu.

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Chipul Crucii văzându-l strălucind mai cu putere pe cerul inimii tale, ai lepădat tot întunericul necunoştinţei, iar acum cu razele rugăciunilor tale închipuie fericite, semnul biruinţei pe cerul sufletelor celor ce te laudă pe tine cu seninătate.

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cetatea împărătească s-a încins cu putere în vremea împărăţiei tale şi cu zidurile rugăciunilor tale s-a păzit de năvala ereticilor, pe care şi acum cu secera rugilor tale îi leapădă ca pe nişte neghine din ţarina Vieţii.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Numele Treimii celei de viaţă făcătoare s-a slăvit prin tine, cel ce te-ai arătat carte purtătoare a voinţei dumnezeieşti, pe care o arată şi nouă spre îndreptarea paşilor vieţii pe cărările mântuirii.

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Cetatea ta îţi aduce cunună prea slăvită gătită din florile laudelor dumnezeieşti, pe care o primeşte cu bunăvoinţă, Maică prea curată a Domnului şi plineşte robilor tăi cererile cele mântuitoare.

Cântarea a III-a

Irmos: Tu eşti tăria mea, Doamne, Tu şi puterea mea, Tu, Dumnezeul meu, Tu bucuria mea, Cel ce n-ai lăsat sânurile părinteşti şi a noastră sărăcie ai cercetat-o. Pentru aceasta, cu profetul Avacum, strig către Tine: Slavă puterii Tale, iubitorule de oameni.

Stih: ***Sfântă împărătească Elena, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu evlavia pătrunzându-te, ai alergat cu dor pe urmele paşilor Mântuitorului şi bisericile zidite spre slava Treimii astăzi poartă pecetea mulţumirii tale; învredniceşte-ne şi pe noi a ne face părtaşi bucuriei unirii cu Hristos întru legătura gândului smerit.

Stih: ***Sfântă împărătească Elena, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Vrednică ai fost de a purta Crucea ostenelilor spre întărirea poporului întru credinţă, însă nu înceta rugându-te să purtăm şi noi cu vrednicie crucea necazurilor spre curăţirea de păcate.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Mâna cea nevăzută a Proniei te-a călăuzit pe cărările credinţei spre a deschide poporului porţile îndurărilor dumnezeieşti, însă nouă mijloceşte-ne intrarea pe uşa mântuirii.

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Maică a Cuvântului, scrie-mi cuvânt de mântuire în cartea sufletului, ca să nu fiu eu aruncat în focul cel veşnic pentru multele însemnări ale păcatelor mele.

Apoi aceste **stihiri**:

Să încununăm cu dumnezeieşti cântări pe stâlpii Bisericii, pe cei ce s-au ostenit să păzească turma lui Hristos de toată înşelăciunea vrăjmaşilor, ca prin rugăciunile lor să ne izbăvească de toată răutatea potrivnicilor.

Caută cu milostivire, cu totul lăudată Născătoare de Dumnezeu, spre necazul cel cumplit al trupului meu şi vindecă durerea sufletului meu.

Sedealna: Cetatea saltă şi îţi dăruieşte ţie Sfinte Constantine, cununa mulţumirii ei, căci o păzeşti neîncetat cu scutul rugăciunilor tale de toată viclenia vrăjmaşului celui rău.

Cântarea a IV-a

Irmos: Nepăzind poruncile Tale Stăpâne, cu mintea mea intrând în patimile desfătărilor, am fost golit de har şi pentru răni zac gol; ci mă rog Ţie, Mântuitorule, mântuieşte-mă!

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pe Maxenţiu, cel fără de socoteală ai biruit cu puterea Crucii, iar acum însemnezi pe cerul sufletelor noastre semnul binecuvântat al mântuirii spre întărirea în credinţă.

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pe creştini ai veselit cu ale tale legi izvorâte din porunca iubirii lui Hristos, însă roagă-te să ne facem şi noi vrednici plinitori ai cuvântului dumnezeiesc spre izbăvirea din cursele vrăjmaşilor nevăzuţi.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Pentru pacea Bisericii mult te-ai ostenit, fericite Constantine, iar acum în ceruri în Biserica cea triumfătoare odihnindu-te, roagă-te să ne facem şi noi vrednice slugi ale Cuvântului.

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Preacurată Fecioară, Cerul cel înţelegător al îngerilor, cu stelele virtuţilor tale luminează întunericul inimii mele şi mă mântuieşte.

Cântarea a V-a

Irmos: Căutând cu ochiul Tău cel neadormit, milostiveşte-Te spre mine, cel cuprins de dormitarea trândăviei şi care slujesc somnului desfătărilor în patul patimilor; Cel ce ţi-ai plecat capul pe Cruce şi Te-ai trezit de bunăvoie, micşorând Hristoase, noaptea păcatului, Cel ce eşti lumina dreptăţii.

Stih: ***Sfântă împărătească Elena, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Nu ai aflat odihnă inimii tale până ce nu ai descoperit Crucea Stăpânului, pe care arătându-o lumii, ai întărit-o în nădejde ca să slăvească pe Hristos neîncetat.

Stih: ***Sfântă împărătească Elena, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Nădejdea creştinilor, cu făclia rugăciunii tale luminează-mi calea mântuirii şi mă povăţuieşte către Izvorul vieţii, ca să-mi răcoresc arşiţa neputinţelor mele şi să salt îngereşte cu duh umilit.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Cununa bine credincioaselor împărătese, cu razele virtuţilor tale împodobeşte sceptrurile celor ce conduc şi pe noi arată-ne stăpânitori peste patimi, ca pe tronul inimii să înălţăm gând umilit, strigând Treimii celei făcătoare de viaţă: „ Lumina şi Bucuria noastră, slavă Ţie ! “

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Vindecă degrab Preacurată, neputinţa mea şi cercetării tale mă fă părtaş rugând pe Cel milostiv pentru sănătatea mea.

Cântarea a VI-a

Irmos: Rugăciunea mea voi înălţa către Domnul şi Lui voi spune mâhnirile mele; că sufletul meu s-a umplut de răutăţi şi viaţa mea s-a apropiat de iad. Dar ca Iona mă rog: Dumnezeule, din stricăciune scoate-mă.

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Întărirea celor ce conduc şi pecetea cea strălucită a Ortodoxiei, mare împărate Constantin, întăreşte în dreapta credinţă pe cei ce cu frică de Dumnezeu cârmuiesc poporul cel binecredincios, ca întru pace toţi să lucrăm faptele mântuirii.

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu ploaia rugăciunii tale adapă pământul cel însetat al inimii mele şi cu izvoarele rugăciunii tale curăţeşte toată întinăciunea ereziilor din ogorul dreptei credinţe, prea fericite Constantin.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Sobor de Dumnezeu sfinţit ai adunat în cetatea Niceei, ca să statornicească adevărul cel neschimbat şi cu adâncă evlavie te-ai plecat înaintea stâlpilor Bisericii, slăvind pe Cel ce i-a întărit pe ei în răbdarea prigonirilor pentru dreapta credinţă.

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Veseleşte-te, tu, Ceea ce ai născut pe Floarea mântuirii lumii, care cu mireasma darurilor Sale tot pământul l-a sfinţit.

Stihiri:

Să încununăm cu dumnezeieşti cântări pe stâlpii Bisericii, pe cei ce s-au ostenit să păzească turma lui Hristos de toată înşelăciunea vrăjmaşilor, ca prin rugăciunile lor să ne izbăvească de toată răutatea potrivnicilor.

Caută cu milostivire, cu totul lăudată Născătoare de Dumnezeu, spre necazul cel cumplit al trupului meu şi vindecă durerea sufletului meu.

Condac: Constantin astăzi, cu maica sa Elena, Crucea a arătat, lemnul cel prea cinstit, care este ruşinea tuturor iudeilor şi arma credincioşilor împăraţi asupra celor potrivnici. Că pentru noi s-a arătat semn mare şi în războaie înfricoşător.

Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi, Dumnezeul lui Israel.

Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi, Dumnezeul lui Israel.

Sfinţilor celor ce sunt în pământul Lui. Minunate a făcut Domnul toate voile Sale întru dânşii.

Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi, Dumnezeul lui Israel.

Evanghelia dupa Ioan

Ioan 10, 1-9

Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe uşă, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur şi tâlhar.
2. Iar cel ce intră prin uşă este păstorul oilor.
3. Acestuia portarul îi deschide şi oile ascultă de glasul lui şi oile sale le cheamă pe nume şi le mână afară.
4. Şi când le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor şi oile merg după el, căci cunosc glasul lui.
5. Iar după un străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul lui.
6. Această pildă le-a spus-o Iisus, dar ei n-au înţeles ce înseamnă cuvintele Lui.
7. A zis deci iarăşi Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sunt uşa oilor.
8. Toţi câţi au venit mai înainte de Mine sunt furi şi tâlhari, dar oile nu i-au ascultat.
9.Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Pentru rugăciunile Sfinţilor Tăi împăraţi, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre.

Stih: ***Miluieşte-ne, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale curăţeşte fărădelegile noastre.***

Ca un soare aşezat pe tronul cel sfinţit de Cuvântul ai fost Sfinte împărate Constantine, cu razele înţelepciunii tale bine ocârmuind pe cei de sub soare, care şi acum te cinstesc cu credinţă.

(Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău şi binecuvântează moştenirea Ta, cercetează lumea Ta cu milă şi cu îndurări, înalţă fruntea creştinilor ortodocşi şi trimite peste noi milele Tale cele bogate; pentru rugăciunile prea curatei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria; cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci; cu ocrotirile cinstitelor, cereştilor netrupeşti Puteri; pentru rugăciunile cinstitului, măritului prooroc, Înaintemergătorului şi Botezătorului Ioan; ale Sfinţilor, măriţilor şi întru tot lăudaţilor apostoli; ale tuturor sfinţilor sfinţiţilor ierarhi; ale sfinţilor, măriţilor şi bunilor biruitori mucenici; ale prea cuvioşilor şi de Dumnezeu purtătorilor părinţilor noştri, ale Sfinţilor (N), a căror pomenire o săvârşim, ale Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, ale Sfinţilor şi drepţilor dumnezeieşti părinţi Ioachim şi Ana şi pentru ale tuturor sfinţilor; rugă-mu-ne, Mult-milostive Doamne, auzi-ne pe noi păcătoşii, care ne rugăm Ţie, şi ne miluieşte pe noi.

Doamne, miluieşte (de 12 ori).

Cu mila şi îndurările...)

Cântarea a VII-a

Irmos: Chipului celui de aur neînchinându-se tinerii lui Avraam, s-au lămurit ca aurul în topitoare; că în cuptorul cel de foc, ca într-o cămară luminată, dănţuiau, cântând: Binecuvântat eşti, Dumnezeul părinţilor noştri!

Stih: ***Sfântă împărătească Elena, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pe urmele paşilor Cuvântului ai alergat, voind a afla Crucea cea de viaţă purtătoare şi a te închina ei pentru aceasta, întinde-ne şi nouă mână de ajutor, ca să purtăm crucea noastră cu vrednicie.

Stih: ***Sfântă împărătească Elena, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Caută cu milostivire spre cei ce te cinstesc pe tine, prea fericită Elena, căci cu adevărat tu te-ai adăpat din izvorul bucuriei lui Hristos la aflarea Sfintei Cruci, iar acum te veseleşti întru lumina bucuriei celei veşnice.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Preasfânta Treime S-a slăvit prin viaţa ta cea luminată de fapte bune, căci pe calea mântuirii ai mers cu adâncă evlavie, lăudând pe Hristos în veci.

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Caută din cer Preacurată, spre sufletele noastre necăjite şi opreşte viforul patimilor noastre spre a aduce întru pace slavă Treimii.

Cântarea a VIII-a

Irmos: Văzându-Te soarele întins pe Cruce, şi-a strâns razele şi tot pământul s-a clătinat cu cutremur, Împărate al tuturor, văzându-Te de voie pătimind, Cel ce eşti din fire nepătimitor. Pentru aceasta, Te rog Hristoase: Tămăduieşte ca un doctor patimile sufletului meu!

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cununa împăraţilor, stând înaintea tronului ceresc roagă-te să ne izbăvim noi de întunericul neştiinţei şi să ajungem la lumina înţelepciunii celei duhovniceşti.

Stih: ***Sfinte împărate Constantin, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Sfinţii apostoli ţi s-au arătat când erai pe patul bolii şi tămăduire de la Hristos ţi-au izvorât, însă acum şi tu, Sfinte Constantin, revarsă apele tămăduirilor celor cumplit istoviţi de focul bolilor sufleteşti şi trupeşti.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Întru legătura păcii ne uneşte pe toţi prin rugăciunile tale, ca unul ce nu ai dat somn ochilor tăi până nu ai alungat viforul eresurilor lui Arie prin de Dumnezeu sfinţitul sobor.

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Tu, Preacurată, goneşti pornirea ispitei şi lovirea amarei primejdi deci pentru aceasta te laud totdeauna.

Cântarea a IX-a

Irmos: Eva adică, prin păcatul neascultării, blestem înăuntru a adus, iar tu Fecioară de Dumnezeu Născătoare, prin odrasla purtării în pântece, lumii binecuvântare ai înflorit; pentru aceasta toţi te slăvim.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Cununa credincioşilor şi ai Bisericii stâlpi de nădejde, cei ce cu podoabele faptelor voaste celor bune aţi luminat toate laturile creştinătăţii, nu încetaţi a vă ruga pentru întărirea dreptei credinţe.

Stih: ***Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi.***

Masă duhovnicească astăzi întindeţi celor ce vă cinstesc pe voi cu credinţă, ca să nu mai flămânzim de pacea lui Hristos, ci întărind dragostea dintre noi, să slăvim pe Izvorul iubirii.

Stih: ***Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.***

Bisericile cele zidite prin osteneala voastră cu glasuri de cântări împodobesc prăznuirea noastră cea minunată, iar noi, cei ce suntem lăcaşuri întunecate de patimi, cu raza rugăciunilor voastre luminându-ne strigăm cu evlavie: „Sfinţilor împăraţi, nu încetaţi a face pomenire înaintea lui Hristos de cei ce cu evlavie vă cinstesc pe voi, ca să dobândim iertare de păcate şi să ne mântuim toţi! ”

Stih: ***Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.***

Împărăteasa îngerilor, caută cu milă spre cei ce te cinstesc pe tine şi zapisul păcatelor noastre îl rupe cu suliţa rugăciunii tale.

Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.

Ca nişte sfeşnice luminoase străluciţi în Biserica lui Hristos, aducând lumina rugăciunii voastre înaintea Luminii celei neapuse, ca să se lumineze şi gândurile noastre cu adevărata cunoştinţă de Dumnezeu şi să ne arătăm şi noi făclii vii ale Înţelepciunii.

Cununa vieţii celei nestricăcioase aţi dobândit de la Împăratul cel Nemuritor, înaintea căruia stând acum cu vrednicie, nu încetaţi a aduce jertfa rugăciunilor voastre pentru poporul cel credincios, ca toţi să ne mântuim.

Cetele puterilor netrupeşti, cu Botezătorul, cu apostolii lui Hristos, cu Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena şi cu toţi Sfinţii împreună cu Născătoarea de Dumnezeu Maria, faceţi rugăciune ca să ne mântuim.

Rugăciunea întâi

Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, după Dumnezeu şi Maica Domnului, voi sunteţi nădejdea noastră şi folositorii noştri; voi ne sunteţi nouă bucurie în vremea necazului, voi ne ocrotiţi în nevoi şi ne ajutaţi.

Voi Sfintelor mănăstiri şi biserici le sunteţi păzitori; pentru aceasta cădem înaintea voastră cu lacrimi, rugându-vă să nu încetaţi a ne ajuta nouă neputincioşilor, ci mijlociţi la Dumnezeu şi la prea curata lui Maică şi pururea Fecioara Maria, ca şi pe noi să ne păzească fără prihană şi pe toţi să ne întărească în credinţă, până la sfârşitul vieţii, spre mântuirea sufletelor noastre.

Amin.

Rugăciunea a doua

Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, cei ce sunteţi mai cinstiţi decât toţi împăraţii, aleşii lui Dumnezeu, căzând înaintea voastră cu lacrimi vă rugăm: Daţi-ne mângâiere şi nouă celor ce suntem în necazuri; voi sunteţi mijlocitori Sfintei Treimi şi puteţi să ne ajutaţi nouă.

Auziţi-ne şi pe noi acum, alungaţi de la noi necazurile şi nevoile ce vin asupra noastră în această vremelnică viaţă şi vindecaţi neputinţele noastre, tămăduiţi bolile noastre, potoliţi răutatea noastră, izgoniţi pe vrăjmaşii noştri văzuţi şi nevăzuţi.

Daţi-ne nouă ca în pace şi în linişte să trăim; ajutaţi-ne nouă cu sfintele voastre rugăciuni. Pentru mântuirea sufletelor noastre faceţi milă cu noi acum, când cu frică şi cu umilinţă zicem către voi aşa: Bucuraţi-vă, părinţii creştinilor.

Amin.

Outpustul.

Sursa:
http://www.cuvantul-ortodox.ro/cantari-psaltice-la-sarbatoarea-sfintilor-imparati-paraclisul-sfintilor-constantin-si-elena-audio-text-rugaciuni-tropar-condac-slava/

Rugăciune către Sfinții împărați, întocmai cu apostolii, Constantin și mama sa, Elena, și către Sfântul mare mucenic Procopie cu mama sa, Teodosia, pentru ocrotirea mamelor, copiilor, tinerilor, vârstnicilor și a tuturor celor căsătoriți (a episcopului Macarie Drăgoi)

Rugăciune către Sfinții împărați, și către Sfântul mare mucenic Procopie cu mama sa - PS Macarie:
https://www.youtube.com/watch?v=rhBMK6UkKDA&t=3s

***

Sfinților Constantin cel mare și mare mucenic Procopie, semnul Crucii arătându-vi-se, ca oarecând pe Saul din Tars, Domnul v-a chemat și ați lepădat idolatria și v-ați făcut următori și bine cinstitori ai Săi. Împreună cu maicile voastre, Elena și Teodosia, ați dus viață bine plăcută lui Dumnezeu.

Tu, Sfinte Constantine, ca apostolii ți-ai împlinit slujirea de împărat sub oblăduirea împărătesei mame Elena, bine credincios fiind Împăratului Ceresc. Luminat și curățit de harul Preasfântului Duh, ai înțeles că singura vindecare a omului este în Biserica lui Hristos, de aceea ai îmbrățișat din adâncul ființei tale credința cea adevărată, pe care ai dorit-o și pentru poporul tău, pe care la chemarea de popor al lui Dumnezeu l-ai îndemnat.

Iar tu, Sfinte Procopie, ostaș neînfricat pentru dragostea față de Mirele Bisericii te-ai arătat și nu te-ai rușinat să mărturisești credința cea adevărată, primind cununa muceniciei împreună cu doi tribuni militari, Antioh și Nicostrat, și cu cele douăsprezece femei pe care le-ai îndemnat, alături de alți creștini căsătoriți, să dobândească prin mucenicie nunta cea cerească. Cu puterea și ajutorul Celui Preaînalt, pe fericita ta mamă, Teodosia ai întors-o de la rătăcirea idolilor și prin cuvintele harului, inima i-ai aprins de dorul lui Iisus. Pentru aceasta, și de la

Dumnezeu mare îndrăzneală ai dobândit, primind har de mijlocire pentru orfani și văduve, tineri și tinere, vârstnici și copilandri.

Către voi venind cu evlavie și nădejde, vă rugăm, Sfinților Constantin cel mare și Procopie mare mucenice, ca pe niște cinstitori ai maicilor voastre, porunca firească făcând punte către cinstirea Celui Preaînalt, să ocrotiți și să mijlociți pentru noi înaintea tronului Preasfintei Treimi.

Sfinte mame Elena și Teodosia, acoperiți cu rugăciunile voastre pe maicile noastre, pe bunicii noștri și pe toți cei căsătoriți.

Vă rugăm pe voi, Sfinților împărați Constantin și Elena și Sfinților mucenici Procopie și Teodosia, să mângâiați pe maicile, tații, copiii, tinerii, bunicii și pe toți bătrânii care sunt părăsiți, însinguraţi, bolnavi, suferinzi și fără ajutor în această lume. Ușurați-le poverile, necazurile, scoateți-i din primejdii și din strâmtorări și dăruiți-le binecuvântarea rugăciunilor voastre ca un toiag și ca o platoșă care să-i ajute pe calea mântuirii. Totodată, apărați toate familiile creștine de neînțelegeri și dezbinare, ca unii care bine v-ați nevoit și v-ați încununat, fiind apărătorii soților și soțiilor care se cunună și întemeiază familia iubitoare și jertfelnică.

Biserica Fiului lui Dumnezeu în pace să o păziți, făcându-o să crească până la marginile pământului, pentru ca adevărata credință să strălucească în toată lumea, prea slăvindu-Se de către toți numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Notă: Sfinții împărați, întocmai cu apostolii, Constantin († 337) și mama sa, Elena († 327), sunt sărbătoriți la 21 mai. Fragmente din moaștele lor se cinstesc în Catedrala Patriarhală din București.

Sfântul mare mucenic Procopie cu mama sa, Teodosia, au fost martirizați în anul 303, fiind sărbătoriți pe 8 iulie.

Sursa:
http://episcopiascandinavia.se/sfintii-zilei-rugaciune-catre-sfintii-imparati-intocmai-cu-apostolii-constantin-si-mama-sa-elena-si-catre-sfantul-mare-mucenic-procopie-cu-mama-sa-teodosia-pentru-ocrotirea-mamelor-copiilor-t/?fbclid=IwAR3GZ5a6YKvw94IivVtYN03aOnkiX2fQ9bk_0H0y0RSG2xt1Coy4UrdmJz4

Imnografie

Troparul Sfinţilor mari împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena: Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l şi ca Pavel chemarea nu de la oameni luând, cel între împăraţi apostolul Tău, Doamne, împărătească cetate în mâinile Tale o a pus, pe care păzeşte-o totdeauna în pace, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Condacul Sfinţilor mari împăraţi, întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena: Constantin astăzi, cu maica sa Elena, Crucea a arătat, lemnul cel prea cinstit, care este ruşinea tuturor iudeilor şi arma credincioşilor împăraţi asupra celor potrivnici că pentru noi s-a arătat semn mare şi în războaie înfricoşător.

Troparul Sfinților împărați Constantin și Elena (21 mai) - Interpret: Otilia Simeria:
https://doxologia.ro/video-troparul-sfintilor-imparati-constantin-elena

Acatistul Sfinţilor Constantin şi Elena - pdf:
https://www.academia.edu/43168523/Acatistul_Sfin%C5%A3ilor_Constantin_%C5%9Fi_Elena

***

Priceasna împăraților Constantin și Elena
https://www.youtube.com/watch?v=U2pl_tf5BPo

***

Ortodoxia si Patria - Viata Sfintilor imparati Constantin si Elena - Teatru radiofonic ortodox:
https://www.youtube.com/watch?v=AJ_LnaGbDR0

***

Pr. Iulian Paul Isip - Sfânta Elena, împărăteasa care ne a dăruit Crucea lui Hristos:
https://www.youtube.com/watch?v=eoUQOvpbDVY

***

Sfintii imparati Constantin si Elena (21 mai) - Uluitoarea legenda mai putin cunoscuta:
https://www.youtube.com/watch?v=KlBZrBCdnxM

Vieţile Sfinţilor - Viaţa Sfântului marelui împărat şi întocmai cu apostolii Constantin şi a maicii lui, Elena

Cuvant Ortodox - Sfântul mare împărat Constantin cel întocmai cu apostolii şi maica lui, Elena - 21 mai:
https://www.youtube.com/watch?v=M3K-f6wbmi4

***

Împăratul Britaniei, Consta, care se numea Flor, era nepotul lui Claudie, împăratul cel mai dinainte, care se născuse din fiica lui. Deci, Consta şi Elena au fost părinţii marelui Constantin. Consta a avut şi alţi copii cu altă femeie, cu numele Teodora, care a fost fiică a împăratului Maximian Erculie. Aceasta a născut lui Consta pe Constantie, tatăl lui Galie şi al lui Iulian; pe Dalmatie, pe Navalian şi o fiică, Constantia, care a fost dată după Liciniu. Iar din Elena este născut Constantin cel Mare, care a fost şi moştenitor al împărăţiei tatălui său.

Despre ***Consta, tatăl lui Constantin***, se povesteşte că, deşi se arăta a fi închinător de idoli, după obiceiul cel vechi al Romei, nu se silea spre slujba idolească ca ceilalţi închinători de idoli; ci se arăta şi ***nădăjduia spre Dumnezeu cel Preaînalt. El învăţa pe fiul său, Constantin, să caute şi să ceară ajutor de la cea de sus purtare de grijă,*** iar nu de la idoli. ***Lui îi era milă de creştinii ce se munceau şi se omorau de ceilalţi împăraţi păgâni; pentru aceea el nu ura Biserica lui Hristos, ci o apăra de prigonire. Deci, creştinii din părţile Apusului aveau odihnă sub stăpânirea lui;*** iar cei din părţile Răsăritului erau supuşi la diferite chinuri, de vreme ce Maximian Galerie, ginerele lui Diocleţian, stăpânea părţile acelea.

La curtea împăratului Consta erau mulţi creştini în tot felul de dregătorii, iar unii dintre ei erau chiar slujitori de aproape ai lui. ***Vrând împăratul să ştie care dintre bărbaţi sunt buni, desăvârşiţi şi statornici în credinţă, a făcut aceasta: A chemat toată curtea sa împărăţească şi le-a zis: "Dacă îmi este cineva credincios şi voieşte să fie în palatul meu, să se închine zeilor mei şi împreună cu mine să le aducă jertfe şi atunci îmi va fi prieten adevărat, slujindu-ne în boieria sa şi învrednicindu-se de la noi de mai mare cinste. Iar dacă cineva nu va voi să se închine zeilor mei, să se ducă din curtea mea unde va voi, deoarece nu pot să fiu împreună cu cei ce nu sunt de o credinţă cu mine".***

Împăratul, zicând acestea, deodată, cei ce stăteau de faţă, s-au împărţit în două părţi; pentru că cei ce erau adevăraţi robi ai lui Hristos, adică creştinii, s-au dat la o parte, lăsându-şi astfel dregătoriile şi rangurile lor cele mari cu care erau însărcinaţi şi, astfel, au început a ieşi din palatele împărăteşti. Iar cei ce iubeau lumea aceasta şi slava ei mai mult decât pe Hristos, adevăratul Dumnezeu, aceia s-au plecat la cuvintele împăratului şi se închinau idolilor. Deci, împăratul, oprind pe adevăraţii creştini, a zis către dânşii: "De vreme ce vă văd, că slujiţi cu credinţă Dumnezeului vostru, voiesc ca voi să fiţi sfetnicii, slujitorii şi prietenii mei; pentru că nădăjduiesc că în ce fel sunteţi credincioşi Dumnezeului vostru, tot în acel fel veţi fi credincioşi şi către mine!" Iar către cei care au voit a se abate de la Hristos şi a se închina zeilor, a zis: "Pe voi nu mai voiesc să vă am în curtea mea; căci, dacă nu aţi păstrat credinţa Dumnezeului vostru, apoi cum veţi fi credincioşi mie?"

Astfel i-a gonit ruşinaţi din faţa sa. De aici se vede cât era de bun acel împărat către creştinii cei credincioşi.

Aflându-se în Britania şi, căzând în boală de moarte, a încredinţat împărăţia fiului său, Constantin, cel născut din Elena, pe care îl iubea mai mult decât pe toţi fiii săi cei născuţi din cealaltă femeie şi, în urmă, şi-a dat ultima suflare.

Constantin a luat stăpânirea împărăţiei după moartea tatălui său, cu învoirea a toată oastea, pentru că era iubit de toţi, ca o odraslă ieşită dintr-o rădăcină bună. Maxenţie, fiul cel nelegitim al lui Maximian Erculie, auzind de acest lucru, s-a umplut de zavistie şi, amăgind câţiva senatori din Roma, cărora dându-le multe daruri şi făgăduindu-le multe altele, i-a răpit scaunul împărătesc, făcându-se astfel împărat al Romei cu puterea sa, fără voia poporului Romei şi a toată oastea. ***Constantin, înştiinţându-se de acest lucru, nu s-a supărat asupra lui, ci mai ales s-a şi învoit cu dânsul şi a trimis la el soli pentru pace, lăsând pe Maxenţie să împărăţească în Roma, iar el mulţumindu-se cu Britania şi cu părţile ei cele de un hotar.*** Maxenţie însă, nu voia pacea cu Constantin şi nici nu-l recunoştea ca împărat, voind ca singur să rămână împărat a tot pământul şi

ţinuturilor de sub stăpânirea Romei. El, întărindu-se în Roma, a început a face multă răutate poporului; căci nu numai pe creştini îi gonea, ci şi pe păgânii săi îi muncea. El a omorât pe senatorii cei cinstiţi, jefuindu-le averile, batjocorind casele cele de neam bun şi vieţuind cu necurăţie; pentru că răpea femeile şi fecioarele senatorilor spre necurăţia lui, îndeletnicindu-se foarte mult la vrăji şi fermecătorii, făcându-se foarte aspru şi urât în toată Roma pentru tirania lui cea spurcată.

Deci, romanii au trimis în taină la Constantin care petrecea în Britania cu mama sa Elena, rugându-l să vină şi să-i scape de acel tiran. Constantin a scris mai întâi lui Maxenţie, sfătuindu-l prieteneşte, să înceteze cu tirania sa, Maxenţie nu numai că nu l-a ascultat şi nu s-a îndreptat, dar mult mai rău s-a făcut, gătindu-se de război împotriva lui Constantin, nemaivoind a-l lăsa să împărăţească împreună cu dânsul.

Constantin, auzind că Maxenţie nu se îndreptează, ci se întinde spre lucruri mai rele şi adună oaste multă împotriva lui, a pornit el împotriva lui cu război. Dar, văzând că puterea lui de oaste este puţină şi gândindu-se şi la farmecele lui Maxenţie, a început a se îndoi de biruinţă, deoarece ştia că Maxenţie varsă mult sânge omenesc prin facerea vrăjilor şi pe mulţi prunci, fecioare şi femei însărcinate le junghia şi le jertfea diavolilor, făcându-şi lui milostivi pe zeii cei deşerţi, spre care nădăjduia.

Jacopo Vignali, Apparizione della croce a Costantino

*Văzând Constantin că de partea lui Maxenţie era mare puterea diavolească, a început a se ruga adevăratului Dumnezeu, Care stăpâneşte cerul şi pământul, pe Care neamul creştinesc îl cinsteşte, ca să-i dăruiască chip de biruinţă asupra tiranului. Deci, cu osârdie rugându-se, i s-a arătat întru amiazăzi chipul Crucii Domnului, închipuit cu stele strălucitoare, mai mult decât soarele, iar deasupra acestui chip era următoarea scrisoare: "***Cu aceasta vei birui***". Aceasta o vedeau toţi ostaşii, peste care era comandant Artemie - care s-a muncit de Iulian pentru Hristos - şi se minunau. Iar cei mai mulţi dintre dânşii au început a se teme, deoarece, la neamuri, chipul Crucii era semn de nenorocire şi de moarte, fiindcă tâlharii şi făcătorii de rele se pedepseau cu răstignirea pe cruce. Deci, ostaşii se temeau toţi ca nu cumva războiul lor să fie fără izbândă, iar împăratul Constantin era întru nepricepere mare.*

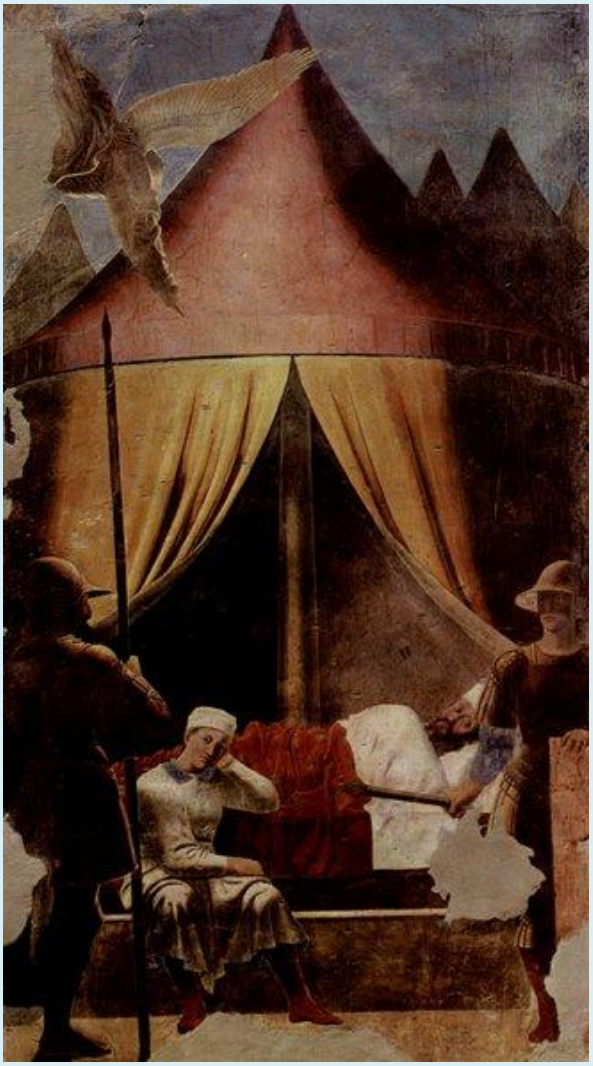

Piero della Francesca - Constantine's Dream

Noaptea, pe când el dormea, i s-a arătat singur Domnul nostru Iisus Hristos şi iarăşi i-a arătat semnul cinstitei Cruci, cel ce i se arătase, şi i-a zis: "Să faci

asemănarea acestui semn şi să porunceşti ca să-l poarte înaintea cetelor şi vei birui nu numai pe Maxenţie, ci şi pe toţi vrăjmaşii tăi!"

Dream of Constantine and battle of the Milvian bridge in the Homilies of Gregory of Nazianzus

Sculându-se împăratul, a spus boierilor săi acea vedenie a sa şi, chemând meşteri iscusiţi, le-a poruncit să facă cinstita Cruce, după chipul semnului ce i se arătase, de aur, de mărgăritare şi de pietre scumpe. El a mai poruncit ca toată oastea să închipuiască semnul Sfintei Cruci pe toate armele, pe steaguri, pe coifuri şi pe paveze. Păgânul Maxenţie, înştiinţându-se de venirea lui Constantin din Britania asupra Romei, cu multă îndrăzneală, şi-a scos oastea romană şi a tăbărât împotriva marelui Constantin; iar Constantin a poruncit să poarte cinstită Cruce înaintea cetelor ostaşilor săi.

Battle of the Milvian Bridge by Giulio Romano, 1520

Vatican-Apostolic Palace-Battle of Milvian Bridge

După o luptă înverşunată, Maxenţie a fost biruit cu puterea cinstitei Cruci şi mulţi ostaşi au fost ucişi în acea luptă. Iar el, fiind urmărit de împăratul Constantin, a fugit pe podul de peste râul Tibru, pe care singur îl zidise, şi, stricându-se podul cu puterea lui Dumnezeu, s-a afundat ticălosul în râu cu ostaşii săi, ca şi Faraon cel de demult şi astfel s-a umplut râul de ostaşi şi de cai. ***După aceasta marele Constantin a intrat în Roma cu biruinţă, întâmpinat de tot poporul cu mare bucurie şi cinste; iar el a înălţat mare mulţumire lui Dumnezeu, Celui ce i-a dat biruinţa asupra tiranului cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci. Spre pomenirea acelei preaslăvite biruinţe, a pus o cruce în mijlocul cetăţii Romei, pe un stâlp înalt de piatră şi a scris pe dânsa: "Prin acest semn mântuitor, cetatea aceasta s-a eliberat de sub jugul tiranului".***

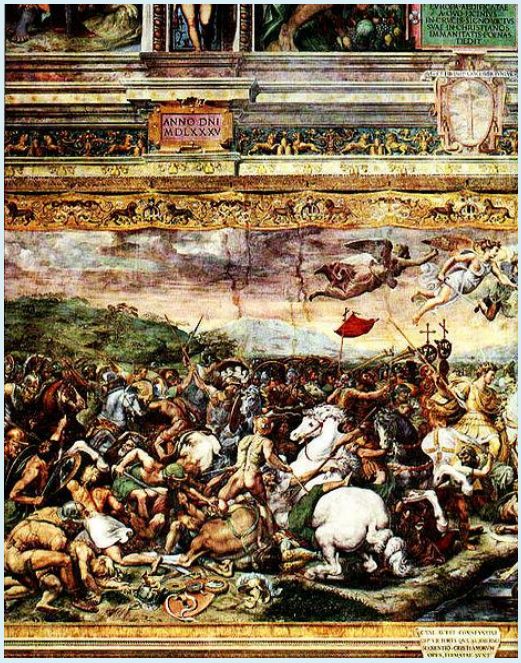

Raffaello, Costantino a Ponte Milvio

El a mai avut al doilea război împotriva Vizantiei, care era atunci cetate mică zidită de un grec oarecare, anume Vizas, în numele său, pe vremea lui Manase, împăratul iudeilor. ***Acolo Constantin fiind biruit de două ori, era într-o mare mâhnire; dar, făcându-se seara, şi-a ridicat ochii spre cer şi a văzut o scrisoare alcătuită de stele, care închipuia aceasta: "Cheamă-mă în ziua necazului tău, şi te voi scoate şi Mă vei prea mări". Înfricoşându-se, şi-a ridicat ochii spre cer şi a văzut închipuită o cruce de stele şi împrejurul ei aceste cuvinte: "Prin acest semn vei birui". Astfel, punându-se crucea iarăşi în fruntea cetelor, a biruit pe vrăjmaşii săi şi le-a luat cetatea Vizantiei.***

Raphael Vision Cross

Având al treilea război cu tătarii la Dunăre, iarăşi i s-a arătat pe cer semnul Sfintei Cruci, arma cea mântuitoare şi, ca şi mai înainte, a avut biruinţă. De aceea, împăratul Constantin, cunoscând puterea lui Hristos, Cel ce S-a răstignit pe cruce, a crezut în Hristos adevăratul Dumnezeu şi s-a botezat împreună cu maica sa, Elena, cea vrednică de laudă.

Convertirea lui Constantin de Rubens

Despre botezul Sfântului Constantin se povesteşte astfel: Cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu, Cel ce le rânduieşte toate spre folosul omenesc, împăratul Constantin a căzut într-o lepră foarte cumplită, care i-a cuprins tot trupul de

la cap până la picioare, încât tot trupul lui era o rană. El a adus mulţi doctori preaînţelepţi şi vrăjitori, nu numai din stăpânirea Romei, ci şi din Persia; însă nici un folos n-a câştigat la boala sa. Mai în urmă venind la împărat, slujitorii idoleşti de la Capitoliu i-au zis: "De nu-ţi vei face scăldătoare din sânge de copii mici şi de nu te vei spăla în acel sânge, fiind cald, apoi nu poţi să te tămăduieşti; iar de vei face aşa, atunci îndată vei fi sănătos, căci altă doctorie nu este mai bună decât aceasta".

Atunci împăratul a trimis pretutindeni ca să adune prunci mici, pentru a face din sângele lor scăldătoarea. Adunându-se la Capitoliu o mulţime de prunci mici, care sugeau la sânul maicilor lor şi, sosind ziua în care erau să fie junghiaţi, a mers şi împăratul la Capitoliu; pentru că acolo îi gătise slujitorii idoleşti scăldătoarea de sânge. Atunci s-au adunat o mulţime de femei, care îşi smulgeau părul de pe cap şi cu unghiile îşi zgâriau feţele, tânguindu-se şi plângând cu amar. Deci, întrebând împăratul care este pricina plângerii lor, şi aflând că sunt mame ale pruncilor adunaţi pentru junghiere, s-a umilit şi, văzând plângerea şi tânguirea cea amară, a zis: "O, cât de mare este neomenia celor ce m-au sfătuit să vărs sânge nevinovat! Chiar de aş fi ştiut cu adevărat că mă voi tămădui, apoi mai bine era ca eu unul să rabd durere, decât să vărs sângele la atâţia prunci, care nici un rău nu mi-au făcut, şi încă şi pe maicile lor să le umplu de neîncetata tânguire şi mâhnire". Acestea zicând, s-a întors la palat şi îndată a poruncit să dea mamelor, sănătoşi pe fiii lor, dându-le în acelaşi timp şi aur din vistieriile împărăteşti, şi astfel le-a eliberat pe ele cu pace.

Iar Preabunul Dumnezeu, văzând o milostivire ca aceasta din partea împăratului, i-a răsplătit cu îndoită sănătate şi trupească şi sufletească. Dumnezeu a trimis la dânsul pe Sfinţii şi marii apostoli Petru şi Pavel, care s-au arătat în vedenie pe când dormea, stând lângă patul lui. Împăratul i-a întrebat pe dânşii, cine sunt şi de unde vin, iar ei au zis: "Noi suntem Petru şi Pavel, apostolii lui Hristos, trimişi de Dânsul la tine să te povăţuim la calea mântuirii, să-ţi arătăm baia în care vei câştiga sănătatea sufletului şi a trupului şi să-ţi făgăduim viaţa cea veşnică de la Dumnezeu, pentru viaţa cea vremelnică pe care ai dăruit-o pruncilor, fiindcă i-ai cruţat pe dânşii de moarte. Deci, cheamă la tine pe episcopul Silvestru, care se ascunde de frica ta în muntele Soract, şi să asculţi învăţătura aceluia, pentru că el îţi va arăta o scăldătoare, în care te vei curăţi de toate spurcăciunile şi vei fi sănătos cu trupul şi cu sufletul". Sfinţii Apostoli, zicând acestea, s-au dus de la dânsul.

Împăratul deşteptându-se din somn, se minuna de acea vedenie, când, după obicei, a intrat la dânsul doctorul. Atunci împăratul a zis către dânsul: "*De acum nu mai am trebuinţă de doctoria voastră, fiindcă nădăjduiesc spre dumnezeiescul ajutor*". Şi l-a gonit pe el de la dânsul. După aceea a poruncit, ca îndată

să caute pretutindeni pe episcopul Silvestru şi să-l aducă la dânsul cu cinste. Deci, găsindu-l pe episcopul Silvestru şi aducându-l la împărat, l-a primit cu mare cinste şi dragoste, pentru că, singur sculându-se, l-a întâmpinat şi l-a îmbrăţişat prieteneşte.

Apoi l-a întrebat pe dânsul, zicând: "Sunt la voi oarecare dumnezei cu numele Petru şi Pavel?"

Silvestru a răspuns: "Împărate, unul este la noi Dumnezeu, care a zidit cerul şi pământul şi toate cele ce sunt pe dânsul. Iar aceia cărora tu le zici Petru şi Pavel, nu sunt dumnezei, ci robi ai lui Dumnezeu, care au propovăduit în toată lumea numele lui Iisus Hristos şi mai pe urmă şi-au vărsat sângele lor pentru Domnul, fiind ucişi de către Nero".
Auzind aceasta, împăratul s-a bucurat foarte mult şi a zis: "Rogu-mă ţie, episcope, arată-mi mie asemănarea lor, dacă o ai pe icoane închipuită, ca mai cu încredinţare să ştiu de sunt aceia ce mi s-au arătat mie în vis".

Atunci Silvestru a trimis îndată un diacon să aducă icoana Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel.

Deci, văzând împăratul închipuirile feţelor apostoleşti, a zis: "Cu adevărat aceştia sunt, cei văzuţi de mine!"

Atunci împăratul a spus episcopului cu de-amănuntul toată vedenia lui şi l-a rugat pe el să-i arate scăldătoarea aceea, în care ar putea să se curăţe de lepra sufletească şi trupească, după cuvântul apostolilor, care i s-au arătat lui în vedenie.

Sfântul episcop Silvestru a zis împăratului: "Nu se cade ţie să intri într-alt fel în scăldătoarea aceea, decât să crezi fără şovăire mai întâi în Dumnezeul acela, pe Care L-au propovăduit apostolii ce ţi s-a arătat ţie".

Împăratul a răspuns: "De n-aş fi crezut că Iisus Hristos este Unul Dumnezeu, apoi niciodată nu te-aş fi chemat la mine pe sfinţia ta".

Grăit-a lui Sfântul: "Se cade mai întâi să posteşti, apoi, cu rugăciuni şi lacrimi, prin mărturisirea păcatelor tale, să milostiveşti pe Dumnezeu. Deci, leapădă-ţi porfira şi coroana împărătească timp de şapte zile şi să te închizi în camerele dinăuntrul palatului şi, plângând în sac şi în cenuşă, să-ţi faci pocăinţă, aruncându-te la pământ; apoi porunceşte să se închidă capiştile idoleşti şi jertfele lor să înceteze; pe creştinii ce sunt în temniţe să-i eliberezi şi celor ce stau în legături dăruieşte-le libertate; fii bun cu cei ce se roagă ţie,

împlineşte-le toate cererile lor drepte şi dă din averea ta multă milostenie săracilor".

Împăratul a făgăduit că pe toate acestea o să le împlinească; iar episcopul, punându-şi mâna pe capul lui, s-a rugat şi l-a făcut pe el unul dintre cei chemaţi la primirea Sfântului Botez. Apoi, adunând pe toţi credincioşii, le-a poruncit şi lor asemenea să postească şi să se roage, ca astfel să înceteze ura împotriva Bisericii lui Dumnezeu, să piară întunericul închinării de idoli şi să strălucească tuturor lumina cea mântuitoare.

Raffaello, Battesimo di Costantino

Sosind a şaptea zi, Sfântul Silvestru a venit la împărat şi, învăţându-l multe despre tainele sfintei credinţe celei întru Preasfânta Treime, i-a pregătit scăldătoarea Sfântului Botez. Când a intrat împăratul în scăldătoarea Sfântului Botez şi, după ce Sfântul Silvestru l-a afundat de trei ori în numele Sfintei Treimi, deodată a strălucit o lumină mare din cer, mai mult decât razele soarelui, încât s-a umplut casa de negrăita strălucire.

Atunci împăratul, îndată s-a curăţat de lepră, care, căzând de pe trupul lui ca nişte solzi de peşte, a rămas toată în apă. Astfel a ieşit sănătos din scăldătoare, încât n-a mai rămas nici urmă din bubele ce au fost pe trupul lui. Apoi, îmbrăcându-se în haine albe după Sfântul Botez, a povestit singur, zicând: "Când m-am afundat în apă, am simţit o mână de sus, întinzându-se şi atingându-se de mine"

Constitutum Constantini, Constantine and pope Sylvester I

După acestea, împăratul îndată a dat poruncă să nu îndrăznească nimeni a huli pe Hristos sau a supăra pe creştini. Deci, a zidit în curţile sale împărăteşti o biserică în numele Mântuitorului Hristos şi a poruncit să se boteze fără întârziere toţi cei ce vor voi să fie creştini; iar haine albe pentru botez să ia din vistieriile împărăteşti. În ceasul acela s-au botezat o mulţime mare de popor şi, din zi în zi, creştea şi se înmulţea Biserica lui Hristos, iar închinarea de idoli se împuţina.

Astfel s-a făcut bucurie mare credincioşilor, a căror mulţime era atât de mare în Roma, încât voiau să gonească din cetate pe toţi cei ce nu voiau să fie creştini. Dar împăratul a oprit poporul, zicând: "*Dumnezeul nostru nu voieşte ca cineva să vie la El cu sila şi fără de voie; ci, dacă cineva de voie liberă şi cu scop bun se apropie de El, în acela El binevoieşte şi cu milostivire îl primeşte; deci, precum voieşte cineva să creadă cu libertate, aşa să creadă, iar nu să se prigonească unul pe altul!*"

De acest împărătesc răspuns şi mai mult s-a înveselit poporul; căci lăsa pe toţi să trăiască în libertate, pe fiecare în credinţa şi după voia sa. Dar nu numai în Roma s-a făcut bucurie credincioşilor, ci şi în toată lumea. Pentru că pretutindeni se eliberau din legături şi din temniţe credincioşii cei chinuiţi pentru Hristos şi se întorceau de la închisori; iar cei ce se ascundeau prin munţi şi prin pustietăţi de frica muncitorilor, veneau la locurile lor fără de frică, şi astfel, pretutindeni, a încetat prigonirea şi tirania.

După aceasta, binecredinciosul împărat Constantin a voit să zidească în numele său o cetate în Ilie, unde - precum se povesteşte - a fost războiul troadenilor cu elinii. Dar el, cu dumnezeiasca înştiinţare, s-a oprit să zidească acolo cetate şi i s-a poruncit s-o zidească mai bine în Vizantia. Deci, supunându-se voinţei lui Dumnezeu, a zidit în Vizantia o cetate mare şi slăvită, a înfrumuseţat-o cu toate podoabele şi a numit-o după numele său, Constantinopol. Apoi a mutat acolo scaunul său de la Roma cea veche, poruncind ca acea cetate să se numească Roma cea nouă, încredinţând-o apărării lui Dumnezeu şi a Preacuratei Sale Maici.

În acea vreme rău credinciosul Arie, tulburând cu eresul său Biserica lui Hristos, acest binecredincios împărat a voit cu dinadinsul să încerce cele pentru sfânta credinţă. Deci, a poruncit să se ţină în Niceea Sinodul cel mare a toată lumea, unde s-au adunat 318 Sfinţi Părinţi, care au alcătuit credincioasele dogme ale sfintei credinţe, iar pe Arie şi eresul lui l-au blestemat. ***Acest sinod care s-a ţinut în anul 325 în Niceea a fost întâiul sinod a toată lumea.***

The Journey of Saint Helen to Jerusalem in Search of the True Cross.

Împăratul Constantin a trimis apoi pe fericita sa maică, Elena, la Ierusalim cu multă avere, ca pe una ce era preaiubitoare de Dumnezeu, pentru căutarea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci a Domnului. Ea, ducându-se la Ierusalim, a văzut acele Sfinte Locuri, le-a curăţit de spurcăciunile idoleşti şi a scos la lumină cinstitele moaşte ale mai multor sfinţi. Pe acea vreme era patriarh în Ierusalim Macarie, care a întâmpinat pe împărateasă cu cinste cuviincioasă.

Fericita împărătească Elena, vrând să caute Crucea Domnului cea făcătoare de viaţă, care era ascunsă de evrei, i-a chemat pe toţi şi i-a întrebat să-i arate

locul unde este ascunsă cinstita Cruce a Domnului. Iar ei lepădându-se că nu ştiu, împărăteasa Elena îi îngrozea cu munci şi cu moarte. Atunci ei i-au arătat pe un bărbat bătrân cu numele Iuda, zicând: "Acesta poate să-ţi arate ceea ce cauţi, de vreme ce este fiul unui cinstit prooroc". Deci, făcându-se multă cercetare, iar Iuda lepădându-se a spune, împărăteasa a poruncit să-l arunce într-o groapă adâncă, în care petrecând câtăva vreme, în cele din urmă a făgăduit să-i spună. Deci, scoţându-l din groapă, au mers la un loc, unde era un munte mare, pe care Adrian, împăratul Romei, zidise o capişte zeiţei Artemida şi pusese în ea pe idolul ei. Acolo a arătat acel Iuda, că este ascunsă Crucea Domnului. Împărăteasa Elena a poruncit să dărâme capiştea idolească, iar zidul şi pietrele să le risipească.

Fericitul patriarh Macarie rugându-se, a ieşit în locul acela un miros de bună mireasmă şi îndată s-a arătat spre răsărit, Mormântul şi locul Căpăţânii (Golgota), iar aproape de ele au aflat îngropate trei cruci şi împreună cu ele au aflat şi cinstitele piroane. Nepricepând nimeni care ar fi fost Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, s-a întâmplat în acea vreme, că duceau un mort la îngropare. Atunci patriarhul Macarie a poruncit celor ce-l duceau să stea, şi a pus una câte una crucile pe cel mort, iar când a pus Crucea lui Hristos îndată a înviat mortul şi s-a sculat viu cu puterea dumnezeieştii Cruci a Domnului. Iar împărăteasa, luând cu bucurie cinstita Cruce, i s-a închinat ei şi a sărutat-o; asemenea şi toată suita împărătească ce era cu ea. Iar unii nu puteau să vadă şi să sărute Sfânta Cruce în acea vreme, de înghesuială, pentru aceea au cerut ca măcar s-o vadă de departe.

Atunci Macarie, patriarhul Ierusalimului, stând la un loc mai înalt, a arătat poporului cinstita Cruce; iar toţi strigau: "Doamne miluieşte!" De atunci s-a început a se prăznui Înălţarea Sfintei Cruci.

Împărăteasa Elena a luat cu sine o parte din acest sfânt lemn, asemenea şi sfintele piroane; iar pe cealaltă parte punând-o într-o raclă de argint, a dat-o patriarhului Macarie pentru păzirea neamurilor care vor fi de aici înainte.

Atunci acel Iuda şi împreună cu el o mulţime de iudei au crezut în Hristos şi s-au botezat. El s-a numit din Sfântul Botez Chiriac, care, după aceea, a fost patriarh al Ierusalimului şi s-a sfârşit pe vremea lui Iulian Paravatul, fiind muncit pentru Hristos.

Sfânta împărătească Elena a poruncit ca în Ierusalim, pe la sfintele locuri, să se zidească biserici.

- ***Mai întâi a poruncit să se zidească Biserica Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, lângă Sfântul Mormânt, acolo unde s-a găsit Sfânta Cruce.***
- ***A mai poruncit să se zidească o biserică şi în Ghetsimani, unde este mormântul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, a cinstitei ei Adormiri.***

Apoi, după ce a zidit şi alte optsprezece biserici, înfrumuseţându-le cu toate podoabele şi dăruindu-le cu îndestulate averi, a venit la Constantinopol, aducând o parte din lemnul Sfintei Cruci cea de viaţă făcătoare şi sfintele piroane cu care a fost pironit trupul lui Hristos. Apoi, nu după multă vreme s-a mutat la Dumnezeu, bineplăcîndu-I Lui, şi a fost îngropată cu cinste.

Iar marele împărat Constantin, după moartea maicii sale, Sfânta Elena, vieţuind ca zece ani şi ceva, a plecat la război împotriva perşilor.

Sarcofagul Sfintei Elena

Dar într-un sat al Nicomidiei a căzut în boală. Deci, cunoscând că i s-a apropiat sfârşitul, a făcut diata, împărţind împărăţia la cei trei fii ai săi; şi, bolind cu trupul, şi-a dat sfântul său suflet în mâinile lui Hristos Dumnezeu, cerescul Împărat. După aceasta ***a fost adus în Constantinopol, unde s-a îngropat cu slavă în biserica Sfinţilor Apostoli. El a murit la 32 de ani ai împărăţiei sale; iar toţi anii de la naşterea sa avea şaizeci şi cinci.*** Iar acum vieţuieşte în viaţa cea fără de sfârşit, în veşnica împărăţie a lui Hristos Dumnezeul nostru, Căruia

împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, se cuvine cinste, slavă şi închinăciune în vecii vecilor. Amin.

Sfinții împărați Constantin și Elena - drumul spre sfințenie

Născut în secolul al III-lea, în Serbia de astăzi, Sfântul Constantin a fost proclamat împărat după moartea tatălui său. Din această cauză intră în conflict cu Maxențiu, un tânăr care și-ar fi dorit să fie el proclamat împărat.

În ziua premergătoare luptei dintre ei, Sfântul Constantin a văzut pe cer o cruce, iar în vis i s-a arătat apoi Hristos, spunându-i să pună acest semn pe toate steagurile sale. Sfântul Constantin a ieșit biruitor, făcând întocmai.

Dând un decret prin care a oprit persecuția creștinilor, a făcut ca religia creștină să devină una de stat, mai târziu.

Tot în vremea sa a avut loc și Sinodul I Ecumenic, în timpul căruia a fost îndepărtată erezia lui Arie.

Mama sa, Elena, a fost cea care a descoperit pe dealul Golgotei, Crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul, zidind Biserica Sfântului Mormânt, pe cea din Bethleem, pe cea din Nazaret și multe alte locașuri.

Sfântul Constantin a trecut la Domnul la zece ani după moartea mamei sale.

Sinaxar - Pomenirea sfinţilor, măriţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin şi mama sa Elena

În această lună (mai), în ziua a douăzeci şi una, pomenirea sfinţilor, măriţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin şi mama sa Elena.

Acest mare între împăraţi, fericitul şi pururea pomenitul Constantin, a fost fiu al lui Constanţiu, care se numea Clor, şi al cinstitei Elena. Constanţiu a fost nepot de fiică lui Claudiu cel ce a împărăţit în Roma mai înainte de împărăţia lui Diocleţian şi a lui Carin. Acest Constanţiu, după ce a fost primit de Diocleţian şi de Maxenţiu Erculiu ca să fie părtaş al împărăţiei lor, când Maximian Galeriu dimpreună cu alţi prigonitori, cu tărie ridicaseră prigonire asupra tuturor creştinilor, el singur întrebuinţând blândeţea şi mila, mai vârtos pe cei ce se luptau pentru credinţa lui Hristos îi întrebuinţa sfetnici şi părtaşi ai slujbelor împărăteşti.

Învăţând el buna cinstire pe Constantin fiul său cel iubit, care după acestea s-a numit întâiul împărat al creştinilor, l-a lăsat moştenitor al împărăţiei sale, în insulele Britaniei.

După ce Constantin a fost înştiinţat de lucrurile necinstite, desfrânate, pierzătoare şi proaste, pe care le făcea în Roma, Maxenţiu, fiul lui Erculiu, şi îndemnat de dumnezeiasca râvnă şi chemând pe Hristos împreună oştitor, a pogorât împotriva lui Maxenţiu. Deci, văzând Dumnezeu curăţenia sufletului lui i s-a arătat mai întâi în somn, după aceea în amiaza zilei, închipuind semnul Crucii scris cu stele: l-a arătat lui şi celor ce erau vrednici.

Deci, îndrăznind în chipul cinstitei Cruci şi făcând cu aur semnul Crucii pe arme, a mers la Roma, şi pe însuşi pierzătorul Maxenţiu l-a aruncat în râul Tibon, înecându-l lângă podul Milvia, şi aşa a izbăvit pe cetăţenii Romei de tirania acestuia.

Atunci marele Constantin, pornindu-se de la cetatea romanilor şi mergând pe cale voia să zidească o cetate pe numele său în Ilion, unde se zice că a avut loc războiul Troienilor cu elinii; însă a fost oprit prin dumnezeiasca înştiinţare şi i s-a poruncit de la Dumnezeu ca mai degrabă în Bizanţ să-şi zidească cetatea. Deci, urmând voii celei dumnezeieşti, a zidit această de Dumnezeu păzită cetate pe numele său, pe care a şi adus-o lui Dumnezeu ca pe o pârgă a credinţei sale.

Şi deoarece căuta scumpătatea credinţei celei din vremea noastră, a adunat în Niceea arhierei din toate părţile, prin care s-a propovăduit credinţa ortodoxă, şi Fiul a fost recunoscut de o fiinţă cu Tatăl, iar Arie şi cei împreună cu el au fost daţi anatemei, dimpreună cu hula lor.

A trimis încă şi pe maica sa Elena la Ierusalim pentru căutarea cinstitului lemn pe care a fost pironit cu trupul Hristos, Dumnezeul nostru; apoi, aceste părţi de lemn sfânt au fost mutate, adică o parte a fost aşezată chiar în Ierusalim, iar cealaltă parte a adus-o în împărătească cetate.

Împărăteasa Elena, după ce a ajuns la Constantinopol, şi-a săvârşit viaţa; iar marele Constantin, împodobind cetatea cu înnoiri şi cu prăznuiri, şi puţin ceva trecând peste patruzeci şi doi de ani ai împărăţiei sale, şi începând războiul cu perşii, şi în oarecare sat lângă Nicomidia fiind, s-a mutat către Domnul, şi a fost adus în cetatea sa, unde a fost primit cu evlavie şi cu prea încuviinţate întâmpinări, a fost aşezat în biserica Sfinţilor apostoli. Şi a împărăţit în Roma cea Nouă în anul de la zidirea lumii, cinci mii opt sute optsprezece; iar de la venirea cea în trup a Mântuitorului nostru Dumnezeu trei sute treizeci şi şapte, fiind al treizeci şi doilea împărat de la August.

Şi se săvârşeşte pomenirea lui în preasfânta biserică cea mare, în biserica Sfinţii apostoli, şi în dumnezeiasca biserica sa, în Mânăstirea Chinsterna lui Vis, unde mergând patriarhul împreună cu împăratul şi cu suita sa cu litanfe, săvârşesc aducerea dumnezeieştilor Taine.

Sinaxar - Sfinții mari împărați și întocmai cu apostolii, Constantin și mama sa, Elena - 21 mai

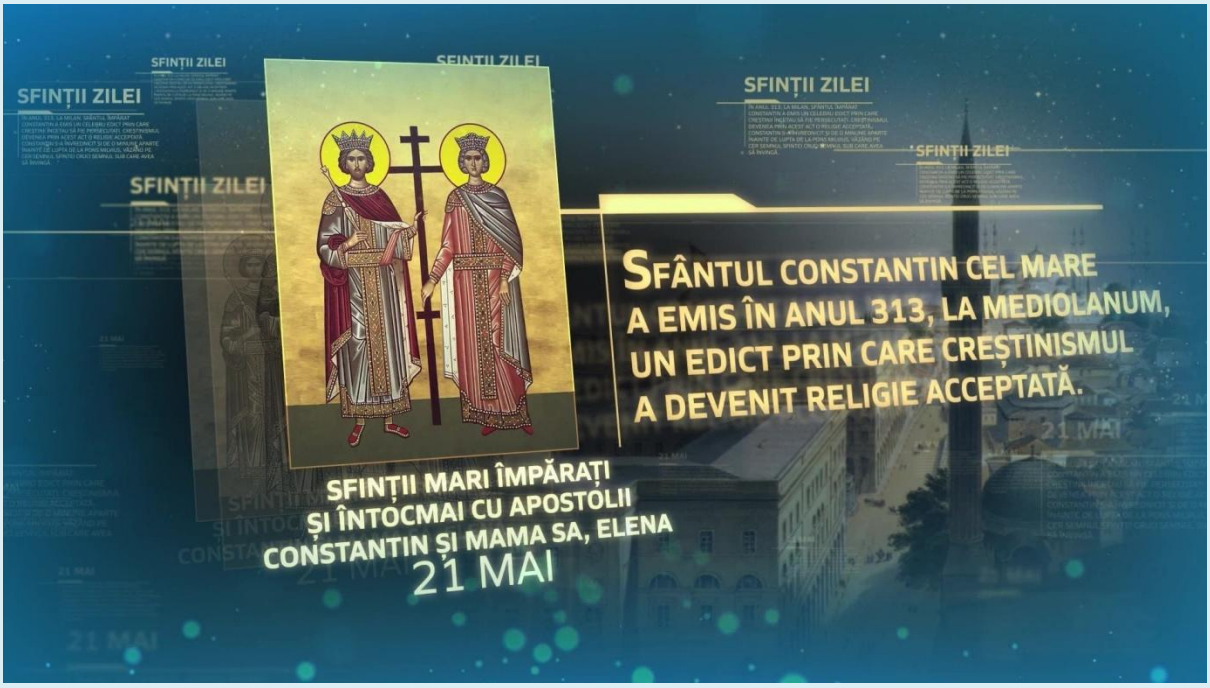

https://www.trinitas.tv/sfintii-mari-imparati-si-intocmai-cu-apostolii-constantin-si-mama-sa-elena-21-mai/

***

Dramatica perioadă a persecuției creștinilor din primele secole a luat sfârșit odată cu Sfântul împărat Constantin cel mare. Împreună cu acesta este sărbătorită și mama sa, împărăteasa Elena.

În anul 313, la Milan, Sfântul împărat Constantin a emis un celebru edict prin care creștinii încetau să fie persecutați. Creștinismul devenea prin acest act o religie acceptată.

Constantin s-a învrednicit și de o minune aparte înainte de lupta de la Pons Milvius, văzând pe cer semnul Sfintei Cruci semnul sub care avea să învingă.

Acesta a fost un moment important în viața împăratului, mai ales în privința convertirii lui. Își asumă creștinismul considerându-se episcopus externus, adică episcop pentru chestiunile din afara Bisericii.

Preocupat de soarta Bisericii convoacă primul Sinod Ecumenic pentru a rezolva o dispută serioasă internă a Bisericii, anume erezia ariană. Sub sfântul său patronaj Părinții Bisericii s-au reunit la Niceea în anul 325 unde au formulat învățătura de credință, învățătura adevărului, cu privire la persoana Mântuitorului.

Imediat după moartea lui a fost cinstit ca sfânt, asociat ca importanță sfinților apostoli, fiind numit isapostolos, adică cel întocmai cu apostolii. Chiar a fost înmormântat la Biserica Sfinților Apostoli din Constantinopol, cetate zidită de el, numită și noua Romă.

Mama împăratului, Sfânta Elena, de origini smerite, pentru că era foarte frumoasă, a ajuns soția împăratului Constantius Chlor. În anul 274 l-a născut pe Constantin. I-a fost aproape toată viața.

Pentru că împăratul Constantin a fost profund marcat de minunea trăită prin arătarea Sfintei Cruci, a dorit nespus de mult ca aceasta să fie găsită. În acest sens și-a trimis mama la Ierusalim să se ocupe de aflarea ei. Împreună cu patriarhul de atunci al Constantinopolului, cu rânduială de sus căutarea lor a luat sfârșit în anul 326, când lemnul Sfintei cruci pe care Mântuitorul Hristos a fost răstignit a fost găsit.

Împăratul Constantin și familia sa au ctitorit nenumărate biserici care în diferite forme pot fi vizitate și astăzi. În Palestina a construit biserica Nașterii Mânturitorului din Betleem, a Învierii și a Sfintei Cruci în Ierusalim și a Înălțării de pe muntele Măslinilor.

La Constantinopol a construit celebra basilică a Sfinților Apostoli unde a și fost înmormântat, a ctitorit biserica octogonală din Antiohia, cea din Eliupoli pe locul unui templu păgân și biserica Sfântului Teodor din Aquileia.

Multe din ctitoriile sale se află în Occident. La Roma biserica Sfântului Salvatore - astăzi Sfântul Ioan în Lateran, a Sfinților apostoli Petru și Pavel pe mormintele apostolilor, a Sfântului Laurențiu pe Via Tiburtina și a Sfintei Agnese.

Moștenirea Sfântului împărat Constantin și a mamei sale Elena rămâne vizibilă până astăzi. Acesta este unul dintre motivele pentru care rămân în amintirea evlavioasă a creștinilor.

Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfinţii mari împăraţi şi întocmai cu apostolii, Constantin şi mama sa, Elena

Sfântul Constantin cel mare (306-337) a fost fiul lui Constanţiu Chlor şi al cinstitei Elena.

După moartea tatălui său a luat stăpânirea împărăţiei, cu învoirea întregii oştiri, însă, auzind Maxenţiu acest lucru, a pornit război împotriva sa. Acesta, ştiind că oştirea sa este mai slabă decât cea a lui Maxenţiu, s-a rugat lui Dumnezeu şi ca răspuns la rugăciunile lui a văzut ziua, în amiaza mare, o cruce luminoasă strălucind pe cer, pe care scria cu slove alcătuite din stele: „Prin acest semn vei învinge!”.

Punând el pe steaguri semnul crucii şi monograma lui Hristos, l-a biruit pe Maxenţiu la Pons Milvius în anul 312.

Fericitul Constantin a dat în anul 313 o hotărâre prin care acorda libertate deplină creştinilor în întreg Imperiul Roman, cunoscută sub denumirea de Edictul de la Milano.

Mai târziu, împăratul Constantin a mutat capitala imperiului de la Roma pe malul Bosforului, la Constantinopol, el întemeind prima cetate creştină din istorie.

Tot în timpul său s-a ţinut şi Sinodul I Ecumenic, la Niceea, în anul 325, în cadrul căruia a fost condamnată erezia lui Arie.

Sfântul Constantin a fost îndrumat în viaţa sa de evlavia mamei sale, Elena, care mergând la Ierusalim, a descoperit locul Golgotei, al Sfântului Mormânt şi lemnul Sfintei Cruci.

Fragmente din moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena se găsesc şi la Catedrala Patriarhală din Bucureşti.

Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfinții mari împărați şi întocmai cu apostolii Constantin și mama sa, Elena

Fericitul şi pururea pomenitul Constantin (306-337), a fost fiul lui Constanţiu Chlor (305-306) şi al cinstitei Elena. Era pe vremea când crudul împărat Diocleţian (284-305) îşi luase părtaşi la cârmuirea întinsei împărăţii a romanilor, aşa încât partea de răsărit a împărăţiei, cu capitala la Nicomidia, era cârmuită chiar de el, având ca ajutor pe ginerele său, Galeriu.

Partea de apus, cu capitala la Roma, avea ca împărat pe Maximian, însoţit de fiul său, Maxenţiu, iar ca ajutor pe Constanţiu Chlor, tatăl Sfântului Constantin. Acesta stăpânea peste întinsele ţinuturi ale Galiei, Spaniei şi Britaniei.

Dar, pe când în celelalte părţi ale împărăţiei creştinii îndurau cele mai crunte prigoniri, în ţinuturile sale, Constanţiu nu numai că a oprit orice prigoană împotriva lor, ci, socotindu-i cei mai cinstiţi dintre cetăţeni, îi folosea ca sfetnici împărăteşti.

Constantin a luat stăpânirea împărăţiei după moartea tatălui său, cu învoirea întregii oştiri, pentru că era iubit de toţi. Maxenţiu, fiul nelegitim al lui Maximian, auzind de acest fapt, a pornit război împotriva lui Constantin.

Episcopul Eusebiu de Cezareea istoriseşte că, plecând în întâmpinarea duşmanului său, împăratul Constantin se ruga, cerând ajutor de la Dumnezeu înainte de a începe lupta, ştiind că oastea lui este mai slabă decât cea a lui Maxenţiu.

Ca răspuns la rugăciunea lui, Constantin a văzut ziua, în amiaza mare, strălucind pe cer, o cruce luminoasă, pe care scria cu slove alcătuite din stele: Prin acest semn vei învinge; iar în noaptea ce a urmat, tot el a văzut în vis pe Însuşi Domnul Iisus Hristos, apropiindu-Se de el şi îndemnându-l să-şi facă steag ostăşesc cu semnul Sfintei Cruci pe el.

Deci, chipul cinstitei Cruci şi monograma lui Hristos (literele greceşti H şi R) punându-le pe steaguri şi pe scuturi, a mers la Roma şi a biruit pe nelegiuitul Maxenţiu, care, căzând în râul Tibru, s-a înecat, la podul Milvius, în anul 312. Astfel, Constantin a eliberat pe cetăţenii Romei de tirania lui Maxenţiu.

Încredinţat că în biruinţa lui a fost ajutat de Dumnezeul creştinilor, fericitul Constantin a dat în anul 313, ca împărat al Romei, o hotărâre prin care a oprit prigonirea creştinilor şi a dat libertate credinţei creştine în întregul Imperiu Roman. Acest act, de mare însemnătate, se numeşte Edictul de la Milan.

Mai târziu, fericitul Constantin şi-a mutat capitala împărăţiei de la Roma la Bizanţ. Aici, a zidit din nou această cetate, ca o roadă a credinţei sale în Hristos, şi a împodobit-o cu tot felul de biserici, ca pe o adevărată nouă Romă creştină, numită apoi Constantinopol, după numele său.

Sfântul împărat Constantin a arătat multă râvnă şi pentru unitatea credinţei creştine, aceasta văzându-se pe vremea ereziei lui Arie, care învăţa că Hristos n-a fost Dumnezeu adevărat, îmbrăcat în fire de om şi coborât în lume, cum socoteşte dreapta credinţă; Hristos, pentru el, era numai o persoană creată.

Pentru că era tulburare mare în Biserică, marele Constantin a hotărât ţinerea Sinodului de la Niceea, în anul 325, la care el însuşi a luat parte. Aici, episcopii din toată lumea creştină au condamnat rătăcirea lui Arie şi au mărturisit dreapta credinţă, alcătuind prima parte din Crezul pe care îl rostim şi noi la fiecare Sfântă Liturghie.

Sfântul Constantin a dat şi legi inspirate din credinţa creştină, prin care apăra demnitatea persoanei umane şi a familiei.

Sfântul împărat Constantin a fost însă ajutat şi de evlavia şi râvna mamei sale Elena, care, mergând la Ierusalim pentru descoperirea locurilor sfinte din Evanghelii, a aflat locul Golgotei, al Sfântului Mormânt şi lemnul cinstitei Cruci şi a zidit cu împărătească dărnicie biserica Sfântului Mormânt, biserica din Betleem, pe cea din Nazaret şi alte sfinte locaşuri.

Îndemnat de fericitul Teofil, episcopul Goţiei, care păstorea la nordul Dunării (Dacia) şi participase la Sinodul întâi de la Niceea, Sfântul Constantin a sprijinit creştinarea strămoşilor noştri, cerând goţilor cotropitori să nu împiedice răspândirea creştinismului.

Totodată împăratul Constantin a recâştigat unele teritorii din sudul Munteniei, construind un pod la Sucidava (azi oraşul Corabia) şi ridicând acolo o cruce de piatră, ca semn al biruinţei credinţei celei noi asupra păgânismului.

Pentru toate aceste fapte de folos credinţei creştine, săvârşite de marele Constantin şi maica sa Elena, ei s-au învrednicit a fi numiţi „Sfinţi împăraţi întocmai cu apostolii”.

Sfântul Constantin a adormit în Domnul, la anul 337, cu zece ani după adormirea maicii sale, Sfânta Elena.

Pentru ale lor sfinte rugăciuni, Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-ne pe noi. Amin.

Proloage - Pomenirea Sfinţilor, slăviţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin (†337) şi Elena (†327)

Luna mai în 21 zile: pomenirea Sfinţilor, slăviţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu Apostolii, marilor împăraţi Constantin (†337) şi Elena (†327)

Marele între împăraţi, fericitul şi pururea pomenitul Constantin, a fost fiul lui Constanţiu Clor şi al cinstitei Elena.

Şi era pe vremea când crudul împărat Diocleţian îşi luase însoţitori, la cârmuirea întinsei împărăţii a romanilor, aşa încât, partea de răsărit a împărăţiei, o cârmuia însuşi împăratul Diocleţian, având, la rândul lui, ca ajutor, pe ginerele său Galeriu, iar capitala, era poarta Asiei, Nicomidia. Partea de apus avea ca împărat pe Maximian Hercule, însoţit de fiul său, Maxenţiu, iar, ca ajutor, pe Constantin Clor, tatăl Sfântului Constantin şi soţul Sfintei Elena, capitala fiind la Roma. Şi avea Constantin, sub stăpânirea sa, întinse ţinuturi: Galia, Spania şi Britania.

Dar, pe când, în toate părţile împărăţiei, creştinii îndurau cele mai crunte prigoniri, în ţinuturile sale, Constantin, nu numai că a oprit orice prigoană împotriva lor, ci, socotindu-i cei mai cinstiţi dintre cetăţeni, îi folosea pe creştini la cârmuirea treburilor împărăţiei.

Deci, murind bunul Constantin, în locul lui a venit fiul său, marele Constantin, precum la Roma, în locul lui Hercule, a venit fiul său, Maxenţiu. Şi s-a întâmplat ca Maxenţiu, să pornească război contra lui Constantin.

Şi istoriseşte episcopul Eusebiu, care a fost duhovnicul lui Constantin, că, plecând în întâmpinarea duşmanului său, împăratul Constantin se ruga, cerând ajutor de la Dumnezeu, înainte de a începe lupta, ştiind că oastea lui este mai slabă, decât oastea lui Maxenţiu. Ca răspuns la rugăciunea lui, Constantin a văzut ziua, în amiaza mare, strălucind pe cer, o cruce luminoasă, pe care scria, cu slove alcătuite din stele: "Prin acest semn vei învinge". Iar, în noaptea ce a urmat, tot el a văzut, în vis, pe Însuşi Domnul Iisus Hristos, apropiindu-se de el şi îndemnându-l să-şi facă steag ostăşesc cu semnul Sfintei Cruci pe el.

Deci, chipul cinstitei Cruci, punându-l pe arme, a mers la Roma şi a biruit pe pierzătorul Maxenţiu, care, căzând în râul Tibru, s-a înecat, la podul Milvius, în anul 312; şi aşa, Constantin a eliberat pe cetăţenii Romei, de tirania lui Maxenţiu.

Încredinţat că, prin biruinţa lui a fost ajutat de Dumnezeul creştinilor, fericitul Constantin, a dat în anul 313, ca împărat al Romei, o hotărâre, prin care a oprit prigonirea creştinilor şi a dat libertate credinţei în împărăţia romanilor. Actul acesta mare se numeşte "Decretul din Milan".

Mai târziu, fericitul Constantin şi-a mutat capitala împărăţiei, de la Roma, la Bizanţ. Deci, a zidit din nou această cetate şi, împodobind-o cu tot felul de palate, ca pe o adevărată nouă Romă creştină numită, apoi, Constantinopol, după numele său. Această cetate, a fost adusă, de împăratul Constantin, lui Hristos, ca o roadă a credinţei sale (330).

Ca împărat al creştinilor, Constantin a arătat multă râvnă şi pentru unitatea credinţei creştine. Şi aceasta s-a văzut pe vremea, ereziei lui Arie, cea mai mare rătăcire din viaţa Bisericii lui Hristos. Arie învăţa că Hristos n-a fost Dumnezeu adevărat, îmbrăcat în fire de om şi coborât în lume, cum socoteşte dreapta credinţă, Hristos, pentru el, era numai o creatură trimisă să izbăvească omenirea. Şi era mare tulburare în Biserică. Deci, înţelegând că numai prin unitatea credinţei, Biserica era un mare sprijin pentru unitatea împărăţiei, marele Constantin a hotărât ţinerea Sinodului de la Niceea, la care el însuşi a fost de faţă. Aici, episcopii din toată lumea creştină au osândit rătăcirea lui Arie şi au mărturisit dreapta credinţă, alcătuind cea mai mare parte din Crez, pe care, de atunci, îl rostim şi noi, la orice Sfântă Liturghie.

Şi a fost ajutat Sfântul Constantin şi de evlavia şi râvna mamei sale, pe care împăratul a trimis-o la Ierusalim, pentru descoperirea locurilor sfinte din Evanghelii. Şi, descoperind locul Golgotei, al Sfântului Mormânt şi lemnul Sfintei Cruci, împărăteasa a zidit, cu împărătească dărnicie, biserica Sfântului Mormânt (Anastasis), biserica din Betleem, pe cea din Nazaret şi alte sfinte locaşuri.

Multe alte fapte de folos credinţei lui Hristos au săvârşit marele Constantin şi maica sa Elena, pentru care s-au învrednicit a se numi "Sfinţii cei întocmai cu apostolii, împăraţi".

Şi a murit Sfântul Constantin, după ce s-a botezat, la anul 337, cu zece ani în urma morţii mamei sale, Sfânta Elena.

În această zi, prăznuirea vieţii şi pătimirii sfinţilor martiri Constantin Vodă Brancoveanu şi cei patru fii ai săi: Constantin, Ştefan, Radu şi Matei şi a sfetnicului Ianache Văcărescu

Istoria românilor este dominată, la sfârşitul veacului al XVII-lea şi primele decenii ale celui următor, de puternica personalilate a voievodului Ţării Româneşti, Constantin Brâncoveanu. Îndelungata sa domnie, începută la 29 octombrie 1688 şi încheiată în mod tragic în anul 1714, în ziua de 15 august, corespunde unor importante prefaceri economice, sociale, politice şi culturale. Timp de mai bine de 25 de ani, în condiţiile accentuării decăderii Imperiului Otoman şi ale sângeroaselor războaie care angajau marile puteri din vecinătatea hotarelor ţării, el a reuşit să se menţină în scaunul domnesc şi să transforme Ţara Românească într-un important centru diplomatic european, ca şi într-unul de luptă împotriva jugului otoman.

După cum a existat o epocă a lui Mircea cel bătrân, a lui Ştefan cel mare, a lui Mihai Viteazul sau a lui Matei Basarab, prin amploarea faptelor lor politice sau militare, aşa a existat şi una a domniei lui Constantin Brâncoveanu. Ea se deosebeşte însă de celelalte epoci prin natura metodelor politice. Cu Constantin Brâncoveanu se încheia ciclul voievozilor războinici.

El a adoptat politica negocierilor diplomatice şi a stabilirii de relaţii personale cu conducătorii importanţi ai lumii de atunci. Prin educaţia şi prin formaţia lui politică, în care a continuat pe unchii săi, Şerban Cantacuzino şi stolnicul Constantin Cantacuzino, noul domnitor, el însuşi "împodobit cu învăţătură", a trăit din plin conştiinţa unităţii poporului român, indivizibil în întreg spaţiul Daciei de odinioară.

El nu a deosebit pe românii din Ţara Românească de cei din Moldova sau din Transilvania şi a căutat, în limitele posibilităţilor, să se ocupe de poporul român în integritatea lui, căutând să menţină autonomia Ţării Româneşti, să apere naţionalitatea românilor din Transilvania şi să aibă relaţii cât mai strânse cu domnitorii de la Iaşi.

Noul domnitor era, cum îl caracterizează cronicarul, "cu daruri vrednice împodobit", a îngriji ţara cu "adâncă pricepere şi înaltă priveghere", "cu blân-deţe şi răbdare", izvorâte din "înţelepciunea şi multa bunătate" pe care i-o dăruise Dumnezeu.

Trupul lui Şerban Cantacuzino zăcea neîngropat, când boierii, cu mitropolitul Teodosie şi cu patriarhul ecumenic, Dionisie al IV-lea Seroglanul (Muselinul), se adunaseră la sfat "să aleagă un nou domn". "Şi făcură socoteală că Constantin logofătul Brâncoveanu este neam de al lui Matei-vodă şi are şi alte bunătăţi, blândeţe şi altele; să-l ridice pre dânsul domn, ca şi om este în vârstă, de va putea chivernisi domnia cum se cade, în vreme ce este ţara ocolită de oşti şi de primejdii ... Şi aleseră pe Constantin logofătul Brâncoveanu să le fie domn şi să ridicară cu toţii din curtea domnească şi merseră la mitropolie, unde este obiceiul a să pune domnu şi îndată ce au sosit acolo au strâns oştile şi au trimis un boiariu de au chemat pe Constantin logofătul Brâncoveanu de la curte, că rămaseră acolo. Şi poruncind să aducă comisai al doilea cal domnesc.

Şi îndată ce sosi acolo ziseră cu toţii: "- Logofete, noi cu toţii pohtim să ne fii domn".

El zise: "- Dar ce aş vrea eu cu domniia de vreme ce ca domn sunt la casa mea; nu-mi trebuieşte să fiu".

Iar ei ziseră: "- Ne rugăm, nu lăsa ţara să intre alţi oameni sau răi, sau nebuni să o strice, ci fii!" "Şi-l luară de mâini şi-l împingeu de spate. Şi acolea fiind şi un capegiu împărătesc pentru trebi împărăteşti, îl dusease şi pă el la mitropolie şi duseră caftan la capegi-başa al Împăratului, de l-au îmbrăcat cu caftan, şi intrară în biserică, de i-au citit moliftele de domnie, şi au mers de i-au sărutat toţi mâna".

Cum spune cronica, Constantin Brâncoveanu era, după tată, boier din neamul lui Matei Basarab, din satul Brâncoveni, fostul judeţ Romanaţi. Bunicul său, Preda vornicul, fiul lui David din Brâncoveni, fusese căsătorit cu nepoata de soră a lui Matei Basarab, "de unde raţiunea pentru care Constantin Brâncoveanu se considera coborâtor din Basarabi".

Fiul lui Preda Vornicul este Papa postelnicul, tatăl domnitorului, care se căsătorise cu Stanca, una din fiicele postelnicului Constantin Cantacuzino, ginerele lui Radu Şerban, înrudit cu Mihai Viteazul, şi care au avut şase feciori, toţi mari dregători, unul dintre ei, Şerban, ajuns domn, altul stolnicul Constantin, cel mai învăţat boier al vremii sale.

Prin poziţia pe care o avea în stat, prin averea pe care o stăpânea, prin însuşirile sale intelectuale şi morale s-a impus în faţa tuturor, "mai ales că nu avea duşmani şi era privit cu simpatie de majoritatea reprezentanţilor clasei dominante". El n-a urmărit domnia şi n-a dorit "jugul acesta asupra domniei mele". A acceptat-o însă la rugămintea şi la cererea sfatului de obşte al ţării: " - Ne rugăm nu lăsa ţara să intre alţi oameni, sau răi, sau nebuni să o strice, ci fii!"

Şi Constantin Brâcoveanu s-a dovedit cu adevărat domn creştin al Ţării Româneşti, un sfert de secol, ridicând numele ei în veşnicia istoriei. Profitînd de liniştea de la hotare, noul ales va pune temelia mănăstirii Hurezi. Cu toate greutăţile întâmpinate şi cărora a trebuit să le facă faţă cu tact, cu perspicacitate, cu răbdare şi cu înţelepciune, Constantin Brâncoveanu a ctitorit epoca cea mai strălucită a culturii noastre vechi româneşti. Dar mai presus de toate, el şi-a încununat fruntea, a lui şi a celor patru feciori şi a lui Ianache Văcărescu, primul său sfetnic şi dregător, unchiul soţiei sale, cu nimbul sfânt al muceniciei pentru credinţa ortodoxă, pe care nu a părăsit-o nici în faţa călăului.

După cum îl caracterizează Nicolae Iorga, Constantin Brâncoveanu "a ştiut, în curs de un sfert de veac, să servească pe turci, de nevoie, fără să părăsească nici un drept al ţării sale; a ştiut să înlăture stăpânirea necondiţionată a creştinilor, austrieci, poloni, ruşi, asupra pământului românesc; a ştiut să lege de muntenii săi, prin legături culturale şi politice, Moldova; a ştiut, chiar după ce legăturile politice cu Ardealul au fost rupte, să păstreze încă pe acelea ale culturii cu acest pământ. Şi, în acelaşi timp, prin acea largă operă de cultură răsăriteană, de cultură în toate limbile Răsăritului, prin găzduirea fruntaşilor bisericeşti ai Orientului, patriarhi, mitropoliţi, dascăli, prin operele lui de ctitorie la toate "locurile sfinte", el a ştiut, faţă de regiunile siriene, arabe, caucasiene supuse ori vasale turcilor, ca şi faţă de grecitatea europeană, să înlocuiască pe împăraţii bizantini de odinioară, ca urmaş legitim al cărora era privit.

Domn autonom în ţara lui, înconjurat cu prestigiul superior al cesarilor constantinopolitani ai lui Constantin cel mare, în întreaga lume a Orientului, aceasta a fost situaţia lui Constantin Vodă Brâncoveanu".

Drumul de mărire al voievodului a urcat sfârşitul domniei lui în calvarul Golgotei, unde a băut din paharul cu oţet şi fiere al pătimirilor... Trădarea îşi făcuse loc în sufletele Cantacuzinilor, rudele voievodului, porecliţi şi Seitaneştii, încă din 1707.

Voievodul era străin de urzelile complotului Cantacuzinilor şi-şi vedea de treburile domniei. Fiind convins că poziţia sa era consolidată. "El avea, cum scrie Del Chiaro, o fire atât de blândă încât nu credea niciodată că ar putea fi trădat".

În primăvara anului 1714, situaţia voievodului s-a înrăutăţit când a venit ca vizir Gin Ali Paşa, un nebun, cum îl caracterizează Nicolae Iorga, care credea că putea reface prestigiul imperiului prin vărsare de sânge. Un doctor grec, Anton Corai, care fusese unul din medicii domnitorului la Bucureşti, aflând întâmplător de planul vizirului de a-l prinde şi de a-l ucide pe Brâncoveanu şi familia lui, i-a scris imediat în taină, dar acesta n-a voit să-i dea crezare, fiind convins că loialitatea sa faţă de Poartă nu-i putea fi pusă la îndoială.

"Iar turcii, spune Cronica anonimă, cu sfaturile Saitaneştilor, atuncea au găsit vreme, când era domnul în Bucureşti, şi fără nici o grijă şi au trimis cu taină mare pe imbrohorul cel mare al împăratului şi pe Mustafa Aga Capigi-Başa ca să-l prinză şi să-l ducă cu toată casa lui şi cu toţi ginerii la Ţarigrad".

În ziua de 24 martie 1714 într-o marţi din Săptămâna Patimilor, a sosit la Bucureşti capugiul Mustafa Aga, însoţit de 12 ciohodari înarmaţi cu iatagane şi pistoale. Capugiul, care era o cunoştinţă veche a voievodului, anunţase că era numai în trecere prin Bucureşti spre Hotin, spre a nu da de bănuit planul său. A doua zi, el s-a prezentat la Curte, pentru a fi primit de domn, care l-a întâmpinat ceremonios înconjurat de marii boieri, în sala divanului, adresându-i vorbe prietenoase, în limba turcă. Ca răspuns, Mustafa Aga a scos năframa de mătase şi a pus-o pe umărul domnului, spunându-i că, fiindu-i vechi prieten, regretă că tocmai el a primit porunca împărătească de a-l declara mazilit şi a-l duce, cu toată casa, cu fiii şi ginerii săi, la Constantinopol. A urmat citirea firmanului, declarându-l hain, cu poruncă adresată boierilor să ia pe Constantin Brâncoveanu, pe fiii şi pe ginerii lui în paza lor, până când vor fi preluaţi de imbrihorul cel mare, care aştepta la Giurgiu cu 400 de ieniceri, iar în caz de nesupunere ţara va fi trecută prin foc şi sabie de 12 000 de turci care aşteaptă la hotarele ei.

În atmosfera de groază, nimeni nu s-a opus, nimeni n-a schiţat un gest de apărare. Trimişii turci şi complicii lor, Cantacuzinii, răspândiră zvonul în oraş că, în caz de răscoală, Bucureştiul va fi pârjolit de către turcii care se apropiau de capitală. S-au luat măsuri pentru izolarea întregii familii domneşti de boieri şi de slujitorii curţii. Cămările domneşti au fost scotocite şi jefuite, fiind confiscate toate bunurile lui Brâncoveanu şi ale familiei sale.

În ziua următoare, în joia Patimilor, a sosit şi imbrihorul cel mare, cu vreo 300 de oameni, pe care boierii trebuiră să-l primescă sărbătoreşte, la Văcăreşti. Adus la curte, el a spus că porunca împărătească este să se aleagă un nou domn, pe care îl vor voi ei, dar boierii au stăruit că îl vor domn tot pe Constantin Brâncoveanu. Supărat, imbrihorul i-a ameninţat şi l-a numit în faţa tuturor domn pe vel-logofătul Ştefan Cantacuzino, fiul Stolnicului. Brâncovenii au fost deposedaţi de toate bunurile lor, fiind jefuite şi palatele de la Mogoşoaia, de la Potlogi, de la Obileşti şi casele din Şcheii Braşovului, iar averile confiscate, încărcate în 40 de care. Actul funest al trădării se încheiase.

Înainte de despărţire, Del Chiaro informează că bătrânul mazilit a ţinut să-i spună vărului său, noul domn, şi celor din preajma sa: "Dacă aceste nenorociri sunt de la Dumnezeu pentru păcatele mele, facă-se voia Lui ! Dacă sunt însă fructul răutăţii omeneşti, pentru pieirea mea, Dumnezeu să ierte pe duşmanii mei, dar păzească-se de mâna teribilă şi răzbunătoare a judecăţii divine!"

A început apoi urcuşul Calvarului. Ostaşi otomani călări înconjurau convoiul. După careta în care erau fostul domnitor cu doamna lui, urmau caretele cu cei patru copii, cu toţi ginerii, cu nora cea mai mare şi nepoţelul Constantin şi cu vistiernicul Ianache Văcărescu. Se înşirau apoi carele cu averile celor maziliţi. Prin faţa bătrânelor case brâncoveneşti, pe tot lungul podului lui Şerban Vodă, sute, mii de bucureşteni priveau tăcuţi, înmărmuriţi, cu ochii în lacrimi, trecerea înceată a convoiului. Ei îşi plângeau domnul, şi neputinţa lor de a-l apăra s-a exprimat în cântece şi balade.

În cuvintele cronicarului, tragedia durerii este săpată ca în piatră: "... iar pe Constantin vodă cu toată casa lui şi cu ginerii lui, a doua zi, în vinerea Paştilor, l-au luat Mustafa aga cu tare urgie împărătească şi l-au dus la Ţarigrad şi l-au băgat în Edicula, unde au fost un loc mai de urgie, şi toată avuţia ce au avut acolo lângă dânsul o au luat turcii...".

Ajunşi la Constantinopol, după un drum de trei săptămâni de calvar, Brâncoveanu şi ai lui au fost jefuiţi de tot ce aveau asupra lor şi aruncaţi în întunecatele subterane de la Fometta, din Cele şapte turnuri (Edicule) şi în "Groapa sângelui", de la 15 mai 1714, Brâncoveanu şi fiul său mai mare, ca să mărturisească toate averile.

"Din aprilie şi până spre sfârşitul lunii iulie, osândiţii au fost supuşi la cele mai cumplite chinuri. La capătul suferinţelor, nu le mai rămăseseră Brâncovenilor decât sufletele din ei. Au căutat călăii să le smulgă şi sufletele, dar de data aceasta au rămas neputincioşi.

Istoricul francez M. Mignot afirmă că muftiul le obţinuse graţierea cu condiţia ca bătrânul voievod să treacă la mahomedanism. Voievodul ca şi fiii lui "au rămas însă constanţi în credinţa lor şi apărură la locul supliciului cu o nobilă tărie".

Condamnaţi la moarte, la 15 august 1714, zi aleasă anume ca să le mărească şi mai mult durerea, praznic împărătesc pentru creştini, când el împlinea 60 de ani şi era onomastica doamnei sale, Marica Brâncoveanu a fost scos din temniţă cu toţi fiii, ginerii, nepoţelul Constantin şi cu sfetnicul de încredere, bătrânul vel vistier Ianache Văcărescu. Istoviţi de cumplitele suferinţe, desculţi, numai în cămăşi, cu capetele descoperite, au fost purtaţi în lanţuri, ca făcătorii de rele, pe uliţele Constantinopolului spre locul de execuţie Ialy-Kiosc, din apropierea marelui serai.

Convoiul îl deschidea cel mai mic dintre copii, Matei, în vârstă de 11 - 12 ani şi îl încheia bătrânul voievod. Scena s-a defăşurat pe malul Bosforului "cu un ceas înainte de amiază".

De faţă erau, pe lângă şirurile de ieniceri şi mulţimea de popor îngrozită, şi sultanul Ahmed al III-lea, crudul său vizir Gin Ali, şi ambasadorii marilor puteri europene, Franţa, Anglia, Rusia, Imperiul Habsburgic, invitaţi speciali la macabrul spectacol. Impresionaţi de cruzimea asasinilor, ei dovedeau în realitate o Europă neunită şi nesolidară în faţa barbariei şi a tiraniei păgânilor. Cumplita dramă, spun unii martori oculari, n-a durat un sfert de ceas. Călăul i-a pus în genunchi pe toţi şase, la o oarecare distanţă unul de altul. Li s-au scos bonetele şi li s-a îngăduit să-şi facă o mică rugăciune, înainte de execuţie.

Del Chiaro, secretarul florentin, păstrează următoarele cuvinte de îmbărbătare ale lui Brâncoveanu: "Fiii mei, fiţi curajoşi, am pierdut tot ce am avut în această lume, cel puţin să salvăm sufletele noastre şi să ne spălăm păcatele cu sângele nostru".

În Cronica Bălăcenilor, care nu erau prietenii Brâncovenilor, îmbărbătarea este mai amplă: "Fiii mei, fiii mei! Iată, toate avuţiile şi orice alta am pierdut. Să nu ne pierdem încă sufletele ! Staţi tari, bărbăteşte, dragii mei, şi nu băgaţi seama la moarte. Priviţi la Hristos, Mântuitorul nostru, câte a răbdat pentru noi şi cu ce moarte de ocară a murit! Credeţi tare în aceasta şi nu vă mişcaţi din credinţa pravoslavnică pentru viaţa şi lumea aceasta! Aduceţi-vă aminte de Sfântul

Pavel, care zice: că "nici sabie, nici îmbulzeală, nici moarte, nici alta orice nu-l va despărţi de Hristos; că nu sunt vrednice muncile şi nevoile acestea de aici spre mărirea ceea ce o va da Hristos". Acuma dară, o dulcii mei fii, cu sângele nostru să spălam păcatele noastre".

Sub lovitura de paloş a gâdelui căzu mai întâi capul vistiernicului Ianache Văcărescu, apoi al fiului mai mare, urmară al lui Ştefan şi al lui Radu. Când călăul a ridicat paloşul să taie capul copilului Mateiaş, acesta "în grozăvia spaimei se rugă sultanului să-l ierte, făgăduind că se va face musulman". Din ce resorturi sufleteşti, din ce adâncuri de conştiinţă, din ce tainică rezistenţă morală a mai putut să înfrunte împărăţia şi pe călăii ei, după atâtea luni de torturi, nu se poate şti. Dar gândul că sufletul omenesc dăinuieşte în veşnicie poate explica tăria bătrânului tată, care îşi îmbărbăta astfel pe ultimul copil: "Din sângele nostru n-a mai fost nimeni care să-şi piardă credinţa. Dacă este cu putinţă, mai bine să mori de o mie de ori, decât să-ţi renegi credinţa strămoşească pentru a trăi câţiva ani mai mult pe pământ". Copilul, ca renăscut, îşi puse liniştit gâtul pe tăietor şi-i zise călăului: "Vreau să mor creştin: Loveşte !" şi acesta îi "zbură capul".

La capătul unei "zguduitoare tragedii ce n-are pereche nici în analele sângeroase constantinopolitane ale sultanilor de odinioară, numai atunci s-a pus capăt celor mai straşnice clipe pe care le poate suferi vreodată un suflet omenesc. Capul lui Constantin Brâncoveanu nu s-a putut deslipi de trup la lovirea nedibace, poate miloasă a călăului, şi, grămada, trupul bătrânului părinte a căzut în ţărâna udată de sângele tuturor copiilor săi".

După cumplitul sfârşit, cele şase trupuri martirizate, în care încetaseră acum suferinţele, au fost târâte pe uliţi şi apoi aruncate în apele Bosforului, iar capetele purtate în prăjini pe uliţele constantinopolitane, au fost înfipte la prima poartă a seraiului, unde au stat trei zile, iar spre seară au fost şi ele aruncate în mare.

Pe ascuns, poate la îndemnul Patriarhiei Ecumenice, creştinii milostivi au cules din valuri, cât vor mai fi putut găsi, "sărmanele rămăşiţe ale mucenicilor" şi le-au dus în taină şi le-au îngropat, nu departe de Constantinopol, în insula Halchi, în biserica mănăstirii Maicii Domnului, zidită de împăratul Ion Paleologul al II-lea, ajutată înainte cu multe daruri de domnitorul martir.

După uciderea lui Brâncoveanu şi a copiilor săi, doamna Marica, spune Del Chiaro, se găsea închisă cu nepoţelul, scăpat ca prin minune de la moarte, cu nora şi cu ginerii ei la Fornetta. Câţiva binevoitori ai familiei s-au străduit să le obţină eliberarea. Plata pentru răscumpărare a fost fixată la 50.000 de galbeni şi

banii au fost împrumutaţi "cu dobândă uriaşa de 30% şi i s-au plătit mareului vizir".

Dar, "neîmpăcaţii lor duşmani din Ţara Românească, născocind mii de minciuni şi de pâri închipuite, au dat aceluiaşi vizir 40.000 de galbeni pentru ca să zădărnicească actul de hărăzire a libertăţii cumpărată cu bani, astfel că au fost trimişi pe neaşteptate în surghiun într-un loc numit Kulahia, unde au stat vreo trei ani, de unde au fost apoi eliberaţi şi trimişi din nou în Ţara Românească.

Osemintele lui Constantin Brâncoveanu au fost aduse în ţară în taină de doamna Marica abia în 1720, în timpul domniei lui Nicolae Mavrocordat şi înmormântate în biserica Sfântul Gheorghe nou. Deasupra mormântului, prin grija doamnei Marica, această Hecuba a românilor, cum a fost numită, s-a aşezat o lespede de marmură albă, cu chenar floral, specific brâncovenesc, fără nici o inscripţie. Spre capul câmpului lespedei, mărginită de chenar, este săpată stema Ţării Româneşti, în centrul căreia uşor se poate distinge vulturul cu cruce în cioc, un indiciu ca acesta este mormântul domnesc şi aici îşi doarme somnul de veci Constantin Brâncoveanu.

În mod discret, evlavioasa doamnă, pentru cinstirea memoriei soţului ei, a suspendat de un suport, deasupra criptei, o candelă de argint cu o frumoasă lucrătură cizelată tot în stil brâncovenesc, cu inscripţia în litere mărunte chirilice: "Această candelă, ce s-au dat la s(ve)ţi Gheorghie cel nou, luminează unde odihnescu oasele fericitului Domnu Io Constantin Brâncoveanu Basarab Voievod şi iaste făcută de Doamna Mării Sale Mariia, carea şi măria sa nădăjduieşte în Domnul iarăşi aici să i se odihnească oasele. Iulie, în 12 zile, leat 7228 (t 1720)" Textul inscripţiei candelei nu menţionează şi prezenţa rămăşiţelor pământeşti ale copiilor ucişi odată cu tatăl lor.

Este o indicaţie că osemintele lor, ca şi ale lui Ianache Văcărescu, nu vor fi putut fi aduse în ţară. Lumina candelei mormântului a acoperit taina inscriţiei timp de două veacuri, fiind descoperită abia în iulie 1914.

Cu prilejul comemorării a două sute de ani de la moartea martirică a voievodului Constantin Brâncoveanu, la 15 august 1914, mitropolitul primat al României de atunci, Dr. Konon Aramescu Donici, a săvârşit parastasul la mormântul voievodului, pentru prima dată, în mod oficial. Pentru confirmarea inscripţiei candelei au fost întreprinse săpături arheologice în mormântul cu lespedea de marmură fără inscripţie, în zilele de 9 - 16 decembrie 1932. Osemintele au fost aşezate într-un sicriu ornat cu podoabe în stil brâncovenesc, al cărui lemn a fost luat dintr-un stejar din grădina palatului de la Mogoşoaia. Sicriul acesta a fost păstrat timp de un an şi jumătate în altarul bisericii Sfântul

Gheorghe nou, fapt care constituie consfinţirea lor ca sfinte moaşte de martir creştin.

La iniţiativa fostului patriarh Miron Cristea, în 1934, cu prilejul praznicului Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, hramul catedralei patriarhale din Bucureşti, "Biserica a crezut a fi o creştinească datorie să reaşeze la locul de odihnă scumpele oseminte în cadrul unei slujbe şi procesiuni festive, ca toţi credincioşii să aibă putinţa a li da cuvenita cinste".

Astfel, în seara zilei de 20 mai, sicriul cu osemintele lui Constantin Brâncoveanu a fost luat din biserica Sfântului Gheorghe nou, adus şi aşezat în paraclisul patriarhal, unde s-a săvârşit slujba Vecerniei cu priveghere de toată noaptea. A doua zi, după Sfânta Liturghie, în catedrala patriarhei, unde a fost de faţă conducătorul statului român de atunci, cu membrii familiei sale, cu tot sfatul ţării, cu înalţi ierarhi, clerici, monahi şi mulţime de credincioşi, s-a oficiat solemn parastasul pentru slăvitul voievod şi neamul său cel adormit.

La sfârşitul slujbei, patriarhul Miron Cristea a vorbit despre însemnătatea momentului comemorat. După aceea s-a format o impresionantă procesiune, cu onoruri militare, ca odinioară în vremea lui Constantin Brâncoveanu la sfinţirea ctitoriei sale, Sfântul Gheoghe nou, şi ca în vremea Bizanţului de altădată.

Procesiunea, în mijlocul căreia se afla sicriul cu osemintele domnitorului, purtat pe umeri de clerici, a străbătut în sunetele clopotelor bisericilor mai multe străzi din centrul capitalei şi a făcut două opriri cu ecteniile pentru morţi la biserica Domniţa Bălaşa şi la Universitate, în faţa statuii lui Mihai Viteazul, locul fostei mânăstiri Sfântul Sava, care a adăpostit Academia brâncovenească.

În pacea sfântă, Constantin Brâncoveanu şi-a regăsit odihna trupului său mult pătimitor, în cinstirea de mărire a întregii suflări româneşti, ca unul care "ca mucenicii cei vechi s-au sfârşit".

Întru această zi, cuvânt din Pateric, despre împăratul Constantin, care s-a pogorât din cer şi a vorbit cu Paisie pustnicul, despre care lucru auzind Ioan Colov, l-a scris, spre folosul celor ce-l ascultă

Zis-a un oarecare dintre Sfinţii Părinţi, cei din Schit, că, i-a spus ava Ioan Colov, zicând: "Am vrut odată, să merg să cercetez pe Paisie sihastrul, fiindcă era cu putinţă, ca, numai din privirea lui, să dobândesc dumnezeiescul dar. M-am dus la dânsul şi, mai înainte de a bate la uşa chiliei lui, l-am auzit vorbind înăuntru cu un om şi, sfiindu-mă a bate, stăteam afară.

Am făcut, însă, puţin zgomot, pe care auzindu-l, cinstitul Părinte a ieşit afară şi, văzându-mă pe mine, bucurându-se, m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat, şi eu, asemenea, pe dânsul.

Apoi, intrând împreună cu dânsul în chilie şi nevăzând înăuntru pe nimeni altul, nu mă dumiream şi mă întrebam cine să fi fost, oare, acela ce, puţin mai înainte, vorbea împreună cu Părintele. Şi priveam şi într-o parte şi într-alta, să văd pe cineva.

Şi el m-a întrebat: "De ce priveşti încoace şi încolo şi nu te dumireşti, ca şi cînd ai vedea vreun lucru străin ?"

Iar eu i-am răspuns: "Cu adevărat, lucru prea slăvit văd şi, nedumirindu-mă, nu ştiu ce să zic, că puţin mai înainte am auzit glasul altui om, care împreună vorbea cu tine şi, acum, nu văd pe altcineva; şi ce este aceasta nu ştiu. Deci, rog pe cuvioşia ta, să-mi arătaţi această prea slăvită taină".

Iar dumnezeiescul părinte mi-a zis: "O, Ioan, taină prea slăvită îţi va descoperi ţie astăzi Dumnezeu. Iar eu se cade să-ţi arăt dragostea ce o are, spre noi, monahii, bunătatea Lui. Acela, prietene prea ales, pe care l-ai auzit vorbind cu mine, era marele Constantin, întâiul împărat al creştinilor. Că s-a pogorât din

cer, trimis fiind de Dumnezeu, şi mi-a zis: "Fericiţi sunteţi voi, care v-aţi învrednicit a avea petrecere monahicească, pentru că, după adevăr, a voastră este îndumnezeita fericire a Mântuitorului."

Iar eu i-am zis: "Şi cine eşti tu, Domnul meu, care zici acestea şi mult ne fericeşti pe noi, monahii ?"

Şi mi-a răspuns: "Eu sunt, cel zis, marele Constantin şi m-am pogorât din cer, ca să-ţi arăt slava, pe care o dobândesc monahii în ceruri, precum şi prietenia şi îndrăznirea ce o au către Hristos. Şi te fericesc pe tine, o, Paisie, pentru că-i îndemni pe ei, la această fericită petrecere a pustniciei. Ci, mă prihănesc şi mă ocărăsc pe mine, că n-am nimerit o rânduială atât de mare ca aceasta, a monahilor, şi nu sufăr paguba ce am suferit."

Şi, iarăşi, am zis eu: "Pentru ce, o, minunatule, te necăjeşti pe tine ? Oare n-ai dobândit tu slava cea pururea fiitoare şi dumnezeiasca strălucire ?"

Şi mi-a răspuns: "Aşa este, am dobândit-o, dar nu am aceeaşi îndrăznire ca monahii, nici o cinste întocmai cu a lor. Ci am văzut sufletele unor monahi, care, despărţindu-se de trup, zburau ca nişte vulturi cu multă îndrăzneală se suiau la Ceruri. Şi ceata cea potrivnică, a dracilor, nu îndrăznea să se apropie de ele. Apoi, am văzut că se deschideau lor uşile cerului şi intrau înăuntru şi, arătându-se Cerescul Împărat, stăteau de faţă, cu multă îndrăznire, la Scaunul lui Dumnezeu. Deci, pentru această vrednicie minunându-mă eu, de voi monahii, vă fericesc şi mă defăimez pe mine, că nu m-am învrednicit a lua o îndrăznire ca aceasta. Ci, o, de aş fi lăsat, măcar la sfârşit, vremelnicească împărăţie şi haina împărătească şi coroana şi să mă fi făcut sărac şi să fi purtat sac şi să fi primit şi alte nevoinţe ale petrecerii monahiceşti."

Iar, eu, iarăşi, am zis: "Toate bine le zici, o, sfinţitule împărat şi ne mângâi pe noi cu acestea, însă, acestea se cuvin a fi judecăţile Dumnezeului nostru, şi nu este cu dreptate a zice, altfel, despre dumnezeiasca, dreapta judecată. Că Dreptul Judecător toate cu dreptate le dă; după vrednicia fiecăruia şi după ostenelile fiecăruia îi dă şi plata. Că, într-o privinţă, viaţa ta nu avea ostenelile cele întocmai, nici era asemenea, cu viaţa monahilor. Că tu, adică, aveai femeie ajutătoare, pe copiii tăi, pe slugile tale şi multe feluri de rânduieli, de îndulciri şi de odihne. Iar monahii defăimând toate cele dulci şi veselitoare ale acestei vieţi, au luat pe Dumnezeu în loc de bunătăţile lumii şi pe El îl au ca bucurie şi bogăţie a lor şi a face cele bine plăcute Lui socotesc că este desfătare şi mare îndulcire. Şi sunt, cum zice apostolul, lipsiţi, necăjiţi, rău pătimind. Drept aceea, cu neputinţă îţi este ţie, împăratul meu, să te faci întocmai cu aceia."

Deci, în vremea când ziceam noi acestea, ai venit şi tu, fratele meu, Ioan, iar el, îndată, s-a suit la ceruri. Acum, dar, învăţându-te, prin această pildă, câte bunătăţi pricinuiesc durerile pustniciei, întăreşte pe fraţi.

Acestea auzindu-le eu, Ioan, mari mulţumiri am dat lui Dumnezeu. Apoi, vorbind împreună îndestul cu dumnezeiescul Paisie, m-am întors la locuinţa mea, bucurându-mă".

Întru această zi, cuvânt din Pateric

Un frate, cândva, a mers la râu să ia apă şi a găsit acolo o femeie, spălând cămăşi în pârâu, şi, prin lucrarea diavolului, îndată a căzut cu ea în păcatul desfrânării.

Şi, după săvârşirea păcatului, luând apă în vasul său, a plecat să meargă la chilia sa şi, mergând spre chilie cu apa şi vrând diavolul să-l arunce pe el în deznădeje, îi aducea lui gânduri rele în mintea sa, zicându-i aşa: "O, ticălosule, pentru ce mai mergi tu acum la chilia ta, după ce ai făcut un păcat atât de mare şi ai mâniat pe Dumnezeu, încât nu mai este nici o nădejde de mântuire a ta, ci, mai bine, de acum, du-te în lume".
Iar fratele, cunoscând că aceste gânduri sunt sfaturi ale vrăjmaşului, care vrea, până la sfârşit, să-l înşele şi să-l piardă pe om, a zis către aceste gânduri: "De unde aţi venit voi la mine, ca să mă îndemnaţi să deznădăjduiesc şi să mă duc în lume ? Nu vă ascult pe voi, nici nu voi face după sfatul vostru. Şi chiar dacă am greşit, iarăşi este pocăinţă şi milostivirea lui Dumnezeu este pururea gata."

Şi aşa, mergând la chilia lui, stătea în linişte, rugându-se lui Dumnezeu şi păzindu-şi rânduiala sa nesmintită, după obiceiul său, rugându-se lui Dumnezeu, cu lacrimi, cu plângere şi cu suspine pentru iertarea păcatului său.

Iar Domnul Dumnezeu, văzând pocăinţa lui, a descoperit aceasta unui părinte bătrân, ce era aproape cu chilia de dânsul, zicându-i aşa: "Fratele a căzut şi iar s-a ridicat şi, îmbărbătându-se, a biruit".

Iar bătrânul, înţelegând aceasta, despre acel frate, a mers la dânsul şi l-a întrebat pe el, zicând: "Fiule, cum petreci ?"

Răspuns-a lui fratele: "Bine, cu rugăciunile tale".

Zis-a lui bătrânul: "Nu ţi s-a întâmplat ţie ceva, vreo ispită oarecare, în aceste zile ?"

Zis-a fratele: "Nu, părinte".

Zis-a lui bătrânul: "Fiule, nu tăinui de mine ceea ce ţi s-a întâmplat ţie, că Dumnezeu mi-a arătat mie, că ai căzut, dar, ridicându-te, ai biruit".

Atunci, fratele i-a spus lui toată întâmplarea, precum s-a petrecut.

Iar bătrânul i-a spus lui: "Cu adevărat, socotinţa şi priceperea ta, fiule, au risipit şi au surpat puterea vrăjmaşului".

Şi aşa a mers bătrânul la chilia sa, iar fratele a petrecut în pocăinţă toate zilele vieţii sale; şi, aşa, prin pocăinţa sa, s-a mântuit.

Dumnezeului nostru, slavă, acum şi pururea şi în vecii vecilor! Amin.

Viaţa Sfinţilor, slăviţilor şi de Dumnezeu încununaţilor împăraţi, cei întocmai cu apostolii, Constantin şi Elena

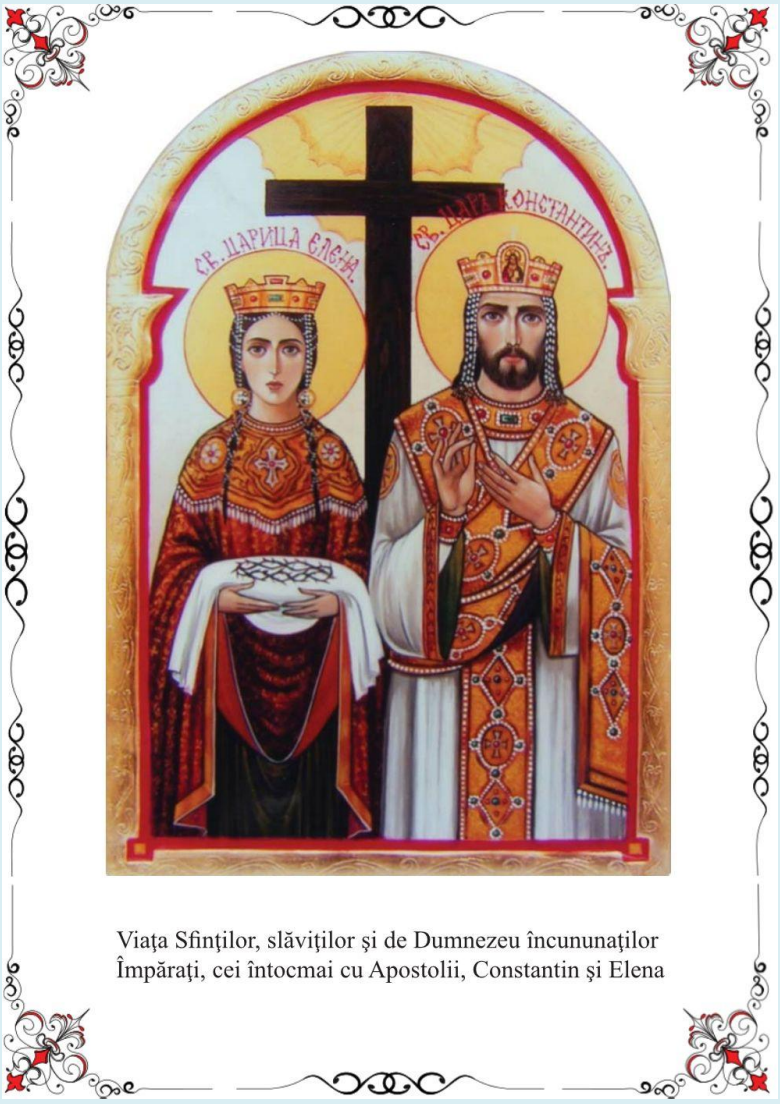

Viaţa Sfinţilor, slăviţilor şi de Dumnezeu încununaţilor Împăraţi, cei întocmai cu Apostolii, Constantin şi Elena

Viaţa Sfinţilor, slăviţilor şi de Dumnezeu încununaţilor împăraţi, cei întoc-mai cu apostolii, Constantin şi Elena:

https://www.academia.edu/80631860/Via%C5%A3a_Sfin%C5%A3ilor_sl%C4%83vi%C5%A3ilor_%C5%9Fi_de_Dumnezeu_%C3%AEncununa%C5%A3ilor_%C3%AEmp%C4%83ra%C5%A3i_cei_%C3%AEntocmai_cu_apostolii_Constantin_%C5%9Fi_Elena

https://archive.org/details/viata-sf.-imp.

***

Introducere

Dragi cititori ai Vieţii Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, am procedat la acest mod gratuit de a distribui rezultatul muncii noastre urmărind atât un scop misionar, cel de a înlesni apropierea cât mai multor credincioşi de aceşti mari mijlocitori pe care îi avem înaintea lui Dumnezeu, cât şi un scop mai pragmatic, de „într-ajutorare", anume cel de a apela la bunăvoinţa dumneavoastră, spre a ne sprijini în munca noastră viitoare.

Viaţa Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena face parte dintr-o colecţie mai amplă de Vieţi de Sfinţi, care acoperă toate lunile anului, în 12 volume a câte apro-ximativ 1000 de pagini fiecare, traduse din limba engleză, şi care au pornit de la un original grecesc, numit Sinaxarul mare al Bisericii Ortodoxe. Volumelor menţionate li se mai adaugă un volum deja apărut pe piaţă, numit Viaţa Prea-sfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria, un volum de Triod şi unul de Penticostar, cele două din urmă acoperind sărbătorile mai importante din perioadele respective ale anului bisericesc. Aceasta va fi, de departe, cea mai amplă colecţie de Vieţi de Sfinţi apărută în spaţiul tipografic duhovnicesc al Bisericii noastre, prin mijlocirea Editurii Doxologia - Iaşi. Anunţăm, pe această cale, că şi primul volum de Sinaxar, pe luna Septembrie, corespunzător primei luni din anul bisericesc, va fi distribuit în librării în perioada imediat următoare. Materialele celorlalte volume sunt în mare măsură finalizate şi vor fi tipărite în decursul acestui an şi al celui următor.

Noi reprezentăm o echipă de traducători, corectori, tehnoredactori şi specialişti în prelucrare de imagini iconografice, care a colaborat şi colaborează şi în prezent cu Editura Doxologia la realizarea colecţiei Sinaxarului. Date fiind pregătirea şi experienţa profesională dobândite pe parcursul colaborării şi dată fiind dorinţa noastră comună de a ne continua activitatea în acelaşi domeniu, realizând lucrări de acelaşi gen, am hotărât să înfiinţăm o editură nouă, cu numele Stella Orientalis, care să suplinească activitatea Editurii Doxologia, realizând editarea unei colecţii lărgite de Vieţi de Sfinţi care au trăit în spaţiul apusean. Ceea ce ne motivează în primul rând este faptul că frumuseţea şi bogăţia duhovnicească a faptelor şi a credinţei acestor Sfinţi sunt încă prea puţin cunoscute în rândul credincioşilor Bisericii Ortodoxe.

Şi fiindcă Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena aparţin atât Apusului creştin, ca împăraţi romani, cât şi Răsăritului creştin, ca împăraţi bizantini, am socotit să începem prin prezentarea Vieţii lor, spre a dovedi şi noi că sfinţenia celor ce se dăruiesc lui Dumnezeu nu ţine de spaţiul geografic în care au trăit, ci de râvna şi dragostea fiecăruia, îndreptate spre câştigarea patriei cereşti.

Predici şi editoriale la prăznuirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena

Părintele Ilie Cleopa - Predică la Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena

Cine este Dumnezeu mare ca Dumnezeul nostru? Tu eşti Dumnezeu Care faci minuni. (Prochimen la praznice)

Iubiţi credincioşi, când a binevoit Preabunul şi Preamilostivul Dumnezeu să înceteze pâraiele de sânge, care se vărsau din trupurile apostolilor, ale martirilor şi ale mărturisitorilor Săi şi să dea deplină libertate Bisericii Sale, răscumpărată cu Sfântul şi Preascumpul Sânge al Fiului Său, atunci şi-a ales pentru acest scop, ***dintre toţi împăraţii lumii, pe Sfântul împărat Constantin cel mare şi pe mama sa, Elena. Prin aceşti Sfinţi împăraţi a adus Dumnezeu libertate religioasă în lume, a slăbit păgânismul şi idolatria şi a întărit Biserica şi credinţa creştină pe pământ.***

Sfinţii împăraţi şi "întocmai cu apostolii" Constantin cu maica sa, Elena, erau de neam roman. Tatăl său, împăratul Constantin Clor împărăţea peste Galia şi Insulele britanice. După moartea sa a lăsat urmaş la domnie pe fiul său, fericitul Constantin, ajutat de credincioasa lui maică, Sfânta Elena.

Auzind el că Maxenţie, care împărăţea în Roma, face multe nelegiuiri poporului, chinuind pe creştini şi dărâmând sfintele biserici, s-a pornit cu război împotriva lui. Deşi avea mai puţini ostaşi ca Maxenţie, ***el îşi punea nădejdea în ajutorul adevăratului Dumnezeu, Căruia adesea se ruga, cu toate că nu era încă botezat. Şi iată că în amiaza mare, i se arată o cruce mare pe cer, cu stele închipuită, iar dedesubt aceste cuvinte scrise:*** "***Cu acest semn vei birui***".

Apoi a poruncit ostaşilor să se însemneze cu semnul Sfintei Cruci pe haine, pe coifuri şi pe armele lor şi aşa au pornit la luptă. Deci, cu ajutorul crucii lui Hristos, Sfântul Constantin a biruit pe Maxenţie, înecându-l în apa Tibrului, lângă Roma, iar el a fost primit cu mare bucurie în cetate şi încoronat ca împărat al întregului Imperiu roman de Apus, în anul mântuirii 313.

Ca semn de mulţumire lui Dumnezeu, marele Constantin a dat un act împărătesc în acelaşi an, după sfatul maicii sale, cunoscut până astăzi sub numele de "Edictul de la Milan", prin care s-a dat desăvârşita libertate tuturor creştinilor, lăsând astfel pe fiecare să creadă cum voieşte.

Mare bucurie a cuprins atunci întreaga creştinătate, văzând pe sfinţii episcopi şi preoţi ieşind de prin închisori, văzând capiştile idoleşti dărâmându-se, iar în locul lor, biserici frumoase înălţându-se. Astfel, uneltele de tortură se aruncau, cuptoarele cele aprinse în care se ardeau creştinii se lăsau în părăsire, animalele sălbatice care ucideau pe creştini în arene se slobozeau, iar creştinii, umplându-se de multă bucurie, mulţumeau lui Dumnezeu cu rugăciuni şi lacrimi fierbinţi.

Însă domnea în răsărit un împărat tiran, anume Liciniu, care deşi era cumnat cu marele Constantin, dar nevrând să cunoască pe adevăratul Dumnezeu, chinuia cumplit pe creştini şi ameninţa să ocupe Roma. Împăratul Constantin a încercat de două ori să-l biruiască prin război, dar n-a putut şi era în mare mâhnire. ***Rugându-se mult lui Dumnezeu şi însemnându-se cu semnul crucii, toţi ostaşii au pornit din nou la război împotriva lui Liciniu şi l-au biruit. Ultimul război l-a avut împăratul Constantin împotriva sciţilor, aproape de Dunăre, pe care de asemenea i-a biruit cu ajutorul Sfintei Cruci.***

Deci, dorind împăratul să-şi mute capitala în partea de răsărit a imperiului, şi-a ales cetatea Vizantia, zidită de un grec, numit Vizas. Pe aceasta alegând-o Sfântul Constantin, a numit-o cu numele său, Constantinopol, şi s-a aşezat aici cu fericita sa mamă, Elena, în anul 324. Iar ca semn de mulţumire lui Dumnezeu, a înălţat în mijlocul cetăţii un stâlp înalt, având deasupra Sfânta Cruce.

- ***Tot în timpul acesta a primit şi botezul, în oraşul Nicomidia, de la episcopul Evsevie, când a dat poruncă să se boteze şi ostaşii săi, dimpreună cu senatorii palatului, încât o nespusă bucurie cuprinsese toată lumea.***
- ***A mai dat poruncă să se înalţe în curtea palatului său o măreaţă biserică, în numele Mântuitorului nostru Iisus Hristos,***
- ***iar bisericile care au fost dărâmate de păgâni a poruncit să se zidească din nou, dându-le tuturor bani şi ajutor din destul.***

De la acest sfânt împărat a rămas tradiţia că domnii creştini din toată lumea să zidească biserici şi mânăstiri şi să le înzestreze cu danii şi cu toate cele necesare.

În vremea aceea, însă, Biserica lui Hristos era sfâşiată de învăţătura cea rea a ereticului Arie, care spunea că Iisus Hristos este o creatură superioară, iar nu Creator şi de o fiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Deci, *Sfântul Constantin îndemnat de mama sa Elena şi de mulţi episcopi dreptcredincioşi, a hotărât să adune primul Sinod Ecumenic de la Niceea, în anul 325, pentru a hotărî adevărata credinţă* şi a condamna pe ereticul Arie şi învăţătura sa.

S-au adunat acolo 318 Sfinţi Părinţi din toate marginile Imperiului de Răsărit şi de Apus, în frunte cu Sfântul Constantin, care era considerat episcop cu treburile de afară. Vor rămâne nemuritoare minunile şi cuvintele pline de învăţături dogmatice ale marilor ierarhi şi sfinţi Nicolae, Spiridon şi Atanasie de Alexandria, care au luat parte la acest Sinod. Atunci a fost blestemată învăţătura lui Arie, iar pe el l-au dat anatema.

La acest Sfânt Sinod s-au compus primele şapte articole ale Simbolului Credinţei şi mai multe canoane bisericeşti.

În anul următor, Sfânta Elena, dorind foarte mult să afle lemnul Sfintei Cruci şi să se închine pe Golgota şi la Mormântul Domnului, a plecat cu mulţi ostaşi la Ierusalim. Aici s-a rugat mult lui Dumnezeu şi, împreună cu Sfântul Macarie, episcopul Sfintei Cetăţi, după multe osteneli a aflat Crucea Domnului, iar pe locul Căpăţânii a înălţat o biserică prea frumoasă, care, cu unele modificări, dăinuieşte până astăzi.

Deci, luând o parte din lemnul Sfintei Cruci, fericita Elena s-a întors înapoi la Constantinopol, iar de aici la Roma, unde a trecut la Domnul, în vârstă de 80 de ani.

Marele împărat Constantin a împărăţit 42 de ani, până în anul 337, când trece la veşnicele lăcaşuri şi este înmormântat în Biserica Sfinţilor Apostoli din Constantinopol zidită de el, lăsând Imperiul roman în stăpânirea celor trei fii ai săi.

Biserica noastră îi prăznuieşte pe amândoi cu mare cinste la 21 mai, socotindu-i "întocmai cu apostolii" lui Hristos. El este al 32-lea împărat roman de la August.

Iubiţi credincioşi, până aici v-am prezentat pe scurt viaţa şi activitatea Sfântului Constantin cel mare şi a mamei sale, Elena. Acum vom vorbi, mai întâi, de ***legile ce s-au făcut de acest sfânt şi mare împărat în favoarea creştinilor***, despre care istoricul bisericesc din acea vreme, **Eusebiu de Cezareea**, zice: ***"S-au publicat atunci de împăratul Constantin legi foarte blânde şi foarte favorabile pentru creştini. Aceste legi nu exprimau decât evlavie, repausul popoarelor şi onoarea Bisericilor. El a chemat pe cei ce fuseseră izgoniţi de guvernatorii de provincii, pentru că nu au voit să aducă jertfă idolilor. A restabilit în posesia averilor pe cei ce fuseseră lipsiţi de ele şi ierta pe cei care, pentru acelaşi motiv, fuseseră condamnaţi să facă servicii la curte. A pus în libertate pe cei ce fuseseră surghiuniţi în insule şi pe cei ce fuseseră surghiuniţi la muncile metalelor sau întrebuinţaţi la alte lucrări publice. A lăsat alegerea celor care, din ură pentru statornicia cu care ei făcuseră profesiune din religia creştină, fuseseră destituiţi din dregătorii sau de a lua funcţiunile ca mai înainte sau de a trăi în repaus"*** (***Istoria Bisericească de Eusebiu - Episcopul Cezareei, Viaţa Împăratului Constantin, Bucureşti, 1896***).

- *Printr-o altă lege făcută în favoarea martirilor şi a Bisericilor, împăratul Constantin a dispus ca rudele celor ce au suferit moartea pentru apărarea credinţei, să se bucure de succesiunea lor şi, dacă ei nu ar avea moştenitori, Biserica să-i moştenească, iar moştenirile ce le fuseseră confiscate, să fie înapoiate vechilor proprietari, ori de ar fi în natură sau de au fost înstrăinate.*
- ***Sfântul şi marele împărat Constantin a dat o lege de graţiere a celor ce au fost exilaţi pentru mărturisirea dreptei credinţe în Dumnezeu.*** *Această lege zice aşa: "**Acei ce au fost exilaţi prin sentinţe nedrepte a unor judecători, pentru că au refuzat cu îndrăzneală de a renunţa la credinţă şi la cultul unui Dumnezeu, Căruia ei se consacraseră din toată inima lor, şi acei ce au fost puşi în numărul ofiţerilor curţii, deşi nu fuseseră mai înainte, să aibă libertatea de a se întoarce la casele lor şi să rămână acolo în pace. Acei ce au fost despuiaţi de bunurile lor şi reduşi la o extremă mizerie, să fie restabiliţi în prima lor stare şi să se bucure cu fericire şi cu umilite rugăciuni de mulţumire, de efectele bunătăţii lui Dumnezeu**".*
- *Altă lege dată de Sfântul şi marele împărat Constantin face rechemarea celor ce au fost prigoniţi pentru credinţa cea dreaptă în Hristos şi au fost trimişi departe de casele şi satele lor, prin insule pustii. În această lege îl auzim pe Sfântul şi marele împărat Constantin, zicând: "**Ordon ca cei ce sunt reţinuţi contra voinţei lor în insule, să se bucure de efectul graţierii noastre. Să iasă din aceste triste şi grozave pustietăţi, unde nu văd decât munţi sălbatici şi o mare furtunoasă, şi să meargă a gusta plăcerile cele nevinovate ce le va procura, în convieţuire cu rudele lor***

în libertate. Acei ce au suferit lipsurile şi necazurile ce i-au însoţit, să fie încărcaţi de bunuri şi scăpaţi de frică, făcând glorie cum fac eu de a fi servitorul lui Dumnezeu. Aş fi foarte mâhnit ca să se poată zice sau să se poată crede, că cineva a vieţuit în frică sub domnia mea. Mă silesc pe cât pot de a reforma abuzurile ce s-au strecurat sub domniile cele dinaintea mea".

- ✓ Sfântul împărat Constantin, face rechemarea celor ce fuseseră condamnaţi la lucrarea metalului sau la alte lucrări publice, pentru mărturisirea credinţei în Hristos, zicând: "***Acei ce au fost condamnaţi la lucrarea metalelor sau la alte lucrări publice, să schimbe această penibilă ocupaţie şi acest ostenitor lucru, cu o linişte onestă şi cu un repaus plăcut, iar dacă sunt unii din cei ce au fost lipsiţi de libertate să fie restabiliţi în posesiunea onorurilor şi a drepturilor ce le aparţineau mai înainte***".
- ✓ Prin altă lege, Sfântul împărat Constantin, restabileşte drepturile celor ce au fost scoşi din dregătoriile lor din armată, pentru dreapta credinţă în Hristos, şi zice aşa: "***Acei care odinioară, posedând dregătorii în armată, au fost lipsiţi de această cinste pentru buna mărturisire a credinţei lor, să aibă libertatea sau de a reintra în armată şi a-şi lua funcţia lor ce au avut sau de a trăi în linişte. Este foarte drept că, după ce au arătat curajul lor în mijlocul celor mai teribile munci, să nu depindă decât de alegerea lor, sau de a se bucura de onorurile dregătoriilor lor, sau de a gusta dulceaţa repausului***".
- ✓ În altă lege, Sfântul Constantin cel mare porunceşte a se da înapoi averile sfinţilor mucenici şi mărturisitori ai credinţei lui Dumnezeu, şi zice aşa: "***Nu pot ascunde nedreptatea ce au suferit-o acei care, sub diferite pretexte, au fost despuiaţi de averile lor. Dacă unii, din ură pentru că au susţinut cu îndrăzneală lupte grele pentru apărarea credinţei lor, au fost despuiaţi de averile lor, sau dacă alţii, pentru că au mărturisit că erau creştini, au fost constrânşi de a părăsi ţara lor, sau în sfârşit, dacă alţii au fost lipsiţi de cele ce posedau fără a fi condamnaţi la moarte, succesiunea lor trebuie să fie luată de rudele lor, legile redând succesiunile rudelor celor mai de aproape, ei vor fi lesne de recunoscut şi apoi nu e nimic mai drept decât a se împărţi aceste averi moştenitorilor cărora ar fi aparţinut, dacă martirii şi mărturisitorii ar fi murit de o moarte naturală***".
- ✓ Altă lege dată de Sfântul şi marele împărat Constantin în favoarea Bisericii, în lipsă de rudenii, zice aşa: "***Iar, dacă nu se va găsi nici o rudenie care să poată lua moştenirea martirilor sau a mărturisitorilor, sau ale acelora care pentru păstrarea credinţei lor, au părăsit ţara lor, ea aparţine Bisericii. Morţii nu vor fi mâhniţi de a o avea de moştenitoare, pe aceea pentru care ei s-au expus la tot felul de primejdii. Cred de datoria mea de a admite că dacă vreunul, din acei***

care voiesc, a găsit de cuviinţă să facă donaţie averea sa, intenţia mea este ca ea să fie executată".

- ✓ În altă lege a Sfântului împărat Constantin cel mare se hotărăşte să se restituie pământurile şi casele cele ce au aparţinut martirilor şi mărturisitorilor, zicând: "*Fiindcă doresc ca această lege să fie atât de lămurită, încât să nu fie nimeni care să nu înţeleagă dispoziţia, acei ce sunt deţinători ai unei case sau a unui pământ sau a unei alte moşteniri ce aparţinea odinioară martirilor sau mărturisitorilor, să o declare ei înşişi şi să o restituie îndată. Deşi ei au primit mari venituri fără titlu legitim, nu cred ca dreptatea să permită ca ei să nu fie obligaţi de a le înapoia*".

Sfântul împărat Constantin a dat şi alte legi în favoarea Bisericii şi a creştinilor, privind restituirea bunurilor confiscate de către principi de la biserici sau restituirea locaşurilor de cult şi a cimitirelor, restituirea bunurilor care fuseseră înstrăinate sau vândute şi care aparţineau bisericilor, precum şi alte legi pe care nu le mai putem aminti aici.

Din cele arătate până aici ne putem da seama cât de mare prieten şi binefăcător al Bisericii lui Hristos şi al creştinilor a fost alesul lui Dumnezeu, Sfântul şi marele împărat Constantin, prin care Preabunul Dumnezeu a dat libertate creştinismului în toată lumea. Legile au fost date de el în Italia, la Milan, în anul 313 şi sunt cunoscute sub numele de "Edictul de la Milan". De la acest împărat sfânt, libertatea religioasă este garantată în toate ţările din lume.

Împăratul Constantin, dându-şi bine seama de întunericul şi tirania care domneau mai înainte de el în Imperiul roman, zicea: "*O nelegiuire atât de ciudată şi atât de grozavă ca aceasta, dominând spiritul şi inima unui număr de persoane şi tot statul fiind lovit de aceasta, ca de o boală molipsitoare ce reducea la o extremă primejdie şi care avea nevoie de un medicament foarte puternic şi folositor, iată de cine a binevoit Dumnezeu de a se servi! Când vorbesc de Dumnezeu, înţeleg pe Acela care este adevăratul Dumnezeu şi care are o putere veşnică. Poate însă cineva să facă cunoscute binefacerile primite de la Dumnezeu fără a vătăma modestia? Dumnezeu a avut bunătatea de a se servi de mine pentru împlinirea planurilor Sale. El m-a scos printr-un act al înţelepciunii Sale şi al puterii Sale nesfârşite, din ţărmurile oceanului britanic şi din extremitatea ţărilor unde soarele apune şi mi-a dat putere de a risipi revărsarea de nenorociri ce acoperea faţa pământului, pentru a atrage pe oameni la păzirea legii şi pentru a creşte credinţa şi religia creştină*".

Apoi adaugă: "*Nu voi fi lipsit niciodată de recunoştinţă, pentru o binefacere aşa de mare, privind ca o favoare deosebită, bunătatea pe care Dumnezeu a*

avut-o de a mă alege pe mine pentru a mă face robul şi împlinitorul poruncilor Sale. M-am dus în Orient, pe care l-am găsit împovărat de nenorociri, a cărui salvare de primejdie avea nevoie de ultimile leacuri. Recunosc că Dumnezeu mi-a dat sufletul, viaţa, respiraţia, şi simţământul. Ştiu foarte bine, că acei ce şi-au pus speranţa lor în Dumnezeu, nu au nevoie de stimă, nici de dragostea oamenilor şi că ei posedă onoruri cu atât mai mari, cu cât duc o viaţă mai scutită de greşeli şi de păcate".

În alt loc Sfântul împărat Constantin aduce mulţumiri lui Dumnezeu, zicând: *"Ţie îţi mulţumesc cu umilinţă, Dumnezeule şi Domnul meu, căci cu cât priveşte cineva deosebirea în închinările şi în simţămintele oamenilor, cu atât cei ce au descoperit adevărul sunt întăriţi în religie. Dacă va fi cineva care să nu voiască a fi vindecat, să nu arunce greşala sa asupra nimănui. Remediul şi vindecarea se oferă la toată lumea, numai fiecare se cuvine să ia aminte ca să nu atace o religie a cărei nevinovăţie şi sfinţenie sunt dovedite".*

Pe lângă legile şi binefacerile arătate mai sus în favoarea creştinismului, marele împărat Constantin s-a îngrijit mult şi de pacea şi unitatea în credinţa cea dreaptă a tuturor Bisericilor creştine din imperiul său. Iată ce spune într-una din legile sale: *"Mi-am propus mai întâi de a uni spiritele tuturor popoarelor, în una şi aceeaşi credinţă în privinţa dumnezeirii. Apoi, am dorit să scap universul de jugul sclaviei, sub care gemea. Mă convingeam că aş fi atât de fericit pentru a aduce pe oameni să aibă toţi pe acelaşi Dumnezeu. Această schimbare a religiei ar produce o altă schimbare în conducerea imperiului".*

Iată, fraţilor, că Sfântul şi marele împărat Constantin, îşi dădea bine seama şi recunoştea cu toată evlavia că el este alesul lui Dumnezeu, prin care Mântuitorul a lucrat planurile cele prea înţelepte ale milostivirii Sale faţă de religia adevărată, creştină, prin care s-a întărit puterea şi libertatea Bisericii lui Hristos pe pământ.

Iubiţi credincioşi, ***mare este sărbătoarea de astăzi, căci astăzi cinstim pe cel dintâi şi cel mai mare împărat creştin, pe Sfântul Constantin şi mama sa, Elena, cei "întocmai cu apostolii". Ei sunt apostolii creştinismului din secolul IV.***

- *Prin ei a dobândit libertate Biserica întemeiată de Hristos, propovăduită de Sfinţii apostoli şi apărată cu jertfă, cu suferinţă şi cu sânge de mulţimea martirilor.*
- *Prin ei, Duhul Sfânt a extins Biserica, a întărit Ortodoxia în lume, a avut loc primul Sinod Ecumenic, s-a compus prima parte din Crez şi a fost dat anatema Arie cu învăţătura şi ucenicii lui.*

- ***Prin Sfinţii Constantin şi Elena s-au deschis şi zidit în Imperiul roman mii de biserici, s-a aflat la Ierusalim Sfânta Cruce şi s-au zidit numeroase locaşuri de închinare la Locurile Sfinte.***

Dar Sfântul Constantin a ajutat mult la răspândirea creştinismului în Europa, Asia şi Africa. La porunca lui au fost trimişi misionari - episcopi şi călugări - la gurile Dunării să convertească pe înaintaşii noştri daci, dintre care unii nu ştiau de Hristos. Se crede că, chiar oraşul Constanţa din Dobrogea, ar fi fost înnoit de el, unde apoi se înfiinţează prima episcopie din ţara noastră, Episcopia Tomisului. Trebuie să fim recunoscători lui Dumnezeu pentru acest mare împărat şi apărător al creştinătăţii. Să ne bucurăm că o parte din ţara noastră, gurile Dunării şi Dobrogea, făceau parte din Imperiul roman de sub stăpânirea lui.

Se cuvine, deci, ***să cinstim cu cuvinte de laudă pe Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena şi să înălţăm rugăciuni de mulţumire lui Dumnezeu pentru tot ce au făcut ei în lume. Iată, că şi ţara noastră a fost sub influenţa lui. Iată, că şi pământul nostru are multe biserici, unele din primele secole, şi că suntem ortodocşi şi cinstitori de Dumnezeu.*** Avem în ţară multe biserici cu hramul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena. Iar în mai toate familiile noastre sunt creştini şi creştine care le poartă numele. Aceasta arată de câtă cinste se bucură Sfinţii Constantin şi Elena în ţara noastră.

Să nu uităm, însă, ce mare rol a avut Sfânta Elena, la creşterea, formarea şi sfătuirea fiului ei, Constantin. După Hristos şi Biserică, mama este aceea care dă educaţie creştină fiilor ei. ***Sfânta Elena a dat viaţă, educaţie şi îndemnuri bune fiului ei. Datorită mamei sale a ajuns el cel dintâi împărat creştin, Sfânt şi "întocmai cu apostolii", tare în credinţă, apărător al Bisericii, viteaz în războaie, eliberator al creştinilor persecutaţi pentru Hristos şi ctitor al primului imperiu creştin şi a nenumărate biserici.***

Vă amintesc că am avut şi noi, românii, mari domni creştini, care după exemplul lui, au fost apărători de ţară, iubitori de pace, păzitori ai dreptei credinţe şi neîntrecuţi ctitori de biserici şi mânăstiri. Dintre aceştia amintim pe Mircea cel Bătrân, Alexandru cel bun, Ştefan cel mare şi sfânt, Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Petru Rareş, Vasile Lupu şi mulţi alţii.

Ce sunt evlavioasele domniţe româncе, ca Despina lui Neagoe, Teofana, mama lui Mihai Viteazul, Elena lui Matei Basarab sau Ana lui Alexandru cel Bun, Maria lui Ştefan cel mare, Elena lui Petru Rareş şi Ruxandra lui Alexandru Lăpuşneanu şi atâtea altele, dacă nu urmaşele Sfintei împărătese Elena? Căci ele, alături de domni, zideau biserici, ctitoreau mânăstiri, făceau

danii preţioase pe la sfintele locaşuri, care se văd până astăzi. Ce este Constantin Brâncoveanu cu cei patru fii ai lui, alături de vrednica soţie, Maria, cu cei încă şapte fii, dacă nu martiri ai lui Hristos şi apărători ai credinţei Ortodoxe în ţara noastră?

Deci, şi noi, să urmăm întru toate lui Hristos, apostolilor, sfinţilor şi înaintaşilor noştri. Să apărăm cu bărbăţie dreapta credinţă a Bisericii noastre Ortodoxe. Vor apărea mulţi eretici şi urmaşi ai lui Arie, care vor încerca să ne strice unitatea credinţei şi să ne tulbure sufletele. Să nu-i ascultaţi. ***Ţineţi la Biserica lui Hristos, iubiţi sfintele slujbe, ascultaţi de păstori şi de mai-marii noştri rânduiţi de Dumnezeu. Apoi fiţi statornici în faptele bune, blânzi, smeriţi, paşnici şi iubitori de sfinţi, ca nişte fii ai lui Dumnezeu şi urmaşi ai Sfinţilor Împăraţi.*** Bărbaţi, urmaţi Sfântului Constantin în toate şi luaţi în viaţă toiagul Sfintei Cruci! Iar femeile să urmeze exemplul Sfintei Elena, devenind mame credincioase, bune educatoare ale copiilor, fiice evlavioase ale Bisericii.

Să rugăm pe Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena şi prin ei pe marele Împărat Iisus Hristos, să rânduiască pace în lume, domni şi conducători înţelepţi peste popoare, întăritori ai dreptei credinţe, păstori vrednici de Evanghelie şi mântuire sufletelor noastre.

Amin.

Sfântul Nicolae Velimirovici - Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfinţilor, măriţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin şi maica sa Elena

Părinţii Sfântului Constantin cel mare au fost împăratul Constanţius Chlorus şi împărăteasa Elena. Constanţius Chlorus a mai avut şi alţi copii de la alte soţii, dar din împărăteasa Elena l-a născut doar pe Constantin.

După încoronarea sa, Constantin a dat trei mari bătălii:

- *cea împotriva lui Maxenţiu, tiranul roman;*
- *a doua contra sciţilor de la Dunăre;*
- *iar a treia împotriva bizantinilor [popoare instalate în aria pustiitei cetăţi Byzantion].*

Înaintea bătăliei cu Maxenţiu, ***în timp ce împăratul Constantin se frământa cumplit văzând avantajele militare disproporţionate pe care le avea Maxenţiu, o Cruce strălucitoare s-a înfăţişat pe cer în plină zi în ochii săi şi ai întregii armate care era cu el, Cruce împodobită cu stele.***

Pe Cruce stăteau scrise cuvintele: „învinge întru acest Semn." Uimit la culme de cele ce vedea, împăratul a poruncit turnarea unei cruci mari, întocmai cu aceea văzută pe cer, pe care a dat-o stegarilor să o poarte ca pe un stindard în fruntea armatei.

Prin puterea acestei Sfinte Cruci lui i s-a dat biruinţa în cumplita bătălie împotriva lui Maxenţiu, cel care avea efective militare net superioare. Maxenţiu a murit înecat în râul Tibru.

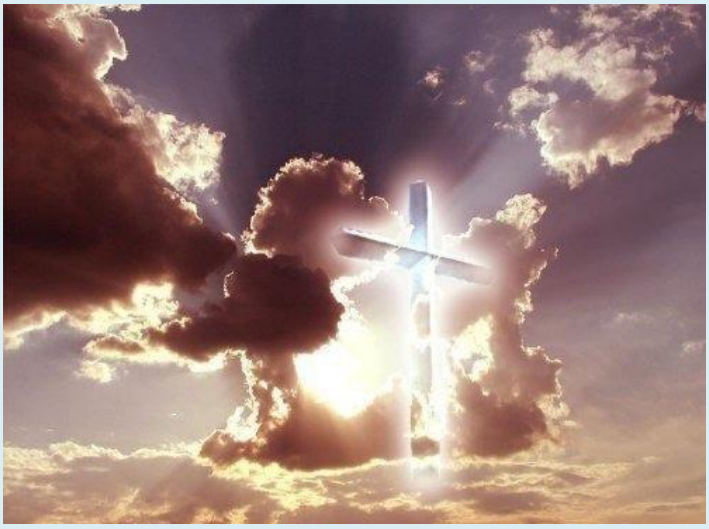

Imediat după această bătălie, Constantin a dat Edictul de la Milano care punea capăt persecuţiilor împotriva creştinilor, învingându-i pe bizantini, Constantin a ridicat o metropolă strălucitoare pe râul Bosfor, care de atunci s-a numit Constantinopol. Dar mai înainte de aceasta el s-a îmbolnăvit de cumplita boală a leprei.

Drept cură împotriva acestei boli, preoţii păgâni şi doctorii [Constantin la acea dată nu era încă creştin] l-au sfătuit pe împărat să se îmbăieze în sânge de prunci ucişi. Dar împăratul a respins acest sfat. ***Acesta a fost momentul după care lui i s-au înfăţişat în vedenie Sfinţii apostoli Petru şi Pavel, care i-au poruncit să meargă şi să-l caute pe Episcopul Silvestru, care îl va vindeca pe el de boala lui. Acest mare episcop, Papă al Romei, l-a învăţat pe Marele Constantin întru credinţa creştină şi i-a dat Sfântul Botez, care l-a curăţit pe împărat cu desăvârşire de greaua boală a leprei.***

Când în Biserică s-au ivit tulburările cauzate de necuratul Arie şi ereziile lui, ***împăratul Constantin a convocat Primul Sinod Creştin a toată lumea [Ecumenic] de la Niceea, din anul 325.*** La acesta s-a dat anatemei erezia lui Arie şi s-a stabilit Ortodoxia Credinţei Creştine.

Sfânta Elena, evlavioasa maică a împăratului, era plină de râvnă pentru Credinţa lui Hristos. Ea a mers la Ierusalim, a descoperit cinstita Cruce a Domnului, şi a zidit Biserica învierii de pe Golgota, precum şi încă multe altele în toate Ţinuturile Sfinte. Această sfântă femeie s-a înfăţişat înaintea Domnului în al optzecilea an al vieţii ei, la 327.

Împăratul Constantin a supravieţuit timp de zece ani maicii lui. El s-a odihnit întru Domnul în cetatea Nicomidiei, la anul 337, fiind în al şaizeci şi cincilea an al vieţii lui. Trupul său se află înmormântat în Biserica Sfinţilor doisprezece apostoli din Constantinopole.

Cântare de laudă la Sfântul Constantin cel mare

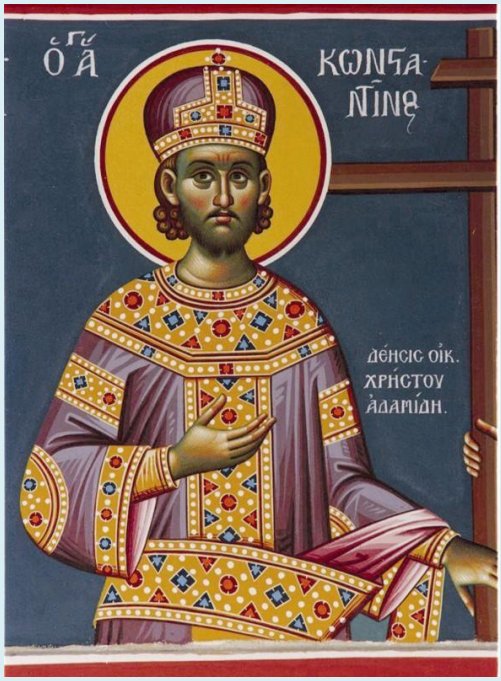

Stălucitoarea Cruce lui Constantin i se arată;
Constantin o vede şi slăveşte pe Dumnezeu.
Un semn era ea de la Fiul lui Dumnezeu;
Nimic decât el nu este mai frumos:
El este semnul suferinţelor şi tulburării din viaţă,
Dar şi semnul biruinţei finale.

Prin acest semn lucrător de minuni
Constantin a pornit şi-a învins pretutindeni.

În inima Romei păgâne ce Crucea prigonea,
Constantin a înălţat a Domnului Cruce, Stindard slăvit.

Semnul ce trei veacuri sfărmat la pământ şi necinstit fusese,
A devenit acum al Romei stindard sfânt!
Scuipat fusese el timp de trei sute de ani;
Pământul se săturase de sânge mucenic.

Dar trufaşii regi şi siniştrii împăraţi
Căzut-au la pământ, unul câte unul,
Precum trestii uscate.

Sfânta Cruce însă, cea odinioară scuipată
Rămas-a dreaptă, încununată cu slavă,

Tainic şi măreţ strălucind în lume.

A ei putere Marele Constantin recunoscut-a,
Şi a înălţat-o încă şi mai sus.

De aceea sfântul său nume
În calendare este trecut şi cinstit.

Mitropolitul Augustin de Florina - Predică la pomenirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena - Contribuţia oferită umanităţii de Constantin cel mare

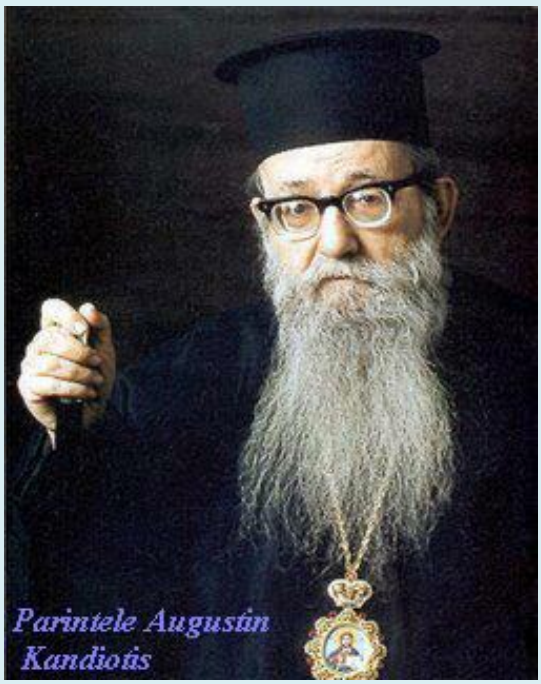

Iubiţii mei, o zi luminoasă şi plină de bucurie a răsărit astăzi, sărbătoarea Sfinţilor Constantin şi a mamei lui, Elena. Constantin şi Elena sunt două nume cunoscute şi populare nu doar naţiunii eline, ci întregii lumi ortodoxe. O mulţime de bărbaţi şi de femei poartă numele lor. Şi nu doar oameni simpli, ci şi principi şi regi şi împăraţi şi generali. De asemenea, multe biserici de la oraşe şi sate, capele şi paraclise au ca hram numele lor şi astăzi sărbătoresc. Sărbătoreşte şi frumoasa biserică a lor în Aminteos din Mitropolia Florinei, care a fost construită într-o perioadă de timp scurtă.

Sfântul Constantin a fost numit de istorie „mare”. Şi acest epitet, care rar se conferă, nu este gratuit; nu este un titlu de nobil ca unele titluri ale împăraţilor din Occident. Corespunde realităţii, precum vom vedea.

Mare a fost numit şi la fel de demn şi slăvitul fiu al Macedoniei noastre, Alexandru. Şi a fost într-adevăr mare, pentru că prin relativ mica oştire macedoneană a reuşit să ajungă până în adâncurile Asiei, până la râul Gange şi să întemeieze propriul imperiu, un imperiu care a răspândit sămânţa elinismului la marginile lumii şi a pregătit terenul pentru semănarea Evangheliei lui Hristos.

Dar opera marelui Constantin este superioară operei marelui Alexandru. Pentru că marele Constantin a insuflat crearea unei civilizaţii creştine. Şi nu doar a zămislit ideea, ci s-a şi luptat neabătut pentru materializarea ei. Aşa a luat naştere statul său creştin, cunoscut în istoria universală cu numele de „Imperiul

bizantin”. Imperiul bizantin este un stat excepţional şi unic; unic în ceea ce priveşte scopul, unic în ceea ce priveşte durata.

În ceea ce priveşte scopul mai întâi. Care stat de astăzi mai are idealurile, pe care le-a avut Bizanţul? Există vreo 160 de state, ale căror steaguri flutură în curtea Organizaţiei Naţiunilor Unite. Care din aceste state are idealurile cu care a trăit şi s-a dezvoltat Bizanţul? Care este scopul acestor state astăzi? ***Dacă scopul omului nu este „să mâncăm şi să bem, căci mâine vom muri” (Isaia 22, 13; I Corinteni 15, 32), cu atât mai mult scopul unui stat nu trebuie să fie material.*** Aşadar, scopul statului bizantin nu a fost materia (prosperitatea materială, dezvoltarea materială, exploatarea materială a resurselor profitabile, a apelor şi a solului, impunerea prin forţă, cuceririle). Scopul Bizanţului a fost înalt, ceresc, superior şi celui imaginat în Statul (Πολιτεία) lui Platon, care a încercat să-l materializeze, dar a eşuat. ***Scopul Bizanţului a fost aplicarea, propovăduirea şi răspândirea Sfintei Evanghelii, creştinarea şi civilizarea popoarelor barbare.***

Aşadar, Bizanţul a fost centrul, din care a iradiat credinţa creştină în Răsărit şi Apus. Unicul stat în ceea ce priveşte scopul pe care şi l-a impus. Însă unicul şi în ceea ce priveşte durata pe care a avut-o. Deschideţi istoria. Câţi ani au durat regimurile acestei lumi? Cât a durat democraţia lui Pericle în Atena? Cât a ţinut regimul oligarhic al lui Lycurgos în Sparta? Câte zile a avut regatul marelui Alexandru? Cât a durat împărăţia perşilor, a asirienilor, a babilonienilor şi a altor neamuri? Cel mult 4-5 secole. ***În timp ce Imperiul bizantin, fenomen unic, a ţinut 1100 de ani. Şi a fost centrul întregii lumi, farul, campionul, avangarda care s-a luptat pentru idealurile creştine.***

Constantinopolul, în care marele Constantin şi-a mutat reşedinţa dinadins, a devenit noua capitală. În el cea mai înaltă construcţie era o coloană, deasupra căreia iradia o cruce mare. ***Marele Constantin, cu dumnezeiască insuflare, şi-a dat seama că este o nedreptate să fie prigoniţi creştinii, care nu sunt elemente răufăcătoare, vrednice de nimicire.*** S-a convins că creştinii, oriunde s-ar afla, fie ca soldaţi şi ofiţeri, fie ca funcţionari, fie ca simpli cetăţeni, sunt sarea şi lumina lumii. Şi în timp ce Roma decădea, noua Romă, Constantinopolul, înflorea cu elementul creştin.

Pe acest nou element înfloritor, pe acest teren solid şi-a întemeiat statul său marele Constantin, stat cu o unică orientare: să trăiască el însuşi, dar să răspândească şi altora Evanghelia. Şi în asta constă marea lui contribuţie. ***Şi nu doar Constantinopolul, ci şi Tesalonicul, a doua cetate a imperiului, a fost un centru misionar. Din Tesalonic şi din Constantinopol au pornit vulturii Duhului, marii misionari şi apostoli ai neamurilor. Au pornit Chiril şi***

Metodie şi au propovăduit sârbilor, bulgarilor, românilor; au ajuns până în nordul extrem semănând sămânţa Evangheliei şi educaţia elină şi botezând.

Tot pe terenul Bizanţului s-au întrunit Sinoadele ecumenice şi locale. Marele Constantin a făcut începutul. ***În 325 d.Hr. a invitat la Niceea Bitiniei 318 Părinţi purtători de Dumnezeu la primul Sinod Ecumenic, care a alcătuit cel mai important text după Sfânta Scriptură.*** Nu există, subliniez asta, o filozofie mai mare în lume decât adevărurile care sunt cuprinse în cuvintele scurte ale Simbolului de Credinţă, ale Crezului. ***Crezul este scris nu doar cu creionul şi cu cerneală; este scris cu sângele eroilor credinţei noastre.*** Pe terenul Bizanţului s-au întrunit şi toate celelalte sinoade ecumenice ulterioare.

În hotarele statului bizantin au luat fiinţă şi faimoasele mănăstiri. Mănăstirile nu au fost, cum calomniază ateii şi necredincioşii, focare ale trândăviei, indolenţei şi lenevirii, ci au fost universităţi ale epocii; graţie acelor mănăstiri şi în principal Sfântului Munte, a fost salvată bogăţia filozofiei, istoriei şi poeziei eline.

Aşadar, Constantinopolul a ţinut 1100 de ani. Şi apoi? O, nenorocire! Pe 29 mai - comemorarea anuală la care trebuie să plângă întregul neam, iar clopotele să bată funebru în tot elenismul - pe 29 mai 1453 mulţimi barbare, asiatici necioplţi împinşi de mania distrugerii au intrat în Cetate prin foc şi fier. Şi atunci, pe meterezele ei, a căzut ultimul împărat care a purtat acelaşi nume cu primul, acel Constantin I (324-337) şi iarăşi, acest Constantin al XI–lea, paleologul (1449-1453). Şi prima faptă a ocupanţilor care a fost? Un barbar s-a urcat pe turla Sfintei Sofia, a smuls cinstita Cruce şi în locul ei a înălţat semiluna, simbolul întunericului şi al barbariei. De atunci s-a stins capodopera Bizanţului, a murit Imperiul bizantin.

A murit? Nu, nu! Oamenii mor, ideile nu mor. Ideea Imperiului bizantin trăieşte în inimile elinilor. Trăieşte ca un rai, ca o legendă, ca o istorie. Trăieşte! Eu cred neclintit şi în ciuda păcătoşeniei mele proorocesc, întemeindu-mă pe cuvintele Sfântului Cosma, etolianul că - nu neamul nostru, nu generaţia noastră, pentru că a păcătuit mult şi etnic şi politic şi religios - o nouă generaţie, care vine, va vedea împlinindu-se cuvintele „Din nou, cu ani şi vremi, iarăşi ale noastre vor fi”. Aceştia, cred asta şi o strig, se vor învrednici să prăznuiască şi să liturghisească în biserica Sfintei Sofia.

Acest vis va deveni realitate cu o condiţie. Dacă statul nostru, ca urmaş al Bizanţului, insuflat de idealurile marelui Constantin, dacă vom avea ca emblemă a noastră „**În acest semn vei învinge**” („En touto nika”). Celelalte state pe steagurile lor au alte simboluri. Elada are cinstita Cruce. Prin „En touto nika” vom merge înainte. Şi cu toate piedicile sunt sigur că neamul acesta, mic

în întindere, dar mare în idealuri, va trăi în Hristos Iisus, pe Care, copii ai elinilor, lăudaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Amin.

(Omilie a Mitropolitului de Florina, părintele Augustin, în Sfânta Biserică a Sfinţilor Constantin şi Elena în Aminteos, 21-5-1976, într-o zi de vineri)

Sfântul Antim Ivireanul - Cuvânt de învăţătură la Sfinţii şi întocmai cu apostolii împăraţi Constantin şi Elena

„***Cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe dânsul***”.

Cei ce se cunosc pe sine avuţi, aceia pot să dea daruri vrednice unui împărat şi cei ce se cunosc pe sine învăţaţi, aceia pot să-i facă şi căzută laudă. Iar eu, cunoscându-mă pe mine foarte sărac de fapte bune şi slab de învăţătură, n-am să aduc alt dar vrednic, nici altă laudă cuvioasă, de Dumnezeu încununatului, marelui împărat şi întocmai cu apostolii Constantin, fără numai cap plecat şi cugetul meu cel cucernic.

Drept aceia, întru cinstea lui am a zice, înaintea dragostei voastre puţine cuvinte, nu cu obrăznicie, ci cu multă cucerie; nu cu vorbe ritoriceşti şi alcătuite, ci cuvinte smerite şi prostatece, nu după cum se cuvine, ci după putinţă. Ci vă poftesc să ascultaţi cu dragoste.

Şi iară cu cucerie iscodesc să afle tâlcuitorii **Sfintei Scripturi *la* Faptele Apostolilor**, oare dintr-atâtea daruri mari, ***cu carele din dumnezeiescul dar s-a îmbogăţit fericitul Pavel, care dar să fie cel mai mare şi mai ales, cu carele în câte patru părţi ale lumii s-a arătat minunat şi vestit?***

- *Şi zic unii cum să fie învăţătura cea cerească, cu care a vânat toate limbile, a dezrădăcinat din toate locurile păgânătatea şi a întins de la răsărit până la apus numele lui Hristos şi credinţa.*

- *Alţii zic cum să fie descoperirile ce a luat, că fiind încă în trup s-a răpit până la al treilea cer, a văzut frumuseţile cele cereşti, a auzit cuvinte nespuse, carele nu este slobod omului a le grăi.*
- *Alţii iară zic cum să fie fost minunile cele făr' de asemănare ce făcea, cu carele a luminat credinţa, de vreme ce nu numai cu glasul vindeca şi cu cuvântul făcea semne ce şi cu umbra şi cu hainele făcea minuni.*
- *Iar apoi cu toţii se unesc la vorbă şi zic cum că nici un dar mai mult nu l-au mărit pe Pavel ca chemarea lui.*

Şi adevărat a stătut prea minunat, de vreme ce pentru întoarcerea lui Pavel nici învăţătura apostolilor a lucrat, nici puterea minunilor, ce lucrul acesta l-a săvârşit Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu; şi a făcut Fiul lui Dumnezeu numai pentru Pavel aceea ce a făcut pentru tot neamul omenesc. Şi de S-a pogorât acolo din sânul Tatălui pentru toţi oamenii, aici iară Însuşi pentru Pavel a lăsat cerul şi S-a pogorât trupeşte, cu toată dumnezeiasca Lui slavă, pentru ca să-l întoarcă. Şi de vreme ce aceea chemare face pe Pavel atâta de minunat, cât nici apostol, nici mucenic nu este întocmai măririlor lui, dară pentru vredniciile de Dumnezeu încununatului meu Constantin, ce voi putea zice?

Carele asemene ca Pavel a luat întoarcerea lui asemene şi chemarea; din cer fu chemat Pavel, din cer s-a chemat şi Constantin, după cum îl cântă biserica.

Pavel cu glas de lumină, precum spune Luca la *Faptele Apostolilor*: „***Văzui, zice, pe cale încungiurându-mă lumină***", şi Constantin cu slove alcătuite de stele şi cu glas purtător de lumină, precum mărturiseşte istoria: „***Întru acesta biruieşte***". Acolo Pavel, în miazăzi, aici Constantin în miazăzi; acolo Pavel de Iisus ce S-a răstignit, aici Constantin, prin crucea lui Iisus. Şi de vreme ce acolo mărturiseşte cel cu limba şi cu inima de aur, Ioan, cum că nu-i este limba iscusită spre a spune măririle lui Pavel, dară eu, că n-am nici limba aceluia cu vorba de aur, nici bogăţia graiului, ce voi putea să aduc spre lauda lui Constantin, carele la chemare a luat darul lui Pavel?

Drept aceia, cunoscându-mi neputinţa neştiinţii mele, îmi caut şi făr' de voie a lăsa într-o parte toate celelalte mari vrednicii şi lucruri minunate ce a făcut în multe părţi ale lumii, acest minunat şi sfânt împărat şi voi zice cu puţine cuvinte, numai pentru un lucru; ce ascultaţi, să auziţi.

Oare pentru ce, Sfântului Constantin i s-au dat acest tituluş, de-l numeşte sfânta biserică numai pe dânsul cu aceste trei numiri: de Dumnezeu încununat, mare împărat şi întocmai cu apostolii?

Şi zicem, **întâi**, cum că este de Dumnezeu încununat. În ce chip?

— *Una, pentru că pe ceilalţi împăraţi îi aleg oamenii de-i fac împăraţi şi-i încunună cu cunună de aur şi cu pietre scumpe, iar pe marele Constantin, pentru bunătatea şi curăţenia inimii sale însuşi Dumnezeu l-a ales din limbi, ca pe Pavel din jidovi şi l-a chemat, cu glas ceresc, la vrednicia împărăţiei şi l-a încununat cu cununa darului celui de sus, cu arma bunăvoirii, după cum zice David;*
*şi alta, că peste noapte i s-a arătat în vis Domnul Hristos, zicându-i: „**Acel semn ce ţi-am arătat astăzi pe cer este arma aceea cu care am mântuit din mâinile diavolului tot neamul omenesc, acela să ai şi tu ca un steag ridicat, să meargă înaintea ta, la toate războaiele şi cu darul aceluia vei birui pe toţi vrăjmaşii norodului ce ţi-am încredinţat să-l paşti şi vei fi pururea biruitor şi izbăvitor**”.*

— *A doua, de vreme ce împărăţia este un dar desăvârşit, carele se pogoară de sus, de la Părintele luminilor, asupra celor aleşi şi îmbunătăţiţi, pentru vrednicia lui îi dede Dumnezeu de se făcu împărat întâi al creştinilor, ca să îndrepteze pe cei răzvrătiţi, să păzească turma lui Hristos de lupii cei gânditori şi cu praştia Duhului Sfânt să-i gonească şi biserica lui Dumnezeu, ce era călcată şi gemea de sub tirani, să o ridice şi să o veselească. Căci cununa cea împărătească are despărţeală de mitra cea arhierească şi împăratul carele se nevoieşte pentru binele şi folosul norodului său, atâta la cele trupeşti şi trecătoare, cât şi la cele sufleteşti şi duhovniceşti, măcar că nu are acea vrednicie (arhierească), iară plata îi este de la Dumnezeu întocmai cu episcopii cu care ar fi mai râvnitori şi se face şi el diadoh apostolilor, care sunt împăraţi şi preoţi ai bisericii, de vreme ce dimpreună lucrează cu Dumnezeu, pentru mântuirea lumii.*

Drept aceia pe dreptate zice marele Constantin Sfinţilor Părinţi de la soborul cel dintâi: „***Voi în biserică, iar eu afară de biserică sunt pus de Dumnezeu episcop***”.

Pentru aceea, dară să nu se socotească împăraţii şi stăpânitorii pământului cum că i-au pus Dumnezeu să şază pe scaun frumos numai spre vedere înaintea ochilor omeneşti, împodobiţi cu veşminte scumpe, cu cununa în cap şi cu schiptrul cel de aur în mână, că numai singură dreptatea este de-i face cinstiţi la norod. Pentru aceea zicea şi înţeleptul Isiod, cum că împăraţii pentru două lucruri s-au rânduit, de oameni, să fie: una, pentru ca să le facă dreptate şi alta, ca să ridice strâmbătăţile de la mijloc. Pentru aceia prorocul David, că din gura norodului zicea: „Dumnezeule, judecata dă-o împăratului şi dreptatea fiiului împăratului; căci când într-o poliţie străluceşte dreptatea sunt cei supuşi pururea norociţi”.

Că zicea un filosof: anul cel bun nu-l face atâta mulţimea rodurilor, cât îl face dreptatea stăpânitorului. Şi altul iar fu întrebat care cuvânt este mai bun, pentru ca să trăiască omul bine şi mulţumit? A răspuns: acela numai, carele păzeşte dreptatea întocmai, la toţi.

Al doilea nume din tituluş este: ***pentru ce se numeşte Sfântul Constantin mare împărat?*** Şi zicem: ***pentru căci este de Dumnezeu încununat***; urmează drept aceea, să fie şi mare. Şi cum să nu fie mare unul ca acela, pe carele Dumnezeu l-a încununat? Iar nu zic pentru aceasta că este mare, ci numai precum scrie Evsevie, că ***lumea l-a numit pe Sfântul Constantin mare împărat, nu atâta pentru biruinţele cele mari ce a făcut la războaie, cât pentru marile faceri de bine ce a făcut supuşilor lui.*** Şi zice cum că nici cu un mijloc nu se bucura, până când vedea pe vreunul trist înaintea lui. Hrana şi îmbrăcămintele nu le avea săracii de la alţii, fără numai de la el. Nenumărată era mulţimea săracilor care alerga la el să le ajute şi nici unul nu se întorcea deşert de dorita mângâiere. Iar nici pentru aceasta îi vom zice că este mare, că mă uit la prorocia ce zice David pentru Hristos la Psalm 70 zicând: ***„Şi se vor închina Lui toţi împăraţii pământului, toate limbile vor sluji Lui”.***

Şi socotesc că această prorocie numai pe vremea marelui Constantin s-a împlinit. În ce chip? Lui i s-au supus toţi împăraţii pământului şi pentru căci era el capul tuturor împăraţilor şi închinându-se el lui Hristos, prin mijlocul lui toţi s-au închinat şi cu pilda lui a luat frumuseţea credinţei; şi pentru aceasta s-a numit mare pentru căci tuturor celor mai mari ai pământului el era singur ţiitor. Şi voi zice că este mare şi pentru căci a stătut pentru biserica lui Dumnezeu şi s-a arătat împărat credincios; pentru plata creştinătăţii sale a supus Dumnezeu sub picioarele lui toată lumea atâta cât şi de la India a venit sol cu daruri mari de i s-au închinat lui, pentru ca să-l cunoască pe el că le este împărat, de vreme ce vestea armelor lui şi multa lui creştinătate îl mărturisea peste tot pământul domn şi stăpân a toată lumea.

Al treilea nume din tituluş iaste: ***pentru ce se numeşte Sfântul Constantin întocmai cu apostolii?*** Că el, să înconjoare cetăţi, oraşe şi sate, ca apostolii, n-a încunjurat; nici a umblat să propovăduiască numele lui Hristos şi credinţa, ca dânşii; să ostenească cu călătorie pe jos, să asude, să flămânzească şi să însetoşeze ca ei, n-a făcut; să se închidă ca Petru în temniţă, cu lanţul de gât, să se bată cu toiage, ca Pavel, să se spânzure de copaci ca Andrei şi să se pedepsească cu de toate felurile de munci şi de cazne şi la cea de apoi să-i taie capul, ca celoralalţi apostoli, nicăieri nu se vede.

Dară apoi cum şi pentru ce să fie întocmai cu apostolii? Pentru căci acelea ce a făcut apostolii, cu osteneala lor şi cu propovăduirea, el le-a făcut însuşi, cu a sa pildă. Căci puterea împăraţilor şi a domnilor este să prefacă şi să întoarcă voinţa

norodului, după cum vor vrea ei; şi aceasta nu o pot face cu alt mijloc, fără numai când vor face întâi ei aceea ce poftesc să se facă de alţii, precum a făcut Tumcuin, împăratul Chitaiului că, puindu-şi întâi el mâna pe coarnele plugului, şi-a îndemnat toţi supuşii lui de s-a apucat de lucrul pământului. Aşijderea şi marele Alexandru, când ocolise ostrovul Tirului, pentru căci a luat el întâi pe umerile sale un braţ de lemne, şi-a îndemnat toată oastea lui de a luat pietre şi lemne cu mâinile lor de a umplut gârla şi a făcut trecătoare şi a mers de o a luat. Aşa şi marele Constantin, cu a sa pildă şi cu a sa creştinătate, a făcut pe toţi supuşii lui creştini şi aceia ce n-au putut să o isprăvească desăvârşit toţi apostolii cu propovăduirea, fieştecarele unde i s-a fost dat soarta, a isprăvit el singur, cu poruncile ce a dat în toată lumea şi a întins numele lui Hristos şi credinţa, cât este întins pământul şi lumea.

Drept aceea, cu dreptate este să se numească întocmai cu apostolii, căci a împlinit şi slujba şi numirea apostolilor.

Acuma dară, de vreme ce pentru smerenia, pentru marile faceri de bine şi pentru creştinătatea lui cea desăvârşită a câştigat acest tituluş de se numeşte de Dumnezeu încununat, mare împărat şi întocmai cu apostolii, cine se va îndoi cu firea, cum că nu are şi mare îndrăzneală către Dumnezeu.

Drept aceea dară, mă rog şi eu, măcar că sunt şi nevrednic, să mijlocească cu călduroasele lui rugăciuni pe mult milostivul şi îndurătorul Dumnezeu, ca să te păzească pe măria ta, încununat cu slavă şi cu cinstea, întreg şi sănătos, în mulţi ani, cu multă fericire. Amin.

Părintele Sergiu Roşca - Predică la Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, întocmai ca apostolii

Iubiţi credincioşi, Sfinţii pe care îi prăznuim astăzi au trăit în urmă cu aproape 1700 de ani şi anume la începutul veacului al IV-lea al erei noastre, primul, adică Sfântul Constantin fiind împărat al Imperiului Roman, iar mama sa Elena a fost împărătească, fiind soţia împăratului Constantiu Cloru. în acea vreme, marele Imperiu Roman, care cunoscuse atâtea momente de glorie, era confruntat cu tot felul de tulburări, atât în interior, cât şi în exterior şi era condus de doi împăraţi, unul în apus, cu capitala la Roma, iar altul în orient, cu capitala în cetatea Nicomidiei din Asia Mică, astăzi o localitate în Turcia.

La începutul veacului al IV-lea şi anume în anul 306, murind împăratul Constantiu Cloru, o parte din armata romană îl alege ca împărat pe fiul său Constantin. Dar el nu şi-a putut întinde stăpânirea peste toate ţinuturile stăpânite de tatăl său, din cauză că o altă parte a armatei l-a sprijinit pe un alt pretendent la tron, anume pe Maxenţiu, care s-a şi instalat ca împărat în Italia, la Roma.

Maxenţiu s-a dovedit însă un conducător aspru, aducând multă suferinţă locuitorilor cetăţii eterne şi celor din întreaga peninsula italică, încât romanii n-au găsit altă salvare decât să-l cheme în ajutor pe împăratul Constantin, care stăpânea ţinuturile din apusul Europei, unde se găsesc astăzi Spania, Anglia, Belgia şi o parte din Franţa.

În anul 312 s-a declarat război între cei doi împăraţi. Maxenţiu, stăpânitor în Italia şi Africa, avea o armată mult mai numeroasă decât a împăratului Constantin. Istorici însemnaţi din acea vreme, cum au fost Eusebiu de Cezareea şi Lactantiu, scriu în cărţile lor că împăratul Constantin, ajungând cu trupele sale la graniţa teritoriilor stăpânite de Maxenţiu, înainte de a se da lupta hotărâtoare, s-a rugat zeilor păgâni - căci el încă nu era creştin - să-i ajute în luptă.

Pe când se ruga, el a avut o minunată vedenie, care s-ar părea de necrezut. Consemnează astfel istoricul Eusebiu: ***"Nimeni nu trebuie să stea la îndoială***

de a crede, deoarece însuşi acest împărat mi-a istorisit-o mult timp după aceea, când am avut cinstea de a-i plăcea". El, adică împăratul Constantin - scrie mai departe istoricul - asigură că a văzut pe cer, ziua în amiaza mare, o cruce luminoasă cu inscripţia "**În hoc signo vinces**", adică **prin acest semn vei birui**. Această vedenie a văzut-o împăratul, cât şi garda ce-l însoţea.

Vedenia l-a impresionat atât de mult pe împăratul Constantin, încât din acel moment se gândea numai la ea. În noaptea următoare, împăratul Constantin avu în somn o altă vedenie şi anume i se arată chiar Mântuitorul Iisus Hristos, poruncindu-i să facă steag în chip de cruce şi să-l poarte în războaie, spre a fi apărat de primejdii.

Sculându-se din somn, Constantin povesti acestea sfetnicilor săi şi chemând argintarii şi giuvaergiii - scrie acelaşi istoric - se aşeză în mijlocul lor, le desena semnul pe care îl văzuse şi le porunci să facă un steag la fel, împodobit cu aur şi pietre scumpe. Acest steag a fost văzut, nu numai de istoricul Eusebiu de Cezareea, dar şi de zeci de mii de soldaţi. Fiind deci lămurit în vis asupra semnificaţiei acestui semn minunat, împăratul Constantin dă ordin să se coase semnul Sfintei Cruci pe steagurile armatei şi începând lupta, el ieşi biruitor, iar adversarul său Maxenţiu s-a înecat în timpul luptei în râul Tibru, care trece prin Roma.

Fiind încredinţat că biruinţa pe care a dobândit-o asupra lui Maxenţiu se datoreşte ajutorului dat de Dumnezeul creştinilor, în 313 a dat cunoscutul Edict de la Milan, prin care s-a acordat libertate religioasă tuturor cultelor, prin urmare şi celui creştin, care până atunci fusese prigonit în imperiul roman, aproape 300 de ani. Totodată, s-au restituit creştinilor averile confiscate şi locaşurile de cult, dându-i-se cultului creştin, adică Bisericii creştine, posibilitatea de a se dezvolta în pace, fără frică de vreo prigoană.

Întrucât în partea de răsărit a imperiului roman, unde stăpânea cumnatul său Licinius, acest decret de libertate religioasă nu s-a aplicat, creştinii fiind încă prigoniţi, din această cauză, precum şi din altele, a început, pe la anul 324, un război între aceşti doi împăraţi, război care s-a terminat cu victoria lui Constantin, care a rămas astfel singur împărat peste tot imperiul.

Victoria sa însemna triumful creştinismului. Constantin a avut faţă de celelalte credinţe o atitudine binevoitoare, fără să jignească păgânismul, care era încă în floare. El proceda cu mult tact şi înţelepciune în luarea de măsuri favorizatoare pentru creştinism şi de constrângere, pe nesimţite, pentru păgânism. În tot timpul domniei sale, el a păstrat demnitatea pe care o aveau şi alţi împăraţi păgâni, demnitatea de mare preot sau arhiereu păgân şi nu s-a lăsat formal de

păgânism, decât pe patul de moarte, în anul 337, când a primit botezul în Nicomidia, de la episcopul Eusebiu.

Domnia împăratului Constantin a constituit o răscruce în istoria Bisericii creştine, prin măsurile şi legiuirile date în favoarea ei. Printre altele, el acordă Bisericii puterea de a elibera pe sclavi şi dreptul să judece pe cei ce nu doreau să fie judecaţi după legile statului. El lua parte activă la conducerea afacerilor bisericeşti, numindu-se episcop al treburilor din afară ale Bisericii.

Totodată, el decretă duminica, zi de repaus pentru întreg Imperiul Roman, oprind în acelaşi timp pedeapsa cu moartea prin răstignire, dând Bisericii dreptul de a moşteni o parte din averea celor care mureau fără moştenitori. Pentru ca să înlesnească răspândirea creştinismului, el a mutat capitala imperiului în oraşul Bizanţ, pe ţărmul Bosforului, din care făcu o mândră cetate, care i-a purtat numele - Constantinopol - astăzi fiind sediul Patriarhiei Ortodoxe de Răsărit.

În acest oraş, ca şi în multe alte oraşe din imperiu, împăratul a înlesnit acţiunea de zidire a unor biserici creştine, care să rivalizeze în frumuseţe cu cele mai renumite temple păgâne. Tot din iniţiativa împăratului Constantin, s-a ţinut cel dintâi sinod ecumenic al întregii Biserici creştine, la Niceea, în anul 325, care a luat multe hotărâri importante pentru Biserică, formulându-se, printre altele, şi primele şapte articole din Simbolul de credinţă, împăratul Constantin a arătat o grijă deosebită faţă de toţi supuşii imperiului, în special faţă de cei oropsiţi şi nevoiaşi. ***Prin toate acestea, el s-a învrednicit, cu drept cuvânt, să fie numit Constantin cel mare, iar Biserica noastră creştină, l-a declarat sfânt pentru faptele sale nemuritoare.***

În toate acţiunile sale, împăratul Constantin a fost susţinut de mama sa, împărăteasa Elena, care a avut o înrâurire binefăcătoare asupra fiului său.

- ***De numele ei este legată aflarea Sfintei Cruci, pe care a fost răstignit Mântuitorul Iisus Hristos.***
- ***Din îndemnul ei s-au făcut cercetări amănunţite, s-a dărâmat templul păgân ce se zidise după răstignirea Mântuitorului pe muntele Golgota şi sub temelia lui s-a aflat, păstrat neatins, Sfântul Mormânt, săpat în stâncă şi nu departe de el, după alte săpături, au fost găsite cele trei cruci de lemn de cedru, una a Mântuitorului şi celelalte două ale celor doi tâlhari.***

După ce a fost identificată crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul, printr-o vindecare miraculoasă a unei femei, grav bolnave, prin atingerea ei de aceasta, Sfânta Cruce a fost înălţată de către Patriarhul Macarie al Ierusalimului, în văzul a zeci de mii de credincioşi, în ziua de 14 septembrie anul 335 şi aşezată în

Biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim. Tot la locurile sfinte, împărăteasa Elena a înălţat biserici pentru închinarea pelerinilor, inzestrându-le cu tot ce era necesar.

Iubiţi credincioşi, acestea sunt, pe scurt, viaţa sfinţilor pe care îi sărbătorim astăzi şi faptele lor, pentru care Biserica a aşezat în rândul sfinţilor şi pomeneşte cu laude pe împăratul Constantin şi pe maica sa Elena, ale căror chipuri le găsim zugrăvite în toate bisericile creştine ortodoxe.

Biserica noastră îi cinsteşte nu pentru coroana lor pământească, pe care timpul a risipit-o, ci pentru cununa cea cerească, nepieritoare, pe care şi-au agonisit-o prin credinţă şi faptele lor. ***Prăznuindu-i aşa cum se cuvine, prin rugăciuni şi cântări de laudă, ca pe nişte bineplăcuţi ai lui Dumnezeu, care sălăşluiesc acum în locaşurile de sus, să căutăm întotdeauna, să luăm ca armă de scut şi de apărare, crucea Domnului şi cu puterea ei să alungăm toate ispitele şi tot răul, aşa cum sfinţii pe care îi prăznuim astăzi, au biruit cu ajutorul Sfintei Cruci toată puterea vrăjmaşului.***

În acelaşi timp, ***să-i chemăm în ajutor, prin rugăciunile noastre, rugându-i să mijlocească către Bunul Dumnezeu, cererea noastră pentru ocrotirea Sfintei noastre Biserici, pentru o viaţă mai bună, pentru liniştea şi pacea întregii lumi şi pentru mântuirea sufletului, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin!***

Părintele Ion Cârciuleanu - Sfinţii împăraţi Constatin şi Elena

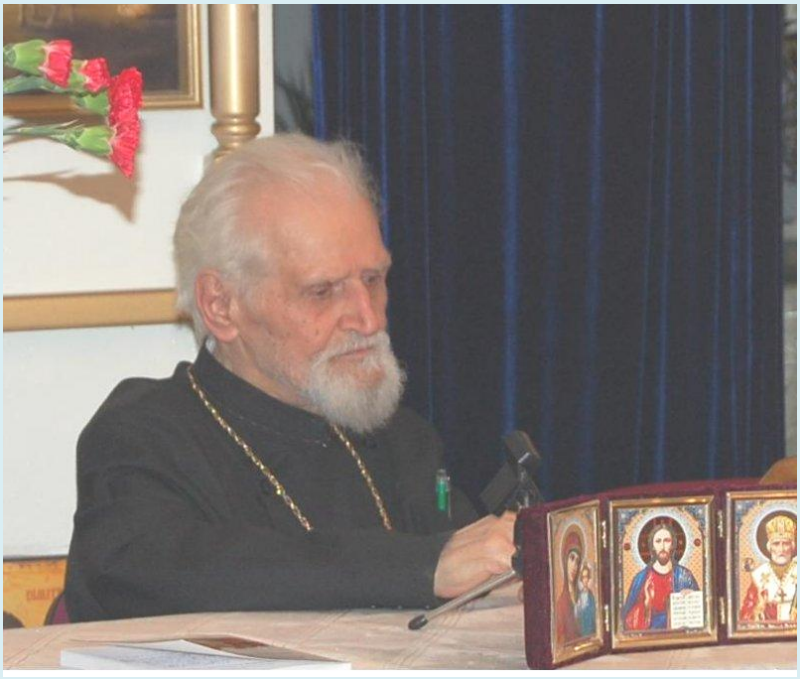

Sărbătorim astăzi pe Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena şi pomenirea lor ne umple sufletul de mare bucurie duhovnicească şi ne înalţă spre cer.

Întru pomenirea lor, cu dreaptă credinţă, cu cucernicie, se cuvine să ne aducem aminte de viaţa lor împodobită cu fapte bineplăcute lui Dumnezeu şi întru smerenie să le înălţăm laude după vrednicie, ca unora care au urmat lui Hristos şi au slujit Evanghelia lui Hristos în lume.

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena au fost cinstiţi de Biserică, de la început, întocmai cu Apostolii, cu toate că ei n-au fost în temniţă ca Petru şi nici nu au fost legaţi în lanţuri şi bătuţi cu toiege ca Pavel şi n-au fost munciţi cu chinuri de moarte şi nici n-au înconjurat pământul ca să propovăduiască pe Iisus Hristos pretutindeni (Antim Ivireanul, Didahii).

Şi cu toate că nu au suferit acestea, ei l-au propovăduit pe Hristos în alt mod, nu atât prin cuvinte, cât L-au propovăduit mai ales prin fapte, prin pilda vieţii lor, prin fapte bune pe care le-au făcut şi prin întoarcerea popoarelor la credinţa cea adevărată, la Dumnezeu, făcând ca mii de suflete să fie încorporate la Trupul tainic al lui Iisus Hristos, care este Biserica.

Dar marele merit al împăratului Constantin cel mare este că a ridicat cel dintâi steagul alb de pace faţă de creştini. El a pus capăt celor zece prigoniri sângeroase, care au durat aproape trei veacuri.

Zece împăraţi păgâni au încercat într-un mod satanic să distrugă Biserica creştină, omorând mii şi milioane de creştini nevinovaţi.

Împreună cu cumnatul său Liciniu, el a dat Edictul de la Milan în anul 313, strigând "destul sânge creştinesc!", dând libertate ca religia creştină să fie lăsată să se manifeste nestingherită pe tot cuprinsul împărăţiei. Această dată, Edictul de la Milan, reprezintă o piatră de hotar în istoria Bisericii lui Hristos.

De unde până atunci creştinii, din pricina prigoanelor, nu-şi puteau zidi lăcaşuri de închinare, închinându-se în catacombe sub pământ, basilicile i-au locul templelor păgâne, iar crucea se înalţă mai presus de toate.

Trebuie să admitem că această schimbare atât de profundă nu s-a datorat unei întâmplări oarbe, ci a fost voinţa lui Dumnezeu, căci n-a fost făcută de oameni. A fost chemarea dumnezeiască ca şi a Sfântului Apostol Pavel de pe calea Damascului. Cum cântă Biserica azi: "Şi ca Pavel chemare nu de la oameni luând", cunoscându-i Dumnezeu curăţenia sufletului lui, i S-a arătat mai întâi în somn, i-a spus ca să pună pe steagurile oştirii semnul Sfintei Cruci şi aşa va birui pe vrăjmaşi. Dar, iată, că după aceea, această minune tainică, întru amiază I s-a arătat pe cer semnul crucii, scris cu stele: "Cu acest semn vei birui". Prin aceasta, Constantin cel mare a înţeles puterea crucii, a înţeles momentul istoric, a înţeles că Dumnezeu voia să cheme la noua religie, nu numai pe împărat, ci şi pe poporul său până atunci păgân, a înţeles că lumea păgână nu mai putea dăinui, că ea trebuie să facă loc lumii celei noi, prin care se putea salva omenirea din întuneric, din sclavia şi din toată decadenţa în care ajunsese.

Împăratul se afla atunci în război cu Maxenţiu, fiul lui Herculie. Acesta prigonea pe creştini şi în Roma săvârşea "lucruri necinstite, desfrânate, pierzătoare şi proaste!". Cu puterea lui Dumnezeu şi a Sfintei Cruci, l-a biruit, i-a pus oştile pe fugă, iar el s-a înecat în râul Tibru, la podul Bilba.

Rămânând singurul stăpânitor al imperiului roman, mută capitala la Bizanţ, care s-a numit Constantinopol după numele său, în care ridică multe edificii împodobite cu opere de artă şi mai ales ridică şi multe biserici.

După ce a dăruit creştinismului libertatea, una din înfăptuirile mari a fost convocarea şi prezidarea Sinodului I Ecumenic - 325, de la Niceea, care a restabilit dumnezeirea Fiului lui Dumnezeu împotriva lui Arie. El învăţa că Iisus n-a fost Dumnezeu adevărat, de o fiinţă cu Tatăl, ci un fel de supraom, o creatură mai mică decât Dumnezeu, trimisă să izbăvească omenirea. Rătăcirea ariană stârnea multă tulburare, dădea naştere la mari agitaţii, învrăjbiri şi ură. Sinodul a fost prezidat de însuşi împăratul, luând parte la el 318 Sfinţi Părinţi din toată Biserica. S-au alcătuit cele dintâi 7 articole din Crez, condamnându-l

pe Arie şi învăţătura sa şi hotărându-se pentru totdeauna adevărul că Mântuitorul este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu.

Sinodul I Ecumenic constituie un moment mare în istoria mântuirii! Duhul Sfânt lucra în Biserică, iar Biserica lui Hristos îşi afirmă unitatea, s-au curmat neînţelegerile religioase şi Ortodoxia îşi înălţa un monument puternic, un zid nebiruit de care aveau să se izbească neputincioase, toate valurile ereziilor de mai târziu.

Sfântul Constantin era fiul lui Constantin dar şi al Sfintei Elena, soţie aleasă şi mamă desăvârşită. El a primit din fragedă copilărie o educaţie aleasă, în spirit creştin, care i-a sădit în suflet iubirea de Dumnezeu şi de oameni, atât de necesare, mai ales în acele vremuri tulburi şi nestatornice.

Sfânta Elena a rupt lumină din lumina sufletului ei de mamă creştină şi a dăruit-o fiului ei Constantin ca să crească vlăstar vrednic, ramură de finic în casa lui Dumnezeu. De aceea n-a fost încununat numai marele Constantin, căruia i s-a arătat pe cer semnul biruitor al Sfintei Cruci şi Hristos însuşi, ci şi Sfânta sa mamă, care cu grijă sfântă, l-a pregătit, l-a ajutat să-şi împlinească misiunea sa faţă de Dumnezeu în lume.

Sfânta Elena, din dragoste pentru Hristos, a pornit spre Ierusalim pentru a găsi Sfânta Cruce pe care a fost răstignit Domnul Hristos. După săpături grele, s-au găsit 3 cruci neputrezite. Una a Mântuitorului şi două ale tâlharilor. Dar care era crucea Domnului?

Tradiţia spune că printr-o minune s-a cunoscut crucea lui Hristos. Patriarhul Ierusalimului şi cu Sfânta Elena au atins pe rând crucile de sicriul unui mort. Când au atins cu crucea Mântuitorului, mortul a înviat.

Pentru ca s-o poată vedea poporul şi să i se poată închina, Sfânta Cruce a fost înălţată în biserică de către patriarhul Macarie. Biserica serbează această minunată descoperire la 14 septembrie.

Cât de fericită trebuie să fi fost, când după o viaţă întreagă de rugăciune, de trăire creştină, a găsit, în anul 326, acest sfânt şi nepreţuit odor al creştinităţii!

Cât de fericit trebuie să fi fost şi Sfântul Constantin, fiul ei, când a văzut Crucea pe care a pătimit Domnul!

Prin toate acestea, Sfântul Constantin şi mama sa Elena, "au fost ziditorii unei noi ere în istoria Bisericii universale şi ctitorii veacului de aur al

creştinismului". Ei au pus bază unei lumi libere şi paşnice a unei lumi a progresului în toate domeniile de afirmare.

Sfântul Constantin prin har dumnezeiesc şi-a agonisit înţelepciunea lui Solomon, blândeţea lui David şi dreapta credinţă a apostolilor. Putem spune că în persoana Sfântului Constantin, chipul lui Dumnezeu S-a realizat prin har, prin tot ce a lucrat şi a înfăptuit până la asemănarea cu El.

Sfântul Constatin a întruchipat deci omul voit de Dumnezeu, omul care face ce este bun şi de folos şi care nu se lasă stăpânit de patimi şi lucruri dăunătoare.

Pe sfinţii de Dumnezeu încununaţi Constantin şi Elena, Biserica noastră îi mai numeşte şi "întocmai cu Apostolii mari împăraţi". Aceasta pentru că amândoi au întărit cu cuvântul şi cu fapta lor credinţa cea adevărată, sprijinind Biserica, în misiunea ei mântuitoare în lume.

"Întocmai cu apostolii" s-a arătat Sfântul Constantin, deoarece chemarea şi dreapta credinţă a Apostolilor de sus le-a luat, de la Hristos, pe care redându-le cu harul Lui, stâlp şi izvor al Ortodoxiei s-a dovedit peste veacuri.

Râvnind Apostolilor, Sfântul împărat Constantin şi Sfânta împărătească Elena au arătat lumii spre încredinţare, cinstire şi întărire a creştinilor împotriva uneltirilor diavoleşti, Crucea Domnului descoperită de ei în pământul Golgotei.

Acestea sunt pricinile pentru care Biserica noastră a numit pe Constantin şi Elena sfinţi, de Dumnezeu încununaţi şi întocmai cu Apostolii şi au primit slavă de sus, de la Dumnezeu.

În anul 337, la 21 martie, în Duminica Rusaliilor, Sfântul Constantin îşi dă obştescul sfârşit în Nicomedia şi slăvitul lui trup este aşezat în biserica Sfinţilor Apostoli. Sfânta Elena moare în anul 336 şi a fost înmormântată în mărita cetate a Constantinopolului.

Din viaţa şi faptele acestor plăcuţi ai lui Dumnezeu scoatem multe învăţături de folos sufletesc, căci ei au ştiut să unească în sufletul lor credinţa cu bunătatea, sfinţenia cu faptele de eroism, smerenia crucii cu gloria coroanei de împăraţi, înţelepciunea cu milostenia faţă de săraci. Să-i imităm şi să mergem şi noi pe aceste căi de înfăptuiri sfinte.

Altă învăţătură: aceşti sfinţi prin tot ce au lucrat şi au înfăptuit, au aşezat pe frunţile lor cele mai luminoase cununi: cununile slujirii omului, societăţii şi lui Dumnezeu.

Ei au făcut apoi să triumfe noua religie - creştinismul- "care e adevărul însuşi şi singura floare menită să înflorească" (Voiculescu).

Şi ce roade bogate şi cu spic însutit nu a adus el şi au înflorit şi în lume şi la noi pe plaiurile noastre strămoşeşti de două mii de ani de când suntem creştini? Câte biserici şi mănăstiri, capodopere ale lumii nu s-au ridicat în cinstea lor şi câte opere de tot felul, picturi, sculpturi, broderii nu ne vorbesc de credinţa şi faptele lor?
Pentru toate acestea se cade să ne păstrăm credinţa noastră ortodoxă ca cel mai de preţ odor, cum au făcut Sfinţii sărbătoriţi astăzi.

Am văzut că Sfântul Constantin a avut chemare de sus, de la Dumnezeu. Trebuie să ştim că şi noi avem chemare: Chemarea lui Dumnezeu la noua Sa împărăţie ca să fim fiii Lui iubiţi, răscumpăraţi cu sângele Fiului Lui, Unul Născut, şi o chemare în lume, ca în această lume, prin credinţa şi faptele noastre să fim "lumina lui Hristos" care să lumineze.

Să ne îndeplinim această chemare de buni creştini şi de harnici cetăţeni ai patriei noastre, lucrând cu hărnicie oriunde, pentru slava lui Dumnezeu şi fericirea noastră. În toată activitatea noastră să fim pătrunşi şi să lucrăm cu blândeţe, credinţă, spirit paşnic şi dăruitor, omenie, cinste. Acestea să formeze icoana şi profilul nostru spiritual şi moral.

Sfinţii sărbătoriţi astăzi, deşi au rangul cel mai înalt de împăraţi, formează totuşi cea mai distinsă familie: căci Sfânta Elena este chipul cel mai luminos de mamă creştină, iar fiul său model de educaţie şi creştere aleasă, care a adus sfinţenia sufletului său în inimile oamenirii, pentru a o hrăni cu cele mai alese virtuţi.

Şi acum să rugăm pe Bunul Dumnezeu să ne îndrepte paşii să vedem fericita zi când şi ceilalţi fii rătăciţi de la sânul Bisericii Ortodoxe se vor întoarce la adevăr, în staulul mântuirii, având "un Domn, o credinţă, un botez” (Efeseni 4, 5). Iar sfinţilor prăznuiţi astăzi să le zicem din adâncul inimii noastre:

"Bucură-te Constantine, cela ce lui Pavel ai râvnit şi Crucea lui Hristos ai ridicat, arătând-o lumii;

Bucură-te Elena, lauda femeilor, căci cu fapte dumnezeieşti ţi-ai zidit inima ta, biserică lui Dumnezeu şi biserici sfinţite ai ridicat Mântuitorului Hristos". Amin.

(Extras din cartea Pr. Ion Cârciuleanu - Predici la duminicile de peste an, la praznicele împărăteşti şi la sărbătorile Sfinţilor mari)

Pr. drd. Mihai Zvorâşte - Panegiric la sărbătoarea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh.

„Pentru că oricine este născut din Dumnezeu biruieşte lumea şi aceasta este biruinţa care a biruit lumea: credinţa noastră. Cine este cel ce biruieşte lumea, dacă nu cel ce crede că Iisus este Fiul lui Dumnezeu?”(I Ioan 5,4-5)

În miezul primăverii, Dumnezeu a rânduit ca Biserica să prăznuiască pe cele două mlădiţe pline de seva Duhului, pe mărgăritarele Bisericii, pe luminătorii şi risipitorii păgânătăţii, pe cei întocmai cu Apostolii cinstiţi şi lăudaţi, pe Sfinţii împăraţi Constantin şi mama sa, Elena. Prin aceşti sfinţi a lucrat Dumnezeu în lume, slăbind păgânismul şi întărind credinţa creştină.

Sfântul Constantin, basileu roman între anii 306-337, s-a născut la Naissus (astăzi oraşul Niş din Serbia), ca fiu al binecredincioasei Elena şi al generalului Constanţiu Chlor, care ajunsese Caesar al părţii de vest a Imperiului Roman (293-305). După moartea tatălui său, Constanţiu I (25 iulie 306), Sfântul Constantin este proclamat împărat al ţinuturilor Galia, Spania şi Britania, avându-i coregenţi la domnie pe Maximian şi pe fiul acestuia, Maxenţiu. În anul 311 se aliază cu cumnatul său, Licinius, noul august în Orient după moartea lui Galeriu şi luptă împotriva lui Maxenţiu, pe care îl învinge în lupta de la podul Vulturului.

Victoria împotriva lui Maxenţiu, atribuită ajutorului dat de „Dumnezeul creştinilor”, va decide definitiv eliberarea creştinismului de persecuţia romană. Potrivit istoricului Lactanţiu în De mortibus persecutorum (Despre moartea persecutorilor), împăratului Constantin, în noaptea dinaintea luptei cu Maxenţiu, i s-a descoperit în vis că va fi învingător, dacă va însemna pe scuturile ostaşilor litera X traversată de litera P, adică chrisma, reprezentând primele două litere ale numelui Domnului Hristos.

Referitor la acest eveniment epifanic există şi relatarea lui Eusebiu de Cezareea, din Viaţa închinată Sfântului Împărat, în care ne este descrisă arătarea Sfintei Cruci pe cerul amiezii, deasupra căreia era inscripţia „Întru acest semn vei învinge” (În hoc signo vinces).

La scurt timp după acest eveniment providenţial, ca mulţumire adusă lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, împăratul Constantin a promulgat în anul 313, la Mediolan (Milano), un Edict prin care creştinismul era declarat religie licită, adică permisă. În afară de libertatea deplină de manifestare pentru creştini, această hotărâre mai cuprindea: recunoaşterea Bisericii ca persoană juridică, returnarea bunurilor confiscate, precum şi acordarea de sume importante din tezaurul statului, pentru ridicarea bisericilor şi întreţinerea episcopilor şi a preoţilor. Aşadar, prin hotărârile şi urmările lui, Edictul de la Mediolan a fost de o importanţă capitală pentru viaţa Bisericii şi pentru dezvoltarea creştinismului.

Tot în plan religios, la iniţiativa şi cu cheltuiala împăratului, a avut loc în anul 325, la Niceea, primul Sinod Ecumenic, prin care s-a reglementat, format şi s-au proclamat decizii şi hotărâri în materie de dogmă, canoane (probleme de disciplină laică şi clericală) şi cult.

Istoria atribuie Sfântului împărat Constantin şi construirea a numeroase biserici: la Roma, biserica Sfântul Petru şi cea din Lateran; la Constantinopol, bisericile Sfinţilor Apostoli, Sfânta Sofia şi Sfânta Irina; la Ierusalim, sub directa purtare de grijă a Sfintei împărătese Elena, biserica Sfântului Mormânt, căreia i se atribuie şi descoperirea Sfintei Cruci, precum şi Biserica Înălţării de pe Muntele Măslinilor; la Betleem, Biserica Naşterii Domnului.

În plan administrativ, Sfântul Constantin se evidenţiază prin mutarea noii capitale a Imperiului, de la Roma la Constantinopol, vechiul Bizanţ, cetate restaurată care moşteneşte instituţiile politice ale vechii Rome, dar şi tradiţiile culturale şi spirituale ale Răsăritului.

Din rânduiala lui Dumnezeu, la scurt timp după Paştele anului 337, Sfântul Constantin s-a îmbolnăvit, iar episcopul Eusebiu l-a botezat. Trebuie precizat că

amânarea Botezului de către Sfânt până înainte de sfârşitul obştesc s-a făcut din raţiuni pur diplomatice care, în contextul lărgit al istoriei antice, şi-a făcut cunoscute roadele în generaţiile următoare.

Drept aceea, ***„mulţumire fie adusă lui Dumnezeu, Celui ce ne face pururea biruitori în Hristos şi descoperă prin noi, în tot locul, mireasma cunoştinţei Sale!” (II Corinteni 2, 14).***

Binecuvântat eşti Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce prea înţelepţi pe pescari ai arătat, trimiţându-le lor Duhul Sfânt şi printr-înşii lumea ai vânat, iubitorule de oameni, slavă Ţie.

(Pr. drd. Mihai Zvorâşte, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” Iaşi)

Pr. Vasile Gordon - Predică la sărbătoarea Sfinţilor mari împăraţi şi întocmai cu apostolii Constantin şi mama sa, Elena

„Cel ce chipul Crucii strălucind pe cer mai mult decât soarele l-ai văzut şi biruinţa semnului Domnului bine ţi-a descoperit, cu care într-armându-te pe toţi vrăjmaşii i-ai biruit, acum şi nouă celor ce plecăm genunchii înaintea icoanei tale, Sfinte împărate Constantin, dă-ne, împreună cu buna ta maică, Elena împărăteasa, ajutor celor ce cântăm vouă: Bucuraţi-vă, părinţi ai creştinilor!”.

Iubiţi credincioşi, cuvintele pe care le-aţi auzit alcătuiesc primul condac din Acatistul Sfinţilor împăraţi pe care noi îi cinstim astăzi, alături de întreaga creştinătate dreptmăritoare. Întrucât vă este cunoscută, în general, viaţa şi exemplara lor osteneală, ne-am gândit să evocăm doar câteva dintre cele mai semnificative fapte, mergând pe firul Acatistului, pe care, dacă nu l-aţi citit până acum, vă îndemnăm să-l citiţi, atât ca zăbavă de rugăciune, cât şi ca semn de cinstire şi preţuire pentru sfinţii pomeniţi.

Căci Acatistul, minunată împletire de cântări şi rostiri liturgice, rânduite în condace şi icoase, exprimă într-o formă poetică, plină de evlavioasă simţire, faptele pentru care Biserica le-a rânduit zi specială de pomenire, în fiecare an.

Alegem, aşadar, câteva fragmente, pe care le vom explica pe scurt, mai ales din punct de vedere istoric, utilizând cu precădere scrierea episcopului Eusebiu de Cezareea, vieţuitor şi el în secolul al IV-lea, „Viaţa lui Constantin cel mare” (P.S.B., vol. 14, trad. R. Alexandrescu, Bucureşti, 1991, p. 63-188):

- Bucură-te, al creştinilor numit de noi tată...

Dumneavoastră ştiţi că până la anul 313, când împăratul Constantin a dat un edict de libertate, creştinii au fost crunt persecutaţi de împăraţii păgâni, fiind nevoiţi de multe ori să se ascundă sub pământ, în catacombe, pentru a se putea ruga. Uneori erau descoperiţi şi acolo, iar persecutorii, în neomenia lor, astupau gurile de intrare cu nisip, creştinii murind asfixiaţi. Alteori erau arşi de vii prin incendierea bisericuţelor în care participau la Sfânta Liturghie.

Vă amintiţi, de asemenea, că persecutorii foloseau cele mai diabolice chinuri pentru a-i înspăimânta: erau unşi cu smoală, puşi pe stâlpi, li se dădea foc, arzând ca nişte torţe, spre a lumina calea pe unde aveau să treacă ei, puternicii zilei; alteori creştinii erau îmbrăcaţi, în bătaie de joc, cu piei de oaie şi azvârliţi în arene unde se dădea drumul fiarelor spre a-i sfâşia. Şi multe alte asemenea îngrozitoare forme de persecuţie.
De aceea, pe bună dreptate, când au primit libertate, când li s-a dat voie să-şi construiască Biserici, cu ajutor chiar de la împăratul Constantin, creştinii au văzut în el un tată, aşa cum frumos glăsuieşte Acatistul.

- Bucură-te că pe Maxenţiu, prin puterea cinstitei cruci l-ai biruit...

Cine nu cunoaşte lucrarea lui Dumnezeu prin care împăratul Constantin a biruit pe Maxenţiu, cel care la Roma trăia în desfrânări, ocupându-se cu vrăjitoria şi sărăcindu-şi supuşii până la înfometare?

Neputând suferi barbariile acestui nemernic, Constantin s-a rugat Domnului să-l ajute a-l birui. Mai departe îl lăsăm pe Eusebiu de Cezareea să vorbească: *„Şi cum şedea împăratul înălţând stăruitoare rugăciune, i s-a arătat un semn cu totul fără seamăn de la Dumnezeu; cărui semn - dacă l-am fi aflat din gura altcuiva - poate că nu ne-ar fi tocmai uşor să-i dăm crezare; dar de vreme ce însuşi împăratul ne-a dăstăinuit nouă, cu puterea jurământului, cine, mă întreb, s-ar mai îndoi?... Deci cam pe la ceasurile amiezii, când ziua începuse să scadă, văzuse cu ochii săi chiar pe cer, străjuind deasupra soarelui, semnul mărturisitor de biruinţă al unei cruci întocmite din lumină şi o dată cu ea, putuse desluşi cuvintele: „En tu to nika” („întru acesta vei învinge”)...*

- Bucură-te, că singur Domnul Iisus în vis ţie s-a arătat...

Cuvinte pentru care acelaşi Eusebiu are următoarea explicaţie: *„Această arătare (de pe cer) îl descumpănise, neputându-i el pricepe tâlcul. Or, tot cugetând la ea şi adâncindu-se el în gânduri, dormind el, i s-a arătat Hristosul lui Dumnezeu cu semnul văzut mai înainte pe cer...”.*

Urmarea se cunoaşte: împăratul a poruncit să fie cusut semnul Sfintei cruci pe steaguri şi pe hainele ostaşilor, biruindu-l pe Maxenţiu şi intrând triumfal în Roma unde, zice Eusebiu *„a înălţat chiar în inima oraşului un monument triumfal...”*.

Iar în mâna propriei statui a poruncit să se aşeze o lance lungă în chipul crucii, iar pe soclu să se sape următoarea inscripţie, cu litere latine: „Prin acest semn mântuitor - adevărata dovadă a bărbăţiei - am izbăvit eu oraşul vostru de sub jugul tiranului, redându-vă libertatea; şi izbăvindu-vă, am redat atât senatului cât şi poporului roman însemnătatea şi strălucirea de odinioară”.

- Bucură-te, că soborul cel dintâi al celor 318 Sfinţi părinţi cu porunca ta în Niceea s-au adunat...

Cuvinte care amintesc de Sinodul I ecumenic, din anul 325, la care a fost condamnat Arie ereticul, iar Iisus Hristos a fost mărturisit ca Dumnezeu adevărat şi om adevărat, alcătuindu-se prima parte a Crezului, aşa cum îl rostim şi noi, la fiecare Sfânta Liturghie.

- Bucură-te, că întocmai cu apostolii, de la Dumnezeu eşti cinstit...

Mărturisire prin care Biserica recunoaşte înălţimea faptelor sfântului împărat, socotit - pe bună dreptate - în şirul apostolilor.

Acatistul conţine cântări şi laude şi pentru sfânta sa maică, evlavioasa Elena, cea care a avut o mare înrâurire asupra fiului ei, dar şi asupra multor păgâni care, căutând la exemplul ei minunat, au îmbrăţişat creştinismul, precum glăsuieşte un vers din Icosul al 3-lea: ***„Bucură-te că păgânii, căutând la tine, creştini s-au făcut...”.***

Transcriem, mai departe, alte câteva versuri din Acatist, însoţindu-le cu mici explicaţii:

- Bucură-te că-n Ierusalim optsprezece Biserici ai zidit...

Vers care aminteşte de călătoria împărătesei la locurile sfinte, de faptul că a făcut săpături pe Golgota descoperind, în anul 327, Sfânta Cruce pe care a fost răstignit Domnul, că pe acel loc a zidit o frumoasă Biserică, alături de alte 17 în Ţara sfântă.

- Bucură-te că întotdeauna pe săraci i-ai miluit...

Evlavia împărătesei era pururi însoţită de acte de milostenie, precum ne încredinţează istoricul Eusebiu: *„Cel mai mult îşi arăta dărnicia înaintea săracilor celor goi şi neajutoraţi: faţă de către unii, cu daruri de bani; altora împărţindu-le cu prisosinţă veşminte ca să-şi acopere trupul. Pe câte unii i-a scăpat din închisoare; a slobozit de prigoană pe mulţi asupriţi; în sfârşit, câte unora le-a trimis vorbă să se întoarcă din surghiun...”.*

Merita cu adevărat să vezi cum umbla femeia aceasta extraordinară, înveşmântată simplu şi modest, în mijlocul poporului înghesuit în jurul ei, vădindu-şi evlavia faţă de Dumnezeu prin tot soiul de fapte bine-plăcute Lui”.

Iubiţi credincioşi, aceste evocări din Acatist, completate cu mărturiile istorice pe care le-aţi auzit, sunt doar frânturi din multele fapte pe care sfinţii cinstiţi de noi astăzi le-au săvârşit, fapte înscrise cu litere mari în cartea de aur a creştinismului.

Ştiţi prea bine că Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena sunt foarte iubiţi şi de neamul nostru românesc, una din dovezi fiind marea răspândire a numelui lor, nume cu prea frumoasă semnificaţie.

Astfel, Constantin are la bază adjectivul „constans” = constant, ferm, statornic, iar Elena din gr. eleni = torţă, făclie, strălucirea soarelui (Tatiana Petrache, Dicţionar enciclopedic al numelor de Botez, „Anastasia”, Bucureşti, 1998).

Vă îndemnăm încă o dată să vă faceţi timp, chiar astăzi, spre a citi în întregime Acatistul sfinţilor pomeniţi, spre a vă îndulci de frumuseţea duhovnicească a cuvintelor ce-l alcătuiesc, o dată cu împrospătarea în memorie a faptelor strălucite descrise în versurile lui.

Acatistul se încheie cu o rugăciune pe care o socotim acum întru totul potrivită să încheie smeritul nostru panegiric: „Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena, cei ce sunteţi mai cinstiţi decât toţi împăraţii, aleşii lui Dumnezeu, căzând înaintea voastră cu lacrimi vă rugăm: daţi-ne mângâiere şi nouă celor ce suntem în necazuri; voi sunteţi mijlocitori înaintea Sfintei Treimi şi puteţi să ne ajutaţi nouă. Auziţi-ne şi pe noi acum, alungaţi de la noi necazurile şi nevoile ce vin asupră-ne în această vremelnică viaţă şi vindecaţi neputinţele noastre, tămăduiţi bolile noastre, potoliţi răutatea noastră, izgoniţi pe vrăjmaşii noştri văzuţi şi nevăzuţi. Daţi-ne nouă ca în pace şi linişte să trăim; ajutaţi-ne cu sfintele voastre rugăciuni. Pentru mântuirea sufletelor noastre faceţi milă cu noi acum, când cu frică şi cu umilinţă grăim către voi aşa: Bucuraţi-vă, părinţi a creştinilor”. Amin.

Preasfinţitul Ioachim Băcăuanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului şi Bacăului - Prin Sfântul Constantin am primit darul divin al libertăţii credinţei

În ianuarie 313, a emis faimosul Edict de la Mediolanum ce transforma creştinismul din religio ilicita în religio licita aflată sub protecţia lui şi favorizată de el.

Anul 2013, la iniţiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a fost declarat de către Sfântul Sinod că An omagial al Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, cu prilejul împlinirii a 1.700 de ani de la Edictul de toleranţă religioasă de la Milano (313).

Flavius Valerius Constantinus s-a născut în jurul anului 280, fiind fiul Cezarului Constanţiu Chlor (293-305) şi al Elenei (257-337) numită Flavia Iulia Helena.

Din punct de vedere politic, Constantin se evidenţiază în anul 306, după moartea tatălui său, atunci când este ales de către trupele romane ca împărat în locul acestuia. După victoria de la Pons Milvius împotriva lui Maxenţiu, Constantin s-a putut intitula singurul împărat al Occidentului, pentru că începând cu anul 324, după ce îl învinge pe Liciniu, împăratul Orientului Roman, să se numească singurul împărat al unui imperiu pe care îl va transforma într-o monarhie absolută de drept divin.

Bun organizator, împăratul Constantin consolidează imperiul din punct de vedere politic, economic şi juridic. El reuşeşte să desăvârşească organizarea administrativă imperială iniţiată de Diocleţian în ceea ce priveşte numărul provinciilor, diecezelor şi al prefecturilor romane, acordând o importanţă deosebită strategiei militare. Inaugurează, la 11 mai 330, noua capitală a Imperiului la Constantinopol, mută centrul de greutate al puterii politice în mâna împăratului, emite noua monedă de aur, solidusul, reanimează viaţa religioasă şi culturală prin construirea edificiilor monumentale ale artei romane.

Controverse istorice

Personalitatea sa istorică a fost evaluată contradictoriu de cercetători, unii istorici profani caracterizându-l ca fiind un mare om politic ce a ştiut, din interese personale, să favorizeze noua religie creştină, pentru ca apoi să beneficieze de avantajele pe care aceasta i le-ar putea oferi. Fiind animaţi de prejudecăţi, au subliniat echivocitatea politicii religioase constantiniene ce nu a fost doar favorabilă creştinismului, iar în sprijinul demersului lor tendenţios au adus presupuse argumente ce invocau, spre exemplu, botezul tardiv, păstrarea titulaturii de ”pontifex maximus”, permanenta pendulare între creştinism şi păgânism, sau între ortodoxie şi arianism.

Analiza istorică a cercetătorilor subliniază faptul că evidenţa veridicităţii convingerilor sale religioase creştine, precum şi rolul decisiv în eliberarea, generalizarea, organizarea şi uniformizarea credinţei şi a practicilor religioase pun, în acelaşi timp, capăt grelei şi încercatei perioade a persecuţiilor anticreştine.

Nu se poate atribui însă lui Constantin meritul de a fi inaugurat creştinismul, deoarece acesta nu a luat fiinţă la 13 ianuarie 313, data promulgării Edictului de la Mediolanum. El doar a oficializat şi recunoscut ceea ce exista de trei secole ca Trup înjunghiat al lui Hristos, plin de rănile mărturisirilor creştine, ce creştea ca o frământătură hristică sub îndrumarea unitară a Duhului Sfânt în catacombe. Sub domnia lui Constantin, creştinismul a ieşit din inima pământului, în inima polisului, care constituia centrul civilizaţiei romane de atunci.

Biserica exista ca organism viu ce poseda în fiinţa sa în germene, toate elementele necesare unei bune organizări încă înainte de emiterea edictului constantinian. În primele trei secole, ea şi-a cristalizat înţelesul de societate creştină adunată în jurul numelui lui Hristos, astfel încât chiar din secolul al II-lea ea a fost numită de către Sfântul Ignatie: ”Biserică universală”. Pentru această perioadă, elementele fundamentale ale organizării eclesiale au izvor hristologic şi implementare misionară apostolică.

Învăţătura celor 12 apostoli mărturiseşte existenţa preconstantiniană a vieţii bisericeşti desprinse de cultul iudaic (Sinodul apostolic) şi care avea ca elemente constitutive frângerea pâinii în prima zi a săptămânii, rugăciunea euharistică, practicarea Tainelor, postul de miercuri şi vineri, ţinerea sărbătorilor ce aminteau de marile evenimente ale mântuirii, morala familială, etica muncii, măsurile disciplinare cu rolul de a întreţine viaţa sănătoasă a trupului Bisericii etc. Încetarea pericolului iudaizării creştinismului şi desprinderea sa de templul din Ierusalim va fi în acest context istoric marcată simbolic de dărâmarea Ierusalimului în anul 70, moment în care creştinismul se va orienta spre convertirea păgânismului. Acest eveniment, precum şi misiunea ulterioară a Bisericii vor scoate la iveală o religie fundamentată pe o etică evanghelică hristologică situată dincolo de legalismul iudaic şi imoralitatea păgână, aşa cum mărturiseşte Epistola către Diognet. Aşadar, în această perioadă am putea spune că era persecutat un organism viu bine organizat şi nu elemente singulare, prizoniere ale unei mentalităţi anarhice şi destabilizatoare.

Persecuţiile - cununa martirilor

În contextul eclectic al gândirii şi religiozităţii specifice lumii romane contemporane perioadei de început al creştinismului, omul de tip nou, constituit după chipul celui pe care-l adora, era considerat incompatibil şi indezirabil societăţii romane. Conflictul creştinismului cu păgânismul reieşea din contrastul fundamental dintre modul de a înţelege lumea şi realitatea specifice celor două. Sincretismul şi toleranţa faţă de toate formele de religiozitate, imoralitatea, idolatria şi politeismul ca elemente specifice păgânismului roman lipseau creştinismului şi de aceea el era evaluat ca ”superstiţie nouă şi dăunătoare” (Suetoniu), că apostaziase de la credinţa strămoşilor şi se manifesta ca un cult periculos ce apela la practici magice şi canibalice, o religie a sclavilor ce propovăduia egalitatea între oameni şi se sustrăgea practicării cultului împăratului, cu membri adoratori ai soarelui şi ai crucii, atei şi conspiratori. Aceste incompatibilităţi s-au constituit în cauze legale ce timp de trei secole au fost uzitate de împăraţii romani în declanşarea celor zece persecuţii majore ce urmăreau în final desfiinţarea creştinismului. Dacă la început, acestea au avut un caracter incidental, fiind îndreptate împotriva unei "secte iudaice"; începând cu Deciu, ele au devenit sistematice, fiind emise în baza edictelor imperiale, împotriva unei religii noi, ilicite.

Până la Constantin cel Mare, toţi împăraţii şi-au manifestat mai mult sau mai puţin intoleranţa faţă de creştinism, însă cei mai mulţi l-au persecutat, emiţând decrete care arătau foarte limpede furia şi dorinţa lor de a-l distruge. Astfel, în anul 64, Nero emitea un decret special, numit ”Institutum neronianum” prin care interzicea pur şi simplu existenţa creştinilor ”non licet esse vos”, iar consecinţa acestui act va fi ilustrată în mărturia istoricului Tacitus, care vorbeşte despre

spectacolul de lumini oferit de trupurile aprinse şi răstignite ale creştinilor. La fel, peste două secole şi jumătate, susţinut în politica sa anticreştină de filosofii neoplatonici şi prezicerile oracolului lui Apollo din Milet, Diocleţian, împreună cu Galeriu vor epura armata romană de ”elementele periculoase creştine”, emiţând cinci edicte aflate sub lozinca ”nomen christianorum deleto”.

Acesta este contextul politico-religios în care apare împăratul Constantin şi ”statutul” noii religii creştine care, oropsită încă, nu-şi găsise loc în peisajul religios roman, fiind considerată ilicită şi ”periculoasă”. Paradoxul istoriei a fost următorul: cu cât împăraţii persecutori ridicau mai multe săbii deasupra capetelor creştinilor nevinovaţi, cu atât mai multe coroane de sfinţi martiri se aprindeau pe frontispiciul cerului!

Convertirea împăratului Constantin la creştinism

Constantin însuşi, în momentul în care ocupă tronul occidental al Imperiului, mărturisea religia oficială imperială ca adept al cultului mithraic, închinat zeului Soarelui Mithra (Sol invictus). Acest cult solar introdus de împăratul Aurelian în anul 274 în Galia şi apoi răspândit în tot imperiul avea ca reprezentare simbolică un erou care înjunghia un taur din sângele căruia se credea că au luat fiinţă Universul şi toate fiinţele vii. Acest cult era originar din Persia şi era adorat mai ales de soldaţi al căror protector şi era. Adepţii săi practicau cultul taurobolului (sacrificiul sângeros al taurului) pentru a-şi impropria energia sangvină şi solară, care avea puterea vitală de regenerare fizică şi psihică.

Convertirea împăratului Constantin la creştinism trebuie înţeleasă ca un proces evolutiv, ce s-a dezvoltat şi intensificat în timp începând cu evenimentele anterioare luptei cu Maxenţiu şi culminând cu primirea Botezului pe patul de moarte. Din păcate, istoria nu a putut consemna intimitatea şi intensitatea trăirilor sale religioase, ci doar exprimarea lor exterioară materializată în deciziile sale politico-religioase. Nu putem şti de asemenea dacă această convertire a fost influenţată de atitudinea tolerantă faţă de creştinism a tatălui său sau de exemplu viu al mamei sale, Elena sau dacă a fost o decizie luată ca rezultat al emoţiei puternice provocate de sfârşitul tragic al lui Galeriu şi al împăraţilor persecutori sau poate de ce nu, lumina crucii din ajunul luptei cu Maxenţiu i-a fost, ca oarecând apostolului neamurilor pe drumul Damascului, sursa asumării noii credinţe.

Oricum, pe orice cale - internă sau externă - ar fi fost primită de Constantin cel Mare, convertirea sa a fost reală şi benefică creştinismului, având ca urmare pentru acea perioadă din istoria mântuirii o armonizare perfectă între stat şi Biserică, între viaţa cetăţii şi cea a Bisericii, o simfonie ce va fi paradigmatică pentru ethosul bizantin. Orice speculaţie cade în măsura în care credem că

Sfântul Împărat Constantin a fost omul trimis de Dumnezeu ca un apostol să deceleze o nouă etapă a misiunii Bisericii lui Hristos în lume.

Cert este faptul că întâmplările din ajunul luptei cu Maxenţiu din 28 octombrie 312 produc o schimbare fundamentală în viaţa lui Constantin. Putem măcar să ne imaginăm ce era în sufletul său ştiind că efectivele sale armate erau de aproape opt ori mai mici decât ale adversarului şi că era constrâns la a încerca să ţină piept unei situaţii implacabile. Speculaţiile conform cărora el s-a bazat pe dezertarea creştinilor din efectivele lui Maxenţiu nu sunt viabile, deoarece el cunoştea caracterul lor şi admira curajul şi onestitatea ce îi caracteriza. De altfel, chiar numărul lor nu era chiar atât de semnificativ, încât să-i determine vreo motivaţie în a-i atrage de partea sa. Singurul resort ce a putut opera convertirea sa a fost vederea crucii deasupra soarelui pe care îl adora.

Cei doi istorici de referinţă ai timpului său, Eusebiu de Cezareea în Istoria bisericească şi Lactanţiu în De mortibus persecutorum, mărturisesc la unison realitatea apariţiei miraculoase a unei cruci strălucitoare deasupra soarelui, la miezul zilei, înconjurată de o inscripţie în limba latină (În hoc signo vincet) urmată de prezenţa nocturnă a Mântuitorului Însuşi, Care cu crucea în mână îi spune că va câştiga această luptă dacă va pecetlui cu semnul crucii scuturile şi steagurile soldaţilor. Acesta este un tablou monumental ce înfăţişează întâlnirea lui Constantin cu crucea Răstignitului pentru care creştinii îşi vărsau sângele în arene cu atâta dragoste.

În acea perioadă, cinstirea ei era atât de intensă, încât singurii adversari ai crucii erau păgânii, a căror mentalitate era scandalizată de faptul că oamenii puteau venera un astfel de obiect. Era de neînţeles adorarea unui obiect de tortură, pe care erau ţintuiţi proscrişii, indezirabilii. Acesta era motivul pentru care ei numeau în derâdere pe creştini ”crucicolae”. În acelaşi timp, aceste remarci care vor să arate dezaprobarea unei aristocraţii decadente faţă de pretenţiile religioase ale unor reprezentanţi ai unei religii a sclavilor reprezintă, în iconomia regăsirii izvoarelor creştine, mărturii extraordinare ce ne vorbesc despre vechimea şi autenticitatea cinstirii crucii. Cele mai vechi Acte martirice înfăţişează pe creştini pecetluindu-se cu semnul crucii în momentul martirizării şi deloc întâmplător, marele adversar al creştinilor Iulian, apostatul, scria: ”Voi veneraţi lemnul gol al Crucii, făcând semnul ei pe frunte şi înscriindu-l la intrarea caselor voastre”.

Întâlnirea lui Constantin cu crucea Mântuitorului

Aşadar, Constantin, devorat de neliniştea copleşitoare a unui eşec, pe câmpul de luptă are deodată în faţa ochilor, ca un răspuns salvator la toate întrebările sale chinuitoare, acest semn atât de blamat de contemporanii săi şi poate chiar şi de

el însuşi la timpul respectiv, însă de data aceasta crucea nu mai era opera ieşită din mâna omului, a călăului, ci apariţia minunată, strălucitoare şi biruitoare a unui simbol ce punea în umbră strălucirea soarelui pe care şi el, dar şi întreaga sa armată îl adorau fiind zeul neînvins şi cel mai iubit din Panteonul roman. Pentru prima dată, prin comparaţie, putea înţelege neputinţa zeului în care credea în faţa crucii, despre care Însuşi Hristos îi va vorbi ulterior şi care era deodată semnul prin care a fost biruită moartea, calea de acces către nemurire.

Inscripţia de deasupra crucii ne face să înţelegem că Dumnezeu îl pregătea pe Constantin pentru a călăuzi pe creştini pecetluiţi cu semnul biruinţei, aşa cum oarecând Moise în Egipt eliberase poporul ales. Constantin trebuia să pecetluiască pe soldaţi cu acest semn, ca îngerul morţii să îi ocolească, aşa cum făcuse demult în Egipt când cruţase casele evreilor ce aveau pecetea, iar atunci când Moise stătea cu mâinile întinse în semnul crucii biruia pe amaleciţi. Am putea spune că într-o oarecare măsură, lupta de Pons Milvius a fost prima Cruciadă al cărei ţel a fost eliberarea de sub domnia idolatriei păgâne a creştinismului şi al cărei act final a fost emiterea Edictului din 313.

Veridicitatea acestei viziuni nu poate fi pusă la îndoială, iar în acest sens stă mărturie consemnarea de către Eusebiu de Cezareea a faptului că împăratul a mărturisit, sub jurământ, această experienţă ce l-a convins de puterea lui Hristos şi l-a determinat să treacă de partea creştinilor. Tot în sprijinul confirmării adevărului întâlnirii lui cu Hristos şi crucea Să stau două monumente care pe de o parte mărturisesc faptul că ceea ce l-a făcut să câştige lupta cu Maxenţiu a fost inspiraţia divină, fapt consemnat în inscripţia de pe Arcul de Triumf de la Roma: ”Instinctu divinitas”, iar alt monument poartă mărturia apariţiei salvatoare a crucii şi rolului pe care aceasta l-a avut în destinul său, înfăţişând pe împărat cu crucea în mână. De altfel, toată politica sa religioasă ulterioară favorabilă creştinismului nu se justifică decât ca fiind o urmare firească a unui eveniment ce l-a transformat interior schimbându-i în totalitate convingerile religioase. Inscripţia de la Pons Milvius concentra în ea, de fapt, sensul întregului său parcurs politic imperial care doar în direcţia indicată de înţelesul profund al crucii îşi putea găsi încununarea. Astfel, după trei secole de întuneric, în care crucea, din cauza persecuţiilor, subzistase tainic în simboluri ce înfăţişau ancora, tridentul sau litera T din alfabetul grecesc, deodată aceasta devenea recunoscută ca semn protector şi biruitor. De fapt, cu acest eveniment, cinstirea crucii, din devoţiune particulară, începe să se manifeste în chip public, trecând în cultul generalizat şi oficial al Bisericii, în sprijinul acesta stând două evenimente răsunătoare: biruinţa asupra lui Maxenţiu şi descoperirea crucii originale în 326.

Primul împărat creştin

Treptat, Constantin îşi va impropria morala creştină şi va încerca să exprime şi juridic superioritatea şi necesitatea însuşirii ei de către cetăţenii imperiului. Astfel, el aboleşte pedeapsa prin răstignire, luptele de gladiatori şi oferă posibilitatea eliberării sclavilor de către clerici etc. Simbolul biruinţei, crucea, va înlocui vechile efigii păgâne fiind prezentă pe steaguri (labarum), pe monede, pe sceptrul imperial şi chiar în actele oficiale, fiind în felul acesta o emblemă imperială distinctă ce anunţa momentul glorios al desăvârşirii şi închegării statului bizantin.

Căutările şi frământările împăratului Constantin referitoare la apariţia misterioasă a crucii s-au împlinit în momentul în care mama sa, Elena, primul arheolog creştin neoficial al istoriei mântuirii, va descoperi în ruinele unui vechi templu păgân, unde împăratul Adrian voise să dea uitării cel mai important vestigiu creştin, Crucea Răstignirii lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Aceste căutări asidue au fost consemnate de Părinţii Bisericii din secolele al IV-lea şi al V-lea, Eusebiu, Chiril al Ierusalimului, Rufin, Sozomen etc care relatează faptul că multe părticele din lemnul sfânt au fost împărţite principalelor comunităţi creştine din Imperiu, apoi împodobite cu aur şi oferite spre închinare creştinilor. Experienţa mistică a crucii va influenţa şi nuanţa activitatea lui Constantin, destinul său fiind strâns legat de prezenţa ei şi de aceea Biserica înfăţişează iconic atât pe el, cât şi pe mama sa încadraţi de cruce.

Începutul cinstirii crucii în cultul Bisericii

Punctul de plecare al cinstirii cultice a crucii a fost sfinţirea Bisericii zidite pe locul Calvarului (Martiryon), în 13 septembrie 335, unde a şi fost depusă cea mai mare parte din lemnul Sfintei Cruci şi apoi arătarea ei solemnă, a doua zi, mulţimii de către Macarie, patriarhul Ierusalimului. Aceste evenimente, ce au arătat încă o dată veridicitatea venerării ei în Biserică, au declanşat în istorie ceea ce s-a numit pelerinajul la locurile sfinte. Este momentul în care creştinii din toate colţurile imperiului se puteau închina în biserici creştine zidite de familia imperială în principalele locuri şi momente ce aminteau de viaţa istorică a Mântuitorului.

Primul pelerin oficial al creştinătăţii, Egeria, consemnează în jurnalul ei de călătorie intensitatea sentimentelor religioase ale celor ce venerau Sfânta Cruce, ceremoniile şi sărbătorile religioase specifice, precum şi zilele de post săptămânale în care creştinii se osteneau. Este de menţionat faptul că aşa cum subliniază liturgiştii, abia din secolul al VII-lea este folosit şi venerat crucifixul.

Victoria de la Pons Milvius a determinat pe Constantin să înţeleagă mai bine necesităţile creştinilor şi să fundamenteze statutul noii religii, el însuşi devenind

un adorator al lui Hristos prin puterea crucii Căruia ajunsese singurul împărat al Imperiului Roman.

Câteva luni mai târziu, în ianuarie 313, a emis faimosul Edict de la Mediolanum ce transforma creştinismul din religio ilicita în religio licita aflată sub protecţia lui şi favorizată de el. Edictul s-a constituit ca operă comună a lui Constantin şi a cumnatului său, Liciniu, pe atunci împărat al Orientului Roman şi proclama libertatea credinţei şi a cultului pentru toţi oamenii, inclusiv pentru creştini. Pe lângă acestea, Edictul proclama anularea edictelor anticreştine anterioare, restituirea bunurilor confiscate Bisericii, eliberarea prizonierilor etc. Deşi actul fusese semnat şi de Liciniu, acesta a continuat să persecute creştinismul până în anul 324, când a fost ucis la Tesalonic. Acesta este anul în care Constantin devenea singurul împărat al Imperiului Roman, prilej cu care favorizează creştinismul, reînnoind consecinţele legale ale Edictului din 313, acordând subvenţii importante, înlăturând din procedura penală pedepsele care contraveneau moralei creştine, interzicând sacrificiile păgâne şi promovând pe creştini în funcţii de conducere, apreciind mai ales moralitatea lor şi nu neapărat sprijinul lor militar. Prin aceste acţiuni, Constantin pregăteşte progresiv şi deschide creştinismului perspectiva devenirii sale ca religie de stat, iar secolului în care-şi desfăşoară activitatea supranumele de ”Secolul de aur”.

Toate acţiunile sale legislative demonstrează dorinţa sa de a închega un stat unitar creştin. Baterea monedei cu monogramul creştin în 317 şi mutarea capitalei la Constantinopol pe care a împodobit-o cu monumente creştine arată dorinţa lui de a construi un stat creştin care să contrasteze cu vechea Romă ce încă mai păstra şi promova vestigii ale vechii religii idolatre prin monumentele, Senatul şi aristocraţia de aici.

Victoria din 324 a fost crucială pentru Constantin care unificând administrativ teritoriile romane avea nevoie de un liant puternic care să-i dea unitate şi să-l facă inexpugnabil. Trebuia să găsească o soluţie care să împace divergenţele culturale, etnice etc. specifice diferitelor zone ale imperiului, iar salvarea unităţii şi restabilirea păcii interne a venit odată cu convocarea Sinodului I Ecumenic. Fiind un bun organizator, el a luptat pentru unitatea politică, economică şi religioasă a imperiului. Astfel, în 321, el oficializează şi generalizează duminica drept zi de sărbătoare în tot imperiul, apoi în 325, la iniţiativa sa, au fost convocaţi toţi episcopii creştini la Niceea pentru ca prin hotărârea unanimă sub inspiraţia Duhului Sfânt să fie cristalizată unitar învăţătura de credinţă hristologică, sărbătorirea la aceeaşi dată a Paştelui în tot imperiul şi sancţionarea abaterilor canonice disciplinare de la adevărata morală creştină.

Bazele primului stat creştin

Convocarea Sinodului I a avut un rol decisiv în întărirea unităţii de credinţă, de cult şi canonică, deschizând perspectiva sobornicităţii Bisericii care, prin membrii reprezentativi ai ei, sub asistenţa Duhului Sfânt, arătau conlucrarea teandrică şi faptul că Biserica era un organism viu, prin care Dumnezeu operează mântuirea în lume.

Fără sprijinul lui Constantin ereziile hristologice ar fi ruinat Biserica ce nu şi-ar mai fi putut câştiga o identitate şi unitate care să devină în timp elementul fundamental şi dinamizant al imperiului, dând coeziune tuturor instituţiilor super-statului de drept.

Sfârşitul vieţii sale ni-l înfăţişează în postura de a fi realizat stabilirea fundamentelor administrative religioase şi juridice pe baza cărora se putea desăvârşi noul stat creştin. A unificat administrativ imperiul, a creat o monedă unică ce avea monogramă creştină, a înfiinţat o capitală care se putea constitui în acelaşi timp drept una a creştinătăţii, a îmbunătăţit legislaţia romană cu specificul creştin al înţelegerii vieţii şi a iniţiat modalitatea prin care organismul viu al Bisericii putea să-şi întărească unitatea.

Actualitatea apelului constantinian la unitate

Anul acesta, 2013, a fost declarat prin decizia unanimă a membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca an comemorativ al evenimentului care a redimensionat viaţa spirituală din perioada primară a Bisericii creştine. Edictul imperial constantinian a eliberat creştinismul din ”robia egipteană” a persecutorilor păgâni idolatri, aşezându-l cu drepturi egale de manifestare alături de principalele religii ale timpului.

Este foarte interesant cum timpul, în ciclicitatea sa, conduce Biserica prin evenimente şi conjuncturi asemănătoare celor de acum 1700 de ani. Parcă istoria se repetă, dar sub alte forme şi nuanţe. Astăzi, ca şi atunci, sub masca unor judecăţi ce invocă toleranţă în toată complexitatea manifestărilor sale şi sub imperiul egalităţii polivalente se încearcă instaurarea sincretismului religios, libera circulaţie a valorilor culturale, economice şi interferenţa lor contopită, dizolvarea înţelesului etnic şi dezavuarea graniţelor etosului, emigrarea masivă ce se converteşte în abandonarea apartenenţei etnice, toate fiind elemente ce vizează uniformizarea aneantizantă sub presiunea crescândă a braţului secular al istoriei contemporane.

Ce mai poate rămâne astfel dintr-o moştenire constantiniană astăzi, într-o civilizaţie eclectică în care chiar şi crezul religios este o monedă de schimb pentru un om ce gândeşte în termeni economici de cerere şi ofertă?

Astăzi, mai mult ca oricând, apelul la unitate de tip constantinian este necesar să ne preocupe. Este drept că ceea ce a menţinut până nu demult coerenţa spiritului umanist a fost principiul fundamental al unităţii în diversitate, însă, din nefericire, termenii acestei relaţii s-au schimbat, iar modernitatea stă sub zodia diversităţii în unitate.

Manifestarea credinţei noastre întru libertate

Particularizând, societatea românească ante şi postdecembristă conţine şi elemente ce ne duc cu gândul la similitudinile ce există între ceea ce au trăit creştinii acelor timpuri şi experienţa noastră religioasă şi socială. Cât timp Biserica Ortodoxă Română a subzistat sub braţul secular şi totalitarist ateo-comunist, credinţa era mai cu sârg. Atunci, închisorile şi lagărele de concentrare dădeau mărturie despre puterea şi frumuseţea Ortodoxiei. Cu cât închisorile erau mai pline de mărturisitori aparţinând tuturor claselor intelectuale şi sociale, cu atât creştea intensitatea trăirii prezenţei lui Hristos, aşa cum în illo tempore Tertulian spunea ”Semen est sanguis christianorum”.

Decretele comuniste şi articolele de lege anticreştine n-au reuşit să distrugă viaţa monahală şi nici să creeze mutaţii în conştiinţa religioasă a românului, însă pe cât de mari au fost speranţa şi aşteptările decembriste, pe atât de mari au fost dezamăgirile ulterioare. Entuziasmul libertăţii postdecembriste a adus cu sine lipsa acribiei, a bunului discernământ şi a păstrării identităţii religioase şi a etosului, lăsându-ne invadaţi sub impresia toleranţei religioase de valuri succesive de identităţi religioase străine duhului ortodox şi autenticităţii creştine, astfel încât o credinţă apostolică bimilenară specifică neamului nostru se vede greu încercată de intervenţiile tendenţioase cu pretenţia de re-evanghelizare a denominaţiunilor neoprotestante. Astfel, astăzi, în cetatea în care libertatea este proclamată pe toate căile mass-media, noi am înţeles să relativizăm ceea ce ne defineşte identitatea fiinţială, adică neamul, credinţa, limba, ţara, înaintaşii, numele, moralitatea, familia etc.. Biserica astăzi îşi poate mărturisi şi prezenta tezaurul ei spiritual dincolo de spaţiul eclesiastic. Dar într-o lume în care libertatea a devenit libertinaj este foarte greu să-şi structureze identitatea şi să rămână ea însăşi propovăduind cuvântul lui Hristos nealterat.

Totuşi, în această goană după senzaţional ce caracterizează în fond preocupările mediatice contemporane, în care importanţa unui eveniment cotidian are intensitatea efemeră a clipei în care este transmis, fără nici un fel de raportare axiologică, tot crezul religios este cel ce poate da consistenţă existenţei noastre. Religia este cea care leagă pe om de Dumnezeu, iar crezul religios este mărturisirea originii noastre divine.

În concluzie putem spune că anamneza evenimentului de la Mediolanum ne responsabilizează în a înţelege în termenii autentici darul divin al libertăţii şi a păstra cu înţelegere şi înţelepciune unitatea de credinţă şi de neam pe care le-au apărat şi transmis neîntinate cu preţul jertfirii supreme înaintaşii noştri.

Constantin cel Mare a învins păgânismul şi mentalitatea unui veac întunecat privind spre crucea lui Hristos, tot aşa şi noi, în această perioadă de răscruce, să înţelegem că nu putem construi decât în numele şi prin crucea lui Hristos şi a jertfirii de sine. Aşadar, îndemn părinteşte pe toţi păstoriţii noştri, cler şi credincioşi, să luaţi fiecare crucea cea rânduită vouă de Hristos şi să o purtaţi prin labirintul acestui veac secularizat, ca oamenii să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Dumnezeu Cel în Treime lăudat Tatăl, Fiul şi pe Duhul Sfânt, Treimea Cea de o fiinţă şi nedespărţită.

Fiica împăratului Constantin cel mare, vindecată de Sfânta Agnia

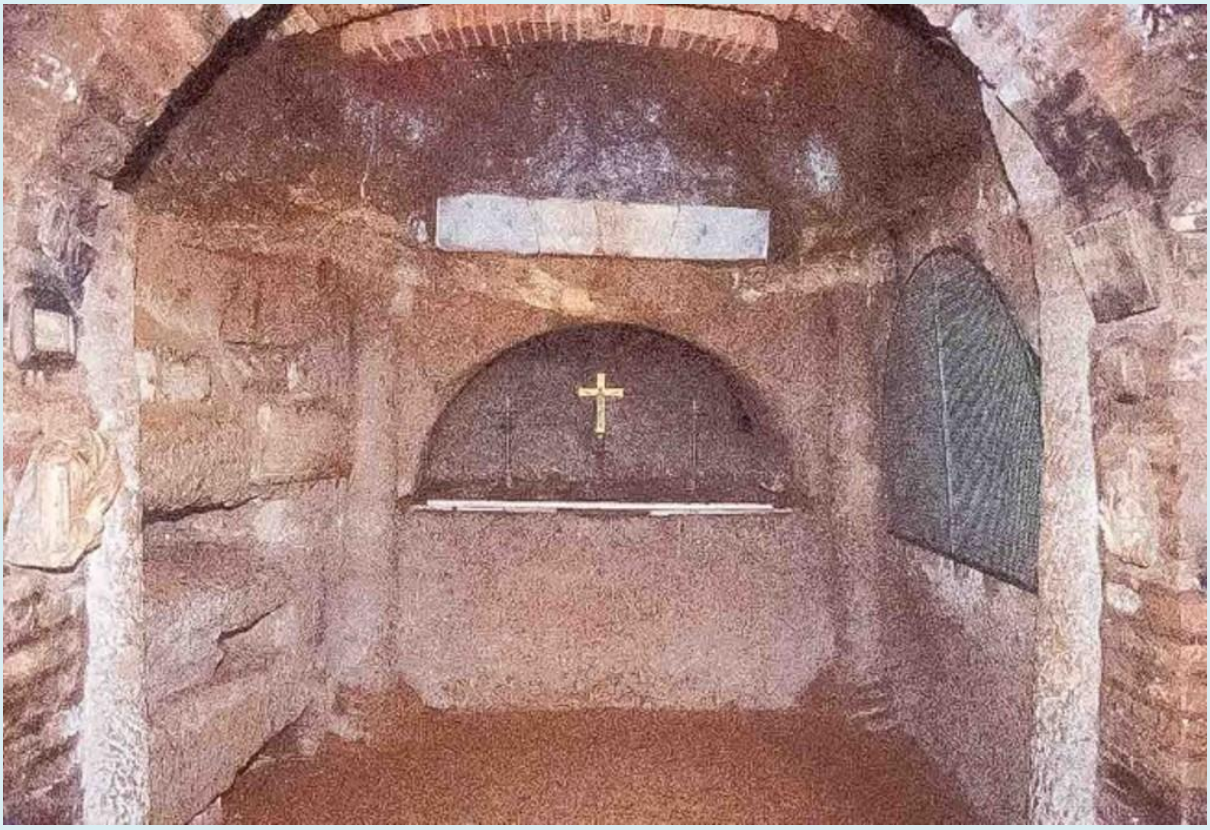

Familia Sfântului împărat Constantin cel mare a cinstit-o în mod deosebit pe Sfânta Agnia, mai ales după ce aceasta a vindecat-o pe Constanța, fiica împăratului. Constanța, îmbolnăvindu-se de o boală grea, a fost cuprinsă de bube din cap și până la picioare, încât nici un doctor n-o putea vindeca.

Auzind de minunile Sfintei Agnia, care se răspândiseră în popor, fiica împăratului a mers noaptea la mormântul sfintei mucenițe și rugându-se cu lacrimi, dar și cu credința că sfânta o va ajuta, a adormit acolo.

În somn i-a apărut Sfânta Agnia care, privind-o binevoitoare, i-a zis: „Îndrăznește, Constanța, și crede în Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, prin care acum te tămăduiești de rănile tale!”

Cum s-a deșteptat din somn, Constanța s-a simțit atât de sănătoasă, de parcă niciodată n-ar fi fost bolnavă. Și întorcându-se la palat, a povestit tuturor din casă cum a vindecat-o Sfânta Agnia.

Mare bucurie i-a cuprins pe cei din familia împărătească, dar și pe întregul popor creștin. Și mulți mergeau să se roage la mormântul sfintei și primeau vindecări.

Mai apoi, Constanța l-a rugat pe tatăl ei să ridice o bazilică pe mormântul Sfintei Agnia, drept mulțumire pentru vindecarea pe care o primise.

Despre Constanța se spune că, renunțând la plăcerile lumești, petrecea în feciorie împreună cu alte tinere de neam bun, slujind pe Dumnezeu și rugându-se la mormântul Agniei până la sfârșitul ei - când a cerut să fie și ea îngropată la picioarele sfintei, în mausoleul pe care l-a ridicat acolo.

Cuvânt de trezire la praznicul Sfinţilor împăraţi: "Să luăm aminte, nu putem să dormim, nu putem să fim căldicei în timpurile acestea… ". Părintele Ieremia de la Putna despre prigoana creştinilor, culpabilizarea Bisericii şi "planurile diabolice de a schimba minţile oamenilor, începând cu copiii noştri"

Extras din predica Protos. Ieremia Berbec (Man. Putna) la Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena - 21 mai 2016:

"[…] Aş vrea să pornesc acum de la această ultimă relatare despre Sfântul Constantin şi vreau să vă descriu faptul că lumea lui nu era cu mult diferită de a noastră. Veneau după o prigoană, noi venim după o prigoană. Elitele acelei societăţi erau păgâne, erau universităţi, dar profesorii erau închinători la idoli. Marii filozofi ai timpului se închinau idolilor, jertfeau idolilor. Cum şi la noi acum, majoritatea oamenilor de ştiinţă se închină naturii, hazardului, iar pe oameni îi îndeamnă [să creadă că] Dumnezeu nu există, Dumnezeu e o iluzie, o păcăleală, puteţi să faceţi ce vreţi, nimeni nu va trage la răspundere. Ei slujesc în alte temple şi îndeamnă poporul la păcat. Fără remuşcări, un total libertinaj, pe care din păcate îl vedem în rândul tinerilor.

Acum, Sfântul Constantin era într-o astfel de lume. Într-adevăr, creştinii erau destui, dar nici pe departe majoritari şi atunci, cu deosebită înţelepciune şi discernământ, el încet-încet a schimbat faţa imperiului. Nu deodată, nu a

schimbat totul, nici măcar nu a prigonit pe păgâni, ci doar a sprijinit Biserica. Şi încet-încet a arătat, ca şi prin acest edict, cum ar trebui supuşii lui să se orienteze. Şi pe această temelie a lui au clădit împăraţii de mai târziu şi s-a ajuns la imperiul creştin.

Am văzut cum, de la o înşelăciune diavolească, de la o aşa-zisă proorocie făcută prin acea preoteasă de la Delphi, s-a început o prigoană cumplită asupra creştinilor. Să ştiţi că tot timpul prigoanele împotriva creştinilor aşa încep.

Numai să aveţi în minte ce s-a întâmplat toamna trecută cu acel nefericit eveniment de la Bucureşti [incendiul de la Colectiv - n.n.] şi care, în loc să ne îndemne pe toţi la pocăinţă, la întoarcere către Dumnezeu, din contră, a fost folosit de cel rău pentru o revoltă, pentru o luptă şi mai mult, pentru atac împotriva Bisericii. Creştinii erau vinovaţi că Apolo nu îşi mai putea face prorociile pe pământ. [Ca şi atunci], Biserica este vinovată, vezi Doamne, că noi suntem săraci. Faptul că noi construim biserici [ei spun că] sărăceşte neamul acesta. Minciuni peste minciuni, iubiţi credincioşi, dar vedeţi că mulţi le-au primit. De ce oare?

Deci nu mai infierăm azi moravurile rele, a celor care luptă pe faţă împotriva lui Dumnezeu, dar trebuie să tragem un semnal de alarmă asupra noastră a tuturor, anume trebuie să înţelegem că prigoana este făcută posibilă de păcatele noastre. Vrăjmaşul nu ar putea lucra dacă oamenii nu ar fi întunecaţi de păcat. Să crezi tu acele bazaconii ale acelei preotese [idoleşti]! Un mare adevăr este, iubiţi credincioşi, că păcatul ne întunecă, ne limitează, ne îndepărtează de Dumnezeu, şi atunci nu mai vedem soarele şi uşor vrăjmaşul ne păcăleşte. Când vrea mass-media, suceşte minţile la toată societatea, asta pentru că nu există discernământ, nu mai există credinţă, în primul rând, şi oamenii sunt cuprinşi de păcat. Deci nu infierăm atât păcatele tiranilor de demult şi cei mai de curând, cât tragem un semnal de alarmă mai ales asupra vieţii noastre, care ar trebui să fie a unora de creştini, dar nu este şi, de aceea, o să facem din această zi închinată Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena un prilej de început bun pe care să-l punem vieţii noastre.

Să-l rugăm pe Sfântul împărat Constantin care, vedem din textul lui, a avut nevoie de multă întărire şi încurajare de la Dumnezeu. Dumnezeu i-a arătat, prin semne şi minuni, pe limba lui, că El este Dumnezeu adevărat şi l-a întărit în credinţă, la o credinţă aşa puternică încât a putut să o facă publică, să o asume el deschis, în faţa tuturor, şi mai mult, să schimbe pe toţi supuşii lui şi tot imperiul. Aşa tărie a credinţei a avut, şi nu era uşor, iubiţi credincioşi.
Numai gândiţi-vă ce înseamnă azi să spui în societate că eşti creştin, că nu eşti de acord cu toate fărădelegile. Vedeţi acuma, ca să vorbim despre acel pretext pe care îl foloseşte vrăjmaşul pentru prigoane, în lume, poate ştiţi, sunt prigoniţi

anumiţi creştini pentru că nu vor să legifereze anumite căsătorii nelegiuite. Vezi, Doamne, tot creştinii sunt de vină că lumea civilizată, zic ei, nu poate să trăiască, să-şi impună libertăţile. De ce să nu…nu? Ştiţi bine ce se întâmplă în lume, care urât este să şi le spunem dar e cumplit că le trăim. Ei, aceştia vor găsi tot în creştini pe ţapul ispăşitor, pe cei care îi zădăresc, îi încurcă în planurile lor diabolice de a schimbă minţile oamenilor, începând cu copiii noştri.

Iubiţi credincioşi, în Chile [şi în multe alte ţări, chiar europene - n.n.], Ministerul educaţiei, la grădiniţă, promovează materiale care învaţă pe copii că altfel e normalitatea, că e normal să fii şi altfel decât a lăsat Dumnezeu familia, bărbat şi femeie, înţelegeţi ce spun. În grădiniţă, iubiţi credincioşi, în Chile, în momentul acesta. Şi aceştia vor găsi pretext tot în creştini, aşa cum aceia de demult şi de-a lungul veacurilor au găsit, că ei sunt de vină că aceia nu pot să se exprime şi să nu-şi trăiască "drepturile" care sunt împotriva firii.

Deci să fim atenţi, iubiţi credincioşi, să luăm aminte, timpurile ne-o cer, nu putem să dormim, nu putem să fim căldicei în timpurile acestea. Trebuie să ardem [de râvnă duhovnicească, de credinţă]. Şi Dumnezeu ne va ajuta aşa cum l-a ajutat pe Sfântul Constantin. Suntem puţin credincioşi? Ne întăreşte, ne sporeşte credinţa. Şi apostolii L-au rugat: "sporeşte-ne credinţa!" O va face dacă i-o vom cere. Eu spun că trebuie să I-o cerem. Timpurile pe care le trăim nu ne lasă altă variantă, nu putem fi căldicei, iubiţi credincioşi. Vă rog să înţelegeţi, nu numai pentru dumneavoastră, cât mai ales pentru copiii noştri pe care aceştia ni-i schimbă, ni-i înstrăinează, ni-i spurcă. Mă iertaţi că folosesc aceste cuvinte urâte, dar realitatea este foarte urâtă.

De aceea am vrut să arăt ca Sfântul Constantin nu este doar un sfânt pe care îl cinstim o dată pe an, îl avem în icoane, îi purtăm numele, ci este un model cât se poate de viu şi de puternic în Biserica lui Dumnezeu, aşa cum şi Sfântul Ştefan cel mare ne este viu - Sfântul Ştefan l-a avut model pe Sfântul Constantin bineînţeles, că toţi împăraţii creştini - deci ei sunt modele vii şi trebuie să le urmăm faptele şi să dăm slavă lui Dumnezeu că îi avem mijlocitori în Biserica noastră.

Iubiţi credincioşi, deşi am vorbit despre lucruri foarte serioase, vreau să închei aşa cum este ziua asta. Este o zi de bucurie, v-am spus, Biserica cântă aproape ca şi cum ar fi de Înviere pentru că s-a eliberat în această zi prin Sfântul Împărat Constantin şi lucrarea lui Dumnezeu s-a înfăptuit pe pământ şi Dumnezeu a trimis ploaie. Deci să ne bucurăm în această zi că puterea lui Dumnezeu este mare, şi să rugăm pe Sfântul Constantin şi pe maica sa cea evlavioasă, Elena, să ne ajute şi pe noi neputincioşii şi nevrednicii, să ne sporim în credinţă, să sporim în pocăinţă pentru noi şi pentru cei din jurul nostru, pentru ca şi

Dumnezeu să-Şi împlinească lucrarea Sa cea sfântă şi mântuitoare prin noi. Amin!”

Cezarul şi Biserica - Ieri, azi şi mâine, între protecţie şi prigoană. Gânduri pastorale la sărbătoarea Sfântului împărat Constantin cel mare: “El a impus libertatea religioasă, azi conducătorii politici europeni şi autohtoni o batjocoresc, desfiinţând-o”

23. 05. 2020

Biserica şi Cezarul astăzi. Pr. Tudor Ciocan despre Sfântul împărat Constantin vs. statul prigonitor:
https://www.youtube.com/watch?v=Y657Mcd8z9w

***

Predica părintelui Tudor Ciocan la Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena - Biserica Sfinţii Nicolae, Calinic, Spiridon şi Nectarie, Bucureşti, 21 mai 2020

Hristos a înviat! Că ninge, că plouă, dăm slavă lui Dumnezeu. Iată că astăzi n-am mai avut aceeaşi vreme frumoasă de ieri, dar mulţumim lui Dumnezeu şi pentru aceasta. Nu există ceva care să ne despartă pe noi de dragostea lui Iisus Hristos, spune Sfântul apostol Pavel. Cine ne-ar putea despărți vreodată de dragostea lui Iisus Hristos? Spune: ”Nici viața, moartea, nici boala, nici cele de dedesubt, nici cele de deasupra, nici una dintre acestea nu ne vor putea vreodată despărți de dragostea lui Iisus Hristos.”

Dragostea oamenilor față de Hristos a apărut în feluri diferite de-a lungul timpului. Deși noi, oamenii, suntem aceiași de la Adam și Eva și așa vom fi până la sfârșitul veacurilor, modul de a ne arăta dragostea unii pentru alții a variat, inclusiv pentru Dumnezeu. Ne-a învățat Dumnezeu ce putem face mai mult și mai mult pentru El. Și pentru noi. Anume să ne împartășim cu El. Să primim

Sfânta Taină a Euharistiei. Eucharisto în limba greacă înseamnă mulțumire. Mulțumim lui Dumnezeu și ne împlinim sufletele noastre și chiar și trupurile noastre prin Sfânta Împărtășanie.

Aceasta a fost Cina Domnului. Aceasta a avut loc o dată, demult, în Joia mare, în foișorul cel de sus. Nu-i o cameră foarte mare, nu s-a păstrat practic nimic din acea cameră. Acolo, Mântuitorul însoțit de cei 12 apostoli, inclusiv de Iuda, a săvârșit prima dată această lucrare minunată a transformării pâinii și vinului în trupul și sângele Său pe care le-a dat spre împărtășire, spre mâncare ucenicilor Săi.

Cina Domnului o vedem aici. Acesta este nucleul Cinei. Ce-am făcut aici, Sfânta Liturghie, este acel nucleu dezvoltat foarte mult. Dar nucleul s-a păstrat identic în duhul lui. S-a dezvoltat tocmai pentru că timpurile s-au schimbat. La început, creștinii erau o minoritate și erau prigoniți și erau foarte legați unul de altul și de Hristos. Și atuncea prigoniți [fiind], slujeau în catacombe, unde apucau, în casele oamenilor. Slujeau și se împărtășeau cu Hristos și se ajutau unii pe alții, se iubeau unii pe alții. Și iubire înseamnă să încerci să te dăruiești celuilalt, să-l ajuți în ceea ce are el nevoie. Să nu stai la distanță de el. Să nu te înstrăinezi de el. Să fii împreună cu el și în bucurie, și în suferință, și la vreme de necaz, și la vreme de mulțumire. Atunci când îți cere ajutorul să fii cu el.

Au trecut vremurile, prin mila lui Dumnezeu. Creștinii au fost din ce în ce mai persecutați pentru că niciodată n-au fost iubiți de mai-marii lumii acesteia. Foarte rar s-a întâmplat să fim cu adevărat iubiți de mai-marii lumii acesteia. Au fost persecutați în Imperiul Roman și în Imperiul Persan. Pe unde au fost, greu să fie primiți, chiar și în Armenia, chiar și aicea. N-au fost lucrurile ușoare. Au murit milioane și milioane de creștini și generații întregi au avut martirii și mucenicii lor.

Până când Dumnezeu S-a milostivit și cumva a făcut această minune ca dintr-o mamă creștină, Sfânta împărăteasă Elena, să se nască cel care avea să devină primul împărat creștin, și anume Sfântul Constantin cel mare. Și dacă noi vedem acum biserica aceasta lângă noi, deși nu ne este îngăduit încă să intrăm în ea, o vedem tocmai pentru că acest Constantin cel mare - îi spunem noi acum, cel întocmai cu apostolii numit de către Biserică - a ajuns să fie împărat prin mila lui Dumnezeu și prin voia lui Dumnezeu și a înțeles că rostul lui de stăpânitor al lumii acesteia este să fie în slujba lui Dumnezeu și să ajute poporul spre a ajunge la Dumnezeu. Într-adevăr, s-a numit pe sine și a primit numele acesta de episcop pentru cele din afară, adică supraveghetor pentru cele din afară, nu pentru treburile dinlăuntrul Bisericii.

Pe cele dinlăuntrul Bisericii, Biserica și le supraveghează și Biserica le rezolvă. Și Biserica înseamnă arhierei, înseamnă preoți, diaconi și poporul dreptcredincios. Nu cei din afară. Nu autoritatea civilă, laică sau militară, cum o fi ea, ci autoritatea Bisericii este cea care rezolvă lucrurile dinlăuntrul Bisericii. Dar Biserica are legătură și cu cele din afară, pentru că suntem cu adevărat cetățeni ai Împărăției Cerurilor, dar suntem și aici, jos. Avem un nume, un prenume, facem parte dintr-o țară, dintr-un neam. Avem până la urmă și o carte de identitate, cum o fi ea.

Pentru că Biserica are această interfață permanentă, are nevoie și de cineva care s-o ajute să supraviețuiască. Ea va supraviețui oricum. Ne promite Dumnezeu aceasta. Ne promite Hristos Dumnezeul nostru aceasta. Că dacă vom sta în mărturisirea lui Petru, anume că El, Iisus, este Fiul lui Dumnezeu, Mesia, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, nici porțile iadului nu ne vor birui. Dar pentru că am devenit mulți și pentru că suntem slabi, avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu.

Și așa a rânduit Dumnezeu ca acest împărat Constantin să ajute Biserica. Să se ajute pe sine ca parte a Bisericii, ca mădular al Bisericii, încât Biserica să nu mai fie persecutată. Din momentul acela, de-a lungul veacurilor, Biserica a rămas într-o legătură foarte strânsă cu statul, cu Cezarul. În momentul în care cezarul a devenit creștin, era normal ca Biserica să-și păstreze legătura cu cezarul creștin. E adevărat că au mai fost persecuții, nu s-au terminat persecuțiile. Au mai fost o sută de ani de persecuții - în timpul iconoclaștilor, când cezarul din nou începuse să se opună Bisericii, deși se numea pe sine creștin. Totuși Biserica a păstrat legătura cu cezarul. A dat cezarului ce este al cezarului și a dat lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.

De aceea avem această biserică, de pildă. Tocmai pentru că în 1700 de ani cezarul a fost, a încercat să fie creștin. Normal că ne-am obișnuit și noi să colaborăm cu cezarul. Am fi putut noi să facem biserica aceasta din propriile noastre resurse? Și știți prea bine că suntem o comunitate destul de mare și vie, prin mila lui Dumnezeu și prin lucrarea părintelui. Am mari îndoieli. De fapt, sunt convins că nu. De aceea trebuie să înțelegem greutatea celor de deasupra noastră, responsabilitatea arhiereilor noștri. Atunci când au de-a face cu cezarul, când acest cezar începe să fie mascat, aparent, anticreștin, dar… anticreștin. Când acest cezar începe să impună reguli înăuntrul Bisericii. Reguli absurde. Și reguli prin care ne umilește. Să nu-i învinovățim pe arhierei! Au fiecare, ca om, propriile lor păcate și propriile lor neputințe. Asta avem fiecare dintre noi.

Vorba părintelui Arsenie: ”Dacă am avea preoți sfinți, ar trebui să fim noi sfinți”. Dacă vrem arhierei sfinți, ar trebui să fim un popor de sfinți. Nu suntem un popor de sfinți. Avem arhierei dintre noi. Mai bine decât să fie din afară. Au fost vremuri când nu erau români, erau greci mai toți. Sunt arhiereii noștri și au

și calitățile și defectele noastre ca popor. Dar au această responsabilitate enormă acuma de a sta împreună lângă un stat care devine din ce în ce mai puțin creștin și din ce în ce mai vădit anticreștin. Va fi foarte dureroasă această rupere. La început, în vremea Mântuitorului și a apostolilor, și vreme de 300 de ani, Statul și Biserica au trăit paralel, nu au avut de-a face… De fapt, Statul a persecutat Biserica, începând cu Sfântul Ștefan, cel dintâi martir și [continuând] cu alte generații de martiri. Apoi, cum v-am spus, în timpul Sfântului Constantin - și de aceea îl numim întocmai cu apostolii - și a maicii sale Elena, cezarul a început să susțină Biserica. Dar știm că la sfârșitul veacurilor cezarul se va vădi a fi Antihristul, când Biserica va trebui din nou să se desprindă din această legătură cu cezarul.

Este cezarul actual anticreștin? Nu atât de rău pe cât ar putea să fie. Creștin sigur nu este. Atunci când Bisericii i se impun, încă o dată o spun, măsuri care n-au legătură cu adevărat cu credința noastră, în credința noastră. Nu este încă atât de anticreștin pe cât ar putea să fie. Probabil că prin mila lui Dumnezeu se întâmplă aceasta, pentru că noi suntem creștini foarte slabi și n-am rezista ca mărturisitori.

Mărturia noastră în fața lui Dumnezeu este atâta: că stăm acuma în ploaie și în frig în loc să fim înăuntru, în biserică. Mărturia noastră în fața lui Dumnezeu este atât: că suntem ascultători de părinții, de preoții noștri și de arhiereii noștri. Dacă ar fi vorba de a rezista unor torturi fizice, nu știu câți am mai rămânea cu adevărat cu Hristos. Deci să știm de ce suntem acum aici, în curtea bisericii.

Îi mulțumim Sfântului Constantin și-l rugăm să se roage la tronul lui Hristos pentru noi, poporul Său dreptcredincios, ca să ne mai îngăduie, să ne ajute din nou să nu mai fim așa, ca să nu ne îndreptăm către catacombe. Să fim așa cum ne-a lăsat El: popor bun și blând și iubitor și mărturisitor de Hristos în legalitate. Și de asemenea, să știm că suntem acum în afara bisericii, în curtea bisericii pentru că cezarul nu mai este creștin. Avem însă o Biserică mult mai importantă decât Biserică văzută pe care Sfântul Constantin a întărit-o. Avem Biserica nevăzută. Aceea suntem noi, creștinii, botezați, care încercăm să trăim în fiecare clipă viața noastră plăcută lui Hristos așa încât, la un moment dat, măcar din când în când să simțim în sufletele noastre prezența vie a Mântuitorului, a Maicii sale, a Sfinților apostoli, a Sfinților. Biserica aceasta vie nu va fi vreodată doborâtă.

Poate că vom mai fi dați afară din lăcașurile de cult. Poate vom fi dați afară din nou și din curtea bisericii. Biserica cea vie este cea mântuitoare, este cea care ne mântuiește. Lăcașul de cult este un mediu foarte bun, prielnic. Altfel te rogi când ești în jurul tău cu icoane, când nu te plouă, când nu ți-e frig. Dar nu este

determinant. Ceea ce contează cu adevărat este să fim noi împreună cu Hristos, cu Hristos nevăzut, dar și cu Hristos cel din Sfânta Împartășanie. Amin!

***

Pr. Constantin Pătuleanu: Meditaţie de noapte pentru o viitoare, ne-înserată zi…

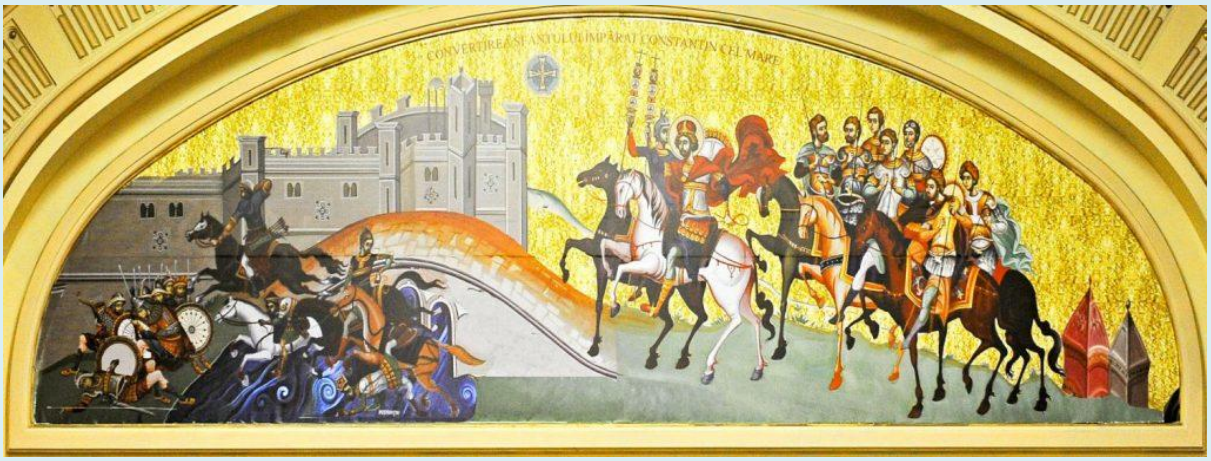

Într-o vreme atât de tulbure, după atrocele persecuţii din timpul împăraţilor Galeriu şi Diocleţian, sosise, în sfârşit vremea izbăvirii pentru creştini. După decretul lui Graţian din 311, dat în urma unei boli necruţătoare, venise timpul lui Constantin.

El fusese, pe la 17 ani, martor ocular, la curtea lui Diocletian, din Nicomidia, la începutul persecuţiilor împotriva creştinilor. A văzut cum erau incendiate şi distruse bisericile şi a asistat neputincios la maltratarea şi uciderea creştinilor. Cu aceste imagini păstrate în suflet, va fugi în 305 la tatăl său, Constantius Chlorus, care se afla în Trier.

Tatăl său era tolerant cu creştinii, chiar îi promova în funcţii la curtea sa. În 306, după moartea tatălui, este proclamat împărat de armată. Încă de la începutul domniei, el i-a protejat pe creştini, dar anul 312 i-a marcat existenţa prin apariţia semnului crucii pe cer. Şi da, l-a biruit pe Maxenţiu prin puterea crucii. De acum încolo crucea va fi călăuza lui. Sub acest semn a unificat Europa.

Azi Europa refuză crucea, o calcă în picioare sub presiunea corectitudinii politice. El a impus prin edictul de la Mediolanum (azi Milano) libertatea religioasă, azi conducătorii politici europeni şi autohtoni o batjocoresc, desfiinţând-o, deşi au jurat pe Biblie sau pe Constituţie ca o vor respecta, devenind astfel sperjuri.

Dar cum să mai vezi atrocitatea, trăind în spaimele morţii şi-n teroarea indusă? Cum să priveşti, senin, spre cer şi crucea de sus, cum să grăieşti sau să simţi,

când masca trebuie să acopere şi gura şi nasul şi ochii, devenind mormântul tăcerii vinovate? Constantin cel mare a zidit biserici impunătoare în Europa; azi Europa demolează monumente inestimabile de spritualitate şi cultură; Constantin a legiferat intru protecţia şi educaţia copiilor; azi Europa impune copiilor inocenţi (0-4; 4-6 ani) legea educaţiei sexuale spre mutilarea sufletelor curate, cu ţintă precisă pentru dezincriminarea pedofiliei (şi asta când ni se spunea: Stai acasă!).

În sfârşit, împăratul Constatin cel mare a avut un excepţional simţ al sacrului şi l-a impus şi Europei sale, azi Europa se desacralizează prin impunerea noilor cezari, progresişti şi neomarxişti; Constantin a construit o Europă pe principii biblice şi evanghelice, azi ne sunt impuse principiile dictaturii minorităţilor şi ale corectitudinii politice; Constantin a construit o Europă teo-şi hristo-centrică, azi dez-dumnezeirea şi desacralizarea Europei este noul lor dumnezeu: Fără Dumnezeu şi fără Hristos! (şi mai ales, dacă se poate, fără Hristos euharistic! fără Hristos cel Înviat, adică fără Paşti!).

Concluzia, acum au reuşit, dar mâine cum va fi? Cu Constantin împăratul, cu Hristos, cu Dumnezeu sau fără? Eu, tu, noi, vom răspunde, dacă nu aici, atunci sigur dincolo.

A fost doar un gând de noapte…spre meditaţie pentru o neînserată…viitoare zi. Binecuvântare pentru toţi!

Jurnalistul Andrei Vlădăreanu mărturisește: “Biserica oricum nu are voie să dea Sângele și Trupul lui Hristos nici apostaților, nici celor care se îndoiesc. Niciodată. Și oricum, Biserica nu dă Sfânta Împărtășanie nimănui cu forța. Cu forța lucrează ceilalți”

Sărbătorile săptămânii| Sfinții împărați Constantin și Elena | Cu Silviu Andrei Vlădăreanu| TVR:
https://www.youtube.com/watch?v=QQHV9vQCDgo

***

Active News: Jurnalistul Andrei Vlădăreanu: Împăratul Constantin, formal păgân până pe patul de moarte, a fost cel care le-a dat libertate creștinilor. În vremurile noastre, lucrurile s-au sucit: autoritățile, formal creștine, au închis bisericile chiar și de Paști

Pe 21 mai, creștinii îi sărbătoresc pe Sfinții împărați Constantin și Elena, unul dintre cele mai mari praznice ale Bisericii.

Cu ocazia acestei sărbători, avocatul și jurnalistul Silviu Andrei Vlădăreanu, a ținut să facă o comparație dintre împăratul Constantin cel mare, cel cu origini traco-dacice și conducătorii din vremea noastră. El le-a transmis un mesaj și celor care se îndoiesc de Sfânta Împărtășanie.

„Împăratul Constantin, formal păgân până pe patul de moarte, a fost cel care le-a dat libertate creștinilor.

În vremurile noastre, lucrurile parcă s-au sucit: autoritățile, formal creștine, au închis bisericile chiar și de Paști. În Grecia și Muntenegru, au arestat episcopi. În România, s-au făcut plângeri penale celor care au împărtășit credincioșii.

Oameni buni, în centrul vieții fiecărui creștin stă Sfânta Liturghie, Sfânta Împărtășanie care este legătura dintre noi și Dumnezeu.

Cei care lansați recomandări oficiale de evitare a Sfintei Împărtășanii sau cei care credeți că vă puteți îmbolnăvi cu prea curatele taine, stați liniștiți în ceea ce vă privește: Biserica oricum nu are voie să dea Sângele și Trupul lui Hristos nici necreștinilor, nici apostaților, nici celor care se îndoiesc. Niciodată. Și oricum, Biserica nu dă Sfânta Împărtășanie nimănui cu forța. Cu forța lucrează ceilalți", a spus el la emisiunea „Universul Credinței" la TVR 1.

Eiríni Artémi - Politica religioasă a împăraţilor bizantini. Partea I: Epoca lui Constantin cel mare

Introducere: Bizanţul, un imperiu creştin

Existenţa Imperiului Bizantin (324-1453)*[Anul 324 este considerat drept anul de întemeiere al Constantinopolului şi de început a domniei marelui Constantin, iar 1453 este anul cuceririi de către turcii otomani. Alţi istorici consideră anul 330 drept început al istoriei bizantine, pentru că atunci a fost inaugurat oraşul şi a devenit capitală, Noua Romă. În general, nu există un consens cu privire la începuturile cronologiei Imperiului şi istoriei Bizantine. Alţi istorici consideră începutul odată cu înscăunarea lui Diocleţian la Roma, în anul 284, alţii, odată cu proclamarea lui Constantin drept „August" şi cu separarea statului în două: răsăritean şi apusean. După alţii, începutul este dat de cucerirea Romei de către triburile germanice, în 476, sau anul 565, al morţii Împăratului Iustinian I, în vreme ce alţii preferă 610, odată cu urcarea pe tron a Împăratului Heraclie, sau 717, încoronarea lui Leon al III-lea Isaurul, ba chiar sfârşitul secolului al IX-lea, odată cu instaurarea statului lui Charlemagne în Apus.*] se confundă cu epoca medievală a istoriei elenilor. La ce ne referim, însă, atunci când vorbim despre „imperiul bizantin"? Răspunsul la o asemenea întrebare este, fără îndoială, foarte complex. Pentru început, trebuie să notăm faptul că istoria bizantină este o nouă fază a istoriei romane, aşa cum statul bizantin este o continuare a Imperiului Roman (imperium romanum)*[G. Ostrogorsky, Ιστορία του Βυζαντινού κράτους, vol. I, Αθήνα 1995, p. 85.]*.

Termeni precum „Bizanţ”, „Imperiul Bizantin”, „Statul Bizantin” nu existau în acea perioadă istorică pentru cei pe care astăzi îi numim „bizantini”. Aceste caracterizări aparţin epocii moderne, fiind folosite pentru prima dată în secolul al XVI-lea de către Ieronimus Wolff şi Ph. Labbé pentru a-i caracteriza pe locuitorii statului elen medieval, dar şi statul în sine care îşi avea capitala la Constantinopol, acest oraş fiind fondat pe locurile anticei colonii a Megarei, „Byzantion” *[A. G. Savvidis, Τα χρόνια σχηματοποίησης του Βυζαντίου 284-518, Atena 1983, p. 15.]*. Cetăţenii acestui stat aveau conştiinţa că se numesc roméi [romani], că sunt urmaşii dar şi continuatorii Imperiului Roman şi că împăratul lor se considera împărat roman, urmaş şi continuator al vechilor împăraţi romani. Din această pricină, Constantinopolul era numit şi el Noua Romă. Existau în acea vreme anumiţi scriitori care foloseau termenii „Bizantin” (Byzantís) şi „oraşul bizantinilor” (Byzantinón Pólis), dar numai dintr-o perspectivă geografică sau topografică. Etnonimul roméu nu avea vreo conotaţie naţionalistă, nu însemna, cu alte cuvinte, că bizantinii se trăgeau din latini. Preferinţa care s-a manifestat în privinţa termenului amintit, care a înlocuit etnonimul elen (Éllin) s-a bazat pe identificarea celui din urmă cu idolatrul, păgânul şi celelalte neamuri. În ce priveşte folosirea cuvintelor Ellás şi heladic, acestea aveau, de asemenea, un sens strict topografic şi geographic *[«Termenii “Hellas”, “elladic” etc. au rămas în uz doar cu sens strict geografic, desemnând thema Elladei, compusă din sudul Thessaliei, Sterea Ellada fără Etoloakarnia, plus insula Evia cu insulele apropiate. Începând cu 1204, odată cu apariţia Imperiului de Niceea şi a statelor bizantine din Epir şi Pont (Trapezunt), vorbitorii de limbă greacă vor începe să dobândească o conştiinţă „grecească” şi să se inspire din ideologia naţionalistă», A. G. Savvidis, Τα χρόνια σχηματοποίησης του Βυζαντίου 284-518, Atena 1983, p. 16.]*.

Continuator al Imperiului Roman, Bizanţul s-a sprijinit în formarea şi dezvoltarea sa pe trei factori incontestabili: tradiţia romană, cultura elenă şi credinţa şi religia creştină. În calitate de moştenitor legal al Imperiului Roman, Imperiul Bizantin preia, atât din punct de vedere static, cât şi dinamic, spaţiul geografic al primului. Spunem static, deoarece graniţele noului imperiu se confundă cu cele ale vechiului imperiu - aşa cum fuseseră stabilite în urma evenimentelor istorice, de-a lungul secolelor - şi dinamic deoarece noul imperiu considera că unul dintre scopurile sale este acela de a restabili vechile graniţe ale statului roman, în vremea gloriei sale *[Ioannis Karagiannopoulos, Το Βυζαντινό κράτος, Tesalonic 2001, p. 68.]*. Limba elină, gândirea elină şi în general cultura elenă au devenit cunoscute din vremea lui Alexandru cel mare şi a urmaşilor lui. Asocierea culturii elene cu credinţa creştină a condus la răspândirea şi creştinismului. Această asociere, convieţuirea creş-tinismului cu elenismul idolatru au creat o nouă cultură creştino-elenă, răsăriteană, care a devenit cunoscută în istorie sub numele de Bizanţ.

Figura cea mai importantă în fondarea Noului Imperiu Roman Creştin, cu alte cuvinte, a Bizanţului, a fost Constantin I, împăratul Romei. Despre marele Constantin şi lucrarea lui vom vorbi pe larg în cele ce urmează.

Din secolul al patrulea, Imperiul recunoaşte creştinismul drept religie oficială şi leagă destinul de răspândirea noii credinţe, de luptele împotriva ereziilor, de încercarea de a creştina popoarele vecine, de morala şi, în general, de învăţătura pe care o profesează religia Nazarineanului Iisus Hristos. Împăratul nu este numai conducătorul suprem al statului şi al armatei, judecătorul suprem şi unicul legislator, dar şi protectorul Bisericii, al dreptei credinţe, întrupare a statului creştin pe care i l-a încredinţat Dumnezeu. Este, cu alte cuvinte, ales al lui Dumnezeu.

Nu de puţine ori s-au manifestat neînţelegeri în relaţiile dintre regimul politic şi Biserică, de fiecare dată când împăratul, fie adopta o învăţătură eretică, fie dorea să se amestece în probleme de credinţă şi cult, pentru care responsabili erau părinţii şi învăţătorii Bisericii. Sigur, în veacul de mijloc, Biserica exercită o importantă autoritate, fiind un factor puternic de decizie, care putea pune limite în activitatea de guvernare a împăratului.

Cu toate acestea, după cum foarte corect remarca Ostrogorsky în Istoria statului bizantin *[G. Ostrogorsky, Ιστορία του Βυζαντινού κράτους, vol. I, Atena 1995, pp. 88-89.]* Bizanţul nu este caracterizat de conflictul dintre imperium şi sacerdotium, ci de o legătură strânsă şi profundă între stat şi Biserică, cu alte cuvinte, o interdependenţă fundamentală între statul ortodox şi Biserica ortodoxă, în cadrul unui organism statal-eclesiastic unitar. Coincidenţa intereselor celor două puteri este foarte des întâlnită, aşa cum este şi cooperarea lor constantă de fiecare dată când orânduirea lăsată de Dumnezeu era ameninţată, fie de duşmani ai împăratului din interiorul sau din exteriorul statului, fie de duşmani ai Bisericii, adică de eretici. Pe de altă parte, însă, această conlucrare aduce în mod inevitabil Biserica sub tutela atotputernicului împărat. Această superioritate a puterii imperiale în raport cu cea eclesiastică se va impune, devenind o caracteristică a tuturor epocilor Bizanţului.

Capitolul I – Epoca marelui Constantin şi a urmaşilor acestuia

I. Marele Constantin şi „întoarcerea” lui

Constantin I, împăratul Romei, a rămas cunoscut în istorie cu supranumele „cel mare”. Nici un alt conducător nu a fost mai vrednic de acest cognomen decât Constantin. Vizionarismul şi perspicacitatea caracterului său l-au condus spre luarea a două decizii foarte importante care vor schimba cursul istoriei Imperiului Roman de până atunci, pecetluind nu numai cel de-al patrulea secol,

ci întregul parcurs al noului imperiu roman de răsărit, precum şi fundamentarea dogmatică şi răspândirea creştinismului. Prima decizie a fost adoptarea creştinismului drept religie recunoscută de Statul Bizantin, iar cea de-a doua, mutarea capitalei Imperiului de la Roma la Constantinopol, în oraşul nou construit pe locul anticului oraş Bizanţ.

Marele Constantin s-a născut în jurul anului 274 d.H. Tatăl său, Constanţiu Chlorós sau Chlomós era un cunoscut conducător militar şi se trăgea dintr-o familie aristocratică din provincia Iliria. Mama sa se numea Elena. Fiind creştină, ei îi datorează Constantin primii paşi în cunoaşterea credinţei.

În anul 305, după ce Diocleţian şi Maximian au părăsit tronul Imperiului Roman, au fost proclamaţi augusti Galeriu, în Răsărit şi Tatăl lui Constantin, Constanţiu, în Vest. Între timp, Constanţiu se despărţise de Elena şi se căsătorise cu fiica lui Maximian, Theodora. În 306, Constanţiu moare în Britannia, iar în locul lui este ales august Constantin. După victoria lui Constantin şi Galeriu împotriva lui Maximian şi a fiului acestuia, Maxenţiu, în 312, cei doi devin împăraţi. Ei pun capăt persecuţiilor împotriva creştinilor, semnând la Mediolanum tratatul de toleranţă religioasă. În 324, după bătălia de la Hrisoúpolis, Liciniu este înfrânt de Constantin şi ucis, iar Constantin rămâne singurul împărat al Imperiului Bizantin.

Constantin ajută creştinismul ori de câte ori are ocazia, nu numai prin încetarea persecuţiilor împotriva creştinilor, dar şi prin acordarea aceloraşi drepturi precum religiilor idolatre. A acordat daruri şi privilegii clerului creştin, precum scutirea de impozite, a ridicat biserici şi mănăstiri, fără a prejudicia în mod manifest păgânii. Mulţi istorici consideră că împăratul Constantin a ajutat creştinismul deoarece a considerat că astfel va câştiga credit politic. În acelaşi timp, aceştia susţin că triumful creştinismului era evident deja în Răsărit, cu mult înaintea instalării lui Constantin ca unic împărat al Imperiului.

Deşi Constantin a protejat religia creştină, el însuşi s-a botezat doar cu puţin înainte de sfârşitul vieţii. Din raţiuni politice şi pentru păstrarea păcii sociale şi a armoniei în relaţiile dintre creştini şi păgâni, a păstrat în mod formal titlul păgân de Pontifex Maximus pe toată durata vieţii.

După istoricul Eusebiu de Cezareea, întoarcerea marelui Constantin către creştinism „începe” odată cu viziunea pe care a avut-o înainte de bătălia cu Maxenţiu, precum şi cu rugăciunea sa adresată Dumnezeului creştinilor. Prin importanţa pe care o dă descrierii viziunii, Eusebiu urmăreşte să evidenţieze nu numai motivele întoarcerii lui Constantin către creştinism, ci şi fundamentarea noii orientări creştine a puterii imperiale, care îşi primea de acum fundamentul de la Dumnezeul Treimic al creştinilor. Pe această viziune s-a fundamentat

teologia politică bizantină *[Vezi Vl. Feidas, Εκκλησιαστική Ιστορία, vol. I, Atena 1992, p. 327.]*. Cu toate acestea, semnul dumnezeiesc, fiind legat de persoana marelui Constantin, a fost considerat întotdeauna în conştiinţa Bisericii drept o chemare dumnezeiască, după modelul chemării apostolului Pavel; din acest motiv, împăratul Constantin a primit denumirea de întocmai cu apostolii şi „între împăraţi, apostol" al credinţei creştine.

Profesorul Vlásios Feidás susţine faptul că politica religioasă a marelui Constantin a dobândit o importanţă fundamentală în istoria umanităţii, dar nu din pricină că un împărat roman a consolidat libertatea religioasă sau pentru că a îmbrăţişat creştinismul, adică una dintre multele religii ale imperiului, ci mai ales pentru că această iniţiativă s-a legat în ultimă analiză de înlocuirea teoriei cosmocentrice a antichităţii greco-romane cu învăţătura teocentrică a creştinismului *[Acelaşi, p. 320.]*. Conform învăţăturii creştine, împăratul nu este Dumnezeu, dar ales prin bunăvoirea divină, alesul lui Dumnezeu, care guvernează numai cu harul şi insuflarea Sfântului Duh.

În concluzie, Constantin a apărat creştinismul, fără a manifesta vreo intoleranţă faţă de susţinătorii celorlalte religii. Politica sa a contribuit la o mai uşoară răspândire a credinţei creştine, de vreme ce fusese îndepărtată marea piedică reprezentată de persecuţiile de stat. Consolidarea noii credinţe a fost realizată prin măsurile economice şi politice pe care le-a luat: convocarea Primului Sinod Ecumenic pentru apărarea teologiei creştin ortodoxe împotriva ereziei ariene. În cele din urmă, Constantin însuşi s-a botezat creştin cu puţin înainte de sfârşitul său pământesc, arătând în acest fel că el însuşi era membru al Bisericii lui Hristos. Toate cele amintite, dar mai cu seamă chemarea sa directă prin semn dumnezeiesc, au determinat Biserica să-l recunoască drept sfânt şi egal cu apostolii.

II. Apariţia arianismului

Legalizarea şi impunerea credinţei creştine nu a însemnat şi fixarea detaliilor legate de aspectul ei dogmatic *[A. G. Savvidis, Τα χρόνια σχηματοποίησης του Βυζαντίου 284-518, Atena 1983, p. 50.]*. Biserica secolului al patrulea a putut să înfăptuiască lucruri mari în domeniul dogmatic, ţinând piept marilor erezii precum arianismul, apolinarianismul, învăţătura greşită a lui Eunomie etc. întărind adevărurile dogmatice ale credinţei creştine. Întâia mare ameninţare pentru credinţa creştină era învăţătura lui Arie.

Arie s-a născut în jurul anului 260 în Libia, dar a studiat în Alexandria şi Antiohia. Originea sa libiană, studiile în Alexandria şi ucenicia sa pe lângă mucenicul Luchian în Antiohia au constituit tot atâtea ocazii de a cunoaşte numeroase tradiţii eclesiastice puternice *[«Arie a fost influenţat de monoteismul*

iudaic şi de filosofia cu privire la transcendenţa absolută a lui Dumnezeu, de cosmologiile dualiste şi, cel mai mult, de învăţătura lui Filon [Alexandrinul] despre Logosul creat prin care Dumnezeu a creat şi lumea», Stylianos Papadopoulos, Πατρολογία, vol. II, Atena 1990, p. 114.] pe care le-a abordat selectiv.

Problema care-l preocupa pe Arie era naşterea dinainte de veci a lui Hristos, Dumnezeu Cuvântul. El învăţa că Fiul nu este după fire şi după esenţă Dumnezeu adevărat, ci că a fost creat de Dumnezeu Tatăl într-un anume moment în timp, adică a fost născut „sub vremi". Pentru aceasta nu poate fi socotit nenăscut, şi nici parte din Cel nenăscut. Ar fi, prin urmare, o altă zidire a lui Dumnezeu. Aşadar, ca făptură zidită, Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu nu ar fi fără de început şi veşnic ca şi Tatăl, ci a fost plăsmuit prin voia Tatălui, în vreme ce toate celelalte făpturi au fost create de Dumnezeu Tatăl prin Fiul. Împreună lucrarea la crearea lumii de către Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul nu înseamnă că Cel de-al doilea ar participa la firea sau la esenţa lui Dumnezeu şi că ar fi după fire Dumnezeu adevărat. Arie susţinea monarhia absolută a lui Dumnezeu şi accepta existenţa unui singur Dumnezeu nenăscut şi fără de început. Prin urmare, înainte de aşa zisa creare a Fiului, stăpânirea singurului Dumnezeu nenăscut şi fără de început ar fi fost absolută, de aceea Dumnezeu nu era Tată înainte de a-l crea pe Fiul, iar Fiul nu ar fi existat înainte să fie creat de Tatăl. *[Vezi VI. Feidas, Εκκλησιαστική Ιστορία, vol. I, Atena 1992, pp. 376-393.]*

Arie şi susţinătorii lui foloseau riguros metoda ermineutică istorico-gramaticală a Şcolii din Antiohia pentru a dovedi stăpânirea absolută a lui Dumnezeu-Tatăl, firea zidită a Fiului şi Cuvântului lui Dumnezeu precum şi crearea Sa de către Tatăl, cunoaşterea Sa nedesăvârşită despre Tatăl şi îndumnezeirea Fiului.

Patriarhul Alexandriei, Alexandru *[«Alexandru a fost o figură bisericească de seamă, dar despre care nu cunoaştem prea multe. A urcat pe tronul Alexandriei în anul 313, în toiul schismei melitiene. Între anii 318 şi 328, Alexandru s-a aflat în centrul atenţiei Bisericii, dat fiind faptul că în eparhia sa a apărut arianismul, iar el a luptat împotriva lui". Stylianos Papadopoulos, Πατρολογία, vol. II, Atena 1990, p. 100.]* şi-a asumat datoria de a combate învăţătura eretică a lui Arie, cu ajutorul Sfântului Atanasie cel mare. În realitate, Sfântul Atanasie cel mare *[«Atanasie al Alexandriei a fost ce mai de seamă personalitate a Bisericii vechi. El a purtat greutatea crizei complexe şi adânci, fundamentând teologic triadologia ortodoxă. A influenţat semnificativ parcursul teologiei, ieşind din limitele aşa numitelor şcoli teologice, luminat fiind să înţeleagă taina Treimii şi să o exprime", Stylianos Papadopoulos, Πατρολογία, vol. II, Atena 1990, p. 263.]* era singurul adversar din punct de vedere teologic al lui Arie. Episcopul Alexandriei l-a oprit pe Arie de la a mai sluji. Învăţătura ierarhului

eretic Arie începuse să se răspândească, fiind adoptată de mulţi, fie laici, fie clerici. Condamnarea acestei erezii de către sinoadele locale din Alexandria, din 320 şi 324 şi din Antiohia, din 325 precum şi scrisorile enciclice ale lui Alexandru către episcopii de pretutindeni ai Bisericii Universale nu au reuşit să-l convingă pe Arie cu privire la dogma cea dreaptă a Sfintei Treimi şi să aducă pace în Biserică.

S-a dovedit necesară, prin urmare, convocarea unui sinod mai mare, în cadrul căruia să fie convocați episcopii arieni şi Arie însuşi. Acest sinod a fost iniţial prevăzut ca un sinod local, dar participarea episcopilor atât din Apus cât şi din Răsărit, precum şi fundamentarea teologică a dogmei Sfintei Treimi au conferit acestui sinod un caracter ecumenic. Acest sinod este Sinodul I Ecumenic al Bisericii lui Hristos, care a avut loc în anul 325, la Niceea, în Bitinia.

Constantin cel mare, frescă de Manuil Panselinos, Biserica Protaton, Athos, secolul al XIV-lea

III. Sinodul I Ecumenic

Constantin, care tocmai îl învinsese pe Liciniu, luând conducerea întregului imperiu în mâinile sale, a ajuns în 324 la Nicomidia, unde a primit multe plângeri atât din partea arienilor, cât şi din partea ortodocşilor. Împăratul își dorea pace în imperiu şi în Biserică, dar neînţelegând diferenţele dogmatice ale învăţăturii ariene faţă de cea ortodoxă, a încercat să calmeze spiritele combatanților pe probleme teologice. Din această pricină, i-a sfătuit pe Arie şi pe Alexandru să convieţuiască în pace, în ciuda diferenţelor dogmatice privitoare la învăţătura despre Dumnezeul Treimic. Marea primejdie teologică a

fost expusă împăratului de către Sfântul Osios de Cordoba (Spania), care l-a şi sfătuit pe Constantin să convoace un sinod pentru soluţionarea acestui conflict teologic.

Împăratul Constantin a hotărât iniţial convocarea unui sinod local, la care să ia parte episcopii din Răsărit şi care să se desfăşoare la Ancyra, în Galatia. În timpul discuţiilor lui Constantin cu Sfântul Osios de Cordoba, acesta l-a sfătuit pe împărat să-i convoace la sinod şi pe episcopii din Vest. S-a socotit, prin urmare, necesară mutarea locului adunării, de la Ancyra Galatiei, la Niceea Bitiniei.

Niceea a fost socotită mai potrivită pentru desfăşurarea lucrărilor sinodului deoarece înlesnea accesul episcopilor din Egipt şi Apus. În acelaşi timp, însă, acest oraş îi oferea lui Constantin ocazia de a lua parte la lucrările sinodului. Desigur, împăratul s-a îngrijit de toate pregătirile necesare pentru a asigura nu numai călătoria rapidă şi lipsită de griji a episcopilor către Niceea, dar şi pentru crea toate condiţiile în timpul şederii lor aici: hrană nu numai pentru marele număr de episcopi, dar şi pentru numărul la fel de mare de clerici care-i însoţeau pe participanţii la sinod. Majoritatea episcopilor convocaţi au răspuns prompt invitaţiei împăratului.

Sinodul şi-a început lucrările în ziua de 20 mai 325. Deliberările premergătoare sinodului precum şi anumite consfătuiri ce au avut loc pe durata lucrărilor sinodului s-au ţinut în „casa de rugăciune”, în vreme ce şedinţele ordinare ale sinodului s-au desfăşurat în sala cea mare a „casei imperiale”, care era amenajată corespunzător pentru a putea primi marele număr de membri ai sinodului şi pe consilierii acestora *[Vezi VI. Feidas, Εκκλησιαστική Ιστορία, vol. I, Atena 1992, p. 424.]*. Actele sinodului nu s-au păstrat. Acest lucru este confirmat de opera Sfântului Athanasie cel mare, în care sfântul părinte recurge la memorie pentru a descrie evenimente petrecute în timpul sinodului, sau cuvinte rostite de către susţinătorii ori criticii învăţăturii ariene.

Considerând că prin condamnarea arianismului va readuce în imperiu mult dorita pace, Constantin scrie: „Diavolul nu mai are nici o putere asupra noastră de vreme ce acela care prin rele fapte urmărea să ne piardă, a fost lovit cu putere chiar la rădăcină. Adevărul, cu ajutorul lui Dumnezeu, a împrăştiat toate neînţelegerile, schismele, toată zarva şi otrava ucigătoare a discordiei” *[Socrate, Εκκλησιαστική Ιστορία, I, 9.]*. Evoluţia ulterioară a evenimentelor i-a înşelat, însă aşteptările lui Constantin, iar condamnarea arianismului nu a reuşit să pună definitiv capăt neînţelegerilor de natură teologică care izbucniseră în sânul Bisericii creştine şi, prin urmare, în Imperiul Roman.

Constantin însuşi îşi va schimba, câţiva ani mai târziu, atitudinea faţă de Arie şi de învăţătura acestuia, fapt care va conduce la neînţelegeri cu Sfântul Athanasie.

IV. Urmaşii marelui Constantin şi neînţelegerile lor de natură religioasă

Constantin a murit la scurtă vreme după botez, în ziua de 22 mai 337. Statul guvernat de Constantin a trecut în mâinile celor trei fii ai acestuia: Constanţiu, Constantin II şi Constans. Cei trei au primit titlul de Augusti şi şi-au împărţit între ei administrarea imperiului. Constantin II a primit Gallia, Britania şi Spania; Constans: Italia, Africa şi Illiria, iar Constanţiu, toată partea de răsărit. Desigur, au existat conflicte şi rivalitate între tinerii Augusti. În anul 340, Constantin II este ucis într-o luptă împotriva fratelui său Constans, care este ucis, la rândul său, în 350, de Maxenţiu, care revendica tronul. Aceşti doi augusti erau susţinători ai Sinodului I Ecumenic de la Niceea. După moartea celor doi fraţi ai săi, Constanţiu devine singur împărat al Imperiului. Una dintre problemele pe care le va avea de înfruntat până la sfârşitul vieţii sale vor fi revoltele instigate de vărul său, Iulian.

Constanţiu era un conducător priceput şi conştiincios, dar şi un susţinător al arianismului. Dorinţa sa de a impune învăţătura lui Arie în întreg Imperiul a fost motivul pentru care relaţiile sale cu Sfântul Athanasie, Patriarhul Alexandriei, s-au înrăutăţit primejdios. Patriarhul este exilat, iar Constanţiu reuşeşte la Sinodul de la Sirmium, din 359, să proclame arianismul drept dogmă de stat. Pentru moment, arianismul părea să fi câştigat lupta împotriva ortodoxiei.

Neavând copii, Constanţiu ştia că trebuie să se preocupe de găsirea unui succesor, cu toate că în ultimii ani se dedase exterminării sistematice a rudelor sale. În viaţă nu mai rămăseseră decât doi veri ai săi, Gallos şi Iulian. Suspiciunea unui posibil complot împotriva sa, în care era implicat şi Gallos, îl conduce la uciderea celui din urmă, în anul 354, și la ungerea întru cezar a fratelui lui Gallos, Flavius Claudius Iulian, cel numit ulterior apostatul.

Gheorghios Metallinos - Constantin cel mare şi adevărul istoric

Utilizarea corectă a izvoarelor

Este cunoscut faptul că atitudinea istoricilor faţă de marele Constantin este contradictorie. Pentru unii, el constituie o mare enigmă sau un criminal abominabil şi un oportunist, pentru alţii, însă, el e un miracol al istoriei. Acest lucru se-ntâmplă pentru că, de obicei, predomină criteriile ideologice şi evaluări prezumtive, în lipsa [utilizării] surselor. Una dintre cele mai mari crime din domeniul istoric, care conduce direct la autodesfiinţarea istoricului şi cercetărilor lui, este utilizarea istoriei prelucrând-o după bunul plac, în vederea susţinerii unor lucruri care nu sunt fundamentate istoric. De asemenea, o altă problemă o constituie nu numai utilizarea ideologică a istoriei şi a izvoarelor istorice, ci şi anacronismul istoric, adică interpretarea unor evenimente şi personalităţi istorice prin judecăţi şi premise ale prezentului.

Cunoaşteţi, desigur, cu toţii că, atunci când cineva scrie un studiu de istorie, mai ales dacă e o lucrare de doctorat, cea mai importantă lucrare a unui cercetător, alcătuieşte şi o introducere în care face referire la epoca în care se încadrează subictul de care se preocupă. Această încadrare este absolut necesară pentru a putea argumenta concluziile într-un mod indubitabil. Anacronismul istoric şi utilizarea ideologică a istoriei, repet constituie unele dintre cele mai grave boli ale celor care se ocupă cu istoria, îndeosebi în epoca noastră. De asemenea, este cu putinţă să se ocupe cineva de evenimente istorice în lipsa izvoarelor (a surselor)? Ar fi roman, nu studiu istoric. Roman sau romanţ istoric înseamnă să

te foloseşti de anumite evenimente istorice care se bazează pe izvoare şi să le îmbini după bunul plac. Aceasta este altă boală a ştiinţei istoriei.

Fericitul «patriarh» al studiului istoriei bisericeşti din locurile noastre, Apóstolos Vakalópoulos, într-una din lucrările lui clasice de istorie a elenismului modern, în mai multe volume, a fost silit să reediteze primul şi al doilea volum, spunând că "mă învinuiţi că nu interpretez evenimentele, dar cred că ştiinţa înseamnă mai întâi cercetarea şi prezentarea surselor, în mod analitic, critic, iar abia apoi interpretarea lor. Lăsaţi-mă, aşadar, să mă ocup de izvoare", zice Vakalópoulos, „iar apoi voi faceţi interpretările voastre".

Repet, utilizarea ideologică a istoriei, anacronismul istoric, mentalitatea partinică şi, în continuare, interpretarea lipsită de susţinere, de orice temelie, îl desfiinţează pe istoric şi [îi desfiinţează] cercetarea.

Izvoarele

Venind vorba de marele Constantin, care sunt izvoarele din care extragem insformaţii? Istoricul contemporan lui care este şi părintele istoriei bisericeşti este Eusebiu, care avea legături de prietenie cu marele Constantin şi, tocmai de aceea, informaţiile date de el trebuie judecate şi comparate cu cele furnizate de alte izvoare. Dacă nu pot fi comparate, ele rămân drept mărturii, dar nu pot fi utilizate de nimeni în vederea susţinerii vreunor teze.

Un laţ istoric contemporan, prieten cu fiul lui Constantin, Crispus, a fost Lactanţiu. El a scris lucrarea „Despre moartea prigonitorilor", a prigonitorilor creştinismului, adică. Dar şi Sfântul Grigorie Teologul, în poemele sale se preocupă de cele două Rome, cea veche şi cea nouă. Pe cea de-a două o consideră legătura dintre Orient şi Apus, dar voi reveni asupra acestei chestiuni mai târziu. Aceste sunt cele mai sigure izvoare contemporane.

Zósimos

Pe de altă parte, un izvor al oricăror elemente negative despre marele Constantin s-a perpetuat până în ziua de azi este istoricul păgân, idololatru fanatic, Zósimos (425-518). El a scris la un secol, un secol şi jumătate după marele Constantin.

Eusebiu, după cum am mai spus, părintele istoriei eclesiastice, a răposat în 339 sau 340. Constantin cel mare murise în 337, deci fuseseră contemporani. Zósimos a fost un suporter fanatic al religiei antice, scriind lucrarea „Istoria nouă" începând cu Împăratul August şi încheindu-o cu anul 410, în 6 tomuri. Izvoarele lui sunt păgâne, iar informaţiile pe care le dă nu pot fi confirmate. Cei

care vor să exploateze situaţia împotriva lui Constantin cel mare recurg permanent la elementele nedovedite ale lui Zósimos.

Vedeţi, încerc să rămân obiectiv, pe noi nu ne interesează să-l scoatem pe Constantin bun sau rău. În cercetare, ceea ce contează este ce spun izvoarele. Prin urmare, la rândul lui, Eusebiu, în multe cazuri, trebuie să fie confruntat în vederea stabilirii validităţii informaţiilor lui, iar Zósimos şi mai mult, mai ales pentru că este mai recent. El este clar împotriva lui Constantin cel mare, în paralel Zósimos fiind şi pamfletar.

Astăzi, din punct de vedere critic şi ştiinţific, Zósimos nu este considerat istoric. El scrie adesea sentimental, este mai mult un moralist decât un om de ştiinţă. Diddley are un articol deosebit apărut într-un periodic german din 1972 şi încă un articol important în Dicţionarul biografic al lui Tsakaníkas. Fanatismul lui Zósimos şi atacul defăimător la adresa lui Constantin se pare că erau rezultatul declinului reigiei antice şi al imperiului, în vreme ce în epoca marelui Constantin, Imperiul Romei atinsese cea mai mare întindere, un grad mare de unitate şi strălucire, adică exact invers de cum prezintă Zósimos lucrurile.

Este important de luat în seamă faptul că punctele de vedere ale lui Zósimos sunt preluate superficial de neo-păgânii şi neo-idolatrii contemporani, tocmai din dorinţa de a-l stigmatiza pe Constantin cel mare, dar şi înfăptuirile lui, de a-i compromite şi dezavua persoana. Toate acestea care se publică, de cele mai multe ori anonim, sunt viclene şi nedrepte – de neîndreptat în justiţie – ce să faci, unde să te duci să-ţi cauţi dreptatea în domeniul acesta? Primesc adesea texte preluate de pe internet, unele mă laudă, dar cele mai multe, mai ales noii păgâni, mă învinuiesc şi îmi atribuie lucruri la care nici nu m-am gândit vreodată. Unii o fac, probabil, pentru a dobândi prestigiu, dar să nu-i nedreptăţesc. […] Lucrurile astea se petreceau şi cu Zósimos. De exemplu, şi Voltaire are o atitudine negativă faţă de Constantin. Gibbon are o atitudine negativă, dar despre asta vom vorbi mai încolo. Acum, cine sunt cei care, în epoca noastră, îl acuză şi îl resping pe marele Constantin?

Constantínos Paparigópoulos, în secolul al XIX-lea, cel dintâi mare istoric al nostru (multe dintre cercetările lui trebuie refăcute astăzi, dar, în esenţă, opera lui rămâne de valoare pentru că), are un obicei: nu judecă, ci urmează izvoarele istorice, opera lui este o dezvoltare a surselor istorice. Chiar dacă cineva nu găseşte toate sursele, poate să le parcurgă cu încredere aşa cum le găseşte redate de Constantínos Paparigópoulos.

Zice, aşadar, Constantínos Paparigópoulos: cei dintâi care l-au urât pe marele Constantin, ca pe unul ce proteja noua credinţă, sunt susţinătorii religiei antice. Idololatrii epocii, precum Zósimos. Zósimos îi atribuie [lui Constantin] toate

dezastrele vremii, dezastrele statului. Iar astăzi, aceleaşi dezastre relatate de Zósimos îi sunt imputate de neo-idololatri, fără dovezi. În ce măsură au dreptate, vom vedea în continuare. În al doilea rând, împotriva lui Constantin sunt, încă din secolul al XVIII-lea, partizanii Iluminismului. Subliniez o remarcă de-a lui Zósimos: „[Constantin] a abandonat dogma părintească şi a apărat nelegiuirea". Vedeţi cât de relative sunt lucrurile, nelegiuirea fiind creştinismul, iar religia părintească fiind vrednică de respect.

Desigur, un cercetător al istoriei, precum cel ce vă vorbeşte, nu se preocupă de chestiunile sentimentale. Dar, înţelegeţi cum perspectiva este dată peste cap şi cum e de aşteptat ca cineva să-l „elogieze" pe Constantin, atunci când are această perspectivă în abordarea sa. Cu toate acestea, mă grăbesc să spun că Zósimos fie trece sub tăcere importante fapte ale lui Constantin, fie îl elogiază pentru virtuţile pe care le avea! Sfântul Grigorie Teologul, vorbind despre marele Vasile, foloseşte următoarea expresie, ce probabil îi aparţine: „se mininează de virtutea bărbatului până şi duşmanii". Atunci când te laudă inamicul tău, înseamnă că ai ceva valoare. Şi nu sunt puţine rândurile în care Zósimos îl elogiază pe Constantin.

Iluminiştii

Voltaire atacă în mod constant Bizanţul, iar Gibbon, până şi titlul cărţii lui [The History of the Decline and Fall of the Roman Empire] – în care nu neagă faptul că numele Imperiului nu este Bizanţ, ci Noua Romă, fiind continuarea politică şi sistemică, dar şi culturală şi spirituală, a vechii Rome – vorbeşte de declinul şi decăderea Imperiului Roman. Iar acest lucru se datorează, după Gibbon, creştinismului. Lucrarea sa este importantă, dar atunci când are o astfel de perspectivă, înţelegeţi care-i este neajunsul major.

[În al treilea rând,] după Paparigópoulos, un rol nu mic în toată această pervetire îi revine Papalităţii. Chiar dacă marele Constantin este înscris în sinaxarul papal (cel puţin în cel uniat), el nu încetează să fie urât sau să-i fie reprobată de către romano-catolici transferarea capitalei în Noua Romă, conducând Vechea Romă spre insignifianţă.

Dacă ni s-ar întâmpla nouă, acum, să zicem, să se mute capitala la Tesalonic, ce ne-am face, domnule primar, noi, sudiştii (χαμουτζήδες), după cum ne zic cei din nord, la o astfel de modificare ?

De mare importanţă este următorul lucru: numele Constantin este un nume ce provine din limba greacă. Kónstas (κώνστας) este echivalentul latinului constantia, al statornicităţii, a tăriei de caracter, provenind de la verbul ístamai (ίσταμαι) sau ístimi (ίστημι), prin urmare, etimologic este un termen antic elen,

deşi numele Constantin era predominant în Apus. După schismă, nici un papă şi nici un domn din Apus nu a luat vreodată numele de Constantin. A devenit cel mai urât nume din Occident, în contradicţie cu Răsăritul, unde ajunseserăm, în urmă cu câţiva ani, ca toţi conducătorii de partide, preşedintele, ultimul rege, toţi aveau numele Constantin.

Malvina Karáli, fericită, zicea odată, exasperată, „bine, bre, copii, nu există nici un Vrassídas, vreun Epaminonda, numai Constantini există…" Constantin a ajuns cel mai iubit nume, şi ginerele meu este Constantin, aşadar, Constantinii au ajuns, slavă Domnului, mai mulţi decât Gheorghii şi Ioanii. Iată cât de mult a fost iubit, în popor, acest nume.

În al patrulea rând, împotriva lui Constantin sunt occidentalizanţii, care, superficial, urmează întotdeauna Europa, Apusul, fără să se intereseze dacă cele ce le susţin sunt corecte sau nu.

Elemente biografice

Câteva elemente biografice, înainte de a trece la chestiuni apologetice: numele pe care l-a luat în 324, când a devenit unic împărat era Caesar Clavdius Valerius Constantinus Augustus. S-a născut la 22 februarie 280, după unii mai devreme, după alţii mai târziu, la Naisós, Nis, în Sârbia actuală. Şi-a petrecut tinereţea ca ostatic la curtea Împăratului Diocleţian sau la curtea co-împăratului Galeriu. Era ostatic, pentru ca nu cumva tatăl său, Constanţiu Clor, care era şi el Cezar, să se răscoale împotriva Împăratului. Este posibil să fi cunoscut martiriul Sfântului Gheorghe şi minunile săvârşite în Răsărit, pentru că dragostea sa faţă de mucenici trebuie să fi avut un suport real. A fost un războinic curajos, cu multe calităţi, cu suflet de erou. Mai întâi s-a căsătorit cu respectabila Ninevína, de la care l-a dobândit pe Crispus, cel dintâi copil. Din motive politice, la fel ca tatăl său, a divorţat de Ninevína şi s-a căsătorit cu fiica co-împăratului Maximian, Faústa. Latinii pronunţă Fáusta şi, într-adevăr, a fost fausta pentru familie. Fericitul istoric Vostantzóglou scrie mai multe despre ea. Constantin a dobândit de la ea trei fii: pe Constantin, pe Constanţiu şi pe Constans, toţi trei viitori împăraţi. Vedeţi, toate trei numele se bazează pe aceeaşi rădăcină. Diocleţian a pus în aplicare un nou sistem administrativ, Renovatio Imperii, adică tetrarhia, în anul 285.

Diocleţian era primul dintre augusţti şi cezar, iar Galeriu, al doilea dintre augusţti; Maximian, de asemenea, co-august, avându-l drept cezar pe Constantiu Clor, tatăl lui Constantin, la Nis. În anul 305, la 1 mai, Diocleţian şi Maximian au abdicat, iar şi Clor au fost proclamaţi august în Apus, iar Galeriu în Răsărit. Constantin fu chemat în Apus, aproape de tatăl său, care muri în 306. În 25 iulie, în acelaşi an, armata l-a proclamat pe Constantin Împărat. Aici trebuie să

menţionăm un lucru. Nu era o situaţie de moştenire ereditară aşa cum nu avea să fie în vremea Bizanţului, a Noii Romi, a României; era la fel ca în Grecia Antică. Nu existau instituţiile eredităţii, succesiunea ereditară. Armata, Senatul şi poporul puteau accepta ca fiul vreunui împărat să preia succesiunea, dar nu pe motiv de drept ereditar. Iar asta este democraţie elenistică, în ciuda denumirii de împărat. Am mai spus-o şi în alte dăţi, numească-se cum s-o numi, este suficient faptul că era ales pentru a fi democraţie. Constantin, aşadar, a fost proclamat Împărat de armată şi de Senat. La fel şi Maxenţiu, fiul lui Maximian, a fost şi el proclamat împărat, pe 28 octombrie. În 311 moare Galeriu, fiind succedat de Liciniu, care o ia de soţie pe Constanţía, sora vitregă a lui Constantin.

Pe 28 octombrie 312, Constantin îl învinge pe Maxenţiu la podul Milvía (Mulvía), vom vedea mai târziu cum. Senatul îl declară pe Constantin prim-august. În 313, Liciniu îl îngvinge pe Maximian, rămânând doar doi augusţi: Constantin, cel dintâi şi Liciniu, al doilea. În 313 are loc celebrul Edict de la Milan (Mediolanum), vom vedea ce importanţă va avea. În 321, Liciniu repetă persecuţiile, dând un nou decret împotriva creştinilor, deşi decisese în 313, împreună cu Constantin, să înceteze persecuţiile. Apoi are loc conflictul dintre cei doi şi înfrângerea lui Liciniu. În 324, Constantin devine singur împărat (μονοκράτορας), iar imperiul îşi redobândeşte unitatea, extins pe o suprafaţă imensă: din Thule, care s-ar putea să fie Islanda de azi, sau Irlanda, până în Persia şi India. Imperiul devine un stat unic, cu administraţie centralizată şi un singur împărat.

În 325 are loc Sinodul I Ecumenic, iar în 330 este inaugurată nouă capitală, Noua Romă.

Pe 22 mai 337, Constantin moare la Drépano, în Bithinia Asiei Mici, oraşul de baştină al Sfintei Elena, numit şi Elenoúpolis. Constantin a fost botezat de prietenul său, Eusebiu de Nicomidia, luând veşmânt alb, după ce fusese mai întâi catehumen, iar apoi îmbolnăvindu-se şi murind, fiind în vârstă de aproape 60 de ani. A fost dus şi înmormântat în capitală, Noua Romă.

Învinuirile aduse de Zósimos

Acestea sunt lucruri obişnuite în istorie. Constantin a fost învinuit de Zósimos de ucidere şi de exterminarea adversarilor.

Izvoarele ce mărturisesc? Mărturisesc lucruri care sunt spuse de adversarii săi, printre care, bineînţeles, Zósimos, care este izvorul tuturor bârfelor despre Constantin, lucruri aparţinând tărâmului legendelor. Chiar dacă este vreun lucru nedovedit, istoricul [Zósimos] îl menţionează, dar fără să-l poată susţine ca pe o concluzie bazată pe ipoteze sau cugetări corecte.

Cazul lui Maximian

Să luăm cazul lui Maximian, pentru a insista asupra unor exemple caracteristice. Maximian vroia să devină august, dar a fost izgonit de fiul său, Maxenţiu, refugiindu-se la fiica sa Fausta, fiind socru lui Constantin, cerându-i protecţia acestuia. În 310, însă, a organizat un complot în vederea răsturnării lui Constantin. Aceasta era situaţia în epocă. Ştiţi, cineva, oricât de mare ar fi, nu poate să înceteze să fie produsul vremii. De asta am spus că, atunci când vine vorba de anacronismul istoric, acesta este o nereuşită a cercetării istorice. Noi interpretăm evenimentele din epoca respectivă transferându-ne noi în epoca respectivă şi nu aducând epoca respectivă la condiţiile actuale. Maximian a anunţat despre Constantin că ar fi murit în luptele cu franco-germanii de pe frontiera nordică, iar apoi a preluat controlul asupra unei părţi a armatei şi s-a autoproclamat împărat. Constantin s-a întors, iar Maximian s-a baricadat în fortăreaţa Massalía (Marsilia). Constantin l-a făcut prizonier, dar l-a iertat, datorită intervenţiei soţiei sale, Fausta. A urmat un nou complot al lui Maximian, în care, de data aceasta, a fost implicată şi Fausta, vizând uciderea lui Constantin, dar a eşuat. Fausta aruncă vina pe tatăl ei, care e constrâns să se sinucidă, spânzurându-se, înţelegând că lucrurile nu au mers cum trebuia pentru el. Ei, de asta e învinuit Constantin. Dar vedeţi, atunci când cineva este un demnitar de rang înalt, dar nu doar politic şi administrativ, ci concentrând toate prerogativele, se cheamă Rectus Totius Omnis, adică comandant peste toată lumea. Constantin era şi judecător suprem, şi Pontifex Maximus, adică cel mai mare preot [păgân]. Nu şi-a asumat singur toate acestea, ci [i-au fost acordate] de Imperiul Roman. Prin urmare, toate faptele puteau fi judecate de mai marele judecător, susţinut de armată, iar în cele politice, de Senat. Nu este cu putinţă să-i atribuim exclusiv responsabilitatea, aşa după cum, atunci când preşedintele republicii contrasemnează o condamnare la moarte stabilită de un tribunal, el este obligat să o facă. Dacă cel mai înalt factor decizional, împăratul mai demult, preşedintele republicii, ar refuza să accepte ceea ce-i propune puterea judecătorească, înţelegeţi ce efecte ar putea avea.

Cazul lui Vassianós

În al doilea rând, avem cazul lui Vassianós. Evit detaliile, pentru că şi în acest caz, Constantin şi-a arătat mărinimia atunci când a fost descoperit complotul - din nou complot - împotriva şefului statului, iar Vassianós a fost executat în urma aplicării legilor statului. Este cu putinţă, în ciuda acestui fapt, să fie acceptată învinuirea adusă lui Constantin şi să fie considerat ucigaş? În acest caz, orice demnitar de rang înalt ar trebui să fie considerat ucigaş, indiferent dacă el aplică legile sau nu. Dar tocmai din acest motiv a supravieţuit Imperiul Roman atâta vreme, pentru că nu a funcţionat astfel.

„Cu aceasta vei învinge” şi cazul lui Maxenţiu

Cazul lui Maxenţiu, cumnatul lui Constantin, este elocvent. El dorea să devină singurul împărat şi s-a întors împotriva lui Constantin, imputându-i moartea tatălui său, Maximian - ucidere, în viziunea lui. A poruncit distrugerea efigiilor lui Constantin, care trece Alpii în Italia, cele două armate întâlnindu-se la podul de peste Tibru aflat la doi kilometri în afara Romei. Aici, într-o după masă, are loc cunoscutul semn dumnezeiesc relatat de istoricul Eusebiu: vederea de către Constantin pe cer a semnului Crucii şi a cuvintelor „Cu aceasta vei învinge” (Τούτω Νίκα), iar nu „Întru aceasta vei învinge” (Εν Τούτω Νίκα). Adică, cu acest simbol vei putea să învingi, învinge.

Lactanţiu este cel care prezintă textul în latină şi aminteşte şi el că era vorba de cruce, pe care Constantin a văzut-o în timp ce dormea. Vedeţi, există versiuni diferite, el menţionează cuvintele În Hoc Vincas (Întru aceasta…), adică întru aceasta să învingi. Există anumite surse care menţionează faptul că a văzut Crucea şi Sfântul Artemie şi armata întreagă, nu doar Constantin. Fie în somn, fie după masa pe cer, ceea ce este important e faptul că a urmat porunca alcătuirii steagurilor (labarum) cu Crucea în monogramă, hristograma XP, de la Hristos, în interiorul unei cununi, precum şi a scuturilor.

Zósimos trece sub tăcere acest eveniment, deşi ar fi putut să-l infirme, dar nu a putut. Şi alţi scriitori păgâni trec acest eveniment sub tăcere. El însă este menţionat de istoricii de mai târziu, Filostorgius, Nichifor Kallist Xanthópoulos, isihastul din secolul al XIV-lea. Sozomen, istoricul din secolul al V-lea, un secol după Constantin, la fel ca şi [istoricul] Socrate scolasticul, spun că acele cuvinte, Τούτω Νίκα, erau de fapt îngeri. La fel cum steaua Betleemului, după Sfântul Ioan Hrisostom, a fost o minune suprafirească, adică o energie necreată a Dumnezeului Celui în Treime, la fel interpretează şi Sozomen.

Lupta a avut loc la 28 octombrie 312, Constantin având 25 000 de soldaţi, iar Maxenţiu 100 000. Armata acestuia din urmă a fost, efectiv, zdrobită; podul de peste râul Tibru s-a rupt şi o mulţime de soldaţi au căzut în râu şi s-au înecat, inclusiv Maxenţiu. Din nou este învinuit Constantin.

Pe mine, în cercetarea mea, mă interesează termenul folosit: „ucigaşul Constantin” (δολοφόνος ο Κωνσταντίνος). Ştiţi ce înseamnă ucigaş. Că el s-ar fi străduit să-l facă pe Maxenţiu să cadă în râu şi să se înece, în regulă, accept. Dar ucigaş, de unde până unde? Când de fapt este vorba de o luptă, de o răscoală împotriva conducătorului? Trei ani mai târziu, Constantin a construit arcul de triumf care există şi azi la Roma.

O altă învinuire adusă lui Constantin este că n-a condamnat nici un soldat din armata adversă, că nu a luat vreo măsură împotriva lor… Înţelegeţi, deci, ce fel de contradicţii există în evaluarea lui Constantin.

Crispus şi Fausta

Cea mai importantă dintre învinuiri - ca să închei cu ele - este cazul fiului lui Constantin, Crispus, şi a celei de-a doua soţii, Fausta. În 316 se prăznuiau 10 ani de la urcarea pe tron. În acelaşi timp apare ştirea că, fiul său, Crispus, a fost arestat şi închis la Póla, în Ístria - de acolo e de baştină Ioánnis Kapodístrias şi familia lui. Crispus era un tânăr serios şi demn, cu multe virtuţi de conducător. La vârsta de 17 ani deja dobândise grade militare şi era comandantul flotei imperiale. Să nu vi se pară ciudat, fiul adoptiv al lui Napoleon, fiul Iosefinei, Eugen, la vârsta de 16 ani a pus stăpânire pe Eptánisa, conducându-i pe francezii democraţi. Aici se vede ura Faustei: Crispus era superior celor trei fii ai ei. A fost vorba de succesiune. La fel, Sfânta Elena îl iubea pe Crispus pentru calităţile sale, îi amintea de fiul ei în tinereţe. A fost o lucrare drăcească. Cu o lună înainte de moartea lui Crispus, Constantin cel mare a dat o lege împotriva adulterului, a adulterului cu o femeie căsătorită, nu curvie, iar pedeapsa era moartea. Crispus a fost învinuit de Fausta, cu martori mincinoşi, mai întâi de complot împotriva lui Constantin, iar apoi de atentat împotriva pudorii ei.

Zósimos, istoricul idolatru şi Ioan Zonarás, în secolul al XII-lea, consideră că aceste învinuiri erau neîndreptăţite; la fel, toţi cercetătorii serioşi consideră că erau de domeniul poveştilor.

Dilema lui Constantin în acest caz este similară acelui mare legiuitor elen din veacul al VII-lea î. H., contemporan cu Hamurabbi, Záleukos, cel care a dat primele legi scrise grecilor, înaintea lui Sólon. Acesta a dat o lege care spunea aşa: cel învinuit şi dovedit de adulter, să-i fie scoşi amândoi ochii. Cel dintâi inculpat de adulter a fost tocmai fiul lui Záleukos, iar acesta din urmă, ca judecător suprem, precum Constantin, trebuia să-l judece. Ce să facă? Să-l orbească pe fiul său, pe care armata şi adunarea îl voiau succesor? Záleukos întreabă, cu înţelepciune, adunarea: câţi ochi cere legea ca pedeapsă în acest caz? I-au răspuns: doi. Ei, spune el, un ochi de-al fiului meu şi un ochi de-al meu. S-a lipsit el de un ochi pentru ca nu se lipsească fiul său de amândoi. […]

Constantin nu-l execută pe Crispus, ci-l trimite la închisoare. Totuşi, Crispus este executat în ascuns, dar nu a fost găsită vreo condamnare dată de Constantin în acest sens. Istoricii spun că singura care ar fi putut utiliza pecetea imperială ar fi fost soţia lui Fausta, şi ei îi atribuie uciderea lui Crispus.

Elena se reîntoarce la Roma, ia cunoştinţă de complotul Faustei şi-l anunţă şi pe Constantin, care dispune arestarea Faustei. Zósimos scrie cum Constantin a dat ordin ca Fausta să fie înecată în baie, în apă fierbinte.

În urmă cu câteva zile am primit un articol în care, un duşman al creştinismului repetă toate aceste lucruri scrise de Zósimos, fără vreo altă sursă, fără confirmarea din altă parte a acestor informaţii. Povestea lui Zósimos este demontată de Ieronim, scriitorul bisericesc (366-419 d. H). Elenist desăvârşit, el a trăit aproape de părinţii din Răsărit şi, bineînţeles, aproape de Sfântul Ioan Hrisostom. El menţionează că Fausta a murit la 3 sau 4 ani după moartea lui Crispus. Aşadar, ce legătură directă ar putea fi între cele două evenimente? Până şi Gibbon, în istoria sa, pune la îndoială o astfel de moarte a Faustei, la fel şi Paparigópoulos respinge o astfel de teorie. Aşadar, cazurile Crispus şi Fausta ţin de legendă.

Atitudinea lui Constantin faţă de idolatrie

La un an după Sinodul de la Niceea, în 326, Constantin merge la Roma pentru sărbătorirea a 20 de ani de domnie, a doua decennalia. A fost chemat pe dealul Capitoliului pentru a participa la o ceremonie militară idolatră, însoţită de sacrificiile obişnuite. A refuzat. Vă daţi seama, refuzul Împăratului de a-şi îndeplini obligaţiile, aşa cum se cădea unui împărat păgân, idololatru, a căzut ca un trăsnet din senin. Trebuie să ştim, fac o paranteză, pentru ce anume a fost persecutat creştinismul, mai ales în primele trei veacuri – dar persecuţiile nu au

încetat niciodată, nici astăzi. Creştinismul a fost persecutat pentru că nu accepta altă dumnezeire.

Expresia de la Liturghie „Unul Sfânt, Unul Domn, Iisus Hristos", după cum consideră marii liturgişti, a intrat în cadrul Sfintei Liturghii încă din primul secol. „Unul Sfânt" era o declaraţie faţă de evrei: Unul este cel ce sfinţeşte, Dumnezeul Treimic. „Unul Domn", un rege, un Împărat, se adresează romanilor: Unul este Acela care este Împăratul nostru. Acest lucru îl repetă, în 160, şi Sfântul Polycarp, Episcopul Smyrnei. Ce-i spune Statius Quadratus, guvernatorul Smyrnei? „Jertfeşte Cezarului Titus", căci cezarul era dumnezeu pe pământ.

Spiritul Cezarului şi spiritul Romei era cinstit prin statui, prin jertfe, ca zeitate. Roma nu ar fi avut nici o împotrivire faţă de introducerea, de către creştini a încă unei zeităţi între celelalte – Horaţiu spunea, la vremea respectivă, că „există mai mulţi zei decât oameni" – Roma nu ar fi spus nu dacă, mai întâi, ar fi fost acceptată divinitatea Cezarului şi a Romei. Tocmai pentru asta erau prigoniţi creştinii. Ei erau o societate interzisă – o grupare care nu accepta „ceea ce cetatea", ca să-l citez pe Xenofon [scriind despre Socrate], „ceea ce cetatea considera dumnezei" şi care, după lege, erau considerate dumnezei. Conştiinţa idololatrilor trebuie să fi fost intrigată de faptul că Împăratul, care era cinstit ca zeu – şi Constantin fusese cinstit ca zeu până atunci – refuză să participe la cele legal rânduite cu privire la religia Romei. În urma celor trăite la Sinodul de la Niceea, Constantin nu putea să accepte toate acestea.

Conform lui Zósimos, acest lucru a provocat ura idolatrilor, care, pentru a se răzbuna şi a-l provoca, i-au profanat statuile, spărgându-le feţele; atunci când a auzit, Constantin, liniştit, şi-a pus mâna pe faţă, spunând: „din fericire, nu văd nici o rană pe faţa mea". Nu i-a condamnat pe idolatri, dar nici nu a avut o relaţie deosebită de prietenie faţă de ei. În epistolele lui, îi sfătuieşte pe locuitorii din zonele unde existau idolatri să se întoarcă spre credinţa creştină. Cum ar fi fost posibil să-l iubească păgânii?

Severitate a arătat doar faţă de eretici, de aceea odată exila pe Sfântul Atanasie, odată pe Arie. Un conducător, din orice vreme ar fi el, este interesat de ceea ce spune proverbul popular: „linişte, ordine şi siguranţă". Constantin voia să evite disensiunile şi conflictele inoportune. După mulţi istorici, Atanasie cel mare a fost trimis în Apus tocmai pentru a fi protejat, pentru că arienii îl ameninţau cu moartea. A fost exilat la Roma între 335 şi 336 şi la Trevira, actualul Trier, oraşul de baştină al lui Marx. Aici a fost trimis marele Atanasie, aducând cu el monahismul Sfântului Antonie şi al Sfântului Pahomie, monahismul chinovial. Constantin nu a nedreptăţit religia păgână. După Zósimos, Constantin a avut sub supraveghere construirea de temple păgâne.

Confratele meu de la Universitatea din Atena, doamna Polýmnia Athanasiádis are o lucrare importantă, în care spune că, imediat după Niceea, Constantin, ca şef al statului, a finanţat 4 lăcaşe de cult, două păgâne şi două creştine. Aşadar, a încercat să menţină un echilibru şi să asigure o egalitate şi o unitate între cetăţeni. De asemenea, a finanţat construirea bisericilor Sfintei Elena, Biserica cu o Sută de Coloane din Páros, bisericile care există şi azi în Ierusalim, în Bethleem, la Stavrovoúni, la schitul unde Sfânta Elena a lăsat o mare parte din lemnul Sfintei Cruci, şi aşa mai departe. [Mă iertaţi, văd într-un articol, nu-l voi citi în întregime, cum mulţi neo-păgâni ne învinuiesc, zicând „ce Sfânta Cruce, este o întreagă pădure”. Nu credeţi că tot ceea ce este numit Cinstitul Lemn provine direct din Crucea lui Hristos: avem acele aşa numite filacterii, fie atinse de sângele mucenicilor, fie atinse de Crucea lui Hristos. Altceva este ceea ce se găseşte la Mănăstirea Xiropotamu sau la Mănăstirea Stavrovoúni din Cipru, unde sunt bucăţi mari din Cruce. Nu sunt mai multe cruci din care se rup bucăţele, ci se produc filacterii prin atingere de Crucea lui Hristos.]

Şi tatăl lui Constantin a arătat îngăduinţă faţă de creştini, în sensul că nu a pus în aplicare decretele de persecuţie ale lui Diocleţian, şi aceeaşi politică a urmat-o şi Constantin.

Constantin a contribuit la biruinţa creştinismului. O uriaşă eroare – bine ar fi de-ar fi datorată ignoranţei – este consideraţia adesea repetată şi trâmbiţată, cum că Împăratul Constantin ar fi fost cel care ar fi proclamat creştinismul drept religie oficială – asta este blasfemie… Lucrul acesta s-a petrecut abia pe 28 februarie 380, în vremea lui Teodosie I, Împăratul de provenienţă hispanică şi iute la mânie, nu [a fost făcut] de către Constantin. Constantin a asigurat libertate pentru orice religie, iar creştinii au dobândit dreptul de a se închina liber la Dumnezeul lor. Nu, Creştinismul nu a dobândit statut de religie oficială a statului. Asta e o greşeală istorică uriaşă, şi o minciună, în acelaşi timp.

Constantin Paparigópoulos spune că „în ceea ce priveşte creştinismul, Constantin putea să aibă altă atitudine sau având atitudinea pe care a avut-o, putea să nu-l protejeze, ci să-l prigonească”. Aşadar, Paparigópoulos atribuie atitudinea lui Constantin faţă de creştinism ca fiind datorată unor intervenţii metafizice, suprafireşti asupra inimii lui. Şi un lucru important: nici un politician nu se bazează niciodată pe susţinerea minorităţii, ci întotdeauna pe a majorităţi, fie pentru a fi votat în alegeri, fie pentru a-şi împlini ţelurile. Iar, în vremea lui Constantin cel mare, până la Sinodul I Ecumenic, în care-şi arată interesul faţă de creştini, care era numărul creştinilor din Imperiu? Între 8 şi 10 la sută. Asta consideră într-o lucrare foarte importantă, The Mission and Expansion of Christianity în the First Three Centuries, Adolf von Harnack, un mare istoric european, german, liber de orice ideologie. Iar între 8 şi 10 la sută înseamnă că, la vremea respectivă, creştinii erau o minoritate.

De asemenea, Constantin, marele Constantin pentru mine, numai şi pentru asta este mare şi sfânt al Bisericii. Sfânt înseamnă că are harul lui Dumnezeu în el, asta înseamnă, nu infailibil. Are harul lui Dumnezeu, viu şi simţit. Marele Constantin a renunţat o dată de bună voie la calitatea de împărat, acceptând instituţia democratică a sinodului, sistemul sinodal. În anul 311 şi apoi, şi în 313-314, au izbucnit nişte dispute serioase, schisma donatiştilor. Creştinii se certau între ei -adepţii lui Donatus şi cei ai episcopului legal – asupra proprietăţii bisericilor, titlurilor de proprietate şi asupra terenurilor. Marele Constantin, care trebuia să judece chestiunea, , şi-a dat demisia din funcţia de Mare Judecător, spunându-i lui Miltiádis, un elen, episcop al Romei, al Vechii Rome: „aveţi adunare, decideţi în adunarea sinodală”. Aşa s-a ajuns la Sinodul I Ecumenic. Izvoarele ne spun, studiate critic de domnul Feidás şi de către alţi cercetători, că preşedinte fusese Eustáthios al Antiohiei.

Unul este preşedintele care conduce plenul şi altul este cel care convoacă Sinodul. Doar Împăratul avea dreptul de a da permisiune episcopilor din lungul şi latul Imperiului de a călători înspre capitală, iar de acolo, la Niceea Bithyníei. Acest lucru a fost valabil şi în vremea lui Iustinian, şi în Vechea Romă, şi sub ocupaţia germană [a Greciei]. Putea cineva să circule fără permisiunea administraţiei germane, sau în Uniunea Sovietică ar fi putut cineva să spună „mă duc până la Roma, la cumpărături”, fără să aibă permisiunea autorităţilor ? Pentru că se temeau de revolte. Acest lucru era cu atât mai mult valabil în imensul imperiu roman.

Constantin, însă, şi împăraţii de după el, au dat permisiunea convocării sinodului. S-a adresat părinţilor din Sinod într-o greacă fluentă, căci stăpânea limba greacă, iar apoi s-a retras, lucrările Sinodului desfăşurându-se în prezenţa părinţilor, printre care Sfântul Nicolae, Sfântul Spiridon, Alexandru al Tesalonicului, Alexandru al Alexandriei, marele Atanasie, pe atunci doar diacon – înţelegeţi despre ce personalităţi vorbim. Constantin nu a fost preşedintele celui dintâi Sinod Ecumenic. La fel avea să se întâmple şi mai apoi în istoria Bisericii. Veţi zice, convorbiri, influenţări din culise puteau să aibă loc. Dar atunci când la Sinoadele Ecumenice au participat sfinţi, gata să se jertfească pentru credinţa în Dumnezeu, nici o influenţă nu este cu putinţă. Asta este o problemă a prezentului: poate fi convocat un Sinod Ecumenic? Dacă nu avem [oameni] îndumnezeiţi, nu putem avea Sinod Ecumenic. Sau, dacă nu avem episcopi care să lupte pentru credinţa lui Hristos şi să urmeze sfinţilor îndumnezeiţi, pentru că altfel orice Sinod care ar avea loc în viitor, sub numele de Panortodox şi Ecumenic, dacă se va împotrivi cuvântului şi faptelor celor îndumnezeiţi, adică ale sfinţilor, se va dovedi – iar eu nădăjduiesc să nu se întâmple asta - sinod mincinos, sinod tâlhăresc. Din elinolatru, marele Constantin s-a făcut cu adevărat credincios Soarelui Dreptăţii, lui Iisus Hristos, s-a făcut apărător al cauzei religiei creştine, aşa cum a dovedit-o în 313, prin

Decretul de la Milan, fără însă, să proclame creştinismul drept religie oficială şi unică a statului.

Decretul de la Mediolanum

Decretul de la Mediolanum este inclus de Lactanţiu într-o lucrare a sa, precum şi de Eusebiu în Istoria sa. Ce conţine acest decret? Proclamă libertatea religioasă, în general, pentru orice religie. Decretul abrogă legile date împotriva creştinilor şi le retrocedează acestora lăcaşele de cult ce fuseseră confiscate şi date idolatrilor.
Acolo unde acest din urmă lucru nu era posibil, creştinii primeau despăgubiri pentru lăcaşele confiscate.

Am vorbit înainte despre Sinodul I Ecumenic, dar Constantin a ridicat elenismul la ca factor de putere politică şi culturală. […] Existau două limbi, greaca şi latina. Constantin a vorbit în greacă la Sinodul Ecumenic şi la cel de la Antiohia din 324. Faptul că a acceptat instituţia sinodală este o smerire a sa înaintea ei. Aici [în Antiohia], îşi desăvârşeşte smerirea sa de bună voie şi acceptarea instituţiei sinodale, atunci când rosteşte acea sintagmă celebră: „Voi sunteţi episcopi ale celor dinăuntru, ale celor spirituale, ale sacra internă ale Bisericii. Eu, Împăratul, sunt rânduit de Dumnezeu episcop ale celor din afară (των εκτός αν είη)”. Cei care sunteţi filologi ştiţi ce înseamnă formula „αν είη”: „aş putea să fiu episcop [επίσκοπος, în greaca veche, înseamnă supraveghetor, inspector, n. tr.], din moment ce îmi recunoaşteţi acest drept, supraveghind cele din afara Bisericii, cele din afara Sfântului Altar”. Putem trage concluziile despre sacra internă ale Bisericii, observând abuzurile de după, şi nu numai în Grecia. Problema actuală a relaţiilor dintre Biserică şi stat ne face să reevaluăm atitudinea marelui Constantin, dar şi a altor împăraţi ai Romei celei Noi.

Împlinirile lui Constantin cel mare

Constantin a modificat cursul istoriei prin reformele religioase şi civile efectuate. Una dintre ele a fost eliberarea, posibilitatea sclavilor de a deveni oameni liberi. El nu a abolit sclavia, nu era cu putinţă să fie abolită, ci, la fel ca Apostolul Pavel în scrisoarea către Filimon, a schimbat conţinutul sclaviei. Sclavul putea deveni frate, adică angajat – la fel ca noi, funcţionarii publici, care spunem „domule preşedinte, nu suntem sclavii nimănui" şi când vrem noi, trântim uşa şi plecăm – la fel şi sclavul era recunoscut ca om, ca persoană umană, nu mai era pe deplin sclav, ci împreună-muncitor cu foştii săi stăpâni.

Constantin este primul Împărat Romeu, adică primul Împărat ortodox din istorie: el este cel care construieşte Noua Romă, noua capitală. În 326 începe căutarea unui oraş – nu era mulţumit de mediul latinofon al Apusului şi înţelesese că destinul imperiului se mutase cu totul în Răsărit. Acolo a început marele joc ecumenic ce avea să ţină mai mult de o mie şi-o sută de ani, şi care încă mai ţine. Elenismul îşi menţine universalitatea doar legat spiritual de Noua Romă, de Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului.
Constantin a ales mai întâi Troia, acolo a vrut să-şi stabilească capitala, atât de anti-elen era. Asta o spune istoricul Sozomen. În cele din urmă a înţeles însemnătatea zonei din preajma vechiului Byzántios, care pe atunci era în ruine, căci controla trecerea spre Marea Neagră, adică strâmtoarea Bosforului. Paparigópoulos, Gibbon şi mulţi alţi istorici au măsurat distanţa de la Constantinopol până în Thule, în Islanda, adică, şi de la Constantinopol până în China, şi sunt tot cam atâţia kilometri. Constantin a sesizat că ar fi urmat ca Constantinopolul să fie situat în centru lumii [cunoscute atunci]. Iar când a trasat planul oraşului, ceilalţi demnitari l-au întrebat: „unde ne duci ? Ai pus foarte departe marginile oraşului". Iar mai apoi Teodosie a trasat a doua oară oraşul, şi Iustinian l-a extins a treia oară. Zicea Constantin: „nu mă pot opri, acela mă mână tot înainte". E vorba, aşadar, de intervenţie suprafirească, vreun înger îl conducea pe marele Constantin. Dacă asta este adevăr sau minciună, nu e problema noastră. Uimitoare sunt viziunea şi perspicacitatea acestui politician de a recunoaşte rolul pe care avea să-l joace Constantinopolul, Noua Romă, în regiune.

El, care nu pierduse nici un război, devenise Împărat. Nu a fost biruit vreodată, nici din interior, nici din exterior. A abolit grupul senatorilor, care ajunseseră să fie consideraţi şefii împăraţilor, a abolit pedeapsa la moarte pe cruce, a reînnoit dreptul familiei, a condamnat adulterul, după cum am văzut, prin anumite legi a îmbunătăţit statutul mamei, a protejat familia şi copiii de abuzul parental, pe fete de măritişul cu forţa. A regularizat chestiunile cu privire la divorţ, moştenire, dotă etc. Întreaga sa politică îl arată acţionând ca un creştin. A dat legi împotriva celor care pricinuiau moartea sclavilor şi a limitat violenta şi pedepsele corporale. Şi ceva cu totul semnificativ pentru secolul al IV-lea, a interzis stigmatizarea feţelor sclavilor. Exista obiceiul ca feţele sclavilor să fie

însemnate cu fierul roşu. Constantin spunea că faţa este aceea care ne aseamănă cu Dumnezeu, este după chipul lui Dumnezeu, care ne-a creat astfel. Cum este cu putinţă, aşadar, să fie desfigurată astfel ? […]

Relaţia lui Constantin cu creştinismul

Multe lucruri s-au scris pe acest subiect, sute, dacă nu mii de cărţi şi articole. Se vorbeşte despre oportunism, dar deja eu v-am vorbit despre creştinism ca minoritate.

Profesorul nostru, fericitul Andréas Fytrákis şi-a alcătuit, în 1945, lucrarea de diplomă sub titlul „Credinţa lui Constantin cel mare în ultimii săi ani de viaţă”. Studiind toate sursele mai vechi sau mai noi, acesta subliniază cinstirea pe care marele Constantin o acorda martirilor. El acceptă pe deplin teologia Bisericii şi a poporului simplu în ce priveşte martiriul şi pe martiri: se ruga în genunchi mucenicilor, a construit un loc de cinstire a mucenicilor (martýrion), în care să

fie depuse moaştele - avea dorinţa de a strânge într-un singur loc moaştele Apostolilor, iar acest lucru îl va reuşi parţial fiul său Constanţiu, care a strâns osemintele a 6 Apostoli – şi voia să fie îngropat între martiri. Un alt lucru important este dorinţa sa de a fi botezat în râul Iordan, căci aflase că Iordanul are apele sfinţite datorită faptului că acolo fusese botezat Iisus Hristos. Să luăm aminte: chiar dacă s-a botezat la sfârşitul vieţii sale, despre care Constantin nu ştia când va veni – aşa cum nimeni nu ştie, eu nu ştiu dacă voi ieşi afară pe uşă sănătos şi în picioare, sau voi merge să fiu privegheat în Atena. Nimeni nu-şi ştie momentul sfârşitului vieţii.

Constantin a urmat practicii creştine din vremea lui, a fost copilul acelei vremi. Sunt întrebat adesea, stimaţi părinţi şi teologi, sunt întrebat adesea la scoală unde anume se împărtăşeau când erau în Atena, Vasile şi Grigorie Teologul? Nicăieri nu se împărtăşeau: mergeau la biserica Sfinţilor Isídori, cum o ştim noi astăzi, de pe Lykavittós, dar nu s-au botezat decât pe la vreo 30 de ani. Dacă duhovnicii nu simţeau că ei înaintau în curăţia inimii, nu-i botezau, asta era obişnuinţa comună.

Cine era duhovnicul lui Constantin? Nu era Eusebiu al Nicomidiei? Ei erau prieteni, se cunoşteau de pe vremea când erau păgâni. Din acest motiv a cerut botezul în ultimul moment de la episcopul Nicomidiei. I se impută că a primit botezul ca un păgân… Dar lăsaţi-L pe Dumnezeu să facă ceea ce voieşte. […] Constantin cel mare mai avea un sfătuitor duhovnicesc, pe Ossius din Cordoba Spaniei, o mare personalitate ascetică a vremii.

Biserica nu-l cinsteşte pentru faptele enumerate cel mai adesea, pentru binefaceri şi celelalte. Pentru a putea înţelege de ce îl cinstim ca ortodox, deschideţi mineiul la ziua de 21 mai, ca să vedeţi slujbele, troparele care fac referire la Sfântul Constantin şi la Sfânta Elena. Cel dintâi cuvânt: «precum Pavel primit-ai chemare din ceruri».

Atunci când Apostolul Petru a plecat la Corneliu, ce-i zisese Hristos: «cele ce Dumnezeu a curăţit, tu să nu le numeşti spurcate» (Fapte, 10, 15). Iar când a ajuns la Corneliu, a aflat că avusese vederi dumnezeieşti. Aşadar, Dumnezeu Însuşi le pregătise dinainte! Petru a dat înapoi şi a făcut ceea ce trebuia să facă , să-l boteze pe Corneliu, deşi ar fi trebuit să mai treacă destulă vreme până să fie botezat. La fel şi în cazul lui Constantin cel mare, «a primit chemare cerească», precum Apostolul Pavel. Acest lucru este extrem de important.

Desigur, mă veţi întreba, dar suntem absolut siguri de asta? Pare mai degrabă să ţină de folclor, deşi există surse care dau mărturie despre viziunea şi despre viaţa în Dumnezeu pe care a trăit-o marele Constantin. Pe mine mă interesează, stimaţi părinţi, criteriile aghiologhice ale Bisericii, pe ce anume ne bazăm: nu că

a ajutat, că a dat, că a ctitorit clopotniţe şi biserici şi altele. Ştiţi, ortodoxia, în antiteză cu papismul, o spun asta celor care nu ştiu, nu proclamă sfânt pe nimeni. Proclamarea [αγιοποίηση] asta, vă rog să uitaţi acest cuvânt, este o blasfemie. Nu există proclamare în ortodoxie, la Sfinţii Părinţi. În Biserica Ortodoxă există numai recunoaşterea sfinţeniei: Dumnezeu, prin intervenţii extraordinare, prin moaşte care izvorăsc mir, care fac minuni, prin moaşte şi prin alte semne dumnezeieşti ne dovedeşte intervenţia Sa în cazuri concrete. Astfel, cinstim pe sfântul păstrat şi recunoscut de Dumnezeu.

În al doilea rând, la Constantinopol, cei originari de acolo spuneau şi cântau despre mormântul lui Constantin cel mare, că izvorăşte vindecări. Dacă mergeţi în Kérkyra, îmi iertaţi menţiunea aceasta, şi le spuneţi că mormântul lui Metallinós izvorăşte vindecări, vă vor lua în râs. Dar nu pentru că nu am murit încă, ci pentru că nu sunt vrednic ca mormântul meu să izvorască vindecări. De Constantin însă, localnicii cel puţin nu râd atunci când vine vorba de aşa ceva. Istoricul Sozómen scrie despre Sfântul Constantin că «minunile lui sunt asemenea celor ale Sfântului Spiridon».

În al treilea rând, Constantin «a ţinut credinţa de la Niceea». Îngăduind Sinodului să fie convocat şi să hotărască lucruri, cu harul lui Dumnezeu, el s-a arătat ca unul care a întărit cu adevărat credinţa Părinţilor Ortodocşi ai Bisericii. Despre Sfântul Spiridon se spune că a influenţat Crezul prin minunea săvârşită cu cărămida. Constantin şi-a păstrat credinţa ortodoxă pentru că a fost inspirat să se abţină să fie domn al lumii şi să accepte instituţia sinodală.

În încheiere, o ultimă consideraţie a lui Constantin Paparigópoulos – am făcut un studiu despre Paparigópoulos şi de asta fac referire adesea la el: «chiar dacă ar fi făcut Constantin vreo nelegiuire, ea nu se datorează sălbăticiei sufletului, ci pentru că s-a născut şi a trăit într-o vreme cu nişte obişnuinţe şi tradiţii sinistre, vechi de veacuri. Antemergătorii şi contemporanii lui nu respectau nici o lege omenească ori dumnezeiască. Este lucru vrednic de uimire că, biruind aceste ispite atât de mari, a reuşit să înţeleagă şi să mărturisească principiile Evangheliei». Asta zice Constantin Paparigópoulos.

Vă mulţumesc.

Prof. dr. Marin Sebastian - Sfânta împărătească Elena

Sfânta împărătească Elena - Nobilissima femina

Biserica Ortodoxă a recunoscut dintotdeauna beneficiile venite asupra creştinismului în timpul împărăţiei lui Constantin cel mare şi a alcătuit un cult special de cinstire a acestuia împreună cu cea care l-a îndrumat şi i-a fost mereu aproape, Sfânta împărătească Elena, mama sa. Din păcate, sinaxarele româneşti notează pentru ziua de 21 mai foarte puţine date despre Sfânta Elena, cea mai mare atenţie acordându-i-se fiului acesteia.

La polul opus, occidentul creştin refuză să-i recunoască împăratului Constantin statutul de sfânt pe motiv că a amânat botezul până aproape de ziua morţii şi a avut o viaţă personală controversată, astfel încât ziua de 21 mai este dedicată în totalitate cinstirii Sfintei Elena, venerată pentru viaţa creştină autentică dusă din tinereţe şi până în ceasul morţii. Unii teologi catolici contemporani, amintind de practica Bisericii Ortodoxe de a cinsti împreună pe marele împărat şi pe prea credincioasa sa maică, tind să dea dreptate cultului ortodox, cu menţiunea că, în cazul lui Constantin, se cuvine să amintim acţiunile sale măreţe, însă nu neapărat să-l considerăm sfânt.

Socotim de-a dreptul eronată această practică occidentală şi cu totul străină tradiţiei ortodoxe, care a socotit din cele mai vechi timpuri că binefacerile primite de Biserica lui Hristos în vremea lui Constantin se datorează purtării de grijă a lui Dumnezeu, Care a lucrat atât prin faptele providenţiale ale

împăratului Constantin, cât şi prin influenţa benefică a mamei sale. Nu se ştie de ce Vieţile Sfinţilor şi Sinaxarele ortodoxe nu oferă un tablou complet al Sfintei Elena şi se limitează doar la câteva fapte pentru care a rămas în istorie. Probabil, cărţile noastre de cult au preluat metoda didactică a lui Eusebiu de Cezareea, biograful Sfântului Constantin, care a realizat cronicile având în centrul atenţiei persoana împăratului. Nu este exclus ca actuala structură a sinaxarului din ziua de 21 mai să fie o reacţie la practica romano-catolică de a o cinsti doar pe Sfânta Elena.

Pentru a suplini lipsa de date din scrierile aghiografice româneşti referitoare la viaţa Sfintei împărătese, vom încerca în rândurile următoare să aducem înaintea cititorilor un portret detaliat al Sfintei Elena, aşa cum reiese din datele istoricilor vremii, păstrând vie tradiţia ortodoxă care cere ca în cazul familiei acestor doi Sfinţi împăraţi, faptele mamei să fie analizate prin raportare directă la cele ale fiului ei.

Flavia Iulia Helena, cunoscută sub numele de Helena Augusta sau Sfânta Elena (cea. 248 - cea. 329) s-a născut, după datele furnizate de Procopie, în oraşul Drepanon (azi Karamiirsel) în Bythinia (în nord-vestul Asiei Mici), căruia mai târziu Constantin i-a schimbat numele în Helenopolis, în onoarea mamei sale.

Elena este un nume foarte vechi şi răspândit, mai ales, în lumea greacă. Se pare că a fost numele unei divinităţi a luminii şi se aseamănă cu cuvintele greceşti helane = făclie, torţa, şi hele = strălucirea soarelui (a se compară cu helioterapia = tratament cu raze solare); poate avea şi formele: Ileana, Leana, Lina, Alen, Alina, Lenuş, Ela, Lili, Elen, Ilona şi altele asemănătoare.

Majoritatea datelor istorice converg spre ipoteza că Elena a avut un statut social umil. Sfântul Ambrozie din Milano afirma că ea era o stabularia, o servitoare într-un han sau tavernă.

O legendă ulterioară, foarte puţin credibilă, menţionată de Geoffrey de Monmouth, pretinde că era fiica regelui britan Coel, care a căsătorit-o cu Constanţiu Chlor pentru a evita escaladarea războaielor dintre britani şi Roma. Monmouth declară apoi că ea a fost prezentată ca o regină deoarece nu avea fraţi care să moştenească tronul Britaniei.

Tânăra Elena a avut din copilărie un mod de vieţuire creştinesc: "Din pruncie s-a distins prin frumuseţe deosebită şi inteligenţă. Creştea în virtuţile creştine mai mult decât ceilalţi copii din vremea ei."

Pentru calităţile ei, pe când avea în jur de 20 de ani, a fost luată în căsătorie de către tribunul Constanţiu Chlor, trecând peste cutuma de a-şi lua soţie dintre fetele sărace. La un an după nuntă, în 272, se naşte Constantin, viitorul împărat.

Când Constanţiu Chlor ajunge Augustus împreună cu Galeriu, este silit să o repudieze pe Elena, pentru a se căsători cu fiica vitregă a lui Maximian, Teodora, femeie cu un statut social pe măsura lui.

Părăsită de Constanţiu, Elena nu şi-a pierdut pacea sufletească şi a continuat să trăiască departe de lume, în tristeţe şi singurătate. Probabil, în această perioadă cunoaşte şi îndrăgeşte credinţa creştină. Principala sa preocupare a fost educaţia fiului său, căruia s-a străduit să-i sădească în inimă dragostea şi gustul pentru virtute, pregătindu-l pentru a fi un merituos succesor al tatălui său. Se ruga nopţi întregi ca fiul sau să nu fie corupt de slava deşartă şi de mândrie, ştia că "cea mai importantă calitate a unui viitor împărat este ca, înainte de a-i comanda pe alţii, să fie stăpân asupra propriilor patimi." (La vie de Sainte Helene, mere du Grand Constantin, pp. 10-11.)

Constantin conduce armatele romane în Britania şi când tatăl său moare, în 306, legiunile britanice îl aclamă pe tânărul comandant Augustus. Îndată o cheamă lângă el pe mama sa, Elena, căreia îi dă titlul de Nobilissima Femina - "Doamna prea nobilă".

După ce Constantin va deveni totius orbis imperator - împărat al întregului pământ - Elena va primi cea mai înaltă onoare la care putea aspira o femeie, titlul de Augusta.

Constantin i-a istorisit sub jurământ episcopului Eusebiu al Nicomediei că, în preajma bătăliei decisive, care avea să-l ridice pe culmea puterii, a văzut pe cer, ziua în amiaza mare, o cruce strălucitoare având deasupra inscripţia în hoc signo vinces, care se traduce în acest semn vei învinge. Noaptea, în vis, i s-a părut că-l vede pe Hristos purtând în mână o cruce şi care i-a spus să imprime acest semn pe steagurile sale. El se trezeşte, împlineşte porunca şi porneşte la luptă. Cu toate că nu avea decât 20.000 de ostaşi, împotriva celor 150.000 ai adversarului Maxenţiu, victoria este de partea lui. Din acest moment, Constantin hotărăşte o schimbare fundamentală în viaţa politică şi socială.

Prin Decretul de la Milano, în 313, dă libertate deplină Bisericii creştine, interzice serbările şi ceremoniile cu manifestări imorale sau sângeroase, generalizează ţinerea zilei de odihnă duminica, oferă edificiile imperiale din Roma pentru locuinţa episcopului şi pentru transformarea lor în lăcaşuri de închinăciune, contribuie la construirea de biserici, construieşte pe malul Bosforului un oraş nou, unde bisericile şi monumentele creştine să fie locurile

cele mai însemnate, dă legi care apărau demnitatea şi trăinicia căsătoriei, etc. Tot Constantin intervine şi îi ajută pe episcopi să se adune în primul Sinod Ecumenic, la Niceea, în 325.

Tradiţia ortodoxă a văzut dintotdeauna în aceste fapte măreţe amprenta influenţei Sfintei Elena asupra fiului său, pentru că împărăteasa îmbrăţişase din tinereţe învăţătura creştină.

Istoricul bisericesc Eusebiu din Cezareea susţine altă variantă. După el, credinţa Sfintei Elena ar fi rodit în sufletul ei datorită strădaniei fiului său, întrucât, "mai înainte ea nu fusese credincioasă." (Viaţa lui Constantin cel mare, p. 144) Cuvioşia Sfintei împărătese s-ar datora respectului şi preţuirii cu care a cinstit-o credinciosul ei fiu, care a descoperit credinţa prin intervenţie divină şi a transmis-o mai departe şi mamei sale.

Sfânta Elena se bucura de toate onorurile împărăteşti, în toate provinciile era aclamată ca împărătească augusta, avea drepturi depline asupra vistieriei împărăteşti, iar împăratul a poruncit ca pe unele monede să fie gravat chipul celeia ce i-a dat viaţa. Această atitudine favorabilă faţă de mama sa ar fi determinat-o pe aceasta, după părerea lui Eusebiu, să respecte şi ea Evanghelia lui Hristos.

O altă variantă reiese din cărţile de cult. Astfel, sinaxarul zilei de 21 mai lasă să se înţeleagă că aplecarea împăratului spre credinţă creştină este o moştenire de la tatăl său, Constanţiu Chlor, care, deşi a împărăţit împreună cu marii prigonitori Diocleţian şi Maximian, s-a arătat plin de blândeţe faţă de creştini, întrebuinţându-i pe cei ce luptau pentru credinţa în Hristos ca sfetnici şi slujbaşi la curtea împărătească. "Constanţiu - spune sinaxarul - învăţând buna cinstire pe Constantin, fiul său cel iubit, l-a lăsat diadoh al împărăţiei sale în ostroavele Britaniei." (Mineiul lunii mai, p. 177.)

Deşi închinător la idoli, Constanţiu nu dădea prea multă importanţă slujbei idoleşti, ci îşi punea nădejdea în Dumnezeu Cel Preaînalt. În această concepţie şi-ar fi crescut şi fiul: "El învăţa pe fiul său, Constantin, să caute şi să ceară ajutor de la cea de sus purtare de grijă, iar nu de la idoli." (Vieţile Sfinţilor, p. 216.)

Analizând datele de mai sus ajungem la concluzia că ortodoxia credinţei lui Constantin ar fi rodul unei educaţii alese predate de tatăl său, iar după descoperirile divine primite de fiu, acesta ar fi contribuit şi la creştinarea mamei, ceea ce este cu totul străin învăţăturii transmise în Biserica Ortodoxă de-a lungul timpului, care o consideră pe împărăteasa Elena izvorul desăvârşirii spirituale a fiului ei. Este posibil ca istoricii care au transmis aceste date să fie

influenţaţi de obiceiul specific perioadei vechi de a scoate în evidenţă faptele oamenilor doar pe linie paternă.

Rezolvarea dilemei vine din scrierile aghiografilor greci, care sunt de părere că "atitudinea indulgentă a lui Constanţiu Chior faţă de creştini se datorează influenţei pe care a avut-o în viaţa lui prima soţie." Luând în calcul şi această ultimă informaţie, vedem că Sfânta Elena este cea care a promovat vieţuirea în spirit creştin atât în faţa soţului, dar mai ales înaintea fiului lor. Indiferent dacă s-a botezat la 60 de ani cum zic unele izvoare sau s-a botezat de tânără, împărăteasa Elena a fost sursa principală a introducerii şi dezvoltării Ortodoxiei în cadrul familiei sale împărăteşti.

În timp ce Constantin dădea noi speranţe de viaţă creştinilor în plan legislativ, Elena se ocupa de organizarea operelor de binefacere şi de împodobire a lăcaşurilor sfinte: "Elena nu dădea uitării nici dovezile de credinţă în Dumnezeu: în biserica lui Dumnezeu putea fi văzută oricând, casele de rugăciune le înzestra cu daruri minunate şi nu dădea uitării nici măcar lăcaşurile aflate în cele mai neînsemnate cetăţi. Merită cu adevărat să vezi cum umbla femeia aceasta extraordinară, înveşmântată simplu şi modest, în mijlocul poporului înghesuit în jurul ei, vă-dindu-şi evlavia faţă de Dumnezeu prin tot soiul de fapte bineplăcute Lui." (Viaţa lui Constantin cel mare, p. 143.)

Sfânta împărătească merge în Palestina, unde iniţiază săpături pentru descoperirea lemnului Sfintei Cruci şi a mormântului Domnului. Încurajată de buna reuşită, continuă această căutare şi la Bethleem, unde identifică locul naşterii lui Iisus şi pe Muntele Măslinilor, locul unde s-a înălţat la cer. Peste tot sunt îndepărtate construcţiile păgâne, ridicate în cinstea idolilor şi înălţate bazilici rămase celebre. Împodobirea Ţării Sfinte cu locaşuri de cult s-a dorit să fie semn de mulţumire adusă lui Dumnezeu "pentru binefacerile revărsate asupra marelui împărat Constantin, precum şi asupra fiilor lui, prea cucernicii cezari, nepoţii ei." (Ibidem, p. 142.)

Mama lui Constantin a participat la toate acţiunile de binefacere în folosul creştinilor persecutaţi, mutilaţi, lipsiţi de posibilităţi, înlăturaţi din serviciul public. Se spune că mama lui Constantin era bolta Imperiului. Este prima femeie din lume care şi-a eliberat toţi sclavii şi a desfiinţat de la curte suita de doamne şi domniţe, care huzureau în lux, intrigi şi lucruri nefolositoare, încât un slujbaş al templelor păgâne a numit-o "molima ucigaşă a idolilor şi a zeilor". De aici, ura păgânilor împotriva celor doi.

Virtutea prin care se distingea Sfânta Elena era milostenia. "Virtutea milosteniei, spun aghiografii greci, caracteriza viaţa de zi cu zi a sfintei şi era

aşa de des pusă în valoare, la fel cum trupul se foloseşte de respiraţie pentru a trăi."

Istoricul Eusebiu adaugă: "Străbătând întregul Răsărit înconjurată de strălucirea ce i-o aducea autoritatea împărătească, Elena împărţea în jur daruri din belşug, atât poporului de prin oraşe, cât şi oricărui ins care venea la ea să-i ceară şi tot din belşug împărţea ea cu darnicu-i braţ şi unităţilor armate. Dar cel mai mult îşi arăta dărnicia înaintea săracilor celor goi şi neajutoraţi: faţă de unii cu daruri în bani, iar faţă de alţii, împărţindu-le cu prisosinţă veşminte ca să-şi acopere trupul. Pe câte unii i-a scăpat din închisoare sau de pătimirile lor din mine, a slobozit de prigoana pe mulţi asupriţi, în sfârşit, câte unora le-a trimis vorbă să se întoarcă din surghiun." (Viaţa lui Constantin cel mare, p. 143)

Stătura ei impresionantă, popularitatea de care se bucura, modestia care o caracteriza o făceau un apostol încoronat al împărăţiei lui Hristos. În tinereţe se avântă în bătălii alături de soţul ei, fie în Asia, fie în părţile Dunării. De aceea i s-a oferit dreptul de a purta "virtutea militară". Era în mijlocul maselor necăjite, înţelegea durerea de mamă, simţea glasul pruncilor şi oftatul orfanilor şi neputincioşilor. Cunoştea regulile de instrucţie militară, se orienta după mersul stelelor fiind comandant destoinic al corăbiilor de pe mare. Sufletul ei era larg şi deschis oricui care, cu sinceritate, îi spunea pasul şi necazul. Dar ceea ce o frământa îndeosebi era pacea în Imperiu şi libertatea religioasă.

Ajunsă la vârsta de 80 de ani şi simţindu-şi sfârşitul aproape, Sfânta Elena şi-a luat rămas bun de la cei apropiaţi şi a împărţit averea ei răspândită pe toată suprafaţa pământului împăratului Constantin, unicului său fiu, şi nepoţilor. Iar după ce a lăsat toate lucrurile în ordine, "şi-a dat duhul de faţă cu minunatul ei fiu care o veghea şi-i purta de grijă şi-i ţinea mâinile între ale sale." (Jbidem, loc. cât.)

Eusebiu de Cezareea consideră că sfârşitul creştinesc al Sfintei împărătese a fost răsplata binemeritată a credinţei sale şi a faptelor bune izvorâte din dreapta credinţă. Din această cauză ceasul morţii o găseşte pe Sfânta Elena împăcată cu sine însăşi şi cu cei din jur, pregătită să lase în urmă viaţa pământească spre a o capăta pe cea cerească. Izvoarele istorice mărturisesc o transfigurare minunată petrecută în viaţa împărătesei în ceasul morţii echivalentă cu o îngerească bucurie, fiindcă, "în timp ce se pregătea să fie primită de Mântuitorul ei în sufletul său, ea ajunsese de pe acum să se împărtăşească de nepieritoarea stare a îngerilor."

Trupul împărătesei a fost adus sub escortă armată din Nicomidia la Constantinopol şi a fost depus în biserica Sfinţii apostoli din Constantinopol, ctitoria

Sfinţilor împăraţi, apoi a fost adus la Roma. Tronul ei şi o parte din sicriu se află în mare cinste în Muzeul Vaticanului.

După trei secole de suferinţe şi sacrificii, lumea creştină trăieşte o primăvară a vieţii spirituale şi materiale, pentru care aduce mulţumire lui Dumnezeu şi laudă Sfintei Elena Augusta şi fiului ei, Constantin, pe care îi numeşte "cei întocmai ca apostolii".

Un rol important în această răsturnare de situaţie a istoriei Creştinismului îl deţine, fără îndoială, Sfânta împărătească Elena. Pentru faptele credinţei sale, Sfântul Grigorie cel mare a considerat-o pe augusta Elena "instrumentul de care s-a folosit Dumnezeu pentru a face să strălucească în inimile romanilor luminile credinţei." (Sainte Helene, Imperatrice et egale aux apotres)

Bibliografie:

1. Eusebiu de Cezareea, Scrieri, partea a doua, Viaţa lui Constantin cel mare, studiu introductiv de Prof. Dr. Emilian Popescu, traducere şi note de Radu Alexandrescu, în colecţia Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, voi. 14, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 1991.
2. I aghia Eleni, i isapostolos (21 Maiou), http://www. pigizois.net/kiprioi_agioi/eleni_i_isapostolos.htm
3. La vie de Sainte Helene, mere du Grand Constantin, imprime a Chaalons, 1761.
4. Mineiul lunii mai, ediţia a IlI-a, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1928.
5. Sainte Helene, Imperatrice et egale aux apotres, la-france-orthodoxe.net.
6. Vieţile Sfinţilor, vol, IX, Editura Episcopiei Romanului, 1998.

Sursa: Bărăganul Ortodox

Critica Părintelui Mihail Pomazansky la “Teologia liturgică ” a Pr. Alexander Schmemann, bogată în teze de vădită influenta protestantă

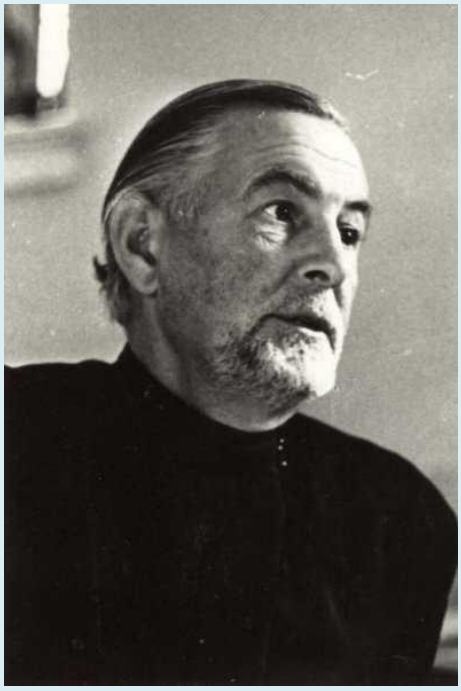

Vă prezentăm, ca introducere pentru articolul pr. Mihail Pomazanski (1888 - 1998) o caracterizare făcută de cuviosul Serafim Rose (de la Platina) făcută acestui mare, dar smerit părinte-teolog rus din America, precum şi reluarea unui pasaj extrem de relevant extras dintr-un capitol (“Teologia academică modernă”) al “Vieţii Părintelui Serafim Rose“:

„În scrierile părintelui Mihail Pomazanski se poate vedea însuşirea autentică a teologiei ortodoxe, care este atât de adesea nesocotită în vremea noastră rece şi raţionalistă. Teologia nu este în primul rând o chestiune de argumente, critici, dovezi şi combateri; ci este întâi de toate cuvântul oamenilor despre Dumnezeu, în conglăsuire cu învăţătura dumnezeiească revelată a dreptei credinţe. De aceea, primul scop şi cea dintâi aplecare a teologiei este ca totdeauna să insufle, să încălzească inima, să ridice pe tot omul mai presus de preocupările mărunte ale pământului, pentru a întrezări dumnezeiescul început şi sfârşit al tututor lucrurilor, şi astfel să-i dea acestuia energia şi încurajarea de a se nevoi către Dumnezeu şi înspre patria cerească.

Teologia părintelui Mihail este în acest ton cald şi insuflător. El nu este singurul care scrie astăzi teologie ortodoxă cu această intenţie, dar este unul dintre cei puţini ai vechii generaţii care se stinge, putând sluji ca punte de legătură între noi şi adevărata teologie a Sfinţilor Părinţi. «Teologia Dogmatică Ortodoxă» este cartea sa de căpătâi“.

***

Părintele Serafim Rose despre "reformismul" liturgic al Pr. Al. Schmemann şi Teologia academică influenţat de moda apuseană şi de duhul lumesc

[…] Pentru Pr. Serafim un exemplu al acestui fenomen era cartea părintelui Alexander Schmemann, Introducere în teologia liturgică (1961) care cuprinde o critică academică a întregii substanţe a slujirii ortodoxe. Argumentele cărţii se păreau Părintelui Serafim mai curând protestante decât ortodoxe. Abordarea subiectului de către Pr. Alexander încerca într-adevăr să urmeze liniile sus-pomenitei „mişcări liturgice" din protestantism şi romano-catolicism. Gândirea fusese influenţată considerabil de către savantul liturghist anglican Dom Gregory Dix [Cartea lui Dix, The Shape of the Liturgy (1945) avea în acea vreme un impact enorm asupra denonimaţiunilor protestante], dar încă şi mai mult fusese influenţată de către gânditorii romano-catolici francezi ai mişcării.

[Pr. Jean Meyendorff scrie: "Este limpede că concepţia teologică a Părintelui Alexander s-a conturat în anii petrecuţi la Paris. Da, deşi influenţa unora dintre profesorii săi [ortodocşi ruşi] a fost decsivă, el a trăit întotdeauna într-o lume spirituală mai largă. Anii patruzeci şi cincizeci au constituit o extraordinară renaştere teologică în romano-catolicismul francez, anii <<reîntoarcerii la izvoare>> şi ai <<mişcării liturgice>>. Tocmai din acest mediu a învăţat Pr. Schmemann <<teologia liturgică>>, o <<filosofie a vremii>> şi adevăratul înţeles al <<misterului pascal>>. Numele lui Jean Danielou, Louis Bouyer şi ale încă câtorva sunt strâns legate de formarea cugetului părintelui Schmemann" (Pr. John Meyendorff, "A Life Worth Living", St. Vladimir`s Theological Quarterly, vol. 28, nr. 1, 1988)].

Deşi mişcarea din urmă provenea din rândul clericilor şi al ierarhilor romano-catolici, demersul lor critic i-a dus la concluzii similare protestantismului,

devenind un factor decisiv în reformarea Bisericii Romane la Conciliul II Vatican.

Încercând să depăşească „robia apuseană” a liturgicii ortodoxe, Pr. Alexander, spune Pr. Serafim, „a devenit el însuşi robul ideilor raţionaliste protestante privitoare la teologia liturgică”, bazându-se în critica Tradiţiei ortodoxe pe izvoare, ipoteze istorice şi metodologii apusene, heterodoxe.

În cartea sa, Pr. Alexander priveşte principalele stadii ale dezvoltării dumnezeieştilor slujbe ca pe nişte manifestări istorice obişnuite, formate ca rezultat al schimbării împrejurărilor istorice, respingând abordarea scriitorilor ortodocşi care socoteau întreaga istorie a slujbelor ca fiind „dumnezeieşte aşezată şi proniatoare“. Asemeni învăţaţilor protestanţi şi câtorva romano-catolici moderni, el pune într-o lumină îndoielnică schimbările petrecute la începutul epocii constantiniene privindu-le nu ca pe nişte noi forme de exprimare a aceleiaşi evlavii, ci mai curând ca pe o reformare a interpretării slujirii şi ca pe o abatere de la spiritul şi formele liturgice timpurii.

Natura adevărată şi „eshatologică” a slujirii, spune el, a fost parţial acoperită de „evlavia misteriologică”, ca şi de „individualismul ascetic” provenit mai ales din monahism. În mod corespunzător, ideea teologică a ciclului slujbelor - pe care, pe urmele învăţatului iezuit Jean Danielou, îl numeşte „sanctificarea timpului” - fusese „acoperită şi eclipsată de stratul secundar din tipic”. Acest „strat secundar” cuprinde exact acele elemente pe care protestantismul le dezavuează: împărţirea în clerici şi laici, distincţia între praznicele Bisericii şi „zilele de rând”, proslăvirea sfinţilor, cinstirea sfintelor moaşte etc. El îşi exprimă îndoiala în privinţa „completei temeinicii liturgice a Ortodoxiei”, deplânge prezenta „evlavie liturgică” şi pretinde că Biserica trece printr-o „criză liturgică”.

Cartea Părintelui Alexander Schmemann a fost aclamată şi de învăţaţii ortodocşi, şi de cei neortodocşi. Însă modul ei de abordare a stârnit îngrijorarea unuia dintre profesorii de la Seminarul Sfânta Treime din Jordanville, Pr. Mihail Pomazanski. Fiind unul dintre ultimii teologi în viaţă care absolviseră academiile teologice din Rusia prerevoluţionară, Pr. Mihail s-a simţit dator să scrie o recenzie, a cărţii părintelui Alexander. Tipărit iniţial în ruseşte, articolul a fost tradus de către Pr. Serafim şi tipărit în Cuvântul Ortodox. Pr. Serafim socotea că este foarte bine scris: imparţial, cu o expunere clară a învăţăturii ortodoxe.

Despre autorul Introducerii în teologia liturgică, Pr. Mihail scria: „El plăteşte tribut metodei ce domină complet ştiinţa contemporană: lăsând deoparte ideea umbririi dumnezeiescului har şi conceptul de sfinţenie al celor ce au rânduiala liturgică, el se limitează la o simplă înlănţuire de cauze şi efecte. Astfel poziti-

vismul se strecoară în zilele noastre în ştiinţa creştină, în sfera istoriei Bisericii cu toate ramurile ei. Dar dacă metoda pozitivistă e recunoscută ca un principiu funcţional ştiinţific în ştiinţă, în ştiinţele naturii, el nu se poate în nici un caz aplica unei religii vii şi nici vreuneia din sferele vieţii creştine şi ale Bisericii, în măsura în care rămânem credincioşi".

În prezentarea articolului Părintelui Mihail Pomazanski către cititorii revistei Cuvântul Ortodox, Pr. Serafim scria: "Ca să fim corecţi, trebuie să notăm că Pr. Schmemann nu se vede pe sine ca un <<reformator>> şi, neîndoielnic, rămâne ca alte suflete mai puţin simţitoare, altă generaţie îndepărtată de la viaţa autenticei Ortodoxii, să tragă inevitabilele concluzii iconoclaste din părerile deja protestante ale Pr. Schmemann".

Trebuie spus de asemenea că „reformele" Părintelui Alexander Schmemann erau, de fapt, o tentativă sinceră din partea sa de a îmbunătăţi morala din parohiile contemporane, de a ridica conştiinţa şi participarea credincioşilor ortodocşi peste nivelul nominalismului. Într-adevăr, el nu era doar un savant, ci şi un preot ortodox, un păstor preocupat de sporirea credinţei turmei lui Hristos. Într-un articol el scria că „falimentul financiar al Mitropoliei dezvăluie şi reflectă starea ei duhovnicească - o stare de apatie şi demoralizare". Boala era diagnosticată în mod corect, dar, după părerea părintelui Serafim, tratamentul era greşit. Întâi-stătătorul Mitropoliei, mitropolitul Irineu, încercase să ajute, salvând măcar o parte din practica liturgică a Bisericii Ruse. Dar Pr. Schmemann credea că enoriaşii nominali ar fi găsit că şi acest minimum este lipsit de sens.

"El crede", scria Pr. Serafim, „că Tipicul trebuie revizuit în lumina cunoaşterii noastre despre dezvoltarea sa istorică, în lumina celorlalte tradiţii ş.a.m.d. Într-un cuvânt, slujbele trebuie făcute să fie pe gustul poporului falimentar duhovniceşte! Pr. Schmemann porneşte de la o situaţie rea, şi o face şi mai rea, cerând stabilirea unui nou tipic, un nivel mai scăzut, pe care următoarea generaţie a Mitropoliei îl va găsi, fără îndoială, tot aşa de «lipsit de sens» şi prea împovărător!"

***

Teologia liturgică a părintelui A. Schmemann - Protopresviter Mihail Pomazanski

De-a lungul istoriei sale, teologia academică (ştiinţifică) rusă a fost acuzată că a căzut prea mult sub influenţa Occidentului neortodox. Influenţa scolasticii latine asupra teologiei kievene a durat până la începutul celui de-al XIX-lea secol. Dacă mai târziu teologia academică s-a eliberat de această influenţă, apoi s-a

auzit de reapropieri de altă natură, de exemplu că teologii noştri n-au fost autonomi, că s-au mulţumit adesea la a „copia pe nemţi”, după cum s-a exprimat mitropolitul Antonie. Această caracterizare este neplăcută; dar, de vreme ce această dependenţă n-a perturbat direcţia generală ortodoxă a Teologiei, n-a produs o vătămare evidentă. Ce-ar putea face cineva câtă vreme ştiinţa istorică şi teologică din Occident s-a dezvoltat considerabil cu mult timp în urmă în timp ce a noastră era încă incipientă? Forţaţi de împrejurări, a trebuit să extragem din aceste surse şi, după ce am extras din ele, am devenit în mod evident dependenţi de ele. Mai important este faptul că studierea surselor privitoare la toate aspectele istoriei bisericeşti, chiar referitoare la sursele răsăritene, a ţinut şi ţine de Occident. În epoca noastră deplorabilă, când Teologia academică rusă este aproape ştearsă, studierea Răsăritului ortodox a trecut exclusiv pe mâinile teologilor şi istoricilor occidentali. Studiul lor este făcut cu grijă şi, în majoritatea cazurilor, cu dragoste.

Cu toate acestea, n-ar trebui uitat niciodată cât de unică este conştiinţa ortodoxă veritabilă, cât de autonomă şi cât de plină de duhul său incomparabil. Pentru că „ce om a cunoscut lucrurile omului înafară de duhul care este în el? (1 Cor. 2:11)”

Cuvintele apostolului Pavel pot fi aplicate Bisericii. Omul occidental, care nu este membru al Bisericii Ortodoxe, chiar la nivel academic, nu este în măsură să pătrundă duhul Bisericii, în duhul Ortodoxiei. Cât despre istoricii savanţi din Biserica Apuseană, care şi-au pierdut ei înşişi credinţa creştină, nu trebuie să mai menţionăm nimic. Chiar şi credincioşii academici din Occident poartă inevitabil amprenta denominaţiunii lor. Oamenii de ştiinţă protestanţi sunt predispuşi la concepţii şi opinii preconcepute, înrădăcinate adânc cu mult timp în urmă sufletul protestant. Înţelegerea lor greşită despre epoca lui Constantin cel mare este o dovadă cuprinzătoare pentru aceasta. De aici provine interpretarea lor preferenţială a surselor scrise din prima perioadă a istoriei Bisericii. Ar fi o eroare gravă să acceptăm existenţa unei ştiinţe istorico-teologice unificată şi obiectivă în creştinism la momentul actual. Asta ar însemna, în multe împrejurări, să acceptăm o astfel de tratare a istoriei creştinismului care ar fi în contradicţie cu tradiţia istorică a Bisericii şi cu punctul de vedere global al Ortodoxiei şi ar submina dogmele credinţei ortodoxe. Un asemenea „ecumenism teologic” ar constitui o tentaţie mare.

Ne stă în faţă o lucrare a protopopului Alexander Schmemann, Introducere în Teologia Liturgică. Cartea este oferită ca o „introducere” la un curs special în teologia liturgică, planificat de autor. În ea sunt indicate fundamentele unui sistem teologic nou propus, după care este oferită o schiţă istorică a dezvoltării Tipicului slujbelor dumnezeieşti. Această a doua parte, istorică, are caracterul unei investigaţii ştiinţifice.

Autorul îşi consideră cartea ca fiind piatra de temelie a unui nou domeniu al ştiinţei teologice - „Teologia liturgică”, punând înaintea acestei ştiinţe şi implicit a sa sarcina extraordinară „de a păzi puritatea slujbelor dumnezeieşti… de a le feri de denaturare şi răstălmăcire” (p. 10).

Această nouă teologie ar trebui să fie ghidul pentru „re-examinarea materialului liturgic nelimitat cuprins în Mineie şi Octoihe” (dintr-un motiv oarecare, ultimul cuvânt este pus la plural). Simultan cu această sarcină privind slujbele, mai există una, privind teologia: structura istorico-liturgică a teologiei noastre ar trebui să fie piatra de încercare pentru a se determina valoarea şi defectele Teologiei noastre obişnuite aşa-numită academică.

Autorul scrie: trebuie „să căutăm din punct de vedere istoric şi să descoperim cheia către teologia liturgică. Trebuie să refacem conştiinţa sobornicească ecleziologică întunecată a Bisericii prin intermediul acestei cercetări teologice”.

Planurile acestea sunt extrem de serioase, responsabilitatea este enormă, cerând o Ortodoxie deplină în structura ştiinţei propuse pentru a putea sta cu adevărat „în apărarea” atât a dumnezeieştilor slujbe, cât şi a teologiei.

Partea fundamentală a Introducerii în Teologia Liturgică - istoria Tipicului - se bazează îndeosebi pe investigaţii ştiinţifice occidentale din franceză, engleză şi germană şi parţial pe surse ruseşti. Autorul este convins că a reuşit, după cum se exprimă, să „scape de captivitatea occidentală” în timp ce a folosit surse neortodoxe.

El evită [totuşi] afirmaţiile extreme ale istoricilor protestanţi. Scrie: „Respingem cu tărie înţelegerea păcii lui Constantin (adică a epocii lui Constantin cel mare) ca pe o «pseudo-victorie a creştinismului - biruinţă cumpărată cu preţul compromisului” (p. 86).

În orice caz, astfel de afirmaţii nu sunt suficiente prin ele însele atunci când vorbim despre un subiect ce are o asemenea importanţă, după cum a fost demonstrat istoric. Prin urmare, fără a lua în seamă încărcătura erudită a cărţii, trecând peste structura operei, considerăm ca fiind de obligaţia noastră să îndreptăm atenţia asupra conţinutului cărţii dintr-un anume punct de vedere: a scăpat cu adevărat autorul din captivitatea apuseană? Aşa cum mărturisesc numeroase din afirmaţiile sale, de fapt nu a scăpat.

Rânduiala liturgică ortodoxă: produs al cauzalităţii istorice sau inspiraţie şi călăuzire divină?
În investigarea etapelor principale ale elaborării Tipicului dumnezeieştilor slujbe, autorul le priveşte ca pe nişte manifestări istorice obişnuite, formate sub

influenţa schimbării circumstanţelor istorice. El scrie: „Scriitorii ortodocşi sunt de obicei înclinaţi să «absolutizeze» istoria cultului, să-l considere în întregime ca fiind întemeiat divin şi providenţial” (p. 72).

Autorul respinge un astfel de punct de vedere. Nu vede „valoarea principiilor” în formularea definitivă a Tipicului; în fiecare caz le recunoaşte ca fiind îndoielnice. Respinge şi chiar dezaprobă o „absolutizare oarbă a Tipicului” când aceasta este asociată în practică, în opinia sa, cu o încălcare practică la fiecare pas. Vede „restaurarea Tipicului ca fiind fără de speranţă”; sensul teologic al ciclului zilnic al slujbelor îl găseşte ca fiind „obscurizat şi eclipsat de straturi secundare în Tipic” care s-au acumulat în slujbele dumnezeieşti începând cu secolul al IV-lea (p. 161-162). Cheia bisericească de înţelegere a Tipicului, potrivit autorului, s-a pierdut şi suntem lăsaţi să căutăm şi să găsim cheia către teologia liturgică prin mijloacele investigaţiei istorice.

O asemenea perspectivă asupra Tipicului este nouă pentru noi. Tipicul, în formă în care a ajuns până în vremea noastră în cele două versiuni principale, este conceptul materializat al cultului creştin; cultul primului secol a fost un miez ce a crescut şi s-a maturizat până la starea sa actuală, luând acum forma sa definitivă. Avem în minte, desigur, nu conţinutul slujbelor, nu cântările şi rugăciunile în sine, care adesea poartă pecetea stilului literar al unei anumite epoci şi sunt înlocuite unele după altele, ci însuşi sistemul slujbelor dumnezeieşti, rânduiala lor, concordanţa, armonia, consistenţa de principii şi deplinătatea slavei lui Dumnezeu şi comuniunea cu Biserica cerească pe de o parte, iar pe de alta deplinătatea exprimării de către ele a sufletului omenesc - de la cântările Paştilor până la plângerile Postului mare asupra căderilor morale.

Actuala Rânduială a dumnezeieştilor slujbe era deja cuprinsă în concepţia slujbelor dumnezeieşti ale primilor creştini în acelaşi fel în care în sămânţa unei plante sunt cuprinse deja formele viitoarei dezvoltări a plantei până la momentul în care începe să producă fructele coapte sau precum într-un organism embrionar al unei fiinţe vii este ascunsă deja forma sa viitoare.

Pentru un ochi străin, pentru Occidentul neortodox, faptul că Rânduiala noastră a luat o formă statică este privit ca o împietrire, fosilizare. Pentru noi, această formă statică reprezintă finalitatea creşterii, dobândirea întregii deplinătăţi cu putinţă. O astfel de finalitate a formei dezvoltate observăm şi în iconografia Bisericii de Răsărit, în arhitectura bisericii, în aspectul interior al celor mai frumoase biserici, în melodiile tradiţionale ale cântării bisericeşti. Încercările ulterioare de dezvoltare în aceste sfere conduc adesea la decadenţă, ducând nu în sus, ci în jos. Se poate trage o singură concluzie: suntem mai aproape de sfârşitul istoriei decât de începuturi… Bineînţeles, ca şi în alte domenii ale

istoriei Bisericii, la fel şi în acest domeniu al Liturgicii trebuie să vedem o cale stabilită de Dumnezeu, de Pronie şi nu doar logica de cauză-efect.

Autorul abordează istoria Tipicului dintr-un alt punct de vedere; îl vom numi un punct de vedere pragmatic. În expunerea sa, rânduiala liturgică creştină timpurie, fundamental apostolică a fost acoperită de o serie de straturi suprapuse, ce se ascund parţial unul pe celălalt. Aceste straturi sunt: cultul „misteriologic", care a apărut nu fără o influenţă indirectă din partea misterelor păgâne în cel de-al IV-lea secol; apoi influenţa rânduielii liturgice a monahismului pustiei; şi, în cele din urmă, forma adaptată pentru lume din rânduiala monahală. Schema ştiinţifică a autorului este: „teza" unei implicări extreme a creştinismului şi a cultului său în „lume" în timpul epocii constantiniene, care stârneşte „antiteza" repulsiei monahale din noua formă de „evlavie liturgică" şi acest proces se încheie cu „sinteza" perioadei bizantine. Singură şi fără argumentaţie, fraza următoare descrie furtunoasa epocă constantiniană: „Dar totul îşi are germenele în epoca precedentă" (p. 73).

Autorul este tributar metodei ce domneşte pe deplin în ştiinţa contemporană: lăsând deoparte ideea unei adumbriri a harului dumnezeiesc, ideea de sfinţenie a celor ce au stabilit rânduiala liturgică, el se limitează la un simplu lanţ de cauze şi efecte. Astfel, pozitivismul pătrunde intruziv în sânul ştiinţelor creştine, în sfera istoriei Bisericii cu toate ramurile ei. Dacă metoda pozitivistă este recunoscută ca un principiu ştiinţific eficace în ştiinţă, în ştiinţele naturii, totuşi ea nu poate fi aplicată în nici un chip unei religii vii, nici la toate domeniile vieţii creştinismului şi a Bisericii, atâta vreme cât rămânem credincioşi. Şi, atunci când autorul notează într-un loc, referitor la această epocă: „Biserica a experimentat noua ei libertate ca pe un act providenţial, menit să-i aducă spre Hristos pe oamenii ce zăceau atunci în întuneric şi în umbra morţii" (p. 87), se ridică întrebarea: De ce nu-şi exprimă însuşi autorul solidaritatea cu Biserica prin recunoaşterea acestei providenţe?

Ni se spune: nimeni nu ţine Tipicul şi, pe lângă aceasta, cheia sa teologică de înţelegere a fost pierdută. Răspundem: dificultatea de a ţine pe deplin Tipicul este legată de ideea de maximalism inerent al înţelegerii ortodoxe a creştinismului. Acest maximalism se pus în relaţie cu standardele morale ale Evangheliei, cu stricteţea canoanelor bisericeşti, cu zona lucrării ascetice, a rugăciunii şi a slujbelor bazate pe poruncă: 'Rugaţi-vă neîncetat!'. Doar în mănăstiri se apropie slujbele bisericeşti de norma desăvârşirii şi doar relativ. Viaţa în lume şi parohii forţează o slăbire inevitabilă a normei şi, de aceea, practica parohială nu poate fi privită ca model şi ideal în domeniul slujbelor bisericeşti.

Totuşi nu ne putem referi la practica din parohii ca la o „distorsionare” în sens teologic a principiilor slujbelor dumnezeieşti. Chiar şi în cazurile scurtărilor „intolerabile”, slujbele păstrează o mare parte din conţinutul şi înţelesul înalt şi nu îşi pierd valoarea intrinsecă. Asemenea scurtări sunt „intolerabile” deoarece dau mărturie de propria noastră îngăduinţă de sine, de lenea noastră, de lipsa noastră de grijă faţă de datoria de a ne ruga. Valoarea Rânduielii liturgice nu poate fi judecată cu obiectivitate după practica existentă aici, în diaspora. Nu se pot trage concluzii în urma acestei practici, privind totala lipsă de înţelegere a duhului Rânduielilor.

Să trecem la probleme mai însemnate!

Epoca constantiniană

Cu toţii ştim ce schimbare imensă s-a petrecut în poziţia Bisericii în urma proclamaţiei de libertate a lui Constantin cel mare la începutul secolului al IV-lea. Acest act exterior s-a reflectat de asemenea pretutindeni în viaţa lăuntrică a Bisericii. A existat vreo ruptură în structură interioară a vieţii Bisericii, sau a existat o dezvoltare? Conştiinţa Bisericii Ortodoxe răspunde într-un fel, iar protestantismul într-alt fel la întrebarea aceasta. Mare parte din cartea Părintelui A. Schmemann este dedicată elucidării acestei chestiuni.

Perioada lui Constantin cel mare şi cea următoare sunt caracterizate de către autor ca fiind epoca unei profunde „regenerări a evlaviei liturgice”. Astfel, autorul vede în Biserica acestei vremi nu forme noi de exprimare a evlaviei, izvorând din amploarea şi libertatea duhului creştin în acord cu cuvintele apostolului: „Acolo unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea”, ci mai degrabă o regenerare a interpretării cultului şi o deviere de la duhul liturgic creştin timpuriu. El dezvoltă o concepţie inspirată cu multă vreme în urmă de prejudecăţile Reformei luterane. Prin urmare istoria structurării slujbelor noastre este interpretată în lumina acestei „regenerări a evlaviei liturgice”.

Apropo de aceasta, este, de asemenea, greu de acceptat termenul „evlavie liturgică”. În înţelesul obişnuit al cuvintelor, evlavia este credinţa creştină, nădejdea şi dragostea, independent de formele lor de exprimare. O astfel de înţelegere ne este indusă de Sfintele Scripturi, care deosebesc doar evlavia autentică (evlavia [în traducerea românească: credinţa] este de folos în toate - I Tim. 4:8) de evlavia falsă sau deşartă (Iacov 1:26; II Tim. 3:5). Evlavia este exprimată în rugăciuni, în dumnezeieştile slujbe şi în formele exprimării ei, ce depind de împrejurări: fie în biserică, acasă, în temniţă sau în catacombe. Însă noi, ortodocşii, avem puţină trebuinţă de un termen anume, precum „evlavie liturgică” sau „evlavie bisericească”, de parcă cineva ar putea fi evlavios în mod diferit la biserică decât acasă şi de parcă ar exista două feluri de cucernicie: „a

credinţei” şi „a cultului”. Nici limbajul Sfinţilor Părinţi, nici cel teologic n-au folosit un asemenea concept. Astfel că este o idee nouă, străină, cea a unei evlavii liturgice speciale, pe care autorul o introduce atunci când scrie: *„În profunda regenerare a evlaviei liturgice şi nu în noile forme de cult, oricât de izbitoare ar putea părea la prima vedere, trebuie să vedem schimbarea fundamentală adusă vieţii liturgice a Bisericii de către pacea lui Constantin”* (p. 78).

Şi în alt loc: *„Centrul atenţiei este mutat de la Biserica cea vie către însăşi clădirea bisericii, care era până atunci un simplu loc de adunare… Acum templul devine un sanctuar, un loc de locuire şi şedere al sacrului… Acesta este începutul evlaviei bisericeşti”* (pag. 89-90).

Libertatea Bisericii de sub Constantin întemeiază, scrie autorul, *„o nouă înţelegere a cultului, o nouă evlavie liturgică” (p. 80), o „evlavie misteriologică”.* În utilizarea unor asemenea termeni se poate simţi la autor ceva mai mult decât înlocuirea unei terminologii cu alta mai actuală; se poate simţi ceva străin de conştiinţa ortodoxă. Această concepţie fundamentală se reflectă decisiv în vederile autorului asupra Tainelor, a ierarhiei şi a cinstirii sfinţilor, pe care le vom examina acum.

Tainele şi elementul sfinţitor în Sfintele Slujbe

Autorul aderă la concepţia că ideea de „sfinţire”, de „Taine” şi în general cea de putere sfinţitoare a sfintelor slujbe era străină Bisericii străvechi şi a apărut doar în epoca de după Constantin. Deşi autorul tăgăduieşte o împrumutare directă a ideii „taină-sacralitate” de la misterele păgâne, el totuşi recunoaşte „taina-sacralitatea” din cult ca pe un nou element de „stratificare” din această epocă.

„Însuşi cuvântul «taină»”, scrie el, citându-l pe savantul iezuit (acum cardinal) J. Danielou, „nu avut la origine înţelesul care i-a fost dat ulterior în creştinism, un înţeles misteriologic; în Scripturile Noului Testament este întrebuinţat doar la singular şi în acord cu semnificaţia generală a iconomiei mântuirii noastre. Cuvântul «taină» (mysterion) la Pavel şi în creştinismul timpuriu a însemnat totdeauna întreaga lucrare a lui Hristos, întregul mântuirii”; prin urmare, în opinia autorului, aplicarea acestui cuvânt unor aspecte disparate ale lucrării lui Hristos aparţine epocii următoare.

Oricum, în zadar îl citează autorul pe un învăţat occidental în privinţa cuvântului „taină”. Dacă la Sfântul Pavel citim cuvintele exacte: „Aşa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos şi ca iconomi ai tainelor (lb. greacă: mysterion, genitiv plural) lui Dumnezeu” (I Cor. 4:1).

Apostolii erau iconomi ai Tainelor şi această iconomie apostolească a fost exprimată concret în cultul slujirii dumnezeieşti:
a) în predicile de chemare,
b) în alăturarea la Biserică prin Botez,
c) în pogorârea Sfântului Duh prin punerea mâinilor,
d) în întărirea unirii credincioşilor cu Hristos prin Taina Euharistiei,
e) în adâncirea lor ulterioară în tainele împărăţiei lui Dumnezeu, despre care acelaşi apostol spune: „Şi înţelepciunea o propovăduim la cei desăvârşiţi; ci propovăduim înţelepciunea lui Dumnezeu în taină, ascunsă” (I Cor. 2:6–7).

Astfel, activitatea apostolilor a fost plină de elemente sacramentale (mysterion, mysterío).

Întemeindu-se pe concluziile de-a gata ale cercetătorilor occidentali în evaluările sale asupra Bisericii vechi, autorul nu acordă nici o atenţie evidenţei directe a scrierilor apostolice, chiar dacă acestea au o însemnătate primordială ca repere în viaţa Bisericii creştine timpurii. Scripturile Noului Testament vorbesc direct de „sfinţire”, sfinţire prin Cuvântul lui Dumnezeu şi rugăciune: „Nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulţumire; căci se sfinţeşte prin cuvântul lui Dumnezeu şi prin rugăciune” (I Tim. 4:4–5). Şi se spune despre Botez: „V-aţi spălat, v-aţi sfinţit, v-aţi îndreptat” (I Cor. 6:11).

Însăşi expresia „paharul binecuvântării” (I Cor. 10:16) este mărturia sfinţirii prin binecuvântare. Punerea apostolească a mâinilor nu poate fi înţeleasă altfel decât ca o sfinţire.

Un loc aparte în carte îl ocupă un comentariu asupra Tainei Euharistiei. Autorul susţine ideea că în Biserica timpurie Euharistia avea un înţeles cu totul diferit de cel primit ulterior. Euharistia, crede el, era o exprimare a unirii ecleziologice într-o adunare a credincioşilor, fericitul ospăţ al Domnului. Întregul său înţeles era îndreptat către viitor, către eshatologie, şi prin urmare se înfăţişează ca o „venerare în afara timpului”, nelegată de istorie sau de amintiri, ca un fel de cult eshatologic, deosebindu-se în chip precis de formele simple de închinare, care sunt numite în carte „venerare în timp”. Totuşi, ni se spune, în cel de-al IV-lea veac s-a petrecut o regenerare acută a caracterului original al Euharistiei. I s-a dat un înţeles „individual-sfinţitor”, ca rezultat a două stratificări: mai întâi misteriologică şi apoi monahal-ascetică.

În pofida aserţiunilor acestei scoli istorico-liturgice, semnificaţia îndividual-sfinţitoare a Tainei Euharistiei, de ex. semnificaţia nu doar a unei uniri a credincioşilor între ei, ci mai înainte de toate o unire a fiecărui credincios cu Hristos prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Său, este pe deplin şi vădit exprimată de apostol în capitolele al zecelea şi al unsprezecelea din cea dintâi

Epistolă către corinteni: „Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de Trupul şi Sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit” (I Cor. 11:27-30).

Aceste învăţături ale apostolului privesc primirea individuală a Sfintelor Taine cu o responsabilitate individuală [personală]. Dacă este osândită primirea lor cu nevrednicie, este limpede că, potrivit apostolului, primirea lor cu vrednicie este pricina sfinţirii individuale [personale]. Este cu desăvârşire limpede că apostolul înţelege Euharistia ca o Taină: „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtăşirea cu Sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtăşirea cu Trupul lui Hristos?” (I Cor. 10:16).

Cum se poate spune că ideea de „taină” nu exista în Biserica vremurilor apostolice? Susţinând ideea totalei „extra-temporalităţi” a Euharistiei în Biserica timpurie, Părintele A. Schmemann consideră drept o încălcare a tradiţiei unirea acesteia cu amintirile istorice ale Evangheliei. El scrie: „În Euharistia timpurie nu exista concepţia unei simbolizări istorice a vieţii lui Hristos şi a Jertfei Sale. Aceasta este o temă care va apărea mai târziu… sub influenţa unei teologii şi ca punct de despărţire de o alta. Aducerea aminte de Hristos pe care El a instituit-o („Aceasta să faceţi spre pomenirea Mea”) este afirmarea «Parusiei» Sale, a prezenţei Sale; este actualizarea împărăţiei Sale… S-ar putea spune, fără a exagera, că Biserica timpurie s-a aşezat în mod conştient şi făţiş în opoziţie faţă de evlavia misteriologică şi cultul tainelor” (pag. 85-86).

În pofida caracterului categoric al comentariului autorului asupra cuvintelor: „Aceasta să faceţi spre pomenirea Mea”, acesta contrazice învăţăturile Scripturilor Noului Testament. Apostolul spune limpede: „Căci de câte ori veţi mânca această Pâine şi veţi bea acest Pahar, moartea Domnului vestiţi până când va veni” (I Cor. 11:26).

Adică, până la cea de-a doua Venire a Domnului, Euharistia va fi asociată cu pomenirea morţii lui Hristos pe Cruce. Şi cum ar fi putut apostolii şi creştinii Bisericii din vechime să lase deoparte, în timpul celebrării Euharistiei, gândul pătimirilor lui Hristos, dacă Mântuitorul, atunci când a instituit-o la Cina cea de Taină, a vorbit El Însuşi de pătimirile trupului Său, de vărsarea sângelui Său („care se frânge pentru voi, care se varsă pentru voi şi pentru mulţi”), iar în Ghetsimani S-a rugat: „Treacă de la Mine paharul acesta!”? Cum nu ar putea prefaţa ei cugetarea cea plină de bucurie la Învierea şi slava Domnului cu gândul la Crucea şi moartea Sa? Atât Hristos, cât şi apostolii ne cer să nu uităm vreodată Crucea.

În ce priveşte practica istorică ulterioară de slujire a Euharistiei, părintele A. Schmemann scrie: „Dezvoltarea treptată specifică a interpretării ritualurilor Liturghiei ca o descriere a vieţii lui Hristos… a fost o înlocuire a înţelegerii ecleziologice a Euharistiei cu una descriptiv-simbolică şi exprimă cu şi mai mare claritate regenerarea misteriologică a evlaviei liturgice. De această regenerare se leagă dezvoltarea unei părţi cu totul noi a Euharistiei - Proscomidia, care este în întregime şi exclusiv simbolică (?) şi, în acest sens «dublează» Euharistia (jertfa simbolică de la tăierea pâinii şi turnarea vinului în potir etc.). Şi, în cele din urmă, nimic nu vădeşte această tranziţie către o înţelegere «sfinţitoare» a Tainei şi a slujbei mai mult decât schimbarea felului de cuminecare - schimbarea [practicii de împărtăşire] de la ideea unui act liturgic-comunitar, «care pecetluieşte» (?) prefacerea euharistică a Pâinii, la ideea unui act sfinţitor individual care are legătură cu evlavia persoanală şi nu cu statutul eclesiologic al cuminecatului. Cu referire la practica împărtăşaniei, putem vorbi într-adevăr aici de o «revoluţie»”.

Gândurile citate mai sus solicită un nou rând de obiecţii.
A) Proscomidia este o „pregătire”. Cum poate începe cineva fără pregătire? Orice masă, chiar şi cea mai simplă, nu poate avea loc fără pregătire.
B) Proscomidia este slujită de preot într-un altar închis şi nu are carcateristicile unei slujbe comunitare.
C) Către ce ar trebuie să se îndrepte gândurile preotului în timpul Proscomidiei dacă nu către amintirea răstignirii Mântuitorului nostru? Liturghierul susţine această cugetare prin cuvintele din capitolul 53 al proorocului Isaia despre pătimitorul Mesia.
D) Liturghia celor credincioşi nu este duplicată în aducerile aminte ale Proscomidiei. Pentru ca acţiunile preotului să nu fie fără de suflet, în rugăciunile de taină ale Proscomidiei, Biserica îl desemnează/îndrumă să îşi aducă aminte de răstignirea şi moartea Mântuitorului şi la Liturghia celor credincioşi de coborârea de pe Cruce, punerea în mormânt, pogorârea la iad şi Învierea şi Înălţarea Sa la ceruri. Aceste aduceri aminte nu sunt „descrieri”, nici simboluri. În ce priveşte simbolismul, ocupă o foarte mică parte din slujbă (nu vorbim aici de autori care interpretează slujbele). De fapt, slujba constă în diferite rugăciuni, simbolismul neavând nimic de-a face cu ele şi are legătură doar cu unele din acţiunile preotului. Aceste acţiuni, de fapt, au o semnificaţie reală şi doar li se dă, prin urmare, una suplimentară, în plus.
E) Schimbarea de la vechea formă de împărtăşire din Potir la practică mai contemporană a împărtăşirii mirenilor este o trecere de la o practică de împărtăşire la alta, care nu schimbă esenţa Tainei. A pretinde o „regenerare” sau „revoluţie” în celebrarea Tainei Împărtăşirii este un păcat împotriva Bisericii Ortodoxe.

Ierarhia şi Taina Preoţiei

Autorul exprimă ideea că doar în epoca post-constantiniană s-a petrecut o împărţire în clerici şi simpli credincioşi, care nu exista în Biserica timpurie şi a intervenit ca urmare a „pătrunderii concepţiilor misteriologice”. Însăşi ideea de „adunare a Bisericii”, spune el, a fost reformată: „În epoca bizantină accentul se mută treptat… către clerici ca celebranţi ai Tainei” (p. 99).

„Biserica timpurie trăia cu conştiinţa de sine ca popor al lui Dumnezeu, preoţie împărătească, cu ideea alesului şi nu aplica principiul consacrării la primirea în Biserică sau, şi mai puţin, al hirotonirii în felurite ordine ierarhice” (p. 100).

Din cel de-al IV-lea secol încoace, continuă el, poate fi identificată „ideea sfinţirii”, de ex. consacrarea în ranguri ierarhice. Acum cel botezat, „consacratul”, se dovedeşte a nu fi încă consacrat pentru taine; „adevărata taină a consacrării devine acum nu Botezul, ci sacramentul hirotoniei”.

„Cultul a fost îndepărtat de la cel neconsacrat nu doar «psihologic», ci şi în organizarea sa externă. Altarul sau sanctuarul devine lăcaşul Său, iar accesul la sanctuar era oprit neiniţiatului” (p. 101); despărţirea a fost continuată prin înălţarea treptată a iconostasului.

„Taina presupune theurgi, celebranţi consacraţi; sacralizarea clerului a dus în replică la «secularizarea» laicităţii”.

A căzut în afara „înţelegerii tuturor creştinilor ca «preoţie împărătească»,” exprimată în simbolul mirungerii împărăteşti, după care nu mai există „o înălţare pas cu pas, prin gradaţiile unei taine sacre” (p. 100). Autorul îl citează pe Sfântul Dionisie Areopagitul, care atrăgea atenţia să nu fie descoperite sfintele taine „necurăţiei profane” şi alte atenţionări asemănătoare ale Sfinţilor Chiril al Ierusalimului şi Vasile cel mare.

În această descriere a epocii constantiniene şi a celei următoare, tratarea protestantă este evidentă. Vârsta de aur a libertăţii creştine şi epoca marilor arhierei, veacul înfloririi literaturii creştine este înfăţişat aici ca fiind ceva negativ, mai degrabă ca o presupusă intruziune a elementelor păgâne în Biserică în loc de ceva pozitiv.

Dar au primit cândva cu adevărat în Biserică simplii credincioşi apelativul condamnator de „profan”? Din Cuvântările catehetice ale Sfântului Chiril al Ierusalimului reiese cu limpezime faptul că el avertizează împotriva comunicării tainelor credinţei către păgâni. Sfântul Vasile cel mare scrie despre acelaşi lucru: „Care ar fi cuviinţa de a scrie pentru a statornici învăţătura privind ceea ce cei nebotezaţi nu sunt îngăduiţi nici măcar să vadă?” (Despre Duhul Sfânt, cap. 27).

Chiar trebuie să citǎm numeroasele mărturii din cuvintele Domnului Însuşi şi din scrierile apostolilor privind împărţirea în păstori şi „turmă”, atenţionările păstorilor asupra îndatoririi, responsabilităţii, obligaţiei lor de a da socoteală pentru sufletele ce le-au fost încredinţate, mustrările severe ale îngerilor către Biserici, înscrise în Apocalipsă? Nu vorbesc Faptele Apostolilor şi Epistolele pastorale ale apostolului Pavel de o consacrare anume, prin punerea mâinilor, în trepte ierarhice?

Autorul acestei cărţi recunoaşte că un altar închis despărţea clerul de mulţimea credincioşilor. Dar el oferă o concepţie greşită a altarului. Trebuie ştiut că altarul şi masa sa slujesc, în Biserica Ortodoxă, doar pentru oferirea Jertfei nesângeroase la Liturghie. Restul dumnezeieştilor slujbe, potrivit concepţiei Tipicului, sunt oficiate în mijlocul bisericii.

O indicare a acestui fapt este slujba arhierească. Chiar şi când slujeşte Liturghia, episcopul intră în altar doar la „Vohodul mic” pentru a asculta Evanghelia şi a sluji Taina Euharistiei; la toate celelalte slujbe dumnezeieşti, episcopul slujeşte în mijlocul bisericii. Ecteniile sunt intonate de către diacon la toate slujbele, inclusiv la Liturghie, în afara altarului; iar Tipicul ii prescrie preoţilor ce slujesc Vecerniile şi Utreniile fără diacon să spună ecteniile în faţa Uşilor împărăteşti. Toate slujbele din Molitfelnic şi toate tainele Bisericii, în afară de Euharistie şi de Hirotonie, sunt oficiate în afara altarului.

Doar pentru a spori solemnitatea Vecerniilor şi Utreniilor din praznice se acceptă a se deschide uşile altarului pentru scurtă vreme, şi această doar pentru ieşirea slujitorilor, la momentele importante, pentru a merge în mijlocul bisericii. În timpul slujbelor zilnice şi din posturi, altarul, ar putea spune cineva, este exclus din sfera atenţiei credinciosului; şi, dacă slujitorul intră în altar, chiar şi atunci este pentru a nu atrage în mod inutil atenţia asupra sa, nicidecum pentru a sublinia importanţa sa clericală.

Ideea apariţiei începând cu secolul al IV-lea a unei noi evlavii „bisericeşti” este o exagerare evidentă. Creştinii care au fost crescuţi din primele zile în Biserică cu imagini nu numai din Noul Testament, dar şi din cel Vechi, îndeosebi din Psaltire, nu ar putea fi cu totul lipsiţi de a simţi o preţuire deosebită pentru lăcaşurile de închinare (Casa Domnului). Ei au avut exemplul Domnului Însuşi, care a numit Templul din Ierusalim „Casă Tatălui meu”; au avut învăţătura apostolului: „De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el” (I Cor. 3:17) şi, deşi aici, în apostol, ideea templului este transferată asupra sufletului omenesc, aceasta nu nimiceşte recunoaşterea de către apostol a sfinţeniei templului material.

Invocarea şi proslăvirea Sfinţilor

Vorbind de mijlocirea şi proslăvirea sfinţilor în forma în care a fost stabilită în perioada secolelor IV-V, Părintele A. Schmemann subliniază [ceea ce el numeşte] caracterul excesiv al acestei proslăviri în structura actuală a dumnezeieştilor noastre slujbe şi vede în aceasta un indiciu al „eclipsării conştiinţei ecleziologice sobornicești” a Bisericii (p. 166). Dar nu este o problemă reală concentrată în faptul că el însuşi nu se integrează în deplinătatea sobornicească a perspectivei ortodoxe a Bisericii?

Ce lucru semnificativ şi vizibil pentru toţi se găseşte în dumnezeieştile slujbe, care deosebeşte Biserica Ortodoxă de toate celelalte confesiuni ale credinţei creştine? Este comuniunea cu Biserica cerească. Aceasta este superioritatea noastră, dreptul nostru de întâi-născut, slava noastră. Pomenirea statornică a Bisericii cereşti este steaua noastră călăuzitoare în împrejurări dificile; suntem întăriţi de conştiinţa faptului că suntem înconjuraţi de cete de mângâietori nevăzuţi, împreună pătimitori, apărători, călăuzitori, modele de sfinţenie, din a căror apropiere putem şi noi primi o adiere bine mirositoare. Cât de complet şi cât de consistent ni se aduce aminte de această comuniune a cerului cu pământul în cuprinsul întregului nostru cult - tocmai acel material din care Părintele A. Schmemann intenţionează să îşi clădească sistemul de „teologie liturgică”!

Cât de deplin a trăit Sfântul Ioan din Kronstadt cu acest simţ al apropierii de noi a sfinţilor din ceruri!

Este această conştientizare a unităţii cerului şi a pământului dovedită de revelaţia Noului Testament? Este, pe deplin. Temeliile sale solide se găsesc în cuvintele Mântuitorului: „Dumnezeu nu este Dumnezeu al morţilor, ci al viilor, căci toţi trăiesc în El” (Lc. 20:38).

Ni s-a poruncit de către apostoli: „să vă aduceţi aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa!” (Evr. 13:7).

Protestantismul este fără de răspuns în faţa învăţăturii apostolului ce se găseşte în Evrei 12:22-23, unde se spune că creştinii au intrat în comuniune strânsă cu Domnul Iisus Hristos şi cu Biserica cerească a îngerilor şi a drepţilor ce au atins desăvârşirea în Hristos. Ce este mai necesar şi mai important pentru noi: să ne străduim pentru comuniunea şi unirea cu cei ce gândesc diferit şi rămân pe mai departe în părerile lor diferite sau să păstrăm comuniunea sobornicească în duh cu acei dascăli ai credinţei, luminători ai credinţei celei una, care prin viaţa şi prin moartea lor au arătat credincioşie lui Hristos şi Bisericii Sale şi au intrat într-o şi mai deplină unire cu Capul Ei?

Să vedem cum înţelege părintele A. Schmemann această latură a vieţii Bisericii! El afirmă că s-a petrecut o schimbare abruptă în epoca constantiniană, când a apărut un strat nou în cult sub forma unei „creşteri extraordinare şi rapide a cinstirii sfinţilor” (p. 141). Ca rezultat final al acesteia, „Mineiele lunare domină cultul… Istoricii Liturghiei şi-au îndreptat de ceva timp atenţia către această adevărată potopire a cultului de către calendarul lunar al zilelor sfinţilor” (p. 141).

În ceea ce priveşte această presupusă „potopire” a cultului, vom observa următoarele. Slujirea Vecerniilor şi Utreniilor zilnice nu cere mai mult de trei ore, în timp ce slujbă simplă a unui sfânt ia până la patru pagini în Minei, ocupând doar o mică parte a slujbei. În slujbele rămase din ciclul zilnic (Ceasurile, Pavecerniţă, Miezonoptica) pomenirea sfinţilor se limitează la un condac, uneori şi un tropar sau nu apare deloc; şi ocupă doar o mică parte în slujbele Postului mare. Dacă ziua de închinare se prelungeşte cu slujbă cu polieleu pentru un sfânt, este din pricină că a dobândit acea „cheie majoră”, a cărei diminuare este reproşată de către autor Tipicului contemporan.

Să continuăm cu descrierea din carte pentru proslăvirea sfinţilor. Autorul scrie: „În sensul cel mai larg, această schimbare ar putea fi definită în felul următor: «Accentul» în cultul sfinţilor s-a mutat de la înţelesul sacramental-eshatologic la cel sfinţitor şi mijlocitor al cinstirii sfinţilor. Rămăşiţele pământeşti ale sfântului şi, mai târziu, chiar şi obiecte ce au aparţinut sau i-au atins vreodată trupul au ajuns să fie privite ca obiecte sacre având efectul de a comunica puterea lor celor ce le atingeau… Biserica timpurie trata moaştele martirilor cu mare cinste - «Dar nu există nici un indiciu», scrie Părintele Delahaye, «că în această epocă se atribuia vreo putere anume moaştelor sau că se aştepta din partea lor vreun rezultat special, supranatural prin atingere. Oricum, spre sfârşitul celui de-al IV-lea secol, există dovezi ample ce arată că în ochii credincioşilor chiar din moaşte se revărsa o putere deosebită» (citat din cartea păr. Delahaye).

Această nouă credinţă ajută la explicarea unor anumite fapte ale noii epoci precum inventarea moaştelor, împărţirea lor în bucăţele şi mutarea sau plimbarea lor, ca şi întreaga dezvoltare a cinstirii «obiectelor sfinte de mai mică importanţă» - obiecte care au atins moaştele şi au devenit în schimb ele însele surse de putere sfinţitoare”.

Să facem observaţia că, provenind din pana unui scriitor ortodox, descrierea de mai sus prezintă o primitivitate şi lipsă de respect aparte.

„În acelaşi timp”, continuă autorul, „s-a dezvoltat şi caracterul mijlocitor al cultului sfinţilor. Din nou, acesta îşi află rădăcinile în tradiţia Bisericii timpurii, în care rugăciunile adresate membrilor decedaţi ai Bisericii erau foarte răspân-

dite, aşa cum dau mărturie inscripţiile din catacombe. Dar între această practică timpurie şi ceea ce s-a dezvoltat treptat începând din secolul al IV-lea există o deosebire esenţială. La origini, invocarea celor plecaţi dintre noi îşi găseşte rădăcinile în credinţa «comuniunii sfinţilor» - rugăciunile erau adresate oricărei persoane adormite şi nu nepărat doar martirilor… Dar o schimbare foarte însemnată a avut loc atunci când această invocare a celor adormiţi a fost restrânsă şi a început să fie adresată doar unei anumite categorii a celor adormiţi".

Astfel, am putea concluziona în chip logic, potrivit autorului, că, dacă ne adresăm cu cuvintele: «rugaţi-vă pentru noi» membrilor adormiţi ai Bisericii fără să mai ţinem cont dacă au fost plini de râvnă în credinţă sau viaţa lor sau au fost creştini doar cu numele, atunci aceasta corespunde pe deplin duhului Bisericii; dar, dacă ne adresăm celor ce prin întreaga lor viaţă ascetică sau moarte mucenicească şi-au mărturisit credinţa, atunci aceasta este deja o degradare a duhului Bisericii!

„Începând din secolul al IV-lea", continuă extrasul din carte, „a apărut în Biserică conceptul sfinţilor ca mijlocitori aparte înaintea lui Dumnezeu, ca intermediari între oameni şi Dumnezeu, la început ca unul cotidian şi practic, dar mai apoi ca unul teoretic şi teologic".

Aceasta este o abordare complet protestantă, neaşteptată din partea unui teolog ortodox. Este suficient să citim la apostolul Pavel cum le cere celor cărora le scrie să-i fie mijlocitori şi intermediari înaintea lui Dumnezeu ca să le poată fi înapoiat din temniţa şi să-i viziteze; în apostolul Iacov (5:16): "Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului"; în cartea lui Iov (42:8): „Iar robul Meu Iov să se roage pentru voi; pe el îl voi primi".

Autorul continuă: „Semnificaţia iniţial hristocentrică a cinstirii sfinţilor a fost alterată în această concepţie de mijlocire. În tradiţia timpurie, martirul sau sfântul era înainte de toate şi mai ales un martor al vieţii noi şi, prin urmare, o icoană a lui Hristos".

Citirea vieţilor mucenicilor în Biserica timpurie avea ca scop „înfăţişarea prezenţei şi lucrării lui Hristos în martir, adică prezenţa în el a «noii vieţi». Nu avea ca scop «proslăvirea» sfântului însuşi… Dar în noua concepţie mijlocitoare a sfântului, centrul de gravitaţie s-a schimbat. Sfântul este acum un mijlocitor şi un ajutător… Cinstirea sfinţilor a căzut în categoria zilelor de praznic" cu scopul de a „împărtăşi credincioşilor puterea sfântă a unui anumit sfânt, harul său aparte… Sfântul este prezent şi se manifestă în moaştele sau icoana sa, iar înţelesul zilei sale sfinte rezidă în dobândirea sfinţirii (?) prin intermediul laudei sale sau prin venirea în contact cu el, ceea ce este, aşa cum ştim, principalul element în evlavia misteriologică".

La fel de nefavorabilă este aprecierea literară de către autor a materialului liturgic privind cinstirea sfinţilor. Citim: „Ştim şi cât de importantă a fost în dezvoltarea hagiografiei creştine forma panegiricului… Tocmai această formă convenţională, retorică de laudă solemnă a fost cea care a determinat aproape în întregime textele liturgice care se ocupă cu cinstirii sfinţilor. Nu se poate să nu fim izbiţi de elementele retorice din Mineiul nostru şi mai ales de «impersonalitatea» nenumăratelor rugăciuni şi scrieri legate de sfinţi. Într-adevăr, această impersonalitate este păstrată chiar şi când viaţa sfântului este binecunoscută şi o bogăţie de materiale ar putea a fi oferite ca «instruire» inspirată. În vreme ce vieţile sfinţilor sunt concepute îndeosebi pentru a atinge imaginaţia cititorului cu minuni, lucruri îngrozitoare etc., materialul liturgic constă aproape în exclusivitate din laude şi cereri” (pag. 143-146).

Presupunem că nu este nevoie să detaliem acest şir lung de afirmaţii făcute de autor, ce exagerează adesea formele noastre de cinstire a sfinţilor. Suntem uimiţi că un autor ortodox se pune de aceeaşi parte cu recenzorii neortodocşi ai evlaviei ortodoxe, ce sunt incapabili să pătrundă într-o trăire ce le este străină. Vom face doar câteva scurte remarci.

- ✓ *Cinstirea sfinţilor este inclusă în categoria praznicelor deoarece în ele Hristos este proslăvit, lucru declarat cu limpezime şi consecvenţă în cântările şi celelalte adresări către ei; căci în sfinţi se împlineşte testamentul apostolului: „Ca Hristos să Se sălăşluiască în voi!” (Efes. 3:17).*
- ✓ *Atingem icoana unui sfânt sau moaştele sale purtaţi nu de interesul de a primi vreo sfinţenie de la ei sau vreun fel de putere, un har special, ci din dorinţa firească de a ne exprima prin faptă cinstirea şi dragostea faţă de sfânt.*

Pe lângă aceasta, primim aroma sfinţeniei, a plinătăţii harului, în felurite forme. Orice lucru material care ne aduce aminte de lumea sacrului, orice lucru care ne abate atenţia, chiar şi pentru o clipă, de la deşertăciunea lumii şi o îndreaptă către cugetarea la destinaţia sufletului nostru şi acţionează binefăcător asupra lui, asupra stării noastre morale - fie că este o icoană, anaforă, aghiazmă, o părticică de moaşte, o parte a unui veşmânt care a aparţinut unui sfânt, o binecuvântare cu semnul Crucii - toate sunt sfinte pentru noi, deoarece, aşa cum vedem în practică, pot face pe cineva plin de respect şi să-i trezească sufletul. Pentru o asemenea relaţie cu obiectele tangibile, avem o îndreptăţire chiar în Sfânta Scriptură: în cazurile femeii cu scurgerea de sânge care a atins haina Mântuitorului, al acţiunii tămăduitoare a bucăţilor din haina apostolului Pavel şi chiar a umbrei apostolului Petru.

Pricinile pentru aparentul caracter stereotip al cântărilor bisericeşti, în particular al cântărilor către sfinţi, nu sunt de găsit nici în sărăcia intelectuală, nici în primitivitatea spirituală a imnografilor. Vedem că în toate sferele lucrării Bisericii domneşte un canon, un model: fie în melodiile sfinte, în alcătuirea cântărilor sau în iconografie. Caracteristic pentru cântări este o tipizare ce corespunde categoriei specifice de sfinţi căreia îi aparţine sfântul: arhierei, cuvioşi monahi etc. Dar, în acelaşi timp, există întotdeauna un element de individualizare, astfel că nu se poate vorbi de impersonalitatea imaginii sfinţilor. În chip vădit, Biserica are suficiente motive afective pentru o astfel de reprezentare.

Cât priveşte cererile către sfinţi, ele au aproape în exclusivitate ca obiect rugăciunile pentru mântuirea noastră. Este acest lucru condamnabil? Are loc aici o degradare a duhului Bisericii? Astfel s-a rugat apostolul Pavel pentru copiii săi duhovniceşti: „Mă rog lui Dumnezeu ca să nu săvârşiţi voi nici un rău; aceasta şi cerem în rugăciunea noastră: desăvârşirea voastră” (II Cor. 13:7).

Pe lângă faptul că în rugăciuni, îndeosebi în molitfe, ne rugăm pentru apărarea de toate necazurile şi pentru toate trebuinţele este ceva firesc; dar aceste molitfe nici măcar nu intră în cadrul Tipicului.

Sărbătorile Bisericii

Vom încheia recenzia noastră cu o chestiune de însemnătate secundară, concret, cu privire la praznicele Bisericii aşa cum sunt ele înfăţişate în carte. Autorul cade de acord cu un istoric liturgist occidental că, în vechime, creştinii nu făceau deosebire între praznicele Bisericii şi zilele obişnuite şi o spune cu cuvintele acelui istoric (J. Danielou, S.J.): „Botezul a introdus fiecare persoană într-o singură Sărbătoare - eternul Paşti, cea de-a opta zi. Nu existau zile de sărbătoare - de vreme ce totul a devenit de fapt o zi sfântă” (p. 133).

Dar, odată cu începutul epocii misteriologice, această înţelegere s-a pierdut. Zilele de praznic s-au înmulţit şi, împreună cu ele, s-a înmulţit şi numărul zilelor obişnuite (Aşa susţine autorul, dar în realitate tocmai potrivit Tipicului reiese că nu există „zile obişnuite’, de vreme ce pentru fiecare zi este stabilit un întreg ciclu de slujbe bisericeşti). Potrivit părintelui A. Schmemann, legătura cu conştiinţa liturgică de sine a Bisericii timpurii s-a pierdut şi elementul întâmplării a fost introdus în unirea praznicelor între ele, în alcătuirea „anului creştin”. Autorul dă exemple: „Datarea praznicului Schimbării la Faţă a Domnului pe 6 august nu are nici o explicaţie în afară de faptul că aceasta era dată târnosirii a trei biserici de pe Muntele Tabor” (p. 136), pe când în vechime, după părerea autorului, această pomenire era legată de Paşti, fapt indicat de cuvintele condacului: „pentru că atunci când Te vor vedea răstignit…”.

Datele praznicelor Maicii Domnului, în expresia autorului, sunt stabilite accidental. „Praznicul Adormirii, pe 15 august, îşi are originea în târnosirea unei biserici a Maicii Domnului, aşezată între Betleem şi Ierusalim, iar datele de 8 septembrie (Naşterea Maicii Domnului) şi 21 noiembrie (Intrarea ei în Biserică) au o origine asemănătoare.

În afara ciclului marianic au apărut, din pricini asemănătoare, praznicul Înălţării Crucii (legat de târnosirea Sfântului Mormânt) şi praznicul Tăierii capului lui Ioan Botezătorul, pe 29 august (târnosirea Bisericii Sfântului Ioan Botezătorul în Samaria la Sevasta)" (p. 137).

În aceste referinţe ale autorului, un semn caracteristic este încrederea sa în concluziile occidentale, în opoziţie cu, precum credem noi, concluziile simple trase din rânduiala anului bisericesc.

Anul Bisericii bizantine începe la 1 septembrie. Primul praznic din an corespunde începutului istoriei Noului Testament: Naşterea PreaSfintei Născătoare de Dumnezeu; ultimul mare praznic al anului bisericesc este în ultima sa lună: Adormirea Maicii Domnului.

Ţine de derulare şi este logic. Praznicul Schimbării la Faţă a Domnului are loc la începutul lui august fără de îndoială din pricina faptului că ciclul citirilor din Evanghelie de la această dată se apropie de relatarea evanghelistului Matei a Schimbării la Faţă a Domnului şi pomenirea acestui însemnat eveniment din Evanghelie este repartizată unei prăznuiri aparte. Cât despre cuvintele condacului Schimbării la Faţă: „pentru că atunci când Te vor vedea răstignit", ele corespund cuvintelor pe care Domnul le-a rostit ucenicilor Săi cu şase zile înainte de Schimbarea Să la Faţă în Munte, repetate imediat după Schimbarea la Faţă: „De atunci a început Iisus să le arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari şi să fie ucis şi a treia zi să învieze" (Mat. 16:21, 17:9, 22). Prin urmare, Biserica, potrivit Evangheliilor, cu şase zile înainte de Schimbarea la Faţă începe să cânte catavasia „Moise, însemnând Crucea" (s-ar putea ca scoaterea Crucii pe 1 august să fie legată de aceasta) şi la doar patruzeci de zile după praznicul Schimbării la Faţă se sărbătoreşte pomenirea pătimirilor pe Cruce şi morţii Domnului, în ziua Înălţării cinstitei Cruci. Şi desemnarea perioadei acestei sărbători nu este una accidentală: această perioadă corespune, ca şi perioada praznicului Schimbării la Faţă, apropierii pericopei evanghelice a pătimirilor de pe Cruce şi a morţii Domnului. Acesta este un exemplu care indică faptul că alcătuirea dumnezeieştilor slujbe din Tipic se remarcă printr-o ordine potrivită, armonie şi o întemeiere solidă.

Dacă se sugerează faptul că nu se observă o secvenţializare strictă a evenimentelor din Evanghelie în calendarul bisericesc, aceasta se întâmplă deoarece evenimentele din Evanghelie au loc în mai mulţi ani şi în calendar sunt aranjate în forma unei spirale ce cuprinde câţiva ani: conţine un şir de perioade de 9 luni (de la zămislirea la naşterea Sfântului Ioan Botezătorul, a Maicii Domnului, a Mântuitorului), două perioade de 40 de zile ale Evangheliei etc.

În partea finală a cărţii sale, autorul, în dezacord parţial cu ceea ce a afirmat până în acest punct, este gata să vină mai aproape, s-ar părea, de perspectiva istorică ortodoxă; dar chiar şi aici îşi exprimă asemenea rezerve ce pecetluiesc pratic poziţia sa principală. El spune: „Sinteza bizantină trebuie acceptată ca fiind elaborarea şi revelarea «regulii de rugăciune» originare a Bisericii, indiferent cât de bine sunt dezvoltate în ea elementele străine (?) de această lex orandi (rânduială de rugăciune) şi care au eclipsat-o. Astfel că în pofida puternicei influenţe a trăirii misteriologice (?), pe de o parte, şi a trăirii ascetico-individualiste, pe de alta - o influenţă ce a afectat mai presus de toate regenerarea (?) evlaviei liturgice, Tipicul în sine a rămas legat organic de «cultul timpului» care, aşa cum am încercat să arătăm, conţine principiul organizatoric original. Acest cult al timpului, repetăm, a fost acoperit şi eclipsat de straturi «secundare» (?) în Tipic, dar a rămas mereu că o temelie a logicii sale interioare şi principiul unităţii sale interioare” (p. 162).

Astfel este încheierea autorului. Rămâne să ne mulţumim cu puţin. Era prea mult să ne aşteptăm ca Tipicul nostru să fi păstrat chiar principiul cultului creştin!

Concluzie

Ne-am ocupat în detaliu de cartea Părintelui A. Schmemann deoarece ar putea fi oferit în viitor un text de dogmatică liturgică cititorilor ortodocşi bazat pe opiniile prezentate în această carte. Dacă temelia este atât de îndoielnică, putem fi convinşi că clădirea ridicată pe ea va fi trainică? Nu negăm defel ştiinţa teologică şi istorico-liturgică occidentală şi valoarea ei obiectivă. Nu ne-am putea descurca deloc fără ea. Îi recunoaştem meritele. Dar nu ne putem încrede orbeşte în concluziile istoricilor occidentali. Dacă vorbim de cult ca mădulare ale Bisericii Ortodoxe, ar trebui să fie prezent principiul de înţelegere a istoriei cultului nostru şi a stării sale actuale după care trăieşte însăşi Biserica. Acest principiu se deosebeşte fundamental de atitudinile protestante occidentale. Dacă nu am înţeles acest principiu, eforturile noastre ar trebuie să fie îndreptate spre a-l descoperi, spre a-l înţelege.

Logica istoriei ne spune că în viaţa publică îndepărtarea de la o cale dreaptă se petrece ca o consecinţă a schimbărilor de principii şi de idei. Dacă susţinem

Simbolul Ortodox al Credinţei, dacă mărturisim că stăm pe calea dogmatică dreaptă, nu ar trebui să punem la îndoială că atât direcţia vieţii Bisericii, cât şi structura cultului, care s-a ridicat pe temelia mărturisirii noastre de credinţă ortodoxă, sunt fără de greşeală şi adevărate.

Nu putem admite că „evlavia noastră liturgică", după o serie de regenerări, s-a îndepărtat cu mult, cu foarte mult de duhul vremurilor apostolice. Dacă observăm un declin al evlaviei, o nereuşită a înţelegerii dumnezeieştilor slujbe, cauza rezidă în afara Bisericii: este în declinul credinţei în popor, în declinul moralităţii, în pierderea conştiinţei Bisericii. Însă, acolo unde se păstrează evlavia şi conştiinţa Bisericii, nu există vreo renaştere în înţelegerea creştinismului.

Primim Evanghelia şi Scripturile apostolice nu printr-o refracţie, dintr-un fel de prismă deosebită, ci în sensul lor imediat, deschis. Suntem convinşi că rugăciunea noastră publică este bazată pe aceleaşi temelii dogmatice şi psihologice ca şi în timpurile apostolice şi ale vechilor creştini, în pofida deosebirii în forma de închinare.

Este Părintele Alexander Schmemann gata să conştientizeze faptul că, de fapt, caracterul evlaviei sale este diferit de cel al vechii Biserici?

(Traducerea articolului original din: Părintele Mihail Pomazanski, Scrieri alese, Jordanville, NY: Mănăstirea Sfântei Treimi, 1996, pag. 82-102.)

Sursa:
http://www.cuvantul-ortodox.ro/parintele-mihail-pomazansky-teologia-liturgica-a-pr-alexander-schmemann/

Biserica creştină în timpul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena

“Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi; Dumnezeul lui Israel, El va da poporului Său putere şi tărie” (Psalm 67, 35).

Biserica în timpul Sfântului împărat Constantin cel mare

Împăratul Constantin cel mare este una dintre personalităţile de seamă din istoria universală. Până la el, Biserica a îndurat grele persecuţii din partea împăraţilor romani. Convertirea lui la creştinism a însemnat o mare cotitură în istoria acestuia, căci, prin publicarea Edictului de toleranţă religioasă de la Milan, din ianuarie 313, Constantin a asigurat Bisericii deplină libertate în tot Imperiul Roman. Biserica intră, de acum înainte, într-o perioadă de înflorire şi propăşire, în ,,secolul ei de aur”.

Înaintea lui Constantin cel mare, Galeriu, grav bolnav, a dat la 30 aprilie 311, la Sardica, un Edict de toleranţă pentru creştini, de acord cu Constantin şi cu Liciniu, care cuprinde permisiunea existenţei creştinilor – ,,ut denuo sunt christiani et conventicula eorum = să existe din nou creştini şi să ţină adunările lor”. Galeriu a murit curând, la 5 mai 311, iar edictul său s-a aplicat doar parţial.

E greu de cunoscut în intimitatea ei evoluţia religioasă a împăratului Constantin cel mare, dar, o dată declarat pentru creştinism, el a progresat continuu pe această cale, începând cu lupta dintre el şi Maxenţiu de la Ponce Milvius (Podul Vulturului), lângă Roma, din 28 octombrie 312, până la Botezul lui din mai 337.

Conform cercetărilor făcute de istoricii creştini, Eusebiu de Cezareea şi Lactanţiu, în ajunul luptei cu Maxenţiu, Constantin a văzut pe cer ziua, în amiaza mare, o cruce luminoasă deasupra soarelui cu inscripţia: ,,en touto nika – în hoc signo vinces" (prima în limba greacă şi a doua în limba latină), care înseamnă ,,prin acest semn vei învinge". Noaptea, în timpul somnului, i s-a arătat Iisus Hristos cu Semnul Crucii, pe care-l văzuse ziua pe cer, cerându-i să-l pună pe steagurile soldaţilor, spre a-i servi drept semn protector în lupte. Acesta este monogramul lui Hristos, XP sau X pe care l-a pus pe un steag numit laborum.

Că împăratul Constantin a fost convins de apariţia minunată a Sfintei Cruci, ne-o confirmă faptul că pe arcul de triumf al lui Constantin, care se păstrează până azi la Roma, el afirmă că a câştigat victoria asupra lui Maxenţiu ,,instinctu divinitatis – prin inspiraţie divină".

La câteva luni de la victoria asupra lui Maxenţiu, Constantin, împreună cu Liciniu, devenit prin căsătoria cu una din surorile sale cumnatul său, au publicat Edictul de la Milan din ianuarie 313, prin care se acorda libertate religioasă deplină creştinismului, care devine religia licita = religie permisă în Imperiu. Totodată, se anulau toate hotărârile anterioare luate contra creştinilor şi se retrocedau Bisericii locaşurile de cult şi averile confiscate de împăraţii precedenţi.

Edictul de la Milan are o importanţă epocală prin hotărârile şi urmările lui. Din religie interzisă şi persecutată, creştinismul devine religie permisă, ba chiar favorizată, cum arată actele ulterioare ale împăratului Constantin.

Din nefericire, Valeriu Liciniu (308-324), la început pe deplin asociat la politica religioasă a împăratului Constantin, s-a îndepărtat de acesta, devenit în anul 316 reprezentantul declarat al păgânismului în Orient, unde erau mulţi creştini şi a început persecutarea lor, între anii 320-323. Pe vremea lui au pătimit Sfinţii 40 de Mucenici din Sevastia Armeniei.

În urma înfrângerii suferite de Liciniu în lupta cu Constantin în 18 septembrie 324, la Chrysopolis, azi Scutari - lângă Calcedon, pe coasta apuseană a Asiei Mici, în faţa Constantinopolului, şi a unor uneltiri contra lui Constantin, Liciniu a fost condamnat la moarte şi executat la Tesalonic în anul 324. De la această dată, Constantin a rămas singurul împărat al vastului Imperiu Roman până la moartea sa în 22 mai 337.

Rămas singurul stăpânitor, Constantin a luat faţă de creştinism o atitudine binevoitoare, fără a jigni, însă păgânismul greco-roman,care avea numeroase şi puternice rădăcini. Împăratul însuşi păstră aproape tot timpul domniei

demnitatea supremă păgână de pontifex maximus şi nu s-a lepădat de păgânism decât prin Botezul săvârşit cu câteva zile înainte de moarte, în anul 337. Trebuie să recunoaştem, însă, că păstrarea titlului păgân de pontifex maximus îi dădea dreptul şi posibilitatea de a supraveghea şi ţine în frâu păgânismul în interesul creştinismului însuşi. Dacă împăratul ar fi enunţat atunci la păgânism, şi-ar fi ridicat un rival periculos, care ar fi putut să restabilească situaţia de mai înainte a păgânismului, încă puternic prin numărul adepţilor lui, prin influenţa şi situaţia înaltă a senatorilor, a aristocraţilor şi funcţionarilor superiori.

În luarea de măsuri favorabile Bisericii, Constantin a procedat treptat şi cu mult tact.

Politica lui religioasă este caracterizată mai ales prin câteva fapte de importanţă majoră:
– actul de libertate de la Milan din ianuarie 313;
– alegerea noii reşedinţe imperiale;
– convocarea Sinodului I Ecumenic de la Niceea din anul 325.

Imediat după Edictul de la Milan din anul 313, împăratul scuteşte pe clericii creştini de obligaţia grea şi costisitoare a funcţiunilor municipale. Scuteşte Biserica de dări, drept de care nu se bucurau templele păgâne şi-i înapoiază tot ceea ce îi fusese confiscat, acordându-i dreptul de a primi donaţii. Totodată, el acordă ca ajutor episcopilor sume importante din tezaurul statului, pentru ridicarea de biserici şi întreţinerea clerului. [Cu tristeţe constatăm astăzi că mari reprezentanţi ai mass-media, care se erijează în mari analişti economici, cer în modul cel mai insistent impozitarea veniturilor bisericilor şi mânăstirilor, de parcă prin această măsură ţara noastră ar înregitra un progres economic remarcabil.Iată, împăratul Constantin cel mare prin măsurile luate în favoarea Bisericii, a înregistrat în Imperiu progres economic, prosperitate şi pace, de care s-au putut bucura, atât păgânii, cât şi creştinii. Conducătorii noştri, indiferent de culoarea politică, pot învăţa multe din istorie]. El acordă Bisericii dreptul de eliberare a sclavilor şi dădu episcopilor dreptul să judece pe cei ce n-ar voi să fie judecaţi după legile statului.

Constantin cel mare a intervenit şi în dreptul penal, pe care a încercat să-l umanizeze, înlăturând din legile penale dispoziţii şi pedepse contrare spiritului creştinismului, ca:
– răstignirea;
– zdrobirea picioarelor;
– stigmatizarea (arderea cu fierul roşu);
– îmbunătăţirea tratamentului din închisori.

De asemenea s-au adus restricţii luptelor de gladiatori şi s-au trimis condamnaţii la mine, în loc să lupte. S-a modificat în spirit creştin, legislaţia referitoare la Căsătorie, la părinţi fără copii, s-a îngreunat divorţul, s-a pedepsit mai aspru adulterul şi siluirea sau violul, s-a interzis aruncarea copiilor şi vinderea lor, prin ajutoare acordate părinţilor săraci, orfanilor, văduvelor şi bolnavilor.

Prin legea din anul 321, Constantin cel mare a generalizat, ca zi de repaus în Imperiu, Duminica. [Aici există o problemă serioasă de dezbătut. O sectă pe nume adventiştii de ziua a şaptea, care ţin Sâmbăta în locul Duminicii ca şi evreii, afirmă în rătăcirea lor că până la Împăratul Constantin cel mare, toţi creştinii ţineau ca zi de odihnă Sâmbăta. Afirmaţia este falsă. Biserica Creştină care a fost întemeiată în baza adevărului Învierii Domnului care a avut loc în prima zi a săptămânii – Duminică, după cum reiese din toate Sfintele Evanghelii, a ţinut ca zi de sărbătoare săptămânală Duminica, numai că până la Constantin cel mare, ceilalţi împăraţi nu au acordat acest drept creştinilor, exact cum au procedat şi comuniştii în ultimii ani de dictatură, când puneau oamenii să meargă la servici Duminica şi primeau o altă zi de odihnă, în locul Duminicii (sub pretextul că făceau economie de curent electric), dar ei erau satisfăcuţi că o parte din credincioşii Bisericii nu puteau participa la Sfânta Liturghie Duminica; Constantin cel mare, practic a reparat o stare de fapt].

Încă din anul 317, împăratul a început să bată monede cu monogramul creştin.
În funcţiile înalte, el numea de preferinţă creştini, dar a păstrat şi păgâni. Funcţionarilor păgâni li s-a interzis să aducă sacrificii.

Cultul împăratului a pierdut sensul lui religios, păstrând mai mult semnificaţia lui politică, astfel:
– cinstirea autorităţii împăratului ca exponent a puterii Imperiului Roman;
– templele dedicate lui devin localuri publice, fără statui şi fără sacrificii;
– în unele locuri, unde creştinii erau în majoritate, ei au luat templele păgâne şi le-au transformat în biserici sau le-au închis.

Împăratul şi membrii familiei sale – mama sa Elena, soţia sa, Fausta, sora sa Anastasia, fiica sa, Constantina, au dăruit episcopilor ajutoare pentru a repara bisericile sau pentru a construi altele noi.

La Ierusalim, în Antiohia, Tyr, Nicomidia, Roma şi Constantinopol s-au ridicat biserici măreţe. La Constantinopol, s-a ridicat catedrala Sfinţii Apostoli, care a devenit necropola împăraţilor bizantini.
În cadrul unor festivităţi măreţe s-a sfinţit la 14 septembrie 335, catedrala Sfântului Mormânt – Anastasis – Învierea, ridicată prin râvna şi cheltuiala sa.

Cultul creştin şi pelerinajul la Locurile Sfinte au luat o mare dezvoltare. Mama împăratului, Sfânta Elena, a descoperit la Ierusalim lemnul Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Mântuitorul.

La Roma, împăratul a cedat episcopului fostul palat imperial – Lateranul.

Voinţa lui Constatin cel mare de a susţine creştinismul s-a văzut şi în alegerea unei noi capitale pe ţărmurile încântătoare ale Bosforului. Încă din timpul lui Diocleţian (284-305), Roma nu mai era capitala unică a Imperiului Roman, căci acesta o mutase la Nicomidia, în Asia Mică. Roma rămăsese încă un oraş păgân, în care templele, monumentele, senatul roman, aristocraţia aminteau şi păstrau vechea religie păgână.

Constantin s-a hotărât să părăsească Roma păgână, spre marea nemulţumire a episcopilor Romei şi să întemeieze un nou oraş, ca reşedinţă imperială. Acesta a fost Bizanţul, pe Bosfor, care a primit numele de Constantinopol = oraşul lui Constantin, început în anul 324 şi inaugurat la 11 mai 330. Constantin a făcut din Bizanţ capitala unui Imperiu creştin, care trebuia să arate aceasta prin bisericile, monumentele şi atmosfera sa.

Mutarea capitalei la Constantinopol a avut consecinţe importante în istoria Imperiului Roman şi a Bisericii. Prin această mutare s-au pus temeliile Imperiului Roman de Răsărit, care a durat până la 29 mai 1453, când Constantinopolul a fost cucerit de turci, sub conducerea lui Mahomed al II-lea Cuceritorul (1451-1481).

În Constantinopol, numit „Roma cea nouă”, se ridică un oraş cu mare viitor politic şi bisericesc. Episcopii de la Constantinopol devin egali în rang cu episcopii Romei.

Convocarea Sinodului I Ecumenic de la Niceea din anul 325 constituie unul din meritele deosebite ale Împăratului Constantin. Văzând tulburarea crescândă promovată de erezia lui Arie din Alexandria, Constatin s-a decis să convoace pe episcopii Imperiului într-un Sinod general sau Ecumenic spre a defini împreună adevărurile de credinţă şi a asigura unitatea creştinismului. Ca un om de stat experimentat, Constatin şi-a dat seama că unitatea creştinismului şi pacea şi liniştea Bisericii constituie elementul de viaţă şi de rezistenţă al Imperiului Roman universal. În locul pluralităţii zeilor păgâni era preferată existenţa unei singure credinţe în Imperiu, cea creştină, căci ea asigură şi unitatea lui politică.

Este adevărat de constatat căci Constantin însuşi, deşi nu primise încă Botezul, a deschis lucrările Sinodului I Ecumenic printr-o cuvântare adresată episcopilor, asigurându-i că el se consideră „împreună slujitor cu ei”. Cu alt prilej, după

mărturia istoricului bisericesc Eusebiu de Cezareea, el a spus că se consideră episcop pus de Dumnezeu pentru treburile din afară (ale Bisericii).

Este adevărat că politica religioasă inaugurată de Constantin cel mare a avut şi unele urmări defavorabile. Biserica a avut în persoana împăratului un ocrotitor, dar, în acelaşi timp, şi un stăpân. Împăraţii (după Constantin cel mare) s-au amestecat şi în problemele religioase impunându-şi voinţa. Unii au susţinut arianismul, monofizismul, monotelismul (erezii antitrinitare şi hristologice), au persecutat pe ierarhii ortodocşi, au înlăturat din scaune ierarhi buni, trimiţându-i în exil.

Desigur, ca om de stat, Constantin a făcut şi unele greşeli, pe care istoria nu le va trece cu vederea. În unele din actele sale de suveran, el a pedepsit sângeros, pentru motive de infidelitate politică şi acte de trădare de stat. Astfel, fiul său, Crispus, moştenitorul de drept al tronului imperial, pe care Constantin şi-l asociase la domnie în anul 317, cu titlul de <>, fiind implicat într-un complot de stat, a fost ucis în anul 325; la puţin timp, soţia sa cea de a doua, Fausta, a fost ucisă în baia de la Roma.

În materie de politică bisericească, după Sinodul I Ecumenic de la Niceea din anul 325 s-a lăsat influenţat de curtezani linguşitori şi de arieni, ceea ce a provocat o confuzie în rândul credincioşilor.

Cu toate aceste scăderi, este în general admis că Constantin cel mare a fost bine intenţionat în acţiunile sale şi el a făcut creştinismului, ca primul împărat creştin, cel mai mare serviciu dintre împăraţii romani, asigurându-i libertatea prin Edictul de la Milan din anul 313. Convertirea sa la creştinism a dat un nou curs istoriei universale prin încercarea de a se armoniza interesele superioare ale Imperiului Roman cu interesele Bisericii.

Îmbolnăvindu-se grav, Constantin a fost botezat la vila sa din Ancyrona, la margine Nicomidiei, de episcopul semiarian Eusebiu de Nicomidia şi alţi clerici, cu câteva zile înainte de Rusalii, în luna mai 337. El a murit curând după aceea, la 22 mai 337, în Duminica Rusaliilor şi a fost îngropat cu mare fast în biserica Sfinţii Apostoli din Constantinopol, ctitoria sa.

Pentru meritele sale deosebite şi mai ales pentru marile servicii aduse creştinismului, după lunga perioadă de persecuţii, Biserica l-a cinstit în chip deosebit, trecându-l în rândul sfinţilor şi numindu-l ,,Cel întocmai cu Apostolii”.

Politica lui religioasă, în general, a fost urmată de fiii şi succesorii lui, cu excepţia împăratului Iulian apostatul (361-363), nepotul său, care a reintrodus

pentru scurt timp păgânismul în situaţia lui de religie favorizată în Imperiul Roman, persecutând creştinismul.

Spre sfârşitul secolului al IV-lea, sub împăratul Teodosie cel mare (379-395), creştinismul a ajuns din religie tolerată – religio licita, religie de stat, iar Ortodoxia devine confesiunea oficială a Imperiului. Din timpul lui Teodosie cel mare, Imperiul Roman devine imperiu creştin.

Sfânta împărătească Elena

Biserica Ortodoxă a recunoscut dintotdeauna beneficiile venite asupra Creştinismului în timpul împărăţiei lui Constantin cel mare şi a alcătuit un cult special de cinstire a acestuia împreună cu cea care l-a îndrumat şi i-a fost mereu aproape, Sfânta Împărătească Elena, mama sa.

Din păcate, sinaxarele româneşti notează pentru ziua de 21 mai foarte puţine date despre Sfânta Elena, cea mai mare atenţie acordându-i-se fiului acesteia.

La polul opus, occidentul refuză să-i recunoască împăratului Constantin statutul de sfânt pe motiv că a amânat Botezul până aproape de ziua morţii şi a avut o viaţă personală controversată, astfel încât ziua de 21 mai este dedicată în totalitate cinstirii Sfintei Elena, venerată pentru viaţa creştină autentică dusă din tinereţe până în ceasul morţii.

Unii teologi catolici contemporani, amintind de practica Bisericii Ortodoxe de a cinsti împreună pe marele împărat şi pe prea credincioasa sa maică, tind să dea dreptate Bisericii Ortodoxe, cu menţiunea că, în cazul lui Constantin, se cuvinte să amintim actinuile sale măreţe, însă nu neapărat să-l considerăm sfânt.

Biserica Ortodoxă socoteşte de-a dreptul eronată această practică occidentală şi cu totul străină tradiţiei ortodoxe care a socotit din cele mai vechi timpuri că binefacerile primite de Biserica lui Hristos în vremea lui Constatin se datorează purtării de grijă a lui Dumnezeu, Care a lucrat atât prin faptele providenţiale ale împăratului Constantin, cât şi prin influenţa benefică a mamei sale.

Nu se ştie de ce Vieţile Sfinţilor şi Sinaxarele Ortodoxe nu oferă un tablou complet al Sfintei Elena şi se limitează doar la câteva fapte pentru care a rămas în istorie.

Probabil, cărţile noastre de cult au preluat metoda didactică a lui Eusebiu de Cezareea, biograful lui Constantin, care a realizat cronicile având în centrul atenţiei persoana împăratului. Nu este exclus ca actuala structură a sinaxarului

din 21 mai să fie o reacţie la practică romano-catolică de a o cinsti doar pe Sfânta Elena.

Flavia Iulia Helena, cunoscută sub numele de Helena Augusta sau Sfânta Elena (248-329) s-a născut, după datele furnizate de Procopie, în oraşul Drepanon (azi Karamiisel) în Bytinia (în nord-estul Asiei Mici), căruia mai târziu Constantin i-a schimbat numele în Helenopolis, în onoarea mamei sale.

Elena este un nume foarte vechi şi răspândit, mai ales, în lumea greacă. Se pare a fost numele unei divinităţi a luminii şi se aseamănă cu cuvintele greceşti:
– Helane = făclie, torţă;
– Hele = strălucirea soarelui (a se compara cu helioterapia = tratament cu raze solare).

Acest nume poate avea şi formele: Ileana, Leana, Lina, Alina, Lenuş, Ela, Lili, Elen, Ilona şi altele asemănătoare.

Majoritatea datelor istorice converg spre ipoteza că Elena a avut un statut social umil.

Sfântul Ambrozie al Milanului afirmă că era o <>, adică o servitoare într-un han sau tavernă.

O legendă ulterioară, foarte puţin credibilă, menţionată de Geoffrey de Monmouth, pretinde că era fiica regelui britan Coel, care a căsătorit-o cu Constanţiu Chlor pentru a evita escaladarea războaielor dintre britani şi Roma. Monmouth declara apoi că ea a fost prezentată ca o regină deoarece nu avea fraţi care să moştenească tronul Britaniei. Aceasta este însă o legendă fără suport.

În realitate, tânăra Elena a avut din copilărie un mod de vieţuire creştinesc. Din copilărie s-a distins prin frumuseţe deosebită şi inteligenţă. Creştea în virtuţile creştine mai mult decât ceilalţi copii din vremea ei.

Pentru calităţile ei, pe când avea în jur de 20 de ani, a fost luată în căsătorie de către tribunul Constanţiu Chlor, trecând peste cutuma de a-şi lua soţie dintre fetele sărace. La un an după nuntă, în anul 272, se naşte Constantin, viitorul împărat. Când Constanţiu Chlor ajunge Augustus împreună cu Galeriu, este silit să o repudieze pe Elena, pentru a se căsători cu fiica vitregă a lui Maximian, Teodora, femeie cu un statut social pe măsura lui.

Părăsită de Constanţiu, Elena nu şi-a pierdut pacea sufletească şi a continuat să trăiască departe de lume, în tristeţe şi singurătate. Probabil, în această perioadă

cunoaşte şi îndrăgeşte credinţa creştină. Principala sa preocupare a fost educaţia fiului său, căruia s-a străduit să-i sădească în inimă dragostea şi gustul pentru virtute, pregătindu-l pentru a fi un merituos succesor al tatălui său. Se ruga nopţi întregi ca fiul ei să nu fie corupt de slava deşartă şi de mândrie; ştia că ,,cea mai importantă calitate a unui viitor împărat este ca, înainte de a-i comanda pe alţii, să fie stăpân asupra propriilor patimi".

Constantin conduce armatele romane în Britania şi când tatăl său moare, în anul 306, legiunile britanice îl proclamă pe tânărul comandant – Augustus. Acesta o aduce lângă el pe mama sa, Elena, căreia îi dă titlul de ,,NOBILISSIMA FEMINA = DOAMNA PREANOBILA".

După ce Constantin va deveni ,,totius orbis imperator = împărat al întregului pământ", Elena va primi cea mai înaltă onoare la care putea aspira o femeie, titlul de Augusta.

Analizând viaţa împăratului Constantin cel mare, tradiţia ortodoxă a văzut dintotdeauna în faptele măreţe ale acestuia amprenta influenţei Sfintei Elena asupra lui, pentru că ea îmbrăţişase din tinereţe învăţătura creştină.

Istoricul bisericesc Eusebiu de Cezareea susţine altă variantă. După el, credinţa Sfintei Elena ar fi rodit în sufletul ei datorită strădaniei fiului său, întrucât, ,,mai înainte ea nu fusese credincioasă" (Viaţa lui Constantin, p. 144). Cuvioşia Sfintei Elena s-ar datora respectului şi preţuirii cu care a cinstit-o credinciosul ei fiu, care ar fi descoperit credinţa prin intervenţie divină şi a transmis-o mai departe şi mamei sale. Sfânta Elena se bucura de toate onorurile împărăteşti, în toate provinciile era aclamată ca împărăteasa augusta, avea drepturi depline asupra vistieriei împărăteşti, iar împăratul a poruncit ca pe unele monede să fie gravat chipul celeia ce i-a dat viaţa. Această atitudine favorabilă faţă de mama sa ar fi determinat-o pe aceasta, după părerea lui Eusebiu, să respecte şi ea Evanghelia lui Hristos.

O altă variantă reiese din cărţile de cult. Astfel, sinaxarul zilei de 21 mai lasă să se înţeleagă că aplecarea împăratului spre credinţă creştină este o moştenire de la tatăl său, Constanţiu Chlor, care, deşi a împărăţit împreună cu marii prigonitori Diocleţian şi Maximian, s-a arătat plin de blândeţe faţă de creştini, întrebuinţându-i pe cei ce luptau pentru credinţa în Hristos ca sfetnici şi slujbaşi la curtea împărătească. ,,Constanţiu – scrie în sinaxar – învăţând buna cinstire pe Constantin, fiul său cel iubit, l-a lăsat diadoh al împărăţiei sale în ostroavele Britaniei" (Mineiul lunii mai, p.177).

Deşi închinător la idoli, Constanţiu nu dădea prea multă importanţă slujbei idoleşti, ci îşi punea nădejdea în Dumnezeu Cel Preaînalt. În această concepţie

şi-ar fi crescut şi fiul: ,,El învaţă pe fiul său, Constantin, să caute şi să ceară ajutor de la cea de sus purtare de grijă, nu de la idoli” (Vieţile Sfinţilor, p. 216).

Analizând aceste date, ajungem la concluzia că ortodoxia credinţei lui Constantin ar fi rodul unei educaţii alese predate de tatăl său, iar după descoperirile divine primite de fiu, acesta ar fi contribuit şi la creştinarea mamei, ceea ce este cu totul străin învăţăturii transmise de Biserica Ortodoxă de-a lungul timpului, care o consideră pe Elena izvorul desăvârşirii spirituale a fiului ei.

Este posibil ca istoricii care au transmis aceste date să fie influenţaţi de obiceiul specific perioadei vechi de a scoate în evidenţă faptele oamenilor doar pe linie paternă.

Rezolvarea dilemei vine din scrierile aghiografilor greci, care sunt de părere că ,,atitudinea indulgentă a lui Constanţiu Chlor fată de creştini se datorează influenţei pe care a avut-o în viaţa lui prima soţie. Luând în calcul şi această ultimă informaţie, vedem că Sfânta Elena este cea care a promovat vieţuirea în spirit creştin atât în faţa soţului, dar mai ales înaintea fiului lor. Indiferent dacă s-a botezat la 60 de ani cum zic unele izvoare sau s-a botezat de tânără, împărăteasa Elena a fost sursa principală a dezvoltării Ortodoxiei în cadrul familiei sale împărăteşti.

În timp ce împăratul Constantin dădea noi speranţe creştinilor pe plan legislativ, mama sa, Elena se ocupa de organizarea operelor de binefacere şi de împodobire a locaşurilor sfinte. Ea merge în Palestina, unde iniţiază săpături pentru descoperirea lemnului Sfintei Cruci şi a Sfântului Mormânt al Domnului. Încurajată de buna reuşită, continuă această căutare şi la Betleem, unde identifică locul naşterii lui Iisus şi pe Muntele Măslinilor – locul de unde Iisus S-a înălţat la cer. Peste tot sunt îndepărtate construcţiile păgâne şi s-au înălţat biserici, rămase celebre.

Împodobirea Ţării Sfinte cu locaşuri de cult s-a dorit să fie semn de mulţumire adusă lui Dumnezeu ,,pentru binefacerile revărsate asupra marelui împărat Constantin, precum şi asupra fiilor lui, prea cucernicii cezari, nepoţii ei”.

Sfânta împărătească Elena a participat la toate acţiunile de binefacere în folosul creştinilor persecutaţi, mutilaţi, lipsiţi de posibilităţi, înlăturaţi din serviciul public. Se spune că ea era ,,bolta Imperiului”. Este prima femeie din lume care şi-a eliberat toţi sclavii şi a desfiinţat de la curte suita de doamne şi domniţe, care huzureau în lux, intrigi şi lucruri nefolositoare, încât un slujbaş a templelor păgâne a numit-o ,,molima ucigaşă a zeilor”; de aici, ura păgânilor împotriva celor doi.

Virtutea prin care s-a distins Sfânta împărătească Elena a fost milostenia şi această virtute i-a adus sfinţenia. Ca să devnim sfinţi, în primul rând trebuie să fim milostivi.

Structura ei impresionantă, popularitatea de care se bucura, smerenia care o caracteriza o făceau un apostol încoronat al Împărăţiei lui Hristos.

În tinereţe se avânta în bătălii alături de soţul ei, fie în Asia, fie în părţile Dunării; de aceea i s-a oferit dreptul de a purta virtutea militară. Am putea spune că, din punct de vedere creştinesc, ea este ocrotitoarea femeilor creştine ce lucrează în sistemul naţional de apărare al României şi al tuturor statelor creştine în general şi ortodoxe în special, lucru pe care al trebui să-l scoată în evidenţă cele două mari instituţii româneşti: Biserica ortodoxa română şi Armata română. Era în mijlocul maselor necăjite, înţelegea durerea de mamă, simţea glasul pruncilor şi oftatul orfanilor şi neputincioşilor. Cunoştea regulile de instrucţie militară, se orienta după mersul stelelor fiind comandant destoinic al corăbiilor de pe mare. Sufletul ei era larg deschis oricui care, cu sinceritate, îi spunea păsul şi necazul; dar ceea ce o frământa deosebit era pacea în Imperiu şi libertatea religioasă.

Ajunsă la vârsta de 80 de ani şi simţindu-şi sfârşitul aproape, Sfânta Elena şi-a luat rămas bun de la cei apropiaţi şi a împărţit averea ei răspândită pe suprafaţa pământului împăratului Constantin, unicul ei fiu şi nepoţilor, iar după ce a lăsat lucrurile în ordine şi-a dat sufletul în mâna lui Dumnezeu de faţă fiind unicul ei fiu care o veghea şi îi purta de grijă.

Istoricul Eusebiu de Cezareea consideră că sfârşitul creştinesc al Sfintei împărătese Elena a fost răsplata binemeritată a credinţei sale şi a faptelor bune izvorâte din dreapta Credinţă. Din această cauză ceasul morţii o găseşte pe Sfânta Elena împăcată cu sine însăşi şi cu cei din jur, pregătită să lase în urmă viaţa pământească spre a o căpăta pe cea cerească.

Trupul împărătesei a fost dus sub escortă militară din Nicomidia la Constantinopol şi a fost depus în biserica Sfinţii Apostoli, ctitoria Sfinţilor Împăraţi, apoi a fost adus la Roma. Tronul ei şi o parte din sicriu se află în mare cinste în Muzeul Vaticanului.

După trei secole de suferinţe şi sacrificii, lumea creştină trăieşte o primăvară a vieţii spirituale şi materiale, pentru care aduce mulţumire lui Dumnezeu şi laudă Sfintei Elena Augusta şi fiului ei, Constantin, pe care îi numeşte ,,cei întocmai cu apostolii”.

Un rol important în această răsturnare de situaţie a istoriei creştinismului îl deţine, fără îndoială, Sfânta împărătească Elena „instrumentul de care S-a folosit Dumnezeu pentru a face să strălucească în inimile romanilor luminile credinţei”.

Amin.

Hristos a Înviat!

Bibliografie:

1. Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod; Tipărită cu binecuvântarea şi prefaţa Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; versiune diortosită după Septuagintă, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, arhiepiscopul Clujului; Editura Institului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române; Bucureşti – 2001;
2. Emilian Popescu, traducere şi note de Radu Alexandru, în colecţia Părinţi şi Scriitori Bisericeşti, vol. 14; Editura Institului Biblic…; 1991;
3. Mineul lunii mai – Ediţia a III-a; Tipografia Cărţilor Bisericeşti – 1928;
4. Vieţile Sfinţilor pe luna Martie – Retipărite şi adăugite cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române după ediţia din 1901-1911; Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor – 1995;
5. Idem – vol. IX….; 1998;
6. Rămureanu , Pr. Prof. Dr. Ioan – Istoria bisericească universal - Manual pentru Seminariile Teologice, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; Editura Institului Biblic…; Bucureşti – 2004;
7. Sebastian, Prof. Dr. Marin – Sfânta Împărătească Elena
http://www.crestinortodox.ro/sfinti/sfanta-imparateasa-elena-139819.html

(Elev: Iosif Tudor Andrei – clasa a VII-a A,Şcoala Gimnazială „Avram Iancu”, Satu-Mare, Coordonator: Preot prof. Gheorghe-Radu Sălăgian)

Nicoleta Enculescu - Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena în tradiţia poporului român

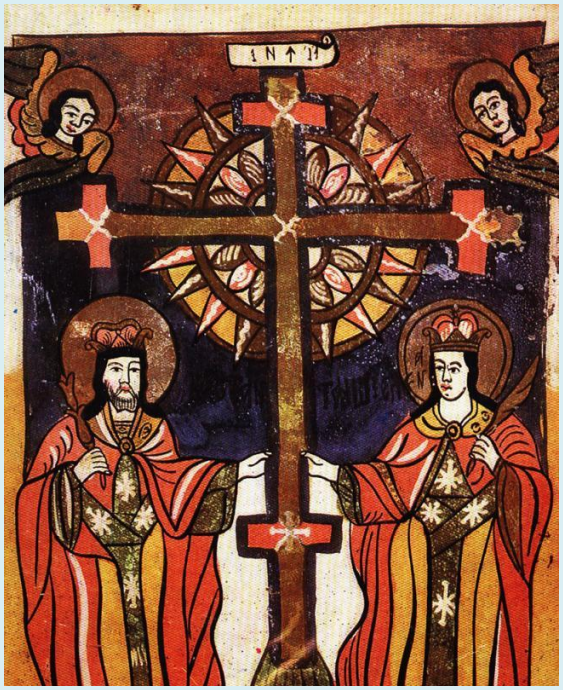

18 mai 2013

În anul 326, o femeie ajungea pe pământul Iudeii. Era împărăteasa Imperiului Roman, mama lui Constantin cel mare. Numele ei era Elena, iar destinaţiile cele mai îndrăgite erau Ierusalimul şi Locurile Sfinte. Sfânta Elena a fost primul pelerin creştin la Locurile Sfinte. Ea a deschis un drum pe care îl vor urma generaţiile ce vor veni, de pe ţărmul Mării Galileii, unde Iisus Şi-a adunat ucenicii, până la mormântul lui Lazăr, pe care Hristos l-a înviat din morţi.

Ea a pus bazele multora dintre cele mai importante biserici ale creştinătăţii: Biserica Naşterii Mântuitorului din Betleem, Biserica „Pater Noster“ de pe Muntele Măslinilor - de unde Iisus Hristos ne-a învăţat cum să ne rugăm, rostind rugăciunea „Tatăl Nostru“. Ea a restabilit Ierusalimul drept cel mai sfânt dintre oraşe. Cea mai preţioasă descoperire a ei este Biserica Sfântului Mormânt.

Se spune despre Helena Flavia Augusta că de tânără era vestită pentru inteligenţa, delicateţea şi frumuseţea ei. Povestea sa începe în anul 272 d.Hr., când, după ce a furat, pentru totdeauna, inima unui ofiţer din garda romană, i-a născut un fiu: pe Constantin, cel care avea să devină cel mai puternic om din lume, primul împărat creştin.

În timpul persecuţiilor creştine, în toiul nopţilor, Elena primea învăţătura creştină: despre epistolele Sfântului apostol Pavel, despre Evanghelii. Uşor uşor, ea a început să creadă că Dumnezeu L-a dat pe Unicul Său Fiu pentru lume, pentru ca El să moară şi să mântuiască omenirea. Pentru a-i recunoaşte şi a se face cunoscută celorlalţi creştini, ea purta monograma lui Hristos.

Domnia Sfântului împărat Constantin cel mare

După moartea în luptă a tatălui său, Constantin şi-a revendicat dreptul de a deveni împărat în Occident. Visul său era însă de o mai mare anvergură, cuprinzând Roma însăşi şi un imperiu reunit.

Deoarece Maxenţiu, ca împărat, s-a dovedit un adevărat tiran, prigonindu-i atât pe creştini, dar purtându-se rău şi cu păgânii săi, Constantin i-a scris acestuia, sfătuindu-l cu bunătate şi prietenie să renunţe la prigoană şi la tiranie. Maxenţiu nu numai că nu l-a ascultat, ci - mai mult - s-a gândit să pornească război împotriva celui pe care îl ura foarte mult. Astfel, Constantin, aflând despre intenţia lui, a pornit el războiul.

Între Constantin şi Roma se afla Tibrul traversat de Podul Milvius. Pe malul opus, Maxenţiu adunase deja o mare-mare armată.

Trebuie să amintim aici de faptul că, înaintea lui Constantin, Galeriu, aflat pe pat de grea suferinţă, a dat, la 30 aprilie 311, la Sardica, un edict de toleranţă pentru creştini, în acord cu Constantin şi Liciniu, edict care permitea existenţa creştinilor. Acest edict a fost aplicat însă doar parţial, din cauza morţii neaşteptat de rapide a lui Galeriu.

În ziua premergătoare luptei cu Maxenţiu din 28 octombrie 312, împăratul Constantin a văzut pe cer o cruce luminoasă şi înscrisul „in hoc signo vinces“ („prin acest semn vei învinge“), apoi, în noaptea următoare, a avut un vis în care i S-a arătat Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, care l-a îndemnat să însemneze cu Sfânta Cruce toate steagurile de luptă ale oştirii sale. Constantin a făcut întocmai. Monograma lui Hristos a pus-o pe un steag numit „labarum“. Prin purtarea de grijă şi marea milostivire a Domnului nostru Iisus Hristos, Constantin l-a învins pe Maxenţiu, intrând triumfător în Roma.

Din anul 316, Liciniu s-a distanţat de împăratul Constantin cel mare, devenind reprezentantul declarat al păgânismului în Orient, unde erau mulţi creştini, şi a început persecutarea lor în perioada anilor 320-323. El a fost înfrânt însă de Constantin, adversarul său politic şi religios, la 18 septembrie 324, la Chrysopolis (azi: Scutari, lângă Calcedon), şi condamnat la moarte şi executat la

Tesalonic în anul 324. Din acel moment, Constantin a rămas singurul împărat al Imperiului Roman, până la moartea sa, în 22 mai 337.

Conform părintelui profesor Ioan Rămureanu, prin păstrarea titlului păgân de „pontifex maximus“, Constantin avea dreptul şi posibilitatea supravegherii şi ţinerii în frâu a păgânismului, în interesul creştinismului însuşi.

Împăratul Constantin i-a scutit pe clericii creştini de tribunalele civile, îngăduindu-le în acelaşi timp laicilor să-şi supună conflictele arbitrajului episcopal; a scutit Biserica de dări, înapoindu-i tot ceea ce îi fusese confiscat şi i-a acordat dreptul de a primi legate şi donaţii; le-a acordat ajutor episcopilor, sprijinindu-i în actul de construire a lăcaşurilor de cult şi de întreţinere a clerului; a abrogat dispoziţiile şi legile contrare spiritului creştinismului; a ordonat restricţionarea luptelor de gladiatori şi trimiterea condamnaţilor la mine; a ordonat îngreunarea divorţurilor, pedepsirea adulterului şi a siluirii, a violului; a interzis aruncarea copiilor şi vinderea lor, acordând ajutoare părinţilor săraci; a luat măsuri de protejare şi ajutorare a săracilor, orfanilor, văduvelor şi bolnavilor.

Prin legea dată în anul 321, Constantin a generalizat repausul duminical în tot Imperiul Roman. Din anul 317, în Imperiul Roman, monedele au avut inscripţionat pe ele monograma creştină.

Supunându-se voinţei lui Dumnezeu, Constantin a zidit la Bizanţ o cetate pe care a înfrumuseţat-o cu toate podoabele şi a numit-o Constantinopol, mutându-şi aici scaunul împărătesc, ceea ce a dus la punerea temeliei Imperiului Roman de Răsărit, care a durat până la 29 mai 1453, când Constantinopolul a fost cucerit de turci, sub conducerea lui Mahomed al II-lea Cuceritorul (1451 - 1481).

Constantin, „episcop din afară“ la Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325)

Convocarea Sinodului I Ecumenic de la Niceea din anul 325 constituie unul dintre meritele deosebite ale lui Constantin cel mare, deoarece el a dispus ca episcopii imperiului să definească împreună adevărurile de credinţă şi să asigure unitatea creştinismului, spre eradicarea ereziei lui Arie, întrucât „Dumnezeu nu îngăduie ca omenirea să trăiască prea mult în întuneric, nu îngăduie ca reaua voinţă a unora să biruie într-atât încât lumina Sa strălucitoare să nu mai arate calea mântuitoare“.

Împăratul îi respecta mult pe episcopi, considerându-se el însuşi „episcopul din afară“: „Dumnezeu v-a chemat să fiţi episcopi pentru tot ceea ce ţine de treburile dinlăuntru ale Bisericii. Iar pentru cele din afară, m-a rânduit pe mine

episcop“. Prin aceasta, voia să-şi exprime convingerea că populaţiile încă necreştine îi fuseseră încredinţate din punct de vedere religios, având misiunea de a le face cunoscută Evanghelia lui Hristos.

În aceste circumstanţe putem înţelege condiţiile tratatului de pace semnat, în anul 332, între bizantini şi goţi, când goţii, care fuseseră învinşi, au devenit aliaţi ai imperiului. În acest sens poate fi înţeles „episcopatul“ lui Constantin. Constantin s-a îngrijit şi de creştinii aflaţi în Persia.

După Constantin, misiunea providenţială a imperiului a fost, în mod firesc, natural, cea de a stăpâni toate naţiunile, pentru a aduce, în mijlocul lor, lumina Evangheliei, şi de a instaura, încă din această lume, Împărăţia lui Hristos. Astfel, lui Constantin şi mamei sale, Elena, li s-a acordat titlul de „întocmai cu apostolii“.

Cu toate greşelile pe care le-a făcut, indiscutabil, ca om de stat - şi pe care istoria nu i le trece cu vederea - „Constantin a fost împăratul creştin care a dobândit fericirea Cerului, iar Cerul i-a dăruit fericirea pământească“ (pr. prof. dr. Adrian Gabor).

Sărbătoarea în tradiţia poporului român

Ion Muşlea şi Ovidiu Bârlea („Tipologia folclorului. Din răspunsurile la chestionarul lui B.P. Hasdeu“, Editura Minerva, Bucureşti, 1970) vorbesc despre Sfinţii împăraţi Constantin şi mama sa, Elena, ca despre părinţii Sfintei Cruci, iar prof. dr. Ion Ghinoiu („Credinţe populare, tradiţii, semne“, în „Jurnalul Naţional“, 21 mai 2010) aminteşte că, în calendarele populare, această zi mai este cunoscută şi sub numele de „Constantin Graur“ sau „Constandinu Puilor“, pentru că din această primă zi a verii păsările din pădure încep să-şi înveţe puii să zboare, după ce li s-a dezlegat glasul la Vlasie (11 februarie), s-au împerecheat şi şi-au construit cuiburile la Dragobete (24 februarie).

Tot prof. dr. Ion Ghinoiu („Zile şi mituri. Calendarul ţăranului român 2000“, Editura Fundaţiei Pro, Bucureşti, 1999) aminteşte că, pentru a se preîntâmpina distrugerea holdelor şi a strugurilor, e bine să nu se lucreze acum.

De asemenea, până în această zi e bine să se semene porumb, ovăz şi mei. I.A. Candrea („Iarba fiarelor“, 1928) este de părere şi sfătuieşte oamenii să ţină această zi, pentru ca puii să nu fie mâncaţi de ulii.

Pomenirea Sfinţilor, slăviţilor, de Dumnezeu încoronaţilor şi întocmai cu apostolii, marilor împăraţi Constantin († 337) şi Elena († 327)

Biserica Ortodoxă îi prăznuieşte astăzi, 21 mai, pe Sfinţii împăraţi Constantin şi mama sa, Elena. Constantin cel mare, împărat roman (306-337), a devenit suveran al întregului Imperiu Roman după învingerea lui Maxenţiu şi a lui Liciniu. În ziua premergătoare luptei cu Maxenţiu, ***în anul 312, Constantin a văzut pe cer o cruce luminoasă şi o inscripţie: În hoc signum vinces (prin acest semn vei birui). Împăratul va însemna toate steagurile armatei sale cu semnul sfintei cruci şi va intra biruitor în Roma. Prin Edictul de la Milano (313) a acordat libertatea de cult a creştinismului, acesta devenind religie de stat în timpul lui Teodosie cel mare.***

Împăratul Constantin a convocat primul Sinod ecumenic la Niceea (325), unde după lungi dezbateri, învăţătura lui Arie a fost condamnată şi s-a adoptat formula că Fiul lui Dumnezeu este de o fiinţă cu Tatăl şi deci, din veci cu El. La

sinod au fost alcătuite şi primele 7 articole ale Simbolului de credinţă (Crezul), a fost fixată data Paştilor (prima duminică după luna plină, după echinocţiul de primăvară) şi s-au dat 20 de canoane referitoare la disciplina bisericească.

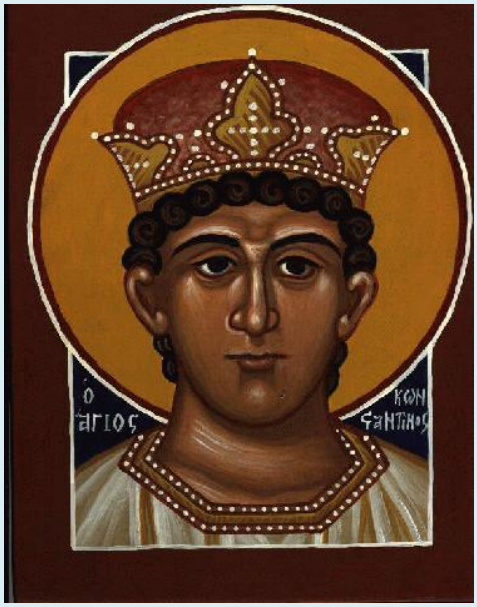

Sfântul Constantin cel mare a fost botezat pe patul de moarte de către episcopul Eusebiu de Cezareea. A murit la scurt timp în Nicomidia şi a fost inmormântat în Constantinopol, în biserica ctitorită de el.

Flavia Iulia Helena, cunoscută sub numele de Helena Augusta sau Sfânta Elena (cca. 248 - cca. 329 în Nicomedia, azi Izmit, Turcia) a fost mama împăratului Constantin cel mare.

Head relic of Saint Helena in the crypt of Trier cathedral

S-a născut în oraşul Drepanon (azi Karamürsel) în Bythinia (în nord-vestul Asiei Mici), căruia mai târziu Constantin i-a schimbat numele în Helenopolis, în onoarea mamei sale.

În anul 293, generalul roman Constantiu Chlorus, la îndemnul împăratului Diocleţian, divorţează de împărăteasa Elena. Aceasta nu se recăsătoreşte, ci trăieşte departe de atenţia publică, dar aproape de fiul său.

A reuşit să descopere pe dealul Golgotei crucea pe care a fost răstignit Hristos. Potrivit tradiţiei, în urma săpăturilor s-au găsit trei cruci. Pentru a se identifica crucea pe care a fost răstignit Hristos, au atins cele trei cruci de un mort. Acesta a înviat în momentul în care a fost atins cu Crucea Domnului.

Helena finding the True Cross, Italian manuscript ca. 825.

Biruinţele Crucii şi piedicile vrăjmaşului - despre viaţa Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena

Astăzi Biserica Ortodoxă prăznuieşte pe Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, maică sa, pe care îi numeşte „asemeni cu apostolii”.

Pentru Biserică, împăratul Constantin înseamnă primul conducător care nu numai că încetează prigonirile împotriva creştinilor (care erau duse cu paroxism nu mulţi ani înainte de domnia lui) dar şi încurajează practic creşterea Bisericii, dând acesteia înapoi toate proprietăţile luate de prigonitori, construind multe biserici, acordând regimuri fiscale îngăduitoare şi multe fonduri. Pe scurt, s-ar putea spune că este o etapă istorică de mare impunere a Bisericii.

Cinstirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena este datorată deschiderii sincere a împăratului faţă de semnul Crucii, arătat lui înaintea unei mari şi cruciale bătălii: Εν Τουτω Νικα („Întru acest semn vei birui”). Împăratul nu a ezitat să îşi însemne oştile sale cu semnul crucii, deşi pentru majoritatea soldaţilor acesta era un semn de „piază rea”, pentru că semnifica crucea, instrument de osândă încă folosit.

Dragostea împăratului pentru Crucea lui Hristos l-a făcut să încurajeze şi să urmărească îndeaproape înflorirea Bisericii. Asemeni, evlavioasa sa maică,

Sfânta Elena, a mers la Ierusalim, unde a găsit cu adevărat Sfânta Cruce a lui Hristos, pe care Acesta a fost Răstignit.

Cu toate acestea, deşi la o privire superficială ne putem încânta de victoria istorică a Bisericii, lucrurile nu au stat întocmai aşa. Aşa-zisa victorie a Bisericii pe plan istoric, adică recunoaşterea oficială a cultului, încurajarea înfloririi, favorizarea creştinilor, a fost însoţită de cea mai otrăvitoare muşcătură a vrăjmaşului din trupul Bisericii - răspândirea ca un cancer a arianismului.

Marile tulburări iscate de Arie, care contestă dumnezeirea lui Hristos, l-au făcut pe împăratul Constantin să convoace primul Sinod Ecumenic de la Niceea. Împăratul a avut înţelepciunea necesară să nu se amestece în disputele teologice, deşi era interesat de existenţa unei drepte slăviri a lui Hristos în Biserică. Sfântul Constantin a convocat Sinodul, lăsând sarcina lămuriri dogmatice pe seama celor cu adevărat „vizaţi" - Sfinţii Părinţi. Această acţiune a Sfântului Contantin este echivalentul pe plan duhovnicesc a izbânzii bătăliilor sale purtate cu semnul Crucii - căci prin Sinodul de la Niceea a fost respins arianismul.

Însă nici această izbândă nu a fost suficientă. Răul, văzând că este respins în hidoşenia sa, s-a mascat în bine. Acest lucru s-a realizat prin faptul că Sfântul Constantin a încălzit la sân, din neştiinţă, după cum depun mărturie proloagele şi vieţile Sfinţilor, pe episcopul Eusebiu de Nicomidia, un arian înrăit, înrudit oarecum cu familia regală, şi, conform unor descrieri istorice, „mare politician" şi intrigant. Intrigile furibunde, violente, duse de Eusebiu, precum şi ascunderea, în faţa împăratului, a adevăratelor sale scopuri, precum şi ale lui Arie, au făcut ca în scurt timp arianismul să fie majoritar între elitele imperiului şi ale Bisericii din răsărit. Prezentând în faţa împăratului învăţătura lui Arie ca şi cum ar fi conformă Sinodului Niceean, şi acuzând aşa-zisele „prigoniri" pe care le „suferea" Arie ca rezultate ale „dihoniei" episcopilor, Eusebiu a reuşit ceea ce nu a reuşit nici Maxenţiu, nici Arie însuşi - să deschidă locaş satanei în familia imperială şi în Biserică.

Ani grei au urmat pentru Biserică. După moartea împăratului Constantin, arienii au profitat de avantajul lor şi atunci şi-au dat pe faţă erezia şi dorinţa lor de a ucide pe cei drept-credincioşi.

A urmat domnia lui Constantiu, fiu al împăratului Constantin, arian în toată regula, precum şi prigonitor al creştinilor autentici.

Să luăm aminte la înverşunarea cu care vrăjmaşul vrea să piardă pe cei aleşi ai lui Hristos până la ultima clipă. Să luăm aminte la aparentele victorii ale Bisericii, ca nu cumva ele să se transforme în amare şi otrăvitoare înfrângeri. Să nu ne încântăm de avantajele istorice, căci lecţia pe care ne-o dă Sfântul împărat

Constantin şi maica sa Elena este aceasta: (numai!) întru acest semn, Sfânta Cruce, vom izbândi! Nu bogăţia Bisericii, nici lipsa prigoanelor, nici răspândirea creştinismului până la stadiul de religie majoritară, nici măcar prezenţa unui împărat creştin nu constituie biruinţa Bisericii. Biruinţa Bisericii este închinarea la Adevăratul Dumnezeu prin Cruce.

La începutul textului am citat formula cu care sunt cinstiţi în Biserică Sfinţii împăraţi - asemeni cu apostolii. De ce "asemeni cu apostolii"? Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena sunt asemeni cu apostolii pentru că au dat mărturia Crucii, ca şi aceştia. Pentru că au arătat puterea lui Dumnezeu, lucrătoare pentru cei care nu se bizuie pe armatele lor, pe carele lor sau pe înţelepciunea lor. Semnul biruinţei, semnul patimilor mântuitoare, arătat pe cer împăratului şi descoperit din pământ maicii sale. Această mărturie a Crucii sfinţeşte, pentru că Dumnezeu lucrează. Nu eroismul de manual de istorie, nici ridicarea zidurilor, nici aparenta dominaţie a creştinismului în Imperiu sunt cele care contează pentru noi. Ci această mărturie adevărată a Sfintei Cruci, de viaţă făcătoare.

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena

Sărbătoarea Sfinţilor Constantin şi Elena este una dintre cele mai însemnate pentru creştini, întrucât împăratul Constantin i-a eliberat pe aceştia de sub prigoana păgână prin Edictul de la Mediolanum din 313 şi toată activitatea sa, sub sfatul mamei sale, Elena, a fost una de protectorat faţă de noua religie. Împăratul Constantin cel mare (272-337) a devenit nu doar eliberatorul creştinilor, ci şi protectorul lor. Primul împărat creştin din istorie, la îndemnul mamei sale, şi-a luat drept consilieri în treburile imperiale pe unii dintre episcopii vremii, aşezând în funcţii de conducere oameni care credeau în Hristos.

Convertirea lui Constantin cel mare s-a petrecut în mod miraculos. ***I s-a arătat în vis crucea lui Hristos pe cer, sub forma unor stele luminoase şi deasupra ei scria în latină că în acel semn va învinge. Hristos i-a spus că îl va birui pe împăratul Maxenţiu – care se purta rău cu creştinii – dacă va însemna ostaşii cu acel semn. Când s-a trezit, împăratul a ordonat ca pe coifurile şi pe armele soldaţilor să fie făcut semnul crucii şi monograma lui Iisus Hristos.*** Cu o armată de 20.000 de soldaţi a învins oastea de 150.000 a lui Maxenţiu.

Printre meritele lui Constantin cel mare se numără convocarea primului Sinod Ecumenic. Sinodul s-a petrecut la Niceea, aproape de locul pe care împăratul a ridicat cetatea care îi poartă numele, Constantinopol, în anul 325.

La acest prim sonod care a reunit toţi episcopii creştini ai lumii au participat şi Sfântul Nicolae, Sfântul Spiridon al Trimitundei şi Sfântul Atanasaie al Alexandriei, care, împreună cu ceilalţi ierarhi populari, l-au pus la punct pe Arie, episcopul eretic care răspândea o învăţătură greşită despre firea lui Hristos. ***Acolo, la Niceea, sfinţii părinţi au alcătuit prima parte a simbolului de credinţă, prin care mărturisim că Hristos este*** "***Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, iar nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl prin care toate s-au făcut***".

- *Lui Constantin i se datorează instituirea prin lege a sărbătorii duminicii ca zi de odihnă în tot imperiul.*
- *Tot el a dăruit bisericii casele imperiale de judecată, celebrele basilici de mai târziu, şi a scutit biserica de dări.*
- *Constantin le-a restituit averile creştinilor persecutaţi şi a creat cadru legal pentru a fi îngrijiţi bătrânii, orfanii şi săracii,*
- *a dat legi care întăreau căsătoria şi pedepseau adulterul şi violul,*
- *a interzis practica uciderii copiilor, care era una răspândită printre romanii păgâni în sacrificiile către zei.*

Sfântul Constantin este ctitor alături de mama sa, Sfânta Elena, al Bisericii Învierii de la Ierusalim (construită în anul 335), dar şi al altor biserici în Ierusalim, Roma, Nicomidia şi Antiohia.

S-a botezat la sfârşitul vieţii, la începutul lunii mai, şi a murit de Rusalii, la 22 mai, în acelaşi an, 337, spune biograful său, Eusebiu de Cezareea, celebrul scriitor bisericesc.

Sfinţii care au analizat viaţa împăratului consideră botezul târziu al lui Constantin drept o dovadă de tact şi înţelepciune, ştiut fiind că botezul curăţă toate păcatele de până atunci, dar este posibil să fi fost şi un act de diplomaţie politică a unui împărat cu vederi şi credinţă creştine într-o lume păgână.

Politica lui religioasă a fost urmată de fiii şi succesorii lui, cu excepţia împăratului Iulian Apostatul (361-363), nepotul său, care a reintrodus păgânismul pentru o perioadă scurtă, ca religie favorizată în Imperiul Roman, persecutând creştinismul. În vremea împăratului Teodosie cel mare (379-395), creştinismul a ajuns din religie tolerată - religio licita, religie de stat, iar Ortodoxia devine confesiunea oficială a Imperiului.

Sfânta Elena,mamă model

Mama sa, Elena, poate fi considerată modelul de mamă care îşi educă fiii în credinţa şi dragostea lui Hristos, călăuzită de puterea crucii. Existenţa crucii a marcat-o şi pe ea, la propriu, ca şi pe fiul ei. Împărăteasa Elena a mers la Ierusalim pe urmele Mântuitorului, pentru a afla unde este crucea pe care a fost răstignit Domnul Hristos. Aflând-o pe Golgota, tot poporul s-a bucurat pentru această aflare a Sfintei Cruci la 14 septembrie 326, iar împărăteasa credincioasă a ridicat acolo o biserică. Prin râvna şi cu banii ei, Sfânta Elena a ridicat multe biserici, iar pe fiul său l-a sfătuit neîncetat să meargă pe calea lui Hristos şi s-a rugat pentru el ca o mamă iubitoare.

Rugăciune către Sfânta Elena

Sfânta Elena, tu ai fost chemată de Dumnezeu de la o condiţie umilă la marea demnitate de împărătească,dar bunăstarea materială şi onorurile pe care le aduce acest titlu nu te-au făcut să uiţi că darurile lui Dumnezeu trebuiesc folosite spre slava lui şi binele oamenilor.

Viaţa ta de dăruire în slujirea aproapelui ţi-a pricinuit multe greutăţi, dar tu nu te-ai descurajat, căci Dumnezeu te-a înzestrat cu o dragoste puternică pentru Crucea pe care a murit Mântuitorul,ai căutat-o, ai găsit-o şi ai propus-o spre cinstire oamenilor.

Dobândeşte-ne, te rugăm, şi nouă de la Dumnezeu acea dragoste înflăcărată faţă de Iisus cel Răstignit, pentru ca astfel semnul Crucii să fie şi pentru noi un mijloc de mântuire şi calea care să ne ducă la Tatăl ceresc.

Amin.

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena sunt reprezentaţi totdeauna în iconografie alături de cruce, ca semn al importanţei acesteia în viaţa lor, simbol al jertfei şi al iubirii pentru Mântuitorul.

Pentru noi, românii, Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena sunt modele de sfinţi credincioşi şi iubiţi, dovadă numele lor atât de răspândite, cât şi multele biserici ridicate în cinstea lor. Printre acestea, cele mai de seamă sunt:

- *Catedrala Patriarhală, unde se află părticele din moaştele Sfinţilor prăznuiţi,*

- *Mănăstirea Hurezi (Vâlcea),*
- *Mănăstirea Crasna (Prahova),*
- *Biserica din Letca Nouă (Giurgiu), unde se află icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului,*
- *Mănăstirea Sfânta Elena de la Costineşti (Constanţa),*
- *Schitul de la Baraju-Leşu (Bihor),*
- *Biserica de lemn din Rădăşeni.*

Racla cu Sfinte moaşte de la Biserica de lemn din Rădăşeni

Ziua în care păsările îşi învaţă puii să zboare

În tradiţia populară, sărbătoarea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena este numită şi Constandinul Puilor sau Constantin Graur. După ce le-a fost dezlegat glasul la Vlăsie, la 11 ianuarie, iar perioada de împerechere şi de construire a cuiburilor (la Dragobete) s-a încheiat de multă vreme, păsările au deja pui pe care îi învaţă să zboare.

Ziua se serbează în special pentru apărarea recoltelor. În trecut exista obiceiul ca, pentru a preîntâmpina distrugerea strugurilor de către grauri, podgorenii să nu lucreze în această zi. De aceea nu se muncea pământul, iar celor care lucrau în această zi li se "ardeau" bucatele pe câmp.

De altfel, Constandinul Puilor nu este singura sărbătoare dedicată păsărilor cerului.

- *Circul păsărilor se sărbătoreşte la 1 septembrie, moment în care păsările care nu pleacă în ţările calde îşi pregătesc "cămările" de iarnă.*

Păsările migratoare au şi ele sărbătorile lor:

- *Ziua berzelor (atunci când după Mucenici cade o nouă zăpadă),*

- *Ziua cucului - la 25 martie - când se consideră că pasărea solitară începe a cânta, precum şi*
- *Amuţitul cucului - la 24 iunie, când cucul va înceta să glăsuiască.*

Tot prin tradiţiile transmise de la o generaţie la alta, păstorii hotărăsc în această zi, a Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, cine va fi baci şi unde vor fi făcute stânele. Totodată, laptele de la oile fiecăruia este măsurat şi cantitatea este însemnată pe răboj (o tăbliţă de lemn).

Se fac ritualuri specifice pentru apărarea stânelor şi ciobanilor de forţe malefice, prin aprinderea "focului viu", alungarea vrăjitoarelor care fură soporul laptelui prin strigăte şi zgomote puternice.

Se mai spune, de asemenea, că pentru a avea sorţi de izbândă în orice încercare este bine să împarţi cruciuliţe tuturor cunoscuţilor.

„Lumea urăşte pe creştini, pentru că se împotrivesc plăcerilor ei”

Fiind întrebaţi de filosofii antichităţii ce înseamnă a fi creştin, gânditorii ucenici ai lui Hristos, din primele secole, nu au apelat la un set de definiţii, nici la vreo prezentare sistematică a unei concepţii de viaţă religios-morale. Firește, astfel de lucruri nu găsim nici în Sfintele Evanghelii. Răspunsul lor, însă, era formulat în sentinţe paradoxale, antitetice, singurele pe măsură a surprinde ceva din însemnătatea acestei calităţi sfinte.

Pentru autorul necunoscut al „Epistolei către Diognet” (sec. II d.Hr.), din care redăm mai jos un scurt fragment, a fi creştin înseamnă a fi „ca toată lumea” şi totodată „cu totul altfel”. Nu îmbrăcămintea, nici hrana, nici locuinţa îi defineşte pe creştini, ci prezenţa lui Hristos în sufletul şi viaţa lor, care, reactualizată prin Sfânta Împărtăşanie dar şi printr-un efort cotidian, face ca „normalul” să devină „cu totul altfel”.

„Creştinii nu se deosebesc de ceilalţi oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. Nu locuiesc în oraşe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viaţă străină. Învăţătura lor nu-i descoperită de gândirea şi cugetarea unor oameni, care cercetează cu nesocotinţă; nici nu o arată, ca unii, ca pe o învăţătură omenească.

Locuiesc în oraşe greceşti şi barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băştinaşilor şi în îmbrăcăminte şi în hrană şi în celălalt fel de viaţă, dar arată o vieţuire minunată şi recunoscută de toţi ca nemaivăzută. Locuiesc în ţările în care s-au născut, dar ca străinii; iau parte la toate ca cetăţeni, dar pe toate le rabdă ca străini; orice ţară străină le e patrie, şi orice patrie le e ţară

străină. Se căsătoresc ca toţi oamenii şi nasc copii, dar nu aruncă pe cei născuţi. Întind masă comună, dar nu şi patul. Sunt în trup, dar nu trăiesc după trup. Locuiesc pe pământ, dar sunt cetăţeni ai cerului. Se supun legilor rânduite de stat, dar, prin felul lor de viaţă, biruiesc legile.

Iubesc pe toţi, dar de toţi sunt prigoniţi. Nu-i cunoaşte nimeni, dar sunt osândiţi; sunt omorâţi, dar dobândesc viaţa. Sunt săraci, dar îmbogăţesc pe mulţi, sunt lipsiţi de toate, dar în toate au de prisos. Sunt înjosiţi, dar sunt slăviţi cu aceste înjosiri; sunt huliţi, dar sunt îndreptăţiţi. Sunt ocăriţi, dar binecuvântează; sunt insultaţi, dar cinstesc. Fac bine, dar sunt pedepsiţi ca răi; sunt pedepsiţi, dar se bucură, ca şi cum li s-ar da viaţă. Iudeii le poartă război ca unora de alt neam, elenii îi prigonesc; dar cei care-i urăsc nu pot spune pricina duşmăniei lor.

Ce este sufletul în trup, aceea sunt creştinii în lume

Ca să spun pe scurt, ce este sufletul în trup, aceea sunt creştinii în lume. Sufletul este răspândit în toate mădularele trupului, iar creştinii în toate oraşele lumii. Sufletul locuieşte în trup, dar nu este din trup, creştinii locuiesc în lume, dar nu sunt din lume. Sufletul nevăzut este închis în trupul văzut; şi creştinii sunt văzuţi, pentru că sunt în lume, dar credinţa lor în Dumnezeu rămâne nevăzută. Trupul urăşte sufletul şi-i poartă război, fără să-i fi făcut vreun rău, pentru că-l împiedică să se dedea plăcerilor; şi lumea urăşte pe creştini, fără să-i fi făcut vreun rău, pentru că se împotrivesc plăcerilor ei. Sufletul iubeşte trupul, deşi trupul urăşte sufletul; sufletul iubeşte şi mădularele; şi creştinii iubesc pe duşmanii lor. Sufletul este închis în trup, dar el ţine trupul; şi creştinii sunt închişi în lume, ca într-o închisoare, dar ei ţin lumea. Sufletul nemuritor locuieşte în cort muritor; şi creştinii locuiesc vremelnic în cele stricăcioase, dar aşteaptă în ceruri nestricăciunea. Într-o atât de mare ceată i-a rânduit Dumnezeu, că nu le este îngăduit s-o părăsească."

(Texte selectate din Epistola Către Diognet, vol. Scrierile Părinţilor Apostolici, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1979)

Gheorghe Cristian Popa - Cultul Sfinţilor împăraţi a înflorit în Dealul Patriarhiei odată cu aducerea în 2002 a moaştelor lor - De nouă ani, mai aproape de noi

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena sunt doi dintre cei mai iubiţi sfinţi de către români. Aşa se explică şi faptul că, astăzi, aproape 1.850.000 de români poartă numele Constantin şi Elena sau derivate ale acestora. Mărturie a acestei evlavii stau şi numeroasele biserici parohiale şi monahale, din ţară şi din străinătate, care şi-au aşezat viaţa duhovnicească sub ocrotirea Sfinţilor împăraţi ai Ortodoxiei.

Unul dintre cele mai vechi lăcaşuri de cult din ţară închinate Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena este Catedrala patriarhală din Bucureşti, ctitorie a voievodului Ţării Româneşti, Constantin Şerban Basarab (1654-1658), care a fost sfinţită în 1658 de patriarhul Macarie al Antiohiei şi al Întregului Orient, împreună cu mitropolitul Ştefan al Ţării Româneşti şi cu episcopii de Râmnic şi de Buzău. Sfântul lăcaş a fost de fapt forma pe care a îmbrăcat-o evlavia domnitorului şi a credincioşilor din oraşul lui Bucur faţă de cei doi sfinţi care au marcat profund istoria creştinismului. De la ridicarea ei şi până astăzi, biserica respiră duhul acestei evlavii, care se face auzit prin neîncetatul murmur de rugăciune ce se înalţă în taină către Sfinţii împăraţi. Bucuria credincioşilor a fost încununată în urmă cu nouă ani, când vechea biserică domnească, devenită între timp Catedrală mitropolitană şi mai apoi Catedrală patriarhală, a devenit balda-

chinul moaştelor sfinţilor protectori. ***În anul 2002, la sărbătoarea hramului catedralei, o delegaţie a Bisericii Ortodoxe din Cipru a dăruit vrednicului de pomenire patriarh Teoctist Arăpaşu o raclă cu părticele din moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, aduse de la Mănăstirea Kykkos, împreună cu o copie după icoana Maicii Domnului pictată de Sfântul evanghelist Luca, care se păstrează în mănăstirea cipriotă.***

După aducerea moaştelor, cultul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena a înflorit la Catedrala patriarhală. În fiecare an, în ziua prăznuirii lor, racla cu sfintele moaşte este scoasă în procesiune şi aşezată spre închinarea credincioşilor, alături de racla cu moaştele Sfântului cuvios Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor.

Sfinţii împăraţi, la Spitalul de Recuperare din Iaşi şi la Mănăstirea Dumbrăveni

Mănăstirea Kykkos din Cipru, întemeiată pe la sfârşitul secolului al XI-lea de către împăratul bizantin Alexios I Comnenul, s-a arătat darnică faţă de mai multe lăcaşuri de închinare din ţara noastră. Astfel, la 21 mai 2007, Mănăstirea Kykkos a donat pentru capela Spitalului de Recuperare din municipiul Iaşi părticele din moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena. În cuvântul de învăţătură rostit cu acest prilej, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, a evidenţiat semnificaţiile acestui moment deosebit: *"Prezenţa moaştelor Sfinţilor Împăraţi aici confirmă vocaţia acestui paraclis din incinta spitalului de recuperare, şi anume aceea de a contribui la vindecarea sufletească şi trupească a credincioşilor prin rugăciune, prin slujba Sfântului Maslu, prin Spovedanie şi Împărtăşanie, iar prin aducerea acestor sfinte moaşte se încununează nu numai frumuseţea acestei biserici, ci şi vocaţia ei, aceea de a arăta că Hristos, Doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre, adesea lucrează prin sfinţii Săi, potrivit credinţei şi evlaviei celor care cer ajutorul Mântuitorului Iisus Hristos şi al sfinţilor Săi"*. Alături de părticelele din moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, capela Spitalului de Recuperare din Iaşi a primit din partea Mănăstirii Kykkos din Cipru şi părticele din moaştele Sfintei muceniţe Paraschevi şi ale Sfântului Antonie din Verias.

Un alt sfânt lăcaş care s-a bucurat de darul Mănăstirii Kykkos este Mănăstirea Dumbrăveni, din Arhiepiscopia Tomisului. Mănăstirea este construită în imediata vecinătate a bisericuţelor rupestre de la Dumbrăveni, bisericuţe asemănătoare celor de la Basarabi, singura diferenţă fiind faptul că cele de la Basarabi sunt construite pe şapte niveluri, în timp ce bisericuţele de la Dumbrăveni sunt dispuse pe două. Mănăstirea Dumbrăveni a fost înfiinţată la data de 1 mai 2004, iar aici şi-au găsit liniştea trei vieţuitori. Aşezământul monahal adăposteşte moaştele Sfinţilor Constantin şi Elena, aduse de la Mănăstirea Kykkos din Ci-

pru, ale Sfântului Arsenie Capadocianul, ale Sfântului Antonie de la Verias şi ale Sfintei Paraschevi.

Moaştele Sfintei împărătese Elena, în procesiune la Tomis

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena se bucură de o cinstire deosebită în Arhiepiscopia Tomisului, ei fiind şi ocrotitorii oraşului Constanţa. Anul acesta, Arhiepiscopia Tomisului a pregătit la sărbătoarea Sfinţilor împăraţi un program special de manifestări religioase şi culturale. Încă de aseară, la Catedrala arhiepiscopală din Constanţa au fost aduse, de la Mănăstirea Curtea de Argeş, moaştele Sfintei împărătese Elena. După slujba Vecerniei, s-a desfăşurat o procesiune cu moaştele sfintei care ne-a descoperit crucea lui Hristos, împreună cu moaştele Sfinţilor Pantelimon, Epictet şi Astion de la Catedrala arhiepiscopală, spre Biserica "Sfinţii Împăraţi" din oraş.

Astăzi, Sfânta Liturghie va fi săvârşită de Înalt Preasfinţitul Teodosie, arhiepiscopul Tomisului, împreună cu Înalt Preasfinţitul Calinic, arhiepiscopul Argeşului şi Muscelului, iar după slujbă, moaştele Sfintei împărătese Elena se vor întoarce la Mănăstirea Curtea de Argeş.

Andrei Butu, Diac. Vasile Robert Nechifor - Hramul istoric al Catedralei Patriarhale din București

21 mai 2021

În ziua de cinstire a Sfinților mari împărați și întocmai cu apostolii, Constantin și mama sa, Elena, Catedrala Patriarhală din București și-a sărbătorit hramul istoric. Credincioșii din București, dar și din împrejurimi au participat cu acest

prilej la Sfânta Liturghie săvârșită la Altarul de vară de lângă Catedrala Patriarhală de Preafericitul părinte patriarh Daniel, împreună cu un sobor de ierarhi, membri ai Sfântului Sinod. La final au fost menționați câștigătorii din fiecare eparhie ai Concursului național catehetic „Biserica - familia românilor de pretutindeni”.

Primii ocrotitori ai Catedralei Patriarhale din București au fost cinstiți cu evlavie de credincioșii care și-au îndreptat pașii pe Colina Bucuriei cu prilejul hramului istoric, având însuflețirea specifică sărbătorii. Așa cum au fost obișnuiți în ultima perioadă, cei prezenți au ocupat locurile desemnate în zonele special marcate din fața Altarului de vară, bucurându-se de vremea caldă de primăvară, care le-a făcut participarea mai ușoară, în comuniune, sub bolta protectoare a cerului.

Începând cu orele dimineții, au fost purtate în procesiune moaștele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, ale Sfântului cuvios Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor, și ale Sfântului ierarh Nectarie, care au fost așezate spre cinstire în „Baldachinul Sfinților” de pe Colina Patriarhiei. Tot aici, spre folos duhovnicesc, închinătorii au primit pachete cu anafură și iconițe cu chipul Sfinților împărați Constantin și Elena.

La Sfânta Liturghie săvârșită de Preafericitul părinte patriarh Daniel au slujit: Înaltpreasfințitul părinte mitropolit Nifon, arhiepiscopul Târgoviștei și Exarh patriarhal; Înaltpreasfinţitul părinte Calinic, arhiepiscopul Argeșului și Muscelului; Înaltpreasfinţitul părinte Casian, arhiepiscopul Dunării de Jos; Preasfințitul părinte Visarion, episcopul Tulcii; Preasfințitul părinte Siluan, episcopul ortodox român din Ungaria; Preasfințitul părinte Varlaam Ploieșteanul, episcop-vicar patriarhal; Preasfințitul părinte Ieronim Sinaitul, episcop-vicar patriarhal, și Preasfințitul părinte Timotei Prahoveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor. De asemenea, din soborul de slujitori au mai făcut parte arhimandritul Paisie Teodorescu, vicar patriarhal; arhimandritul Clement Haralam, mare eclesiarh al Catedralei Patriarhale; arhimandritul Lucian Bujor, inspector eparhial; protosinghelul Joachim Bejenariu, consilier eparhial; precum și alți slujitori.

În cuvântul de învățătură rostit după citirea pasajului evanghelic rânduit, Preafericitul părinte patriarh Daniel a explicat că această sărbătoare este deosebit de semnificativă pentru istoria Bisericii. *„Troparul sărbătorii ne arată mai multe adevăruri. În primul rând, că Sfântul împărat Constantin a văzut ziua, în amiaza mare, lângă Roma, pe cer, semnul Sfintei Cruci, strălucind mai mult decât soarele, iar în jurul ei se aflau cuvintele «In hoc signo vinces» - «În acest semn vei învinge». Noaptea următoare, Mântuitorul Iisus Hristos S-a arătat lui în vis și i-a spus să facă semnul crucii pe scuturile soldaților și să poarte crucea înaintea lor, și așa va învinge. Într-adevăr, în ziua următoare Sfântul împărat Constantin cel mare a făcut ceea ce i-a spus Hristos Domnul și, cu toate că avea o armată mai puțin numeroasă decât a adversarului său, împăratul Maxențiu, l-a biruit pe acesta și atunci a simțit că puterea nu a venit din numărul soldaților, ci din ajutorul lui Hristos. (...) Troparul mai spune că împăratul Constantin, fiul împăratului Constanțiu Clor, a avut o chemare direct de la Dumnezeu, ca și Sfântul apostol Pavel, adică el s-a convertit prin lucrarea lui Dumnezeu. După cum Pavel înainte era prigonitor al creștinilor, prin convertire în fața porților Damascului, unde urma să persecute pe creștini, a devenit cel mai mare apostol, cel mai mare misionar, tot așa, Imperiul Roman, persecutor al creștinilor, prin Constantin cel mare devine protector al creștinilor”,* a spus patriarhul României.

În continuare, întâistătătorul Bisericii noastre a explicat că Sfântul Constantin cel mare a avut o grijă deosebită pentru ca Biserica să păstreze unitatea, fapt pentru care în anul 325 a convocat Sinodul I Ecumenic la Niceea, lângă Constantinopol, pe care l-a și prezidat.

De asemenea, Preafericitul părinte patriarh Daniel a subliniat că Sfânta Cruce de pe cer, pe care a văzut-o Sfântul împărat Constantin cel mare, este Crucea lui Hristos găsită în pământ de Sfânta Elena: *„De aceea, în icoana Sfinților împărați se află crucea. Fiul a văzut-o pe cer, iar mama sa a găsit crucea în pământ. Sfântul Constantin, la îndemnul mamei sale, a început construirea unei biserici mari a Sfintei Cruci și a Învierii la Ierusalim, adică Biserica Sfântului Mormânt, care a fost sfințită în anul 335, în data de 13 septembrie. În data de 14 septembrie 335, crucea de lemn pe care a fost răstignit Hristos a fost arătată poporului de către episcopul Macarie, în Biserica Sfintei Cruci sau a Sfântului Mormânt. Sfânta Elena, cu ajutorul financiar primit de la fiul ei, împăratul Constantin cel mare, a început zidirea mai multor biserici în Ierusalim”.*

„Dacicus Maximus”

La finalul cuvântului de învățătură, patriarhul României a subliniat de ce Sfinții împărați Constantin și Elena sunt foarte populari în România: *„Sfinții aceștia erau foarte aproape sufletește de teritoriul țării noastre, fiindcă Sfântul Constantin s-a născut în orașul Naissus, care este astăzi orașul Niș din Serbia, în*

Provincia Dacia Mediterranea, adică o provincie locuită de daci și romani. Sârbii au venit abia în secolul al 7-lea pe teritoriul de astăzi al Serbiei și s-au creștinat în secolul al 9-lea. Este foarte interesant faptul că, deși era împărat pentru Occident, în anul 314 a făcut o nouă înțelegere cu Liciniu, împăratul de Răsărit, ca să-i dea lui o parte din Peninsula Balcanică, partea de vest, pentru că era zona locului natal. Așa se explică faptul că el a făcut deja planuri de recucerire a Daciei și a reușit. A construit un pod peste Dunăre la Sucidava și apoi a ajutat Banatul, Oltenia și Muntenia să se creștineze. A creștinat nu numai pe geți și pe daci, ci și pe goți, care veniseră între timp pe acest teritoriu. (...) Sfântul Constantin a construit o mulțime de biserici, a ajutat foarte mult creștinătatea răsăriteană și, de aceea, a purtat titlul de «Dacicus Maximus». Pe arcul de triumf al său de la Roma se văd, de o parte și de alta, deasupra frontonului, patru daci. Deci, avea titlul acesta de glorie pentru că a recucerit Dacia, care cândva a fost cucerită de împăratul Traian, dar care a fost lăsată pradă popoarelor migratoare în timpul împăratului Aurelian. Faptul că el și mama sa, Elena, au fost sprijinitori și creștinători ai acestei zone explică de ce Sfinții împărați Constantin și Elena au fost atât de iubiți de poporul român de-a lungul istoriei. Mai multe soții de domnitori au avut numele Elena".

Totodată, întâistătătorul Bisericii noastre i-a felicitat pe toți cei care poartă numele Sfinților împărați Constantin și Elena.

Răspunsurile liturgice au fost oferite de membri ai Grupului psaltic „Tronos" al Catedralei Patriarhale, la slujba Utreniei, și de Corala „Nicolae Lungu" a Patriarhiei Române, la Sfânta Liturghie.

Recunoştinţă şi apreciere la sărbătoarea Sfinților împărați

După Sfânta Liturghie săvârşită la Altarul de vară al Catedralei Patriarhale, Preafericitul părinte patriarh Daniel a conferit doamnei Alis Grasu, manager general al Serviciului de Ambulanţă Bucureşti-Ilfov, Ordinul „Crucea Maria Brâncoveanu" pentru sprijinirea constantă a Patriarhiei Române în organizarea marilor evenimente religioase de pe Colina Bucuriei, mai ales în contextul pandemiei.

În continuare, părintele consilier patriarhal Nicuşor Beldiman a prezentat scopul şi obiectivele Concursului naţional catehetic „Biserica - familia românilor de pretutindeni", desfăşurat cu binecuvântarea Preafericitului părinte patriarh Daniel de către Sectorul teologic-educațional al Patriarhiei Române, în parteneriat cu Ministerul Educației şi Cercetării, nominalizând şi grupurile catehetice câştigătoare din fiecare eparhie.

„Concursul s-a adresat copiilor din grupurile catehetice din parohiile din ţară şi diasporă înscrise în programul «Hristos împărtăşit copiilor». În contextul anului 2021, proclamat de Sfântul Sinod «An omagial al pastoraţiei românilor din afara României», scopul acestuia a fost crearea unor legături între grupurile catehetice din țară și cele din diasporă. Grupurile de catehează participante au realizat şi implementat miniproiecte cu caracter cultural-filantropic, adresate cu prepon-derenţă familiei”, a spus părintele consilier patriarhal Nicuşor Beldiman.

Preafericitul părinte patriarh Daniel i-a premiat pe câştigătorii din Arhiepiscopia -Bucureştilor, anume grupul catehetic al Parohiei „Naşterea Domnului” şi „Sfântul apostol -Andrei” din municipiul Ploieşti, în parteneriat cu Parohia românească „Sfântul proroc Ilie Tesviteanul” din oraşul italian Verona, cărora li s-au adăugat elevi ai Liceului Tehnologic „Sfântul apostol Andrei” din Ploieşti. Reprezentanţii grupului catehetic câştigător au fost părintele Ioanin Chilan, părintele Codrea Gabor şi Florica Drăgulănescu. Aceştia au primit din partea Preafericirii Sale Diploma omagială a anului 2021 şi un pachet cu ultimele apariţii editoriale ale Editurilor Patriarhiei Române.

„Regretăm că, din cauza pandemiei, nu au putut fi prezenţi în Bucureşti toţi câştigătorii, cum au fost în alţi ani. Diplomele şi darurile în cărţi au fost trimise, urmând ca ierarhii din fiecare eparhie să le ofere într-un cadru solemn”, a spus prea fericirea sa.

În încheiere, Întâistătătorul Bisericii noastre a mulţumit ierarhilor împreună-slujitori, Direcţiei Generale de Jandarmi a Municipiului Bucureşti, Inspectoratului pentru Situaţii de Urgenţă Bucureşti-Ilfov, Serviciului de Ambulanţă Bucureşti-Ilfov, soborului Catedralei Patriarhale, Coralei „Nicolae Lungu” a Patriarhiei Române şi Grupului psaltic „Tronos” al Catedralei Patriarhale, precum şi componentelor Centrului de Presă BASILICA, pentru implicarea în organizarea sărbătorii hramului istoric al Catedralei Patriarhale.

Totodată, prea fericirea sa a mulţumit tuturor celor implicaţi în organizarea Concursului naţional catehetic, Ministerului Educaţiei Naţionale, precum şi credincioşilor prezenţi pe Colina Bucuriei la sărbătoarea Sfinţilor împăraţi întocmai cu apostolii Constantin şi Elena, ocrotitorii Catedralei Patriarhale.

Arhimandrit Paisie Teodorescu - Frânturi din istoria ctitoririi Catedralei Patriarhale

arhimandrit Paisie Teodorescu, vicar patriarhal - 19 mai 2023

După moartea lui Matei Basarab (1654), noul domnitor, ales de boierii din Divanul țării, a fost Constantin Șerban Basarab, uns de către mitropolitul Ignatie Sârbul și recunoscut de Poarta Otomană la 19 aprilie 1654. Cunoscut și sub numele de Constantin din Dobreni, după moșia sa din Ilfov, domnitorul Constantin Șerban Basarab era fiu natural al lui Radu Șerban Basarab (1602-1611) și al unei văduve, Ilinca (Elena), fiica „popii Constantin din București" și fostă soție a logofătului Neagoe din Târgoviște. Constantin Șerban și-a luat numele de Basarab, revendicându-și astfel descendența din familia domnitoare a Țării Românești și dreptul succesiunii la tron.

A fost căsătorit de două ori: în 1630, cu Bălașa, fiica marelui stolnic moldovean Nicolae Ralli, prin care se înrudea cu Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei, și, după moartea ei, în 1657, cu o tânără de origine circaziană, cunoscută sub numele de Natalia sau Nedelca. Chiar fără să fi fost în relații bune cu Matei Basarab, Constantin Șerban a trăit totuși la Curtea Domnească, ocupând, până în anul 1648, dregătoria de mare serdar (comandant de oaste făcând parte dintre boierii din Divan). Bănuit fiind de domnitor că își dorește tronul, acesta va porunci

tăierea nasului, o pedeapsă răspândită în timpul lui Matei Basarab, fapt care i-a și atras lui Constantin Șerban și numele de „Cârnul”.

Printre primele măsuri luate de Constantin Șerban Basarab după urcarea pe tron va fi și reabilitarea fostului mitropolit Ștefan I al Ungrovlahiei, care fusese demis pe nedrept de Matei Basarab, și, drept urmare, Ștefan I va fi adus de la Tismana și reinstalat în scaunul mitropolitan începând cu a doua jumătate a anului 1656. Mitropolitul Ștefan I era român de neam, născut în satul Costești, Vâlcea, la începutul secolului al XVII-lea. Cărturar, preocupat de promovarea limbii române în Biserică și susținător al activității tipografice, mitropolitul Ștefan I a fost un veritabil continua-tor al activității culturale a predecesorului său, mitropolitul Teofil, reușind tranziția crucială de la tipicul bisericesc de limbă slavonă la cel românesc, prin tipărirea mai multor cărți bilingve la Târgoviște.

Lista volumelor publicate cu sprijinul său este impresionantă: Triodul slavonesc (1649), Pogribania preoților mireni și a diaconilor (1650), Mystirio sau Sacrament (1651), Târnosania (1652), Îndreptarea legii (sau Pravila cea mare - Pravila de la Târgoviște, 1652). Tot de la mitropolitul Ștefan ne-a mai rămas un Slujebnic (Liturghier) -arhieresc, într-un manuscris împodobit cu remarcabile miniaturi florale şi zoomorfe (în slavonă, greacă și română).

În plan administrativ-bisericesc, mitropolitul Ștefan s-a preocupat de înnoirea vieții Bisericii la nivelul organizării ei. Astfel, la 16 septembrie 1656 îl va hirotoni arhiereu pe Sava Brancovici pentru scaunul de mitropolit al credincioșilor români din Transilvania (cu reședința la Alba Iulia). În același an, 1656, va primi în Țara Românească vizita patriarhului Macarie al III-lea al Antiohiei, însoțit de fiul său, diaconul Paul de Alep, ale cărui scrieri sunt o sursă neprețuită pentru viața bisericească şi socială a secolului al XVII-lea pe teritoriul Ungrovlahiei și dincolo de el.

Cu siguranță, vorbind despre această perioadă, nu putem omite câteva date despre personalitatea și viața domnitorului Constantin Șerban Basarab care a avut o înrâurire importantă nu doar asupra parcursului mitropolitului Ștefan, ci a întregii Biserici a Ungrovlahiei, el fiind și primul ctitor al mănăstirii cu hramul „Sfinții împărați Constantin și Elena”, viitoarea Catedrală Mitropolitană și apoi, Patriarhală, din București.

„Zurbaua“ antifeudală din 1655

Constantin Șerban va avea însă o domnie zbuciumată, în ciuda eforturilor sale pentru dezvoltarea țării și a culturii - inclusiv a celei religioase - a Ungrovlahiei. Confruntat cu pretențiile tot mai ridicate al soldaților seimeni și dorobanți,

Constantin Șerban Basarab va încerca dizolvarea corpului seimenilor sârbi și albanezi, care erau și cei mai vehemenți și vocali, fapt ce a dus la revolta acestora și la atragerea de partea lor a dorobanților, pornindu-se astfel o răscoală cu un puternic caracter antifeudal, la 27 februarie 1655. Vizați de pornirile violente ale răsculaților au fost în primul rând boierii, unii dintre ei cu nume răsunătoare pentru istoria țării noastre, aceștia fiind acuzați de susținerea desființării corpului seimenilor. Însă, întreaga societate a fost afectată de revoltă - au fost prădate case de boieri, de negustori și nici bisericile nu au fost cruțate de jaful de proporții din primăvara anului 1655, consemnat astfel de Letopisețul cantacuzinesc: „Și au jefuit toată țara, din cap până în cap, și cruciș și curmeziș".

Printre boierii uciși în zilele tulburate ale răscoalei de la 1655 s-a aflat și tatăl viitorului domnitor Constantin Brâncoveanu - marele postelnic Papa Brâncoveanu (Matei). Pe locul unde a fost răpus acesta, în dreptul caselor sale de la poalele Dealului Mitropoliei, nepotul său, Constantin, fiul cel mare al voievodului Constantin Brâncoveanu, a ridicat, la 20 iulie 1713, o cruce de piatră, înlocuind-o pe cea veche, de lemn, pusă de marele vornic Preda Brâncoveanu, tatăl celui ucis, săpând și o inscripție care consemnează faptele: *„Această cruce iaste rădicată în slava Domnului Hs. de Costandin Brâncoveanul Basarab, feciorul luminatului Domn Io Costandin Basarab Voevod, în locul altei cruci ce era de lemn, care era rădicată de Preda biv vel Vornic Brâncoveanul în pomenire pentru fiul său Papa Postelnicul, părintele mai sus pomenitului Domn, că într-acest loc au pierit, în zilele lui Costandin Vodă Şerban, ce au fost Domn în urma lui Matei Vodă, când s-au rădicat dărăbanții asupra Domnului și a boiarilor țarii, la leat 7163 (1655); și stricându-se crucea de lemn, s-au rădicat aciastă de piatră, în iulie 20, leat 7221(1713)"* (Nicolae Iorga).

Înfrângerea răscoalei

Văzând tulburarea creată în țară, dar și pericolul pe care îl reprezentau oștile răsculate ale seimenilor și dorobanților pentru domnie, Constantin Șerban a cerut, în taină, ajutor militar de la pașa de Silistra (Siyavuș Pașa), de la principele Transilvaniei, Gheorghe Ráckóczy al II-lea (1648-1660), și de la domnitorul Moldovei, Gheorghe Ștefan (1653-1657).

La 26 iunie 1656, trupele principelui Transilvaniei, care au și răspuns cele dintâi chemării domnitorului Țării Românești, i-au înfrânt pe seimenii și dorobanții adunați în satul Șoplea (sau Simplea, azi dispărut), situat la vadul Teleajenului, între Bucov și Ploiești, astfel încât domnitorul Constantin Șerban a putut reveni în București, reluând domnia.

Un semn al biruinței și ocrotirii

În urma acestor evenimente zbuciumate, finalizate prin victoria asupra corpurilor de seimeni și doro-banți, pentru a reclădi prestigiul domniei, ce fusese puternic afectat de contestarea lui Constantin Șerban, dar și în semn de mulțumire adusă lui Dumnezeu, domnitorul, împreună cu soția sa, Bălașa Doamna, au hotărât să zidească o mănăstire impunătoare în inima Bucureștiului, care să se apropie ca frumusețe de cea a Mănăstirii Curtea de Argeș, ctitoria revendicatului său strămoș, Neagoe Basarab. Locul ales va fi pe colina de pe malul drept al Dâmboviței, din dreptul Curții Domnești, numită a Podgorenilor.

Concepută ca așezare mănăstirească, întărită cu ziduri fortificate de cetate, împreună cu Mănăstirea Radu Vodă, așezată mai spre sud-est, şi cu Mănăstirea Mihai Vodă, dinspre nord-vest, mănăstirea lui Constantin Şerban Basarab se înscrie în lanțul de citadele defensive, care puteau apăra, la nevoie, Bucureștii pe latura de sud-vest, de unde oricând puteau să apară dușmanii, pornind din raiaua Giurgiu, aflată la numai trei poște depărtare. Lăcașul, care, după numele ctitorului, a fost închinat Sfinților împărați Constantin şi Elena, va domina de atunci, din înălțimea colinei, întregul oraș, şi avea să ajungă cu vremea reședință mitropolitană şi apoi patriarhală, precum şi cel mai însemnat centru bisericesc şi cultural al ţării.

Zidirea mănăstirii

Nu se cunoaște cui aparține concepția arhitecturii sau cine a întocmit planul construcției, deoarece nici un izvor, nici o legendă sau tradiție orală nu ne dezvăluie numele vreunuia dintre meșterii care au înălțat mănăstirea. Se știe, însă, că lucrările de zidărie au început în anul 1656, iar cu supravegherea lor au fost împuterniciți doi ispravnici domnești, logofătul Radu Dudescu și Gheorghe Șufarul din Târgoviște.

În însemnările sale, diaconul Paul din Alep, care l-a însoțit pe patriarhul Macarie al Antiohiei în călătoria prin Țările Române, notează în septembrie 1657: *„La urmă, merserăm la marginea orașului, pe un deal înalt ce domină împrejurimile. Acolo, domnul era ocupat cu clădirea unei mari mănăstiri, cu o biserică măreață și strălucită, semănând pe dinăuntru cu cea de la Curtea de Argeș, numai că aceasta este de cărămidă și are în tindă 12 stâlpi, fiecare dintr-o bucată rotundă de piatră, ca să formeze numărul celor 12 apostoli. Pe deasupra are patru mari turle și o tindă largă. E acoperită cu plumb de o greutate ce se zice că trece de 40.000 ocale. Am făcut în ea o agheasmă și Prea Sfinția Sa a stropit-o, căci nu este încă terminată. Ea este închinată Sfântului Constantin, care e și numele fondatorului, și Sfintei Elena”.*

Observăm, așadar, că lucrările erau destul de avansate în toamna anului 1657, când patriarhul Macarie și însoțitorul său au vizitat mănăstirea, dar ctitorul -

Constantin Șerban Basarab - nu le-a mai văzut finalizate, pentru că în luna martie a anului 1658 a fost mazilit de turci, întrucât se amestecase în războiul pornit contra Poloniei (1656-1657) de regele Gustav al Suediei și de Gheorghe Rákóczy al Transilvaniei, care dorea să ajungă rege al Poloniei.

Ctitoria a rămas, așa cum se consemnează în predoslovia unui Pomelnic (săbornic) al Mitropoliei, o „mănăstire proastă", cu „biserica neîngrijită, goală, fără de nici o podoabă și fără de nici o înfrumusețare". În plus, lăcașul a avut de suferit și de pe urma „răutăților" pricinuite de schimbarea de domnie, deoarece, chiar și în starea în care se afla, a fost prădat de turcii și tătarii sosiți în București cu noul domn, Mihnea al III-lea Radu.

Cât despre Constantin Șerban, acesta a fost nevoit să ia calea pribegiei și, după mai multe încercări de preluare a tronurilor Munteniei (eșuată) și Moldovei (domnește pentru scurt timp: nov. 1659, ian.-feb. 1661), se va retrage definitiv în Polonia, la moșia Waniowice (în prezent în vestul Ucrainei), pe care i-o dăruise, în 1682, regele Jan Sobieski, primind și venitul moșiilor sale din Țara Românească, de la nepotul său de soră, Șerban Cantacuzino. Își sfârșește zilele în Polonia, în vara anului 1685, fără ca osemintele să-i fie aduse în țară.

Sfințirea Catedralei Mitropolitane

Anul 1658 avea să marcheze cel puțin două evenimente importante în istoria Țării Românești. Primul era venirea pe tron a domnitorului Mihnea al III-lea Radu, însoțit de o oaste formată din turci și tătari, care va prăda Bucureștiul și inclusiv lăcașurile de cult. Al doilea eveniment, în a cărui realizare nu i se pot nega însă meritele acestui nou domnitor, va fi sfințirea catedralei de pe Dealul Podgorenilor.

Astfel, Mihnea al III-lea Radu, la mijlocirea Mitropolitului Ștefan I, a „meremetisit" ctitoria predecesorului său. La sfârșitul lunii aprilie 1658, biserica era finalizată, dar nu și pictată. Domnitorul Mihnea al III-lea Radu s-a grăbit totuși să o sfințească, în ziua de 6 mai 1658, în Duminica tuturor Sfinților.

Cu puțin timp înainte de sfințirea bisericii Mănăstirii Sfinților împărați Constantin și Elena, în Duminica Rusaliilor a anului 1658, Mihnea al III-lea Radu fusese înscăunat ca domn al Țării Românești la Mănăstirea Radu Vodă, ctitoria înaintașilor săi, de către patriarhul Macarie al III-lea al Antiohiei. În desfășurarea ceremoniilor, noul domn a impus tipicul imperial bizantin al încoronării basileilor, folosind pe steagul său, pe arme și în sigilii domnești simbolul vulturului bicefal bizantin (Andrei Pippidi, Tradiția politică bizantină în Țările Române, sec. XVI-XVIII).

Slujba de târnosire a bisericii Mănăstirii Sfinților împărați Constantin și Elena a fost săvârșită, de asemenea, de patriarhul Macarie al III-lea al Antiohiei, aflat încă în Țara Românească, de mitropolitul Ștefan I al Ungrovlahiei și de episcopii de Râmnic și Buzău, înconjurați de egumenii mănăstirilor bucureștene, de față fiind domnitorul, boierii și o mulțime de credincioși.

Paul de Alep, care a participat, alături de patriarhul Macarie al Antiohiei, la acest eveniment, a descris slujba și ceremonialul sfințirii bisericii mănăstirii închinate Sfinților împărați Constantin și Elena: *„Atunci [domnul] a purces să încheie zidirea mănăstirii lui Constantin-Vodă care se afla în acest oraș, căci ea nu fusese isprăvită. L-a însărcinat pe marele postelnic să pregătească cele trebuincioase sfințirii. La fel, l-a rugat și pe părintele nostru și atunci ne-am pregătit. Am mers la el în Duminica tuturor Sfinților, ne-am pus odăjdiile, apoi a venit domnul cu alaiul lui și a intrat și au început Litia. Au adus moaște de sfinți de la biserica aflată mai jos de aceasta, pe un taler purtat de părintele nostru patriarh pe creștet. Domnul a mers în urma lui până ce ne-am întors la biserica cea nouă, i-am dat ocol și pe urmă am intrat. Când a ieșit părintele nostru patriarh [din altar] ca să sfințească cu mir pereții și stâlpii bisericii, [domnul] l-a urmat purtând un pământuf [lung] și făcând în urma părintelui nostru cruci [pe pereți] cu fiertura [pomenită]: cruci frumoase, de care ne minunam, căci el părea că târnosise în viața lui mii de biserici, cunoscând și înțelegând totul în amănunt. Căci, așa cum am mai spus, el era cu adevărat un bun cunoscător al cărților și scrierilor sfinte”.*

Al doilea ctitor și mutarea neoficială a scaunului mitropolitan la București

După mazilirea lui Mihnea al III-lea Radu, tronul Țării Românești a fost ocupat de Gheorghe Ghica (noiembrie 1659 - septembrie 1660), adus de la Iași, însă nu avem nici o știre despre starea mănăstirii lui Constantin Șerban în această perioadă. Știm, însă, că egumenul Nichifor, devotat celui dintâi ctitor al lăcașului, suferise multe nedreptăți după plecarea acestuia în pribegie, așa încât s-a văzut nevoit să facă și el același lucru, fiind de presupus că lucrările la Mănăstirea „Sfinții împărați Constantin și Elena” au stagnat sau, oricum, nu au avansat întratât de mult.

Fără să fi fost întărită de un act oficial, în anul 1661, sau chiar cu un an mai devreme, mitropolitul Ștefan luase decizia ca, împreună cu călugării din preajma sa, să se mute de la Biserica „Sfântul Gheorghe” nou în chiliile mănăstirii lui Constantin Șerban, aceasta devenind, implicit, reședința mitropolitană a Ungrovlahiei, așa cum aflăm dintr-un pomelnic al acelei vremi, care consemna, în dreptul lui Gheorghe Ghica (1659-1660), că „acesta a făcut să fie Mitropolie în București”.

Mitropolitul Ștefan I va stărui pe lângă noul domn, Radu Leon (decembrie 1664 - martie 1669), să desăvârșească ctitoria lui Constantin Șerban, folosind veniturile moșiilor cu care fusese înzestrată de întemeietorul ei.

Astfel, în timpul domniei voievodului Radu Leon, în anul 1665, a fost pictată pentru prima dată biserica Mănăstirii Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, ctitorită de domnitorul Constantin Șerban Basarab.

Mai târziu, prin hrisovul de la 8 iunie 1668, domnitorul Radu -Leon va stabili în mod oficial, după dorința mitropolitului Ștefan, dar în timpul noului mitropolit Teodosie, ca mănăstirea lui Constantin Șerban Basarab să devină reședința Mitropoliei Ungrovlahiei, hotărând: *„Văzând Domnia mea această Sfântă Mitropolie, cum se cuvine a fi o Sfântă Mitropolie, socotit-am Domnia mea, dimpreună cu cinstitul şi iubitorul de Dumnezeu părintele nostru chir Teodosie mitropolitul, şi cu cinstiţii şi prea cuvioşii episcopi Serafim de Râmnic şi Grigorie de la Buzău şi egumenii de la prea sfintele lavre, şi cu toţi cinstiţii dregătorii Domniei mele, de o am tocmit Domnia mea şi o am aşezat ca să fie Sfântă Mitropolie ţării, cum iaste şi cea din Târgovişte, să fie de cinstea şi de rugăciunea cinstiţilor şi iubitorilor de Dumnezeu părinţi pre carele i-ar dărui Dumnezeu cu darul arhieriei să fie arhierei şi vlădici ţării”* (Arhivele Statului București, Condica nr. 2 a Mitro-poliei, ms. 128, f. 12).

O altă contribuție a mitropolitului Ștefan I, care a dăinuit până în prezent, vine din anul 1668, când a pus bazele Condicii Sfinte, document care va consemna neîntrerupt hirotoniile arhiereilor din Mitropolia Ţării Româneşti.

Din diata sau testamentul Mitropolitului Ștefan I, consemnat la 15 aprilie 1668, aflăm că acesta s-a îngrijit de finalizarea lucrărilor la biserică: *„Am lăsat cu a mea voie şi învăţătură şi la Mitropolie, la Bucureşti, ca să se mai lucreze, taleri 500, şi să se sfârşească ce este început”.*

Zece zile mai târziu, la 25 aprilie 1668, mitropolitul Ștefan I avea să treacă la cele veșnice, fiind înmormântat la Târgoviște. Urmând îndemnurile sale, domnitorul Radu Leon va înfrumuseța biserica, înzestrând-o cu odoare de preț și finalizând clădirile anexe din jurul ei: clopotniță, chilii, reședință pentru mitropolit, cu paraclis și alte încăperi.

Sursa:
https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/franturi-din-istoria-ctitoririi-catedralei-patriarhale-180803.html

Monalise Hihn - Așa s-a scris istoria: Catedrala „ Sfinții împărați Constantin și Elena” din Hunedoara

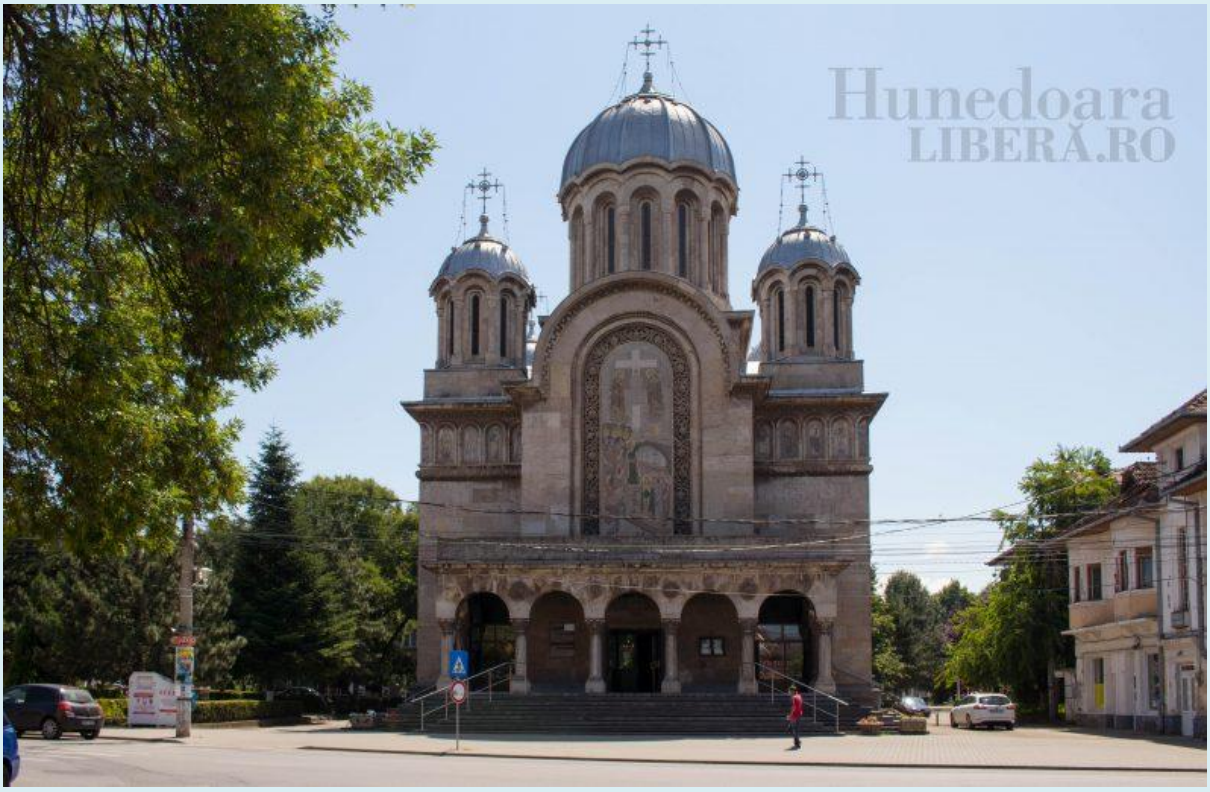

14 octombrie 2021

Banii pentru construirea lăcașului sfânt au fost donați de către deputatul liberal Constantin Bursan, iar biserica a fost sfințită în 14 octombrie 1947, astfel că ea are și hramul Sfintei Paraschiva

La întrunirea Consiliului Parohial al Parohiei Ortodoxe Române din Hunedoara din 23 iulie 1936, membrilor acestuia li s-a adus la cunoștință că deputatul liberal Constantin Bursan (foto de mai jos) le-a transmis, prin primarul Ioan Brâncoveanu, că dorește „să edifice în parohia noastră o biserică nouă cerând doar ca parohia să-i pună la dispoziție terenul în acest scop”.

Deja în luna septembrie 1936, Constantin Bursan donase 3.000 de lei pentru noul lăcaș, iar membrii Consiliului Parohial au decis să-i trimită o scrisoare de mulțumire.

Constantin Bursan

Planul noii biserici a fost realizat de către arhitectul Berechet Ionescu de la Patriarhia din București. Și Consiliul orașului Hunedoara a pus inițial la dispoziția parohiei, cu titlu gratuit, 800 de metri pătrați, în mijlocul pieții, în locul fântânii, pentru construirea bisericii (n. red.: acea fântână nu mai există astăzi).

În 10 octombrie 1936 se constituie și un comitet de construcție, din care fac parte: protopopul Nicolae Suciu, primarul Ioan Brâncoveanu, primepitropul Ioan Dima, directorul Uzinelor de Fier, Mihail Gheorghiu, inginerul Dimitriu Bratu, Iosif Hurdu și Mihai Oprișan, cu mențiunea că în timpul lucrărilor, atunci când va fi nevoie, vor putea fi cooptați și alți membri. O zi mai târziu, Adunarea Parohială se întrunește la Casina Română într-o ședință extraordinară și decide să-l aleagă ca notar pe Nicolae Todea, iar ca membri verificatori pe dr. Ioan Popoviciu și pe primarul Ioan Brâncoveanu. În prezența arhitectului Berechet Ionescu, dar și a 38 de membri ai adunării, protopopul Nicolae Suciu spune că gestul deputatului Constantin Bursan „a săpat o brazdă adâncă în inimile credincioșilor Parohiei noastre și trebuie să-i păstrăm toată dragostea noastră”. De asemenea, tot atunci s-a decis să se organizeze o colectă printre enoriași, iar banii strânși să fie folosiți fie la edificare, fie la înfrumusețarea noii biserici.

Câteva luni mai târziu, în 14 aprilie 1937, moare Simion Chirca, membru în consiliile parohial și protopopesc. Acesta a lăsat toată averea sa imobilă și o parte din cea mobilă Fundației „Simion și Sofia Chirca din Hunedoara” spre administrare Consiliului Protopopesc Ortodox Român din Hunedoara.

Deși Consiliul orașului dăduse 800 de metri pătrați pentru construirea bisericii, deputatul Constantin Bursan nu este de acord cu acest lucru și în 28 iunie 1937 la ședința Consiliului parohial și protopopesc, membrii decid să trimită 3

reprezentanți la parlamentar „căruia să îi ceară să fie mai cu răbdare, până după dezbaterea succesiunii după defunctul Simion Chirca (14 iulie 1937)”. Bursan dorea ca biserica să se construiască în locul Fundației „Simion și Sofia Chirca din Hunedoara”, dar unii membrii ai Consiliului au considerat că Fundația nu ar trebui dărâmată, pentru că „este o cetate rezistentă a românismului pe teren comercial, pentru o biruință a românismului, astfel că n-ar trebui stricat cu edificarea bisericii”.

În 13 aprilie 1939, membrii Consiliului Parohial și deputatul Constantin Bursan nu ajunseseră la niciun rezultat privind terenul pe care să se construiască noua biserică. Deşi nu mai era primar al Hunedoarei, Ioan Brâncoveanu a rămas omul de legătură între Constantin Bursan și Consiliul Parohial (Petru Perian a devenit în 1938 primar al Hunedoarei).

Între timp, au apărut și probleme legate de teren, pentru că așa cum rezultă din documentele privind construirea bisericii, urmașii lui Simion Chirca deschiseseră proces privind succesiunea, ei dorind jumătate din ceea ce lăsase Chirca drept moștenire fundației și implicit parohiei. Deputatul Bursan a transmis prin Ioan Brâncoveanu că și dacă nu i se va pune la dispoziție terenul în mod gratuit, este dispus să dea Bisericii rente de stat de un milion de lei, care vor aduce anual un venit de 30.000 de lei. De altfel, Bursan a transmis că pe credincioși nu îi interesează cât va costa construirea bisericii și că el dorește să facă acest lucru din banii săi. Mai mult, el nu a vrut ca biserica să fie construită pe terenul donat gratuit de către Primărie pentru că ar fi fost micșorată Piața orașului, iar lăcașul ortodox ar fi fost „expus zgomotului vehiculelor și târgoveților”.

În 6 mai 1939, Consiliul s-a întrunit din nou. Din documente rezultă că fondul de construcție al bisericii ajunsese de la 6 la 9 milioane de lei, iar banii fuseseră deja depuși la Banca „Corvineana” din localitate. De asemenea, în data de 4 mai 1939, Tribunalul a dat câștig de cauză Consiliului Parohial în procesul cu succesorii lui Simion Chirca, la care s-au mai adăugat și 37.500 de lei „cheltuieli advocațiale și cheltuielile către Stat”. Totuși, decizia nu era definitivă, așa că s-a dezbătut ca membrii Consiliului să își ia responsabilitatea ca în cazul în care succesorii continuă procesul și vor câștiga să fie despăgubiți pentru „jumătatea litigioasă”. În același timp, Consiliul a discutat că ar fi bine ca parohia să cumpere o casă aflată în apropierea locului în care urma să se construiască noua biserică. „Având depusă suma de 9 milioane de lei și momentan neavând trebuință de ei, respectiv de toată suma, ar fi bine să se cumpere CASA LICKER, pentru a mări perspectiva bisericii, spre Piață”, a spus protopopul Nicolae Suciu.

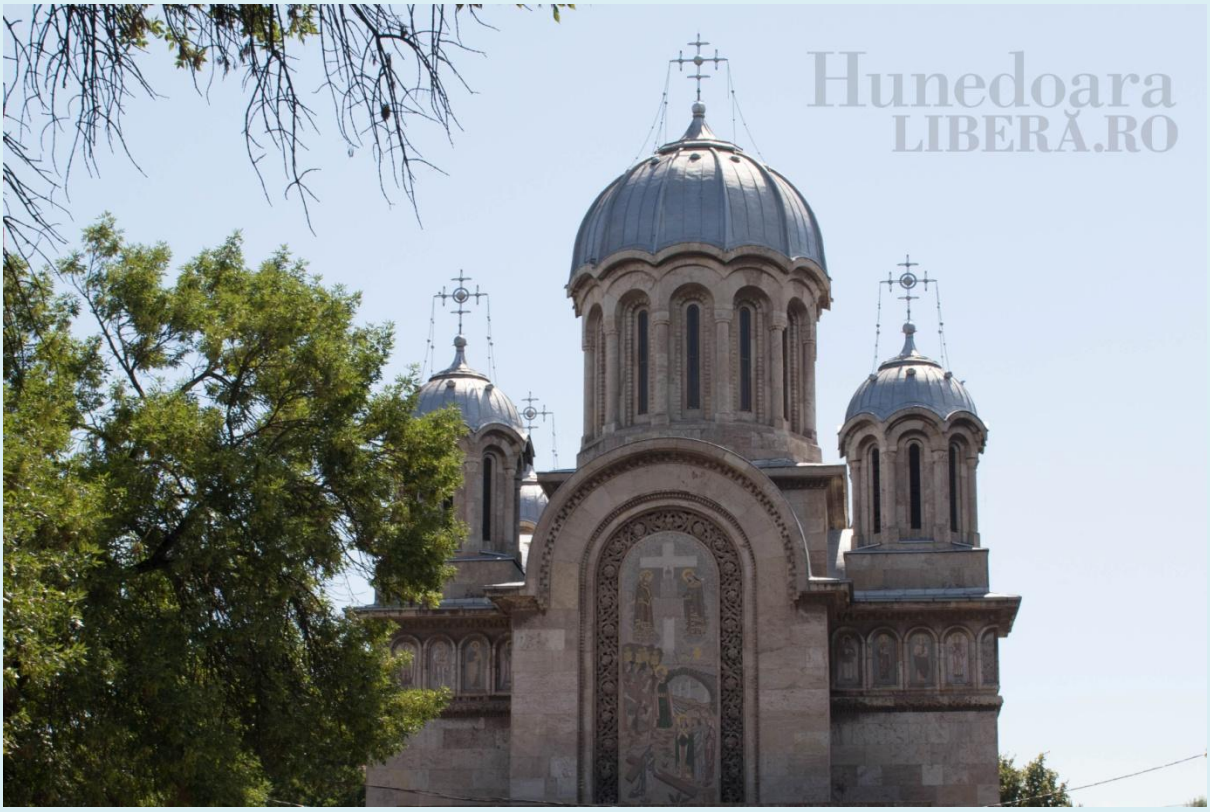

În data de 12 mai 1939, Consiliul Parohial și Protopopesc, se întrunește în ședință mixtă în locuința deputatului Constantin Bursan din Hunedoara. Parlamentarul le-a comunicat celor prezenți că a luat legătura cu Emil Prager, unul dintre cei mai mari antreprenori din România, ca să facă devizul pentru „înfăptuirea planului măreț”. El a comunicat că dorește ca „soclul și treptele să fie făcute din trahit de Deva și întreaga Biserică să fie un monument care să înfrunte secolele. Pereții vor fi clădiți din cărămidă de Sîntimbru și înveliți cu piatră de Banpotoc”. De altfel, Bursan a anunțat că îi plătise un acont de 3 milioane de lei lui Prager, iar 9.450.000 de lei i-a depus la Banca Națională a României. Mai mult, Constantin Bursan a fost de acord să cumpere Casa Licker, căruia să i se dea materialul ce rezultă din demolarea imobilului. În plus, Uzinele de Fier donaseră 500.000 de cărămizi, care nu puteau fi folosite pentru construirea bisericii, dar pe care Consiliul să le vândă, iar banii să fie folosiți pentru achiziționarea Casei Licker, dar dacă suma nu era suficientă, atunci, în completare, să se împrumute bani din fondul depus la Banca „Corvineana”.

În sfârșit, în 11 iunie 1939, Consiliul aprobă să cumpere cu 700.000 de lei, deși suma cerută li s-a părut exagerată, casa de la Iuliu Licker, dar membrii cer ca în contract să fie trecute și anumite pretenții ale Bisericii, astfel încât prăvăliile din dreapta lăcașului ortodox „să nu fie închiriate oricui și să se evite prezența fierarilor, cizmarilor etc.”.

În 15 iunie 1939 se comunică faptul că noua biserică va purta hramul „Sfinții împărați Constantin și Elena” și că va avea 33 de metri lungime și 19 metri lățime, putând ca înăuntru să încapă 600 de persoane și mai înghesuite 1.300.

În 18 decembrie 1939, s-a anunțat că deputatul Constantin Bursan a mai cumpărat de la Iuliu Licker 85 de metri pătrați, pentru care a mai plătit 400.000 de lei, iar Uzinele de Fier au donat pentru noua biserică 100.000 de lei.

În sfârșit, în data de 18 mai 1940 se pune piatra de temelie pentru construirea noii biserici.

Lucrările au continuat în timpul războiului, însuși mitropolitul Nicolae Bălan a vizitat în cel puțin două rânduri șantierul.

În ședința din 28 septembrie 1942 Consiliul Parohial anunță că „lucrările de construcție ale Bisericii Catedrale, atât în interior, cât și în exterior, inclusiv pictura și montarea întregului mobilier, se consideră terminate”.

În 4 februarie 1944 și Societatea MICA din Brad a donat 50.000 de lei pentru catedrala de la Hunedoara. Documentele de la ședințele Consiliului Parohial mai consemnează o serie de donații, printre care terenuri din partea Primăriei, dar și a celor care dețineau proprietăți pe lângă biserică. De asemenea, Uzinele de Fier au făcut gratuit racordul electric, cu toate piesele necesare.

Sfințirea bisericii trebuia să aibă loc în 8 noiembrie 1946. Cel puțin așa rezultă din procesele-verbale ale ședințelor din octombrie 1946, când este consemnat faptul că prim-ministrul de atunci, dr. Petru Groza, și deputatul Constantin Bursan au purtat o discuție în acest sens la sfințirea unei alte biserici la Strei. Cert este că în 25 octombrie 1946 este consemnat în finalul documentului de la ședința Consiliului Parohial că „din cauza unor anumite împrejurări și din motive independente de voința Consiliului Parohial, sfințirea bisericii noi din Hunedoara s-a amânat pentru timp nedeterminat”.

În loc de final

După ce în toții anii în care Consiliul Parohial s-a întrunit și a luat decizii legate de construirea noii biserici, Nicolae Todea a fost secretar, el a ajuns primar al Hunedoarei. Peste ani, mai exact în 1979, el scrie în ce condiții a avut loc sfințirea Catedralei „Sfinții împărați Constantin și Elena”.

Din cele scrise de Nicolae Todea putem înțelege care era deja atmosfera în România. Se întâmpla în octombrie 1947. „Actul sfințirii Catedralei din Hunedoara s-a săvârșit în ziua de 14 octombrie 1947 de către Înalt Prea Sfinția sa mitropolitul dr. Nicolae Bălan al Ardealului, cu participarea reprezentantului Guvernului, Romulus Zăroni, reprezentantul Ministerului Cultelor, a ctitorului Constantin Bursan, reprezentanții autorităților județene și locale și mult popor, fiind sărbătoarea cuvioasa Paraschiva. (…) Țin să precizez să se mai știe următoarele, pentru că, cele aci relatate, n-au fost cuprinse în niciun act sau document al vremii. Ele au fost discutate, stabilite și dispuse oral, în cerc foarte restrâns. Prezenți au fost: ÎPS dr. Nicolae Bălan, mitropolit al Ardealului, ctitorul Constantin Bursan, protopopul Nicolae Suciu și subsemnatul, în calitatea ce aveam de primar al orașului Hunedoara. La dorința ctitorului (de altfel, a fost ultima lui dorință) pentru a se da „pe cât posibil” în acele vremuri de adânci transformări pe toate tărâmurile vieții în stat, importanța cuvenită ctitoriei Constantin și Alexandrina Bursan, constând din monumentala construcție cultică ortodoxă română din Hunedoara”, scria Nicolae Todea. Acesta a mai adăugat că împreună, cei patru, au decis să nu fie numit un preot „deservent” la

catedrală până nu se găsește o persoană potrivită, iar slujbele să fie ținute de către protopopul Nicolae Suciu. Fostul primar încheie curajos pentru vremurile acelea, 1979, relatarea despre discuția dintre cei 4: „Discuția (…) s-a întâmplat în timp de câteva minute „în picioare” după terminarea mesei comune din prilejul Sfințirii Bisericii și înainte de plecarea definitivă a ambilor din Hunedoara. Nici unul din acești doi mari binefăcători ai Bisericii Ortodoxe din Hunedoara, respectiv Ardeal, n-au mai revenit la Hunedoara. Fiecare dintre ei și-a sfârșit viața în felul lui. (n. red.: Constantin Bursan a murit în închisoarea Văcărești în 18 ianuarie 1962, după 12 ani de detenție. Avea 74 de ani, iar în 1950 fusese condamnat la 25 de ani de temniță grea pentru infracțiunea de crimă de înaltă trădare și la 12 ani de închisoare pentru alte delicte)”.

Nicolae Todea scrie însă că în ceea ce îl privește pe mitropolitul Ardealului, dr. Nicolae Bălan, a mai avut contacte telefonice: „Între timp, intervenind la 30 decembrie al aceluiași an, abolirea monarhiei și instituirea Republicii Populare Române, împreună cu alți intelectuali din Hunedoara, și protopopul Nicolae Suciu a absentat mai mult timp de la îndatoririle sale de preot (…), în calitate de conducător al aparatului de Stat din oraș, în îndeplinirea atribuțiilor de a se lua jurământul de credință tuturor angajaților pentru R.P.R., neavând preot, am cerut telefonic, personal, mitropolitului Bălan, măsuri imediate. Mi-a cerut să fac recomandare de persoană și am propus delegarea preotului Adam Borșeiu de la Parohia vecină Răcăștie, singurul preot licențiat pe atunci din Protopopiat”.

Preot Petru Roncea - Popas duhovnicesc la Sfinții împărați Constantin și Elena

Popasul ce-l facem lângă cei cinstiţi de Biserică deopotrivă cu apostolii, măriţii împăraţi Constantin şi maica sa, Elena, ne pofteşte să ne adâncim în textul turmei şi păstorului de la Ioan 10, 1-9, la Sfânta Liturghie, şi, în continuare, de la acelaşi capitol, versetele 9 la 16, la Utrenie. Interesantă alegere a textelor biblice pentru doi împăraţi, deşi aceste pericope se citesc la sărbătoarea unui ierarh, doar inversându-se locurile, sau acelaşi text de la Utrenie la mai mulţi ierarhi. Cei doi de Dumnezeu încoronaţi n-au fost ierarhi, ci împăraţi, dar care şi-au supus porfira de bunăvoie lui Hristos, recunoscându-L pe El ca Împărat peste toată lumea.

Rolul acestor împăraţi în istoria Bisericii este întocmai cu al apostolilor, după cum li s-a consacrat şi definiţia sărbătorii. Mai ales Sfântul Constantin, luminat fiind cu razele Duhului Sfânt la botezul primit prin Sfinţitul Silvestru, toată Biserica a luminat, pentru care pricină lumea sectară îi pune în spate începutul decăderii Bisericii, socotindu-l vinovat de decadenţa ce urmează vremii de libertate. În realitate, însă, amărăciunea împotrivitorilor Crucii vine din cauza începuturilor ordonării dogmatice a adevărului credinţei creştine, care, în libertatea credinţei promulgată de împăratul incriminat, s-a putut realiza în soboare a toată lumea.

Prima stihiră a Litiei ne prezintă datoria pomenirii: „Că, luminat fiind cu razele Duhului, toată Biserica lui Hristos o ai luminat, soboare de credincioşi de pretutindeni ai adunat, în luminată cetatea Niceilor, unde întărâtarea celor răucredincioşi s-a stins, şi limbile ereticilor au slăbit şi au înnebunit; iar cununa ortodocşilor s-a înălţat, arătându-se credinţa“.

O, dacă s-ar ridica azi un astfel de conducător care ne trebuie, câte limbi sectare n-ar înnebuni, scuipând venin de aspidă pe porfira dată lui de Hristos şi pe care I-o predă fără rezerve?

În vremea aceea, Arie era ereticul ce tulbura Biserica. Dar atât de înşelătoare era învăţătura lui - mai ales că figura între clerici, deci era ascultat - că numai o forţă a Bisericii celei una din toată lumea putea s-o răstoarne. Şi Dumnezeu a rânduit astfel vremurile, ca ierarhii şi toţi cei rânduiţi să facă parte din oştirea primului Sinod Ecumenic să poată ajunge neîmpiedicaţi la marea confruntare. Sămânţa ereziei era pregătită în vremea persecuţiilor. Câte învăţături străine nu s-au strecurat şi printre noi în vremea ilegalităţii? Dar vremea de libertate a adus atunci, ca şi acum, timp prielnic lui Arie odinioară, şi urmaşilor lui în vremea de azi, să arunce cu noroi pe faţa Bisericii.

Oare nu cumva libertatea adusă de marele Constantin a avut ca scop tocmai demascarea ereticilor, între care Arie era căpetenie, sau lider, ca să folosim un termen actual? Poate că din această cauză numele lui provoacă indignare până azi în atâţia oportunişti ai credinţei, care stau cu un picior în dreapta credinţă, iar cu celălalt într-una mai ieftină.

Ceea ce caracterizează pe aceşti doi Sfinţi, fiu şi mamă, este iubirea şi respectul faţă de Crucea Domnului. Sfântului Constantin i s-a arătat pe cer Crucea lui Iisus, precum spune şi troparul: „Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l...“ Mamei sale, Sfintei Elena, i s-a descoperit însăşi Crucea Domnului ce era ascunsă între gunoaiele Ierusalimului: „Cu dorul şi cu dragostea lui Hristos, rănită fiind maica odraslei celei prea dulce, grăbindu-se, a venit la sfântul Sion, la locul cel sfânt, întru care S-a răstignit voind Mântuitorul nostru, ca să ne mântuiască pe noi; unde, Crucea ridicând, bucurându-se, a strigat: Slavă Celui ce mi-a dăruit mie aceea de care aveam nădejde“ (stihiră a Stihoavnei). Se păstrează până astăzi la Ierusalim, foarte aproape de Golgota, ca un fel de grotă sub pământ, locul unde Sfânta Elena a aflat cinstita Cruce.

Cititorule, poate n-ai văzut niciodată vreo fărâmă din Crucea Domnului. Auzi că Sfânta Elena s-a bucurat pipăind Crucea de care avea nădejde, pe care-o cinstea, căci în semnul ei biruise fiul ei pe Maxenţiu, tiranul ce chinuia cetăţenii Romei. Poate nu vei putea ajunge la Ierusalim să-ţi pleci fruntea pe lespedea pe care s-a odihnit trei sute de ani Crucea Domnului. Dar s-o cinsteşti drept armă împotriva

diavolului o poţi face, desigur, cu multă evlavie şi cerească nădejde. O, dacă eşti cinstitor al Crucii, nu vei avea îndoială asupra sărbătorii la care facem popas duhovnicesc în 21 mai al fiecărui an!

Să ne oprim o clipă asupra textului citit la această sărbătoare cu Bunul Păstor. De ce ascultăm Evanghelia aceasta la cinstirea unor împăraţi? Sfântul Vasile cel mare spune că păstoritul şi demnitatea împărătească sunt responsabilităţi surori, cu singura deosebire că uneia îi este încredinţată conducerea necuvântătoarelor, iar celeilalte, conducerea oamenilor. Astfel, păstoritul, spune marele ierarh, este temelia celei mai înalte ştiinţe: ştiinţa conducerii oamenilor. Însuşi Domnul S-a numit pe Sine şi păstor: „Eu sunt Păstorul cel bun“, şi împărat: „Domnul puterilor, Acesta este Împăratul Slavei“ (Ps 23, 9).

Dar am observat prezenţa în text şi a năimitului şi a lupului, a falsului păstor, năimitul, şi a dezbinătorului, lupul care rupe turma şi-o împrăştie. Nu-i aşa că mai potrivit text ca acesta nu putea fi altul care să zugrăvească desăvârşit icoana Sfinţilor împăraţi? Pe vremea Mântuitorului, năimiţii erau arhiereii şi fariseii. Toţi mai-marii poporului pe care-i mustra Mântuitorul făceau parte din ceata năimiţilor, a acelora ce păstoreau pentru propriul câştig. Mintea noastră obosită face atât de grabnic legătura între cei de atunci şi păstorii de azi ai Bisericii.

Dar să ascultăm ce spune în privinţa aceasta Sfântul Vasile cel mare: „Şi acum sunt mulţi năimiţi care-şi vând viaţa pentru o neînsemnată şi nenorocită glorie, care fac dezbinări în Biserică, întemeindu-se chiar pe cuvintele sănătoase ale Domnului“.

Un năimit, în timpul primului Sinod Ecumenic, era Arie. După mai bine de o mie două sute de ani, un altul s-a numit Luther. Apoi, tot mai mulţi, până azi, chinuind turma Domnului şi lăsând lupul vrăjmaş să dezbine pe fraţi, pe unii nimicindu-i, iar pe alţii împrăştiindu-i.

O, câţi năimiţi n-a cunoscut şi Oastea Domnului! Propriu-zis, nu ei au dezbinat această Mişcare duhovnicească, că a dezbina este a diavolului, care-i lupul. Ei doar au venit cu învăţături străine Bisericii, rupând gardurile ce păzeau această frumoasă grădină. Şi ce-a făcut lupul vrăjmaş, diavolul, prin aceste spărturi, ne-o arată istoria până azi. De aceea năimiţilor nu le cade bine punerea la punct a învăţăturii de credinţă pe care măritul Constantin a ordonat-o ca împărat al creştinătăţii. Şi ca încoronat al lui Hristos.

Nicolae Pintilie - Sfântul Constantin cel mare şi răspândirea religiei creştine

De multe ori a fost pusă întrebarea de ce Sfinţii Constantin şi Elena sunt numiţi întocmai cu apostolii. De ce un împărat roman, botezat în ultimii ani ai vieţii, îşi împarte numele cu Sfântul Petru, care a slujit toată viaţa lui Hristos şi a murit cu moarte martirică? Acestea sunt întrebări omeneşti, ce îşi pot afla răspunsul doar în mediul liturgic. Acolo unde, dincolo de cuvinte, putem să fim împreună în cinstirea lui Dumnezeu.

Religia creştină este, prin excelenţă, o religie liturgică în care, pe primul plan se află trăirea liturgică a vieţii celei noi, a vieţii în Hristos. În dumnezeiasca Liturghie sunt prezente întreg Universul şi întreaga creaţie a lui Dumnezeu. Astfel, primele interpretări istorice ale Sfintei Jertfe au numit-o „petrecerea la un loc a îngerilor, a sfinţilor şi a oamenilor”.

Sfânta Liturghie este, întâi de toate, factor de unitate. Prin cinstirea sfinţilor, Biserica aduce împreună, în mod real, oameni, îngeri şi sfinţi întru slăvirea lui Dumnezeu. În mediul liturgic avem o întâlnire directă cu sfinţii. Nu doar rememorăm un eveniment, ci devenim părtaşi la sărbătoarea bisericii. Devenim contemporani cu sfinţii! Putem, astfel, înţelege mai bine drumul lor către sfinţenie – dincolo de informaţiile sărăcăcioase pe care ni le oferă izvoarele istorice.

De multe ori a fost pusă întrebarea de ce Sfinţii Constantin şi Elena sunt numiţi întocmai cu Apostolii. De ce un împărat roman, botezat în ultimii ani ai vieţii,

îşi împarte numele cu Sfântul Petru, care a slujit toată viaţa lui Hristos şi a murit cu moarte martirică? Acestea sunt întrebări omeneşti, ce îşi pot afla răspunsul doar în mediul liturgic. Acolo unde, dincolo de cuvinte, putem să fim împreună în cinstirea lui Dumnezeu.

Constantin cel mare - un împărat providenţial

Domnia împăratului Constantin (306-337) a fost cea mai importantă schimbare pe care a cunoscut-o istoria Bisericii. Pacea adusă prin sfârşirea persecuţiilor a introdus lumea într-o nouă istorie a creştinismului. Convertirea împăratului biruitor la Pons Milvius şi semnarea Edictului de Toleranţă din anul 313, acestea au fost evenimente prin care s-a schimbat situaţia creştinismului.

Scrisorile prezentate de către istoricul Eusebiu de Cezareea demonstrează că împăratul Constantin nu a fost mulţumit doar cu semnarea Edictului de la Milan. Scriind prefectului Anullinus, împăratul recunoaşte Bisericii dreptul de proprietate corporativă în cadrul statului roman, la care se adaugă scutirea clerului creştin de munera civilia.

Prin restituirile de proprietăţi, subvenţiile în bani, scutirile acordate clerului şi construcţia de biserici, creştinismul a fost ridicat la un statut egal cu celelalte religii din Imperiu. Unii istorici au vorbit chiar despre o tendinţă de impunere a creştinismului ca religie favorită, în timpul lui Constantin cel Mare.

Măsurile luate după convertire au fost completate de alte edicte care au fost adoptate după conflictul pe care Constantin l-a avut în Răsărit, cu Liciniu. După biruinţa de la Chrisopolis au fost date mai multe legi prin care împăratul îşi manifesta voinţa de promovare a creştinismului. În anul 321 au fost promulgate legile legate de sărbătorirea Duminicii, eliberarea sclavilor de către Biserică, retrocedarea bunurilor luate credincioşilor în timpul persecuţiilor şi favorizarea creştinilor în funcţiile guvernamentale.

În anul următor a fost emis un alt edict, prin care cetăţenii imperiului erau îndemnaţi să nu participe la ritualurile politeiste: „era recomandat a nu fi înălţate statui şi să nu se mai practice divinaţia şi alte acte smintite sau să se aducă sacrificii în vreun fel oarecare”.

Dorinţa împăratului - un Imperiu creştin

Măsurile adoptate de împăratul Constantin au avut la bază convingerea că lui i s-a încredinţat de către Dumnezeu misiunea de a converti întreg Imperiul. „În timp ce voi sunteţi episcopi pentru cele dinăuntrul Bisericii, eu sunt numit de

Dumnezeu episcop pentru cele din afara lor", spunea împăratul, după cum mărturiseşte istoricul Eusebiu.

Hotărârile favorabile au înlăturat obstacolele ce împiedicau acţiunile de evanghelizare în lumea necreştină. În toate regiunile imperiului, convertirile la creştinism s-au înmulţit, ajungând la toate categoriile sociale. Se poate vorbi chiar despre o politică imperială de răspândire a religiei creştine, al cărei exemplu era dat de însuşi Constantin – care a devenit şi el adept al noii doctrine.

Prin această politică, între anii 310-340 sunt consemnate cele mai importante progrese în mişcarea de evanghelizare a lumii cunoscute. Episcopul Eusebiu al Cezareei, în Istoria Ecleziastică, relatează cum se desfăşura mişcarea misionară în timpul său: *„În vremea aceea, mulţi creştini îşi simţeau sufletul lovit, prin Cuvântul divin, de o violentă dragoste de desăvârşire. Începeau prin a urma sfaturile Mântuitorului şi îşi împărţeau bunurile săracilor, apoi părăsindu-şi patria, plecau spre a-şi îndeplini misiunea de evanghelişti cu ambiţia de a ţine predici celor care nu auziseră încă deloc cuvintele credinţei şi de a le încredinţa cărţile evangheliilor divine. Ei se mulţumeau să aşeze temeliile credinţei în vreo ţară străină, apoi stabileau alţi păstori cărora le transmiteau grija de a-i cultiva mai departe pe aceia pe care tocmai îi convertiseră. Apoi plecau spre alte ţări şi neamuri, având cu ei harul şi ajutorul lui Dumnezeu".*

În cea mai însemnată scriere a sa, istoricul bisericesc Sozomen vorbeşte în câteva rânduri despre politica lui Constantin: *„Biserica înflorea în timpul domniei lui Constantin şi se dezvolta din zi în zi. Ea se bucura încă de mai multă pace. Căci, pe când era persecutată în mai multe provincii ale Imperiului, sub Constantin ea a avut libertatea în întinderea provinciilor de sub stăpânirea lui Constantin. Acei ce locuiau în Galia, în Englitera spre Pirinei şi până la părţile Oceanului au avut libertatea credinţei. Însă, după ce şi alte provincii au trecut în partea lui Constantin, prin dreptul de succesiune, Biserica primi o însemnată dezvoltare. Astfel, popoarele ce locuiesc laturile Tibrului, ale lui Po şi ale lui Aquilin, au avut o deplină libertate a aduce lui Dumnezeu, adoraţia şi închinăciunea lor. În fine, grecii, macedonenii şi popoarele ce locuiesc pe ţărmurile Dunării şi până în Ahaia şi Iliria au recunoscut pe Constantin după bătălia de la Cibala".*

Orientul - ţinta misionară a împăratului Constantin

În cartea a doua, Sozomen face referiri mai ample la domnia împăratului Constantin, când acesta a devenit August, după înfrângerea lui Liciniu. Stăpânind peste Apus şi Răsărit, politica religioasă a marelui împărat este descrisă astfel: *„Religia creştină răspândindu-se astfel în toată întinderea Imperiului Roman, a început să fie acceptată şi la neamurile cele mai îndepărtate.*

Era de mult timp de când cei care locuiesc pe ţărmurile Rinului, celţii cei mai depărtaţi de Galia şi care se apropiau de ocean, goţii şi celelalte popoare ca şi vecinii de la Dunăre. Căci o mulţime însemnată din aceste neamuri trecând din Tracia în Asia şi făcând acolo însemnate stricăciuni, au luat cu ei mai mulţi preoţi captivi, care izgonind demonii şi vindecând pe asupritorii lor, au făcut ca aceste popoare să imită şi să recunoască pe Dumnezeu. Fiind deci introduşi şi ei în adevărul religiei noastre, au primit din mâna lor sfântul botez şi au fost primiţi la împărtăşirea Bisericii".

În timpul împăratului Constantin cel mare, scriitorii bisericeşti menţionează răspândirea religiei creştine la popoarele din interiorul imperiului, dar sunt amintite şi câteva popoare din afara graniţelor. Prima menţiune, despre intervenţia directă a împăratului Constantin în protecţia şi evanghelizarea unui popor aflat dincolo de graniţa imperială este legată de spaţiul persan. Istoria bisericească consemnează o scrisoare către regele persan Sapor din anul 325, prin care Constantin se interesează de soarta creştinilor din Imperiul Sassanid, declarându-se protectorul acestora.

Legată de domnia împăratului Constantin este şi creştinarea Armeniei. Apropierea de Imperiul Roman, în care religia creştină a avut spaţiul optim de răspândire, a dus la trecerea misionarilor creştini în Armenia, atât prin trupele de ocupaţie, cât şi prin relaţiile economice. O acţiune asemănătoare a avut loc în ţările din Caucaz, unde evanghelizarea a fost strâns legată de dezvoltarea culturii acestor popoare. Înaintând din nord-vestul Armeniei, creştinismul a ajuns în „Albania din Caucaz" (Azerbadjan) şi Iberia (Georgia).

Datorită protectoratului oferit de către Sfântul Constantin creştinilor de dincolo de graniţa orientală, Evanghelia a fost propovăduită şi la triburile nomade de la frontiera deşertică, în Peninsula Arabia şi Sinai. Creştinismul a pătruns la aceste popoare prin acţiunile comerciale ale romanilor, care frecventau porturile de la Marea Roşie. Împăratul Constantin a trimis, în ultimii săi ani de domnie, o ambasadă la regele himyariţilor (Yemen), cu rugămintea de a fi sprijinită misiunea creştină în acele locuri.

În Etiopia, dincolo de graniţa imperiului, la marginea lui africană, religia creştină a fost vestită prin misionarii din Egipt şi Siria, în special prin Sfântul Frumenţiu - episodul creştinării fiind asimilat de conştiinţa Bisericii etiopiene în Sinaxarul ei.

Sfântul Constantin cel mare şi creştinarea Europei

„Şi îl băteau cu pietre pe Ştefan, care se ruga şi zicea: Doamne, Iisuse, primeşte duhul meu! Şi, îngenunchind, a strigat cu glas mare: Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta! Şi zicând acestea, a murit.” (Fapte 7, 59-60)

Cu aceste cuvinte este descris în Sfânta Scriptură primul martiriu, suferit de un creştin, mai exact de Sfântul Ştefan, unul dintre primii diaconi ai Bisericii. De la acest episod, care se petrecea în prima jumătate a veacului I, vreme de aproape trei secole, persecuţia şi martiriul au făcut parte din riscurile pe care le presupuneau calitatea de creştin. Cu toate acestea, ameninţarea persecuţiei nu a dus nici pe departe la dispariţia creştinilor, ci, dimpotrivă, rândurile Bisericii s-au îngroşat în permanenţă.

Primele persecuţii anticreştine, aşa cum a fost şi cea care a dus la moartea Sfântului Ştefan, au fost iniţiate de iudei şi ştim că la una dintre aceste campanii a participat şi Saul, devenit mai apoi Apostolul Pavel, după întâlnirea cu Iisus pe drumul către Damasc. Însă aceste persecuţii, au fost minore, în comparaţie cu ce a urmat mai târziu.

Doar câţiva ani au fost necesari pentru ca numele de creştin să nu mai sune necunoscut cuiva dintre cetăţenii imensului Imperiu Roman. Deşi, în realitate, erau cei mai corecţi cetăţeni ai imperiului, remarcându-se cu uşurinţă, prin stilul lor deosebit de viaţă, în societatea greco-romană a timpului, aflată într-o stare de avansată degradare morală, creştinii erau priviţi de masa largă a populaţiei ca un

pericol la adresa securităţii statului. Criticile erau foarte variate şi veneau chiar şi de la unii dintre cei mai învăţaţi oameni ai timpului.

Cea mai frecventă acuzaţie era legată de refuzul creştinilor de a sacrifica zeilor – îndeletnicire considerată în epocă o datorie cetăţenească obligatorie – iar acest refuz permitea punerea în cârca creştinilor a tuturor nenorocirilor care se abăteau asupra Imperiului, de la năvălirile barbare, până la ploile cu grindină.

De asemenea, pentru păgâni, împărtăşirea cu trupul lui Hristos suna a canibalism, iar dragostea frăţească despre care se spunea că îi uneşte pe creştini suna a incest sau petreceri orgiastice.

Apocalipsa din timpul lui Nero

Prima persecuţie cruntă la adresa creştinilor a fost declanşată în anul 64 d.Hr. de împăratul Nero (37-68 d.Hr.), după dezastrul incendiului care a devastat Roma în acelaşi an. Împăratul Nero, suspectat atât de contemporani, cât şi de cercetătorii ulteriori, de nebunie, se pare că a ordonat el însuşi incendierea anumitor porţiuni ale Romei. Pentru a scăpa de furia maselor, Nero a aruncat vina asupra creştinilor, capitalizând suspiciunile deja existente faţă de aderenţii noii religii. Ce a urmat poate fi încadrat cu uşurinţă între marile orori ale istoriei: oameni nevinovaţi au fost ucişi fără prea multe întrebări, crucificaţi sau daţi spre hrană fiarelor sălbatice, pentru simplu fapt de a fi creştini.

Spusele istoricului Tacitus creează o imagine despre isteria şi cruzimea persecutorilor: *„o mulţime imensă de oameni au fost condamnaţi, nu atât pentru că erau socotiţi incendiatorii Romei, cât pentru că se credea despre ei că sunt duşmanii omenirii. Morţile creştinilor au fost transformate în prilej de spectacol: erau îmbrăcaţi în piei de animale sălbatice pentru a fi sfâşiaţi de câini, crucificaţi ori arşi de vii, după lăsarea serii, pentru a ilumina grădinile publice.”*

Printr-un termen mai exact decât „mulţimea imensă”, de care vorbeşte Tacitus, nu se poate estima numărul creştinilor ucişi de Nero. Însă numărul mare de mucenici din acea perioadă, reţinuţi de sinaxarele Bisericii (printre care şi apostolii Petru şi Pavel), cât şi identificarea în epocă a crudului împărat cu antihristul ne dau o idee despre duritatea extremă a persecuţiei. Creştinii credeau că trăiesc vremurile apocaliptice, că sfârşitul lumii este aproape.

Şi călăii erau plictisiţi să mai omoare, fără rost, creştini

Tonul persecuţiilor anticreştine, dat de Nero, a fost urmat şi de alţi împăraţi romani. În total, au existat 10 perioade de persecuţie majoră a Bisericii, în cei

249 de ani scurşi de la prima persecuţie dictată de Nero până la promulgarea Edictului de la Milan (313). Mai exact, în intervalul de 249 de ani, creştinii au fost supuşi persecuţiilor timp de 129 de ani, iar în ceilalţi 120 s-au bucurat de toleranţă.

Ultima mare persecuţie îndreptată împotriva creştinilor în Imperiul Roman s-a petrecut în timpul domniei lui Diocleţian (245-312 d.Hr.) care în ciuda faptului că soţia şi fiica sa erau creştine, ca şi marea parte a slujitorilor săi, în anii 303-304 d.Hr. a emis 4 edicte de urmărire a creştinilor. Deşi iniţiativa imperială intenţiona, mai degrabă, să-i determine pe următorii lui Hristos să renunţe la credinţa lor, fără tortură sau ucideri, în realitate s-a ajuns la o cu totul altă situaţie. Astfel, s-a spus că împotriva Bisericii a fost folosită „orice durere pe care fierul şi oţelul, focul şi sabia, crucea, bestiile sălbatice şi bestiile umane le puteau produce”.

Din ordinul împăratului, bisericile au fost arse şi dărâmate, Bibliile au fost adunate şi arse, creştinilor li s-a interzis să mai deţină funcţii publice şi au fost deposedaţi de drepturile civile şi fără nici o excepţie, toţi trebuiau să abjure de la credinţă, sub ameninţarea cu moartea.

Unul dintre cele mai tragice episoade ale persecuţiei din timpul lui Diocleţian a fost cel petrecut la Nicomidia, unde bisericii în care se aflau la rugăciune 600 de creştini i s-au blocat uşile după care a fost incendiată. Cu toate acestea, scopul urmărit de persecutori nu a fost nici pe departe atins, iar Galeriu, co-regent cu Diocleţian, remarca faptul că şi călăii se plictisiseră să omoare atâţia creştini dar, cu toate acestea, nu s-a reuşit întoarcerea lor la păgânism.

În acele momente, nimeni nu şi-ar fi putut imagina că vreodată, creştinii vor avea o soartă mai bună, cu atât mai puţin că vor fi toleraţi şi acceptaţi de statul păgân. Însă, deşi puţini remarcau, religia iubirii se răspândea tot mai mult şi mai mult. În lumea fărâmiţată şi imorală a acelor vremuri, oamenii de calitate erau tot mai atraşi de creştinism, de principiile sale înalte şi de dragostea care exista între membrii Bisericii.

Totuşi, Dumnezeu avea pregătită o întorsătură spectaculoasă pentru istoria Bisericii, dar şi a Europei şi chiar a lumii întregi.

Hristos pe scuturi

Nimeni nu poate spune câţi oameni au fost ucişi în primele trei veacuri de la întemeierea Bisericii pentru credinţa lor, pentru faptul că-L mărturiseau pe Hristos. Cifrele variază între câteva zeci de mii şi câteva sute de mii. Oricum, ce remarcă majoritatea cercetătorilor nu este atât numărul martirilor – colosal de

mare pentru populaţia acelor vremuri – cât cruzimea cu care au fost administrate persecuţiile şi raportul total disproporţionat între cele două „tabere”. Practic, de o parte era cruzimea nemăsurată a călăilor, iar de cealaltă parte era blândeţea bunilor creştini care, urmându-i pilda lui Iisus acceptau aproape cu bucurie să-şi dea viaţa pentru credinţă. Persecutorii îi priveau pe creştini ca pe nişte laşi, ca pe o gloată de scursuri ale imperiului, nu puteau să înţeleagă „strategia” prin care aceştia îşi apărau credinţa, dându-şi viaţa proprie, nu luând-o pe a altora. Totul avea să se schimbe în anul 312, în urma unui eveniment considerat în unanimitate a fi o minune dumnezeiască.

Secolul al IV-lea începea pentru Imperiul Roman cu o puternică fragmentare politică, datorată unei forme de guvernământ instituite la sfârşitul secolului anterior: tetrarhia.

În lupta pentru obţinerea puterii asupra părţii de apus a Imperiului era înscris şi Flavius Valerius Aurelius Constantinus, fiul unui renumit general roman. Lupta decisivă cu oponentul său, Maxenţiu, urma să se desfăşoare la Podul Milvius, regiune situată la nordul Romei. Raportul dintre Constantin şi Maxenţiu, în ce priveşte numărul efectivelor militare, era de 2 la 10 în favoarea celui din urmă.

Soarta confruntării a fost pecetluită însă în ziua dinaintea bătăliei când, în amiaza mare, Constantin a văzut pe cer prescurtarea numelui lui Hristos, însoţit de îndemnul: „cu acest semn vei învinge!”. Imediat luă hotărârea ca monograma lui Hristos (XP – caracterele alfabetului grecesc corespunzătoare literelor „HR”) să fie inscripţionate pe scuturile ostaşilor, iar crucea să fie pusă în fruntea armatei. Victoria obţinută de armata lui Constantin a fost răsunătoare, toţi fiind convinşi că ea se datorează „Dumnezeului creştinilor”.

Din acel moment, Constantin a devenit stăpânul absolut peste partea vestică a imperiului, iar atitudinea sa religioasă - în general - şi faţă de creştini - în special – a urmat o întorsătură spectaculoasă. Primele semne au fost văzute imediat după intrarea sa în Roma, când a refuzat să aducă jertfe în cinstea zeilor pentru victoria obţinută, după cum era vechiul obicei roman, îndreptându-se direct spre palat.

„Noua Romă”

În februarie 313, împăratul Constantin îl întâlneşte la Milan pe Liciniu, conducătorul părţii estice a Imperiului Roman şi cu această ocazie, este promulgat un edict în care creştinismul era pus în legalitate, ieşind din starea de religie interzisă. Astfel, pentru prima dată, era îndepărtată ameninţarea persecuţiei care de aproape 300 de ani, planase aproape în permanenţă asupra creştinilor.

Ce a urmat acestui an a fost considerat de creştinii epocii, dar şi a celor care au urmat, o binecuvântare pe care numai Dumnezeu o putea trimite. Toate bisericile dărâmate în timpul persecuţiilor au fost reconstruite, averile confiscate de la creştini au fost restituite, cei deposedaţi de funcţii şi onoruri au fost reabilitaţi, iar creştinilor duşi prizonieri în mine, li s-a permis să se reîntoarcă la casele lor. Deşi a păstrat în continuare titlul de „mare preot", conferit de religia păgână, împăratul Constantin nu a mai jertfit vreodată zeilor păgâni şi mai mult decât atât, prefera să fie însoţit mai degrabă de episcopii creştini, decât de preoţii păgâni. Unele surse afirmă chiar că invita adesea la curte episcopi din cuprinsul întregului imperiu, mai ales pe cei care suferiseră persecuţii, sărutându-le urmele rănilor.

Ultima mare victorie militară a împăratului Constantin cel mare a fost cea din 324 asupra Liciniu, împăratul părţii de răsărit a Imperiului. În urma acestei izbânzi, Constantin devenea singurul stăpânitor al întregului Imperiu Roman şi în mai puţin de două luni, hotărăşte fondarea unei noi capitale pe malul Bosforului, în vechea cetate a Bizanţului. Noua capitală, denumită Constantinopol, după numele său, a fost inaugurată în anul 330. Deşi la consacrare au participat atât preoţi creştini, cât şi preoţi păgâni, datorită rezistenţei păgâne, încă foarte puternice, Biserica creştină a fost evident favorizată, odată cu mutarea administraţiei imperiale în noua capitală. De exemplu, din iniţiativa împăratului Constantin au fost ridicate în Constantinopol primele biserici: „Sfânta Sofia", „Sfânta Irina" şi Biserica „Sfinţilor Apostoli". În schimb, în ceea ce priveşte templele păgâne, li s-au suprimat fondurile de la stat, efigia împăratului a fost înlăturată din ele şi au fost condamnate la ruinare printr-o lege care interzicea restaurarea lor.

Cu toate acestea, deşi Constantinopolul sau „Noua Romă" a fost numită „capitala creştină a unui nou imperiu", deşi creştinii au fost în mod clar avantajaţi de împărat, deşi nu mai era permisă accederea în administraţia imperială decât a creştinilor– cu toate că necreştinii reprezentau două treimi din totalul funcţionarilor - nu s-au produs nici un fel de persecuţii la adresa păgânilor.

Începutul Europei creştine

Imediat după Paştele anului 337 (7 aprilie) împăratul Constantin a început să se simtă foarte rău. După o călătorie la Drepanum (denumită între timp Helenopolis, după numele mamei sale) unde s-a rugat la mormântul Sfântului Mucenic Lucian, împăratul Constantin ajunge la Nicomidia, unde cere să primească botezul creştin. Câteva săptămâni mai târziu, pe 22 mai, de ziua Pogorârii Duhului Sfânt, împăratul Constantin trece la Domnul. Trupul său a

fost dus la Constantinopol şi îngropat în Biserica „Sfinţilor Apostoli”, după cum îşi exprimase dorinţa.

Epoca împăratului Constantin cel mare reprezintă o cotitură extraordinară în istoria Bisericii şi a Europei. După sute de ani de persecuţii la adresa creştinilor, practic fără un motiv întemeiat, moralitatea lor, modul demn de viaţă al acestora devine un bun şi un exemplu public, un mijloc prin care o societate muribundă din punct de vedere moral-religios, în care zeităţile tradiţionale nu mai valorau „nici cât o ceapă degerată” a fost revigorată de credinţa în Mântuitorul Hristos.

Deşi mulţi dintre cei care au îmbrăţişat creştinismul în acele vremuri n-au înţeles poate în profunzime învăţătura Mântuitorului, totuşi respectul faţă de Dumnezeu şi dragostea faţă de om au marcat generaţiile care au urmat.

Împăratul Constantin cel mare, pe care Biserica ortodoxă şi cea catolică îl cinstesc ca pe un sfânt „întocmai cu apostolii”, a deschis drumul către o Europă a valorilor creştine. (N.P.)

Pr. Dorin Picioruș - Sfinții împărați și întocmai cu apostolii Constantinus cel mare și mama sa, Helena

Iubiții mei, pe împăratul care a oprit persecuțiile împotriva Bisericii și, prin toată slujirea Bisericii, s-a făcut întocmai cu apostolii, îl cheamă Flavius Valerius Aurelius Constantinus Augustus, iar pe Sfânta lui mamă, o cheamă Flavia Iulia Helena Augusta. Numele lor în limba latină, așa cum au fost cunoscuți ei de către contemporanii lor.

În limba greacă, numele lor sunt cunoscute sub forma grafică Constantinos [Κωνσταντίνος] și Eleni [Ἑλένη], cuvântul οἱ Ἰσαπόστολοι [i Isapostoli] însemnând cei întocmai cu apostolii.

Însă, în istoriografie, el e cunoscut mai cu seamă sub forma Constantinus cel mare, el fiind primul împărat roman convertit la credința creștină.

În limba română, îi cunoaștem ca Sfinții împărați Constantin și Elena, multe Biserici având hramul lor.

Și este neapărat să vorbim despre primul împărat creștin, despre Sfântul Constantinus cel mare, pentru că el a pus fundamentul Europei creștine.

Căci până la el Biserica a fost persecutată de către împărații romani și mii de Sfinți mucenici au înroșit pământul. Însă odată cu convertirea lui la dreapta credință, Biserica a ieșit din catacombe și sa împânzit în tot imperiul. De aceea,

pentru noi, el a pus Biserica în centrul imperiului și a făcut din credința creștină un etalon pentru viața socială.

Sfântul Constantinus s-a născut pe 27 februarie 272 și a adormit la 65 de ani, în data de 22 mai 337, pe când mama lui, Sfânta Helena, a trăit între circa 250-330, adică 80 de ani.

Pe 30 aprilie 311, prin edictul de toleranță, Sfântul Constantinus pune sfârșit persecuției lui Diocletianus împotriva Bisericii.

Împreună cu Licinius, pe 13 iunie 313, el a promulgat edictul prin care a dăruit libertate religiei creștine. De aici încolo Biserica a putut să se manifeste în mod liber.

Începând cu 31 octombrie 313, ierarhia Bisericii a fost scutită de taxe. Pe 8 iunie 316, prin Legea 31, Biserica a primit încuviințarea să elibereze robii pe care îi are.

Pe 18 aprilie 321, preoții primesc puterea de a da libertate robilor.

Pe 19 iunie 325, Sfântul Constantinus scrie o scrisoare către Biserica Catolică a Alexandriei Egiptului, în care îi vestește bucuria că Sinodul de la Nicea a biruit pe Arios.

Pe 1 octombrie 325, el pune capăt întrecerilor între gladiatori, în care aceștia luptau pe viață și pe moarte.

Prin Legea 99, din 29 mai 326, o femeie care trăia în concubinaj sau care se căsătorea cu un rob nu mai era executată și robul nu mai era ars în foc ca până atunci.

Adică a făcut mai umane legile imperiului.

În anul 326, în scrisoarea către Sfântul Macarios I al Ierusalimului, Sfântul Constantinus vorbește despre Biserica din Ierusalim, care ar trebui să fie cea mai frumoasă din lume.

Prin Legea 123, din 5 mai 333, se stabilește ca hotărârile luate de un episcop să fie definitive. Tot în 333, Sfântul Constantinus ia hotărârea să se facă mai multe copii ale Sfintei Scripturi în Constantinopol.

Prin Legea 124, din 27 septembrie 333, a hotărât ca și doctorii și profesorii să fie exceptați de la toate datoriile publice.

Prin Legea 130, din 27 august 334, Sfântul Constantinus i-a încurajat pe cei care doreau să se facă arhitecți. Pe când, prin ultima lege pe care a dat-o, prin Legea 143, el a negat validitatea testamentelor pe care le-au întocmit mamele care și-au neglijat copiii. Adică, care i-au părăsit.

Și în toate hotărârile pe care el le-a luat, se observă modul în care credința creștină l-a înrâurit.

Însă Sfântul Constantinus s-a născut aproape de noi, în Serbia, în orașul Niș [Ниш] de azi. În sudul Serbiei. Potrivit lui Procopios de Chesaria, Sfânta Helena s-a născut la Drepana, în Bitinia, adică în Turcia de azi. Tot aproape de meleagurile noastre.

Și Sfânta Helena s-a căsătorit cu tatăl Sfântului Constantinus, cu împăratul Marcus Flavius Valerius Constantius Herculius Augustus, de la care și-a primit și numele Sfântul Constantinus. De aceea, tatăl său e cunoscut în istoriografie ca împăratul Constantius I.

Unde a învățat carte Sfântul Constantinus? La curtea sângerosului persecutor Diocletianus, în Nicomidia .Care este actualul oraș turcesc İzmit. La curtea acestuia a învățat limbile latină și greacă, cât și literatură latină și filosofie, cunoscând și intelectuali păgâni și creștini.

Din Nicomidia pleacă în Gallia, apoi ajunge în Britannia. În Britannia, Anglia de azi, în York, în anul 306, Sfântul Constantinus e proclamat Augustus. Ajunge să stăpânească Britannia, Gallia și Hispania.

Prima soție a Sfântului Constantinus a fost Minervina, cu care s-a căsătorit în 303 și cu care a avut un fiu, pe Crispus. În 307 însă, și-a lăsat soția și s-a căsătorit cu Flavia Maxima Fausta, fiica împăratului Maximianus. Cu aceasta a avut trei fii: pe Constantinus al II-lea, pe Constantius al II-lea și pe Constans I, și trei fiice: Constantina, Helena și Fausta.

Dar Constantinus e Sfântul Bisericii nu pentru că a fost împărat, ci pentru că s-a lăsat povățuit de Dumnezeu.

Pentru că în vedenia visului și apoi în vedenia de zi, Domnul l-a învățat să facă din Crucea Lui semnul victoriei sale.

Și Sfântul Constantinus a experimentat pe viu faptul că Crucea Lui e victoria duhovnicească împotriva tuturor vrăjmașilor.

Experiență pe care o aveau creștinii de 300 de ani. Pentru că ei biruiau prin Crucea Domnului, pentru că îi trăiau puterea biruitoare în asceza lor zilnică. Căci Crucea își arată puterea ei dumnezeiască nu când o porți la gât ca pe o bijuterie, ci când trăiești exigențele credinței ortodoxe, adică crucea ascezei zilnice.

De aceea, Sfântul Constantinus, crezând Domnului și întrarmându-se cu Crucea Lui, l-a biruit pe Maxentius, intrând biruitor în Roma în ziua de 29 octombrie 312. Fapt pentru care nu a mai adus jertfe zeilor, pentru că, de acum, cunoscuse puterea adevăratului Dumnezeu.

În 324, întemeiază Constantinopolul ca oraș al său, pe care îl inaugurează în data de 11 mai 330.

Și, în noul său oraș, a adus un fragment din Crucea Domnului, descoperită de Sfânta Helena în Ierusalim, cât și toiagul Sfântului profet Moisis.

Dărâmă templele păgâne și construiește Biserici în locul lor.

Spre exemplu, marea Biserică închinată Sfinților apostoli a făcut-o pe locul unui templu al Afroditei, al zeiței desfrânării. Așa după cum „un templu al Afroditei fusese înălțat de către împăratul Adrian pe dealul Golgotei, pentru a masca locul pătimirilor lui Hristos”.

Sfânta Helena adoarme, sub ochii iubitori ai Sfântului Constantinus, și el o îngropă la Roma, într-un impozant sarcofag, care se păstrează în Muzeul din Vatican.

Sfântul Constantinus a fost cel care a făcut din duminică, din ziua Învierii Domnului, zi de odihnă săptămânală, în timpul lui a avut loc primul Sinod Ecumenic, în 325, el a arătat râvnă profundă pentru dreapta credință, arzând cărțile ereticului Arios, care Îl considera pe Fiul lui Dumnezeu „o creatură”, dar, în mod principal, este sfânt prin aceea că a pus bazele construirii unui Imperiu creștin.

Pentru că e ușor să arzi cărțile ereticilor, e ușor să nu ai relații cu ei, dar e foarte greu, aproape imposibil fără harul lui Dumnezeu, ca să construiești, de la zero, un Imperiu creștin, în locul unuia păgân.

Însă Dumnezeul nostru a fost cu Sfântul Constantinus și cu Sfânta lui mamă, Helena, și a făcut prin ei imposibilul. Adică a construit o nouă lume, lumea creștină, cea pe care a născut-o Biserica.

Și ei doi au continuat ceea ce Sfinții apostoli și urmașii lor până la ei au făcut. De aceea se și numesc: întocmai cu apostolii. Pentru că au extins misiunea apostolilor la dimensiunile unui imperiu și, în secolele următoare, ea s-a extins la dimensiunile unei lumi întregi.

Însă, acolo unde Biserica a rămas în mărturia cea dintâi, țările au rămas ortodoxe. Dar acolo unde, cu ajutorul stăpânitorilor, s-a impus o anume erezie, ea a rămas ca o pată neagră, până azi.

Pentru că Biserica nu se poate reinventa, ci în ea se poate intra doar în mod smerit, mărturisind întreaga credință a Bisericii.

Așadar, iubiții mei, să îi cinstim cu multă evlavie pe Sfinții împărați Constantin și Elena, cărora mulți dintre noi le purtăm numele!

Căci numele Constantinus vine de la adj. constans, constantis, care înseamnă constant, neschimbat, statornic, ferm, iar Sfântul Constantinus e o lecție fundamentală de fermitate a istoriei. De credință nezdruncinată în revelația lui Dumnezeu față de el. Pentru că el a făcut ceea ce Dumnezeu ia poruncit, când întreaga lume romană era eminamente păgână. El, singur, împotriva tuturor…și a învins împreună cu Dumnezeu!

Iar numele Helena e unul grecesc, unii spunând că vine de la ἑλάνη [elani], care înseamnă torță/ făclie, pe când alții de la σελήνη [selini], care înseamnă lună (astrul ceresc). Însă ambele semnificații se potrivesc de minune cu viața Sfintei Helena. Pentru că ea este o lumină în noaptea acestei vieți, care ne învață să Îl căutăm pe Dumnezeu mai înainte de toate.

Căci dacă nu Îl găsim pe El, nu ne găsim nici pe noi. Pentru că viața noastră, împlinirea ei, depinde de relația noastră constantă cu Dumnezeu.

Iar cum azi, în popor, se crede că în această zi „păsările își învață puii să zboare”, praznicul de azi ne învață să zburăm responsabil în toată viața noastră, ca adevărate păsări ale Bisericii.

Pentru că oriunde mergem trebuie să arătăm că suntem creștini ortodocși și că suntem lumini ale lumii.

Fără această conștiință vie, că de viața noastră depinde și mântuirea altora, gândim îngust existența noastră pe această lume.

Dar dacă ne deschidem aripile spre toți și îi învățăm și pe alții să zboare către Dumnezeu, să aibă propriul lor zbor către Dumnezeu în viața Bisericii, viața noastră se împlinește.

La mulți ani tuturor, mult spor în toate, Dumnezeu să ne bucure cu mila Lui! Amin.

Pr. dr. Dorin Octavian Picioruș - Praedicationes vol 11

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Convertirea Sfântului Constantin cel mare

După masivele persecuţii împotriva creştinilor din timpul împăratului Diocleţian, cine s-ar fi aşteptat că, imediat după domnia acestui persecutor, va veni la conducerea Imperiului Roman un împărat care va da libertate creştinilor şi va proteja şi apăra Biserica? Acest lucru s-a petrecut în urma minunii dumnezeieşti din ajunul bătăliei de la Pons Milvius din 28 octombrie 312, când Sfântul Constantin cel mare a avut o viziune despre care vorbesc istoricii creştini Eusebiu de Cezareea şi Lactanţiu.

Din relatările lor ştim că împăratul a văzut pe cer ziua, în amiaza mare, o Cruce luminoasă, deasupra soarelui, cu inscripţia in hoc signo vinces (prin acest semn vei învinge). Noaptea, i s-a arătat, în timpul somnului, Domnul nostru Iisus Hristos, cu semnul Crucii, pe care-l văzuse ziua pe cer, cerindu-i să-l pună pe steagurile soldaţilor ca să le servească drept semn protector în lupte. Ziua următoare a fost confecţionat un steag, după modelul arătat în vis, cu monograma creştină, steag numit labarum. Victoria a fost câştigată, spune Lactanţiu, cu ajutorul lui Dumnezeu, deoarece Constantin, ajungând în apropierea Romei, nu avea decât 20.000 de soldaţi, iar Maxenţiu 150.000 de soldaţi.

Constantin a povestit mai târziu lui Eusebiu, cu jurământ, că semnele care i s-au arătat l-au încredinţat de puterea lui Hristos şi l-au făcut să treacă de partea creştinilor. Această viziune minunată pe care a avut-o Constantin cel mare înaintea luptei de la Pons Milvius (Podul Vulturului) s-a dovedit relevantă în privinţa comportării sale faţă de creştinism.

Pe scurt, faptele istorice s-au petrecut astfel: în 306, Constanţiu (tatăl Sfântului Constantin) a murit la York, în Anglia, unde trupele sale au decis să-l proclame pe Constantin „Augustus”. După mai mulţi ani de lupte, Constantin reuşea, în 312, să-l elimine pe adversarul său cel mai periculos, Maxenţiu, în bătălia de la

Pons Milvius, lângă Roma. Constantin a devenit atunci stăpânul părţii apusene a imperiului, înainte de a cuceri în 324 şi partea răsăriteană.

În urma acestei minuni, el se converteşte la Creştinism, iar aceasta se vede şi din faptul că după victorie, când îşi face intrarea triumfală în Roma, refuză să urce pe Capitoliu ca să sacrifice lui Jupiter, aşa cum era tradiţia. În statuia pe care a ridicat-o mai apoi ţine în mână o cruce cu un stindard purtând monograma lui Hristos.

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Constantin cel mare, împăratul care a schimbat faţa lumii

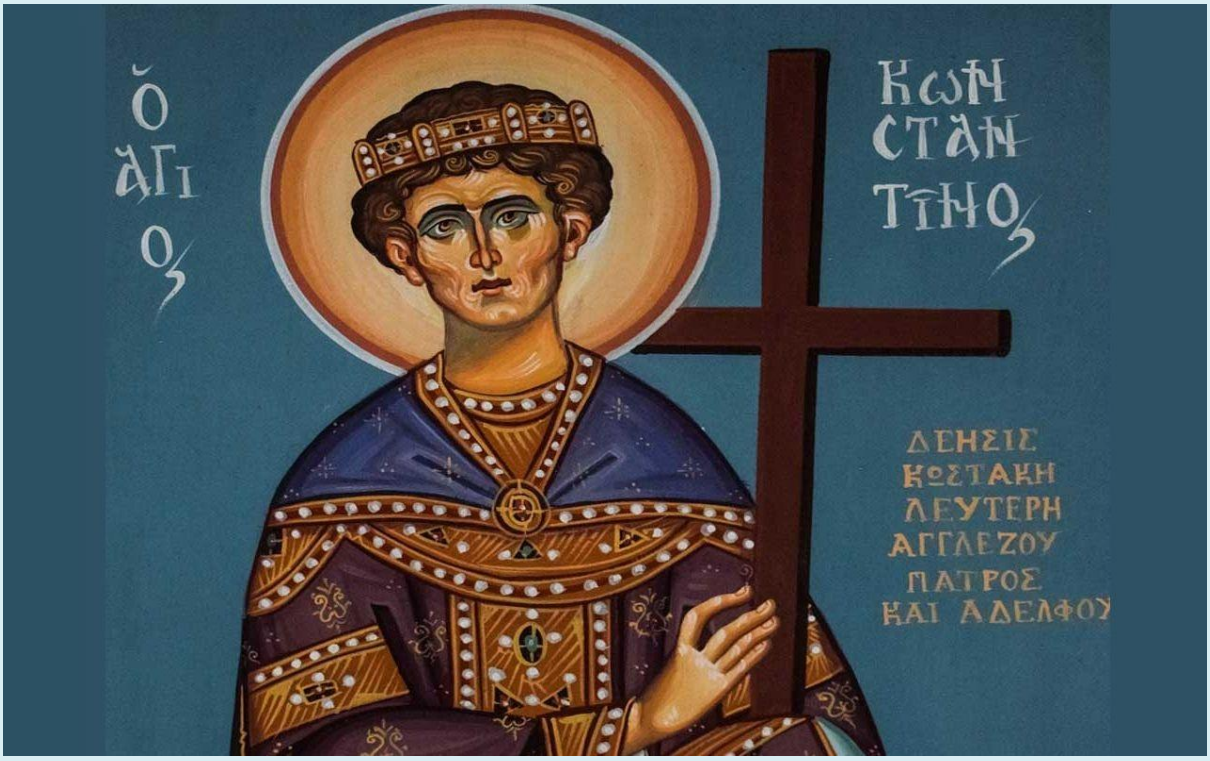

Sfântul împărat Constantin a schimbat faţa lumii: a restaurat Imperiul Roman şi a făcut din el un imperiu creştin. Domnia lui a marcat o evoluţie a puterii imperiale. În epoca bizantină, el este un simbol, de aceea o serie de împăraţi au preluat simbolic titlul de "Noul Constantin". Poate că nici un suveran din istoria bizantină nu merită mai mult recunoaşterea apelativului „cel mare" decât Constantin, deoarece el a luat două decizii care au modificat viitorul lumii civilizate: recunoaşterea creştinismului în 313 și transferul capitalei imperiale de la Roma la Constantinopol în 330.

Convertirea lui Constantin la creştinism a fost un act de o importanță capitală. Până atunci, creștinii constituiau o minoritate în imperiu și aparțineau mai cu seamă populației modeste de la orașe. Aristocrația senatorială era în majoritate păgână, în afară poate de Africa și Egipt. În aceste condiții, șansele creștinilor de a avea un împărat dintre ei erau mici, iar fără un împărat creștin, convertirea populației ar fi fost încă multă vreme amânată.

Prin convertirea lui Constantin la creștinism s-au modificat și raporturile dintre Biserică și stat. Socotindu-se slujitorul lui Dumnezeu, responsabil în fața Lui de buna rânduială în Biserică, el nu a ezitat niciodată să intervină în treburile acesteia în mod hotărâtor, cum a fost în cazul convocării Primului Sinod de la Niceea, din 325. El a creat precedentul după care numai împăratul putea să convoace un Sinod Ecumenic, iar Biserica a acceptat autoritatea sa fără discuție.

Deşi Constantin a protejat religia creştină, el însuşi s-a botezat doar cu puţin înainte de sfârşitul vieţii. Din raţiuni politice şi pentru păstrarea păcii sociale şi a armoniei în relaţiile dintre creştini şi păgâni, a păstrat în mod formal titlul păgân de Pontifex Maximus pe toată durata vieţii.

Sfântul împărat Constantin a murit în 337 şi a rămas cunoscut în istorie cu supranumele „cel mare”.

Biserica Ortodoxă îl cinsteşte împreună cu mama sa, Sfânta împărătească Elena, în fiecare an în ziua de 21 mai.

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Marele Constantin care a schimbat faţa lumii cu puterea Crucii

21 mai, 2021

În istoria creştinismului Sfântul împărat Constantin cel mare are un rol important, pentru că el scoate Biserica din catacombe şi-i oferă un rol central în societatea romană. Cinstirea lui se datorează atitudinii sale faţă de creştinism şi faptului că a fost primul împărat creştin al Romei. În această calitate a făcut din creştinism cea mai importantă religie a imperiului său. El a înţeles că doar creştinismul poate asigura continuitatea imperială romană. Acest lucru a asigurat existenţa imperiului încă un mileniu, însă nu dominat de păgânesc, ci o împărăţie creştină continuatoare a civilizaţiei greco-romane prin ceea ce numim în istorie civilizaţia bizantină. *„Odată cu împăratul Constantin, lumea de atunci intră într-o nouă eră, cea creştină, în care s-a născut şi civilizaţia europeană, superioară tuturor celorlalte civilizaţii ale lumii”* (Emilian Popescu).

Biserica Ortodoxă îl sărbătoreşte astăzi pe marele împărat roman Constantin, iar imnografia Mineiului sintetizând motivele cinstirii lui ne spune: ***„După dato-rie săvârşim pomenirea ta, Constantine, cel ce eşti întocmai cu apostolii, temeiul şi lauda tuturor împăraţilor. Că luminat fiind cu razele Duhului, toată Biserica lui Hristos o ai luminat, soboare de credincioşi de pretutindeni ai adunat, în luminata cetate Niceea, unde întărâtarea celor răi credincioşi s-a stins, şi limbile ereticilor au slăbit şi au înnebunit; iar cununa ortodocşilor s-a înălţat, arătându-se credinţa. Pentru aceasta, de dânşii ai fost lăudat ca un prea drept credincios, şi ai fost propovăduit a fi părinte tuturor împă-***

raţilor, ca cel ce ai luat întâi porfira de la Dumnezeu. Pentru aceasta, te rugăm cei ce săvârşim cu credinţă pomenirea ta: Cere curăţire de păcate sufletelor noastre”.

Cu adevărat Sfântul Constantin cel mare este întocmai cu apostolii, pentru că prin măsurile luate în favoarea creştinismului a făcut ca numărul celor ce mărturisesc credinţa în Hristos Domnul să fie mai mare decât al păgânilor în Imperiul roman. Până la el creştinismul era o religie minoritară în imperiu, iar de la el creştinii devin majoritari în rândul populaţiei romane.

În acelaşi timp el este ocrotitorul Bisericii şi pentru liniştea ei convoacă Sinodul I Ecumenic de la Niceea în anul 325, unde este afirmată dreapta credinţă şi este condamnată erezia lui Arie.

Constantin cel mare prin convertirea sa la creştinism deschide şirul împăraţilor creştini din istoria imperialităţii romane, ce se încheie tot cu un Constantin (Paleologul), care moare apărând Bizanţul ce cade sub turci la 29 mai 1453.

Toate acestea au fost posibile datorită convertirii minunate a lui Constantin înainte de bătălia de la Pons Milvius din 312. Despre acest moment imnografia din Minei mărturiseşte: „Nu de la oameni ai luat chemarea, ci ca dumnezeiescul Pavel, o ai primit pe ea mai vârtos de sus, de la Hristos Dumnezeu, lăudate Constantine, cel ce eşti întocmai cu apostolii. Căci semnul Crucii pe cer văzându-l, şi cu acesta vânându-te ca un bun vânat, întru aceasta şi biruitor neînvins împotriva văzuţilor şi nevăzuţilor vrăjmaşi te-ai arătat...”

Cum s-a ajuns la acest moment şi ce s-a întâmplat înaintea acestei bătălii fundamentale pentru viitorul politic al lui Constantin aflăm din istoria vieţii lui. În anul 306 tatăl său Constanţiu moare în Britania la York, iar legiunile de acolo l-au proclamat împărat. Constantin pleacă din Britania în fruntea trupelor sale şi după mai mulţi ani de lupte ajunge înaintea Romei, unde la Pons Milvius în data de 28 octombrie 312 are loc bătălia decisivă împotriva rivalului său Maxenţiu. Înaintea acestei lupte Constantin a văzut pe cer, ziua, o Cruce luminoasă, deasupra soarelui, cu inscripţia latină: in hoc signo vinces (prin acest semn vei învinge). Noaptea, i S-a arătat Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cu semnul crucii, pe care-l văzuse pe cer, cerându-i să-l pună pe steagurile soldaţilor pentru a fi protejaţi în luptă. A doua zi a câştigat bătălia, chiar dacă Maxenţiu avea o armată de 7 ori mai mare decât a lui Constantin. Lactantiu spune că a câştigat cu ajutorul lui Dumnezeu, iar Eusebiu de Cezareea relatează că împăratul Constantin a povestit că semnele care i s-au arătat l-au încredinţat de puterea lui Hristos şi l-au făcut să treacă de partea creştinilor.

În urma acestei viziuni, Constantin a mers pe drumul apărării creştinismului, ceea ce l-a dus la edificarea unei împărăţii creştine ce a dăinuit peste un mileniu. Pentru el Sfânta Cruce a devenit un simbol de biruinţă. „Descoperirea mai târzie (prin anii 326-327) a Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Mântuitorul Iisus Hristos, la Ierusalim, de către Sfânta Elena, mama împăratului, îşi are şi ea originea în evenimentul petrecut la Roma în octombrie 312.

Tot aşa, Edictul de la Mediolanum (Milan 313), ale cărui efecte au schimbat faţa lumii de atunci, transformând-o din păgână în creştină, n-ar fi putut nici el avea loc fără arătarea Sfintei Cruci în octombrie 312" (Emilian Popescu, Prolog, Eusebiu de Cezareea, Viaţa împăratului Constantin şi alte scrieri).

Acest lucru este subliniat mai ales de cântările Mineiului: ***„Vârsta tinereţii având ca şi dumnezeiescul Pavel, de sus ai luat dumnezeiescul har, şi semeţia cumplitului luptător, cu toată arma Crucii o ai surpat, lauda împăraţilor, Constantine, cel ce eşti întocmai cu apostolii..."*** sau cuvintele imnografului inspirat: ***„...Bucură-te, cel ce lui Pavel ai râvnit, şi Crucea lui Hristos o ai ridicat, şi cursele celui împotrivă luptător le-ai sfărâmat. Bucură-te, cel ce eşti mai ales între împăraţi, şi cu apostolii întocmai cinstit..."***

Sfântul Constantin este asemănat apostolului Pavel pentru că amândoi au fost convertiţi în mod minunat de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Convertirea lor a schimbat istoria creştinismului, ceea ce ne arată că intervenţia lui Dumnezeu schimbă cursul evenimentelor şi fără Pronia Lui, oamenii, oricât s-ar strădui, nu pot face nimic.

În 313 Constantin dă Edictul de la Milano şi astfel creştinismul devine o religie licită. Constantin se proclamă creştin şi îi încurajează pe cetăţenii romani să se convertească, lăsându-le totuşi libera alegere. Ia diverse măsuri în favoarea creştinismului, spre exemplu instaurarea duminicii ca zi de odihnă. El primeşte botezul cu puţin înainte de sfârşitul vieţii, în anul 337.

Marele Constantin a schimbat faţa lumii prin măsurile luate în favoarea creştinilor, a restaurat imperiul şi a fondat o nouă capitală, pe care a numit-o Constantinopol, unde imperialitatea romană şi-a continuat existenţa şi după căderea Romei în anul 476. El a transformat Imperiul roman din unul păgân în unul creştin şi inaugurează cu domnia lui istoria bizantină a imperiului fondat de Octavian Augustus.

Este primul protector al Bisericii dintre împăraţii romani şi toţi cei care i-au urmat la domnie au dorit să fie „Noi Constantini" atât în realizări, cât şi în apărarea creştinismului. De aceea şi noi îl cinstim astăzi prin cuvintele imnografului: ***„Cel dintâi împărat a fi creştinilor, de la Dumnezeu tu ai primit***

sceptrul, Constantine; căci ţie ţi s-a arătat semnul cel de mântuire, cel ce era ascuns în pământ. Cu care şi pe toţi păgânii i-a supus sub picioarele romanilor, armă nebiruită având de viaţă făcătoarea Cruce, fericite, prin care te-ai şi adus Dumnezeului nostru".

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Constantin cel mare și creștinismul

În fiecare an la 21 mai îl sărbătorim pe Sfântul împărat Constantin cel mare, care prin convertirea sa la creştinism a schimbat istoria Imperiului Roman, transformându-l într-o împărăție creștină. Împăratul Constantin cel mare a dat libertate creştinismului, în anul 313, a protejat şi a apărat Biserica.

Sfântul Constantin cel mare a fost un cârmuitor hotărât, un general care nu a pierdut nici o bătălie. Personalitățile cu o asemenea forță sunt cele care creează istoria, care ne captează interesul și ne reţin atenția. A domnit în perioada 306-337, întâi în vest, apoi în tot imperiul. A construit o nouă reședință imperială la Bizanț și a redenumit orașul Constantinopole (azi, Istanbul) după propriul nume. Așezarea va deveni capitala întregului imperiu pentru mai bine de 1.000 de ani.

Împăratul Constantin cel mare a declarat, în anul 321, duminica, sărbătoarea săptămânală a creştinilor, drept zi de odihnă în imperiu, în care şi soldaţii asistau la slujbă. A restituit averile creştinilor persecutaţi şi a construit Biserica Învierii din Ierusalim.

În anul 325, Constantin cel mare convoacă un Sinod Ecumenic la Niceea, în Asia mică, numindu-se „episcop al celor dinafară”. Acest act istoric este unul dintre meritele deosebite ale împăratului Constantin. Văzând tulburarea crescândă, provocată de erezia preotului Arie din Alexandria Egiptului, Constantin se decide să-i convoace pe episcopii imperiului într-un sinod general sau ecumenic, pentru a defini împreună adevărurile de credinţă şi a asigura unitatea Bisericii. Ca om de stat experimentat, Constantin cel mare şi-a dat seama că unitatea creştinismului, pacea şi liniştea Bisericii constituie elementele de viaţă şi de rezistenţă ale Imperiului Roman.

Împăratul Constantin cel mare a trecut la Domnul de Rusaliile anului 337, la Nicomedia, după ce cu câteva zile înainte se botezase.

Toate măsurile luate de împărat pe parcursul domniei sale, de sprijinire şi apărare a creştinismului, dovedesc dorinţa lui de a ajuta Biserica, de a asigura unitatea creştinismului.

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Apărător al creştinismului şi al unităţii Bisericii

Biserica Ortodoxă îi sărbătoreşte, pe data de 21 mai, pe Sfântul împărat Constantin cel mare şi pe mama sa Elena, cei întocmai cu apostolii. În urma convertirii sale din ajunul luptei de la Pons Milvius, din 28 octombrie 312, împăratul Constantin cel mare a dat libertate creştinismului, în anul 313, a protejat şi apărat Biserica, iar în 325 a convocat primul Sinod Ecumenic la Niceea, numindu-se „episcop al celor dinafară”.

Toate măsurile luate de împărat pe parcursul domniei sale, de sprijinire şi apărare a creştinismului, dovedesc dorinţa lui de a ajuta Biserica, de a asigura unitatea creştinismului, făcând din aceasta elementul de viaţă şi de rezistenţă al Imperiului.

Constantin cel mare a fost un cârmuitor hotărât, un general care nu a pierdut nici o bătălie. Personalitățile cu o asemenea forță sunt cele care creează istoria, care ne captează imaginația și ne reţin atenția. A domnit în perioada 306-337, întâi în vest, apoi în tot Imperiul. A construit o nouă reședință imperială la Bizanț și a redenumit orașul Constantinopole (azi, Istanbul), după propriul nume. Așezarea va deveni capitala întregului Imperiu pentru mai bine de 1.000 de ani.

A reformat societatea romană

După victoria de la Pons Milvius, de lângă Roma, din anul 312, devine împărat al părţii apusene a Imperiului roman, iar în 324, după victoriile de la Adrianopol şi Chrysopolis în Asia Mică, împotriva lui Liciniu, devine împărat al întregului Imperiu.

Ajuns împărat, Constantin cel mare a găsit în administrația Imperiului o mare corupție. De aceea a luat măsuri de stopare a ei, amenințând că va „tăia mâinile rapace ale oficialilor” (corupți) sau că va „reteza capetele și gâturile nemernicilor”.

Dragostea pentru înfăptuirea justiţiei şi zelul împotriva opresorilor poporului sunt primele calităţi ale unui suveran care-şi cunoaşte obligaţiile, considera împăratul Constantin. Printr-un edict promulgat în 325, garanta celor slabi protecţia sa împotriva abuzurilor săvârşite de oficialii şi funcţionarii statului roman. S-a preocupat de bunăstarea supușilor săi. A cerut astfel distribuirea de bani, alimente și îmbrăcăminte părinților săraci din Italia și Africa.

În 334, când foametea a lovit Siria, a cerut să fie împărțite alimente prin intermediul bisericilor.

Din punct de vedere politic, a înlocuit tetrarhia împăratului Diocleţian (conducerea imperiului de patru coregenți) cu succesiunea dinastică. Ca împărat, Constantin a pus în aplicare numeroase reforme administrative, financiare, sociale și militare, pentru a întări imperiul. Guvernul a fost restructurat, iar puterea militară a fost separată de cea civilă.

Constantin cel mare, ca un cenzor din timpul Republicii, dorea să apere structura morală a societății romane, în special în ceea ce privește comportamentul sexual. În 326 au fost date o serie de legi care subliniau caracterul sfânt al căsătoriei. Răstignirea ca modalitate de execuție a fost interzisă, iar criminalii nu trebuiau înfierați pe față deoarece chipul este „modelat după frumusețea cerească”. Abandonarea copiilor mici era interzisă.

El este primul împărat roman care pune în legislaţia sa etica creştină şi va menţiona Biserica creştină cu reverenţă în actele sale imperiale. A cheltuit sume importante pe ajutoarele date bisericilor, pe proiectele de construcții și pe darurile generoase oferite unor persoane particulare sau grupuri.

A obținut, de asemenea, venituri suplimentare, instituind două noi taxe: una pe proprietățile funciare ale senatorilor, alta pentru negustorii din orașe. A creat un nou tip de monedă, solidus de aur, care era acceptată și în afara granițelor impe-

riului și și-a păstrat valoarea până în secolul XI. Noua monedă a fost introdusă pentru a evita inflația.

A fost primul împărat din istorie care a creat orfelinate și aziluri de bătrâni, îmbunătățind și condițiile din închisori.

Împăratul Constantin cel mare a declarat, în 321, duminica, sărbătoarea săptămânală a creştinilor, drept zi de odihnă în Imperiu, în care şi soldaţii asistau la slujbă. A restituit averile creștinilor persecutați, a construit Biserica Învierii din Ierusalim.

Restaurator al Imperiului

Încă din timpul lui Diocleţian, Roma nu mai era capitala unică a Imperiului roman, fiind mutată la Nicomidia. Constantin s-a hotărât să părăsească definitiv Roma păgână şi să ridice o nouă capitală. Aceasta a fost Bizanţul, pe Bosfor, care a primit numele de Constantinopol - oraşul lui Constantin, inaugurat la 11 mai 330. Constantin face din Bizanţ o capitală de Imperiu creştin, care trebuia să arate aceasta, prin bisericile, monumentele, atmosfera sa.

Armata romană a fost reorganizată, astfel încât includea atât unități mobile, cât și unități de garnizoană, pentru a putea asigura paza punctelor strategice din interiorul imperiului, dar și a răspunde amenințărilor de la granițe.

Constantin a purtat bătălii cu triburile barbare de la frontiere: francii, germanicii, goții, sarmații, recâștigând dominația romană asupra unor teritorii abandonate de predecesorii săi. Prin reformele sale militare a reușit să obțină o serie de succese. În anii 306-308 și 314-315 a purtat campanii victorioase la granița germană. La Dunăre i-a învins pe goți în 322 și pe sarmați în 334. Rezultatul a fost o recuperare parțială și temporară a unei părţi din Dacia. De acum, împăratul și-a adăugat titlul de Dacicus Maximus.

Scriitorul Julianus îl compară pe Constantin cu Traian, ba chiar îl face superior acestuia, deoarece „el a recâștigat ceea ce Traian câștigase și știut este că e mai greu să reiei decât să iei”. Timp de mai bine de trei decenii romanii au avut din nou în stăpânire o parte a Daciei. Stăpânirile nord-dunărene au fost protejate de Constantin printr-un val de pământ cu şanţ, lung de circa 700 km, ce pornea de la Drobeta oprindu-se probabil la castrul de la Pietroasele (Buzău).

Sinodul Ecumenic de la Niceea

În anul 325, Constantin cel mare convoacă un Sinod Ecumenic la Niceea în Asia Mică. Acest act istoric este unul dintre meritele deosebite ale împăratului

Constantin. Văzând tulburarea crescândă, provocată de erezia preotului Arie din Alexandria Egiptului, Constantin se decide să-i convoace pe episcopii Imperiului într-un sinod general sau ecumenic, pentru a defini împreună adevărurile de credinţă şi a asigura unitatea Bisericii. Ca om de stat experimentat, Constantin cel mare şi-a dat seama că unitatea creştinismului, pacea şi liniştea Bisericii constituie elementul de viaţă şi de rezistenţă al Imperiului roman.

Este interesant de constatat că împăratul Constantin însuşi, cu toate că nu primise încă botezul, deschide Sinodul Ecumenic printr-o cuvântare adresată episcopilor, asigurându-i că el se socoteşte „împreună slujitor cu ei", iar după mărturia lui Eusebiu de Cezareea, se consideră chiar episcop pus de Dumnezeu pentru treburile din afară (ale Bisericii).

În acest sens, părintele profesor Adrian Gabor arată că dacă am crede afirmaţiilor «Vieţii lui Constantin cel mare», acesta s-ar fi considerat el însuşi ca «episcop al celor dinafară»". Expresia a fost înţeleasă în mod diferit de către istorici. Unii consideră că împăratul avea în vedere faptul că episcopii Bisericii se adunau în sinoade pentru a lua hotărâri dogmatice şi canonice, iar el emitea legi pentru buna organizare materială a Bisericii. Alţii considerau că prin această calitate împăratul încerca impunerea creştinismului în afara graniţelor Imperiului, cum ar fi fost cazul uneia dintre condiţiile păcii dintre bizantini şi goţi, din anul 332.

Eusebiu afirmă că împăratul Constantin a fost stabilit de Dumnezeu ca un episcop comun şi îl prezintă „şezând printre episcopii Bisericii, ca unul dintre ei".

Convocarea Sinodului I Ecumenic, de la Niceea, din anul 325, a constituit o măsură importantă pentru liniştea Bisericii, care a condamnat erezia ariană şi a stabilit o dată comună pentru serbarea Sfintelor Paşti.

Împăratul Constantin cel mare a trecut la Domnul de Rusaliile anului 337, la Nicomedia, după ce cu câteva zile înainte se botezase. Pentru meritele sale şi mai ales pentru privilegiul de a da creştinismului libertate de manifestare, Biserica l-a cinstit în chip deosebit, trecându-l în rândul sfinţilor, alături de masa sa, Elena (numindu-i „întocmai cu apostolii"), cu ziua de pomenire 21 mai.

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Constantin cel mare, împăratul creștin al Romei

20 mai 2022

Biserica Ortodoxă îl sărbătorește la 21 mai pe Sfântul împărat Constantin cel mare. Chiar dacă s-a botezat abia la finalul vieții sale, Constantin cel mare este primul împărat creștin al Romei. El a inaugurat, prin domnia sa, mileniul creștin al imperialității romane.

Regretatul profesor Emilian Popescu, în prologul la opera fundamentală a scriitorului Eusebiu de Cezareea, „Viața împăratului Constantin”, scrie că, *„odată cu împăratul Constantin, lumea de atunci intră într-o nouă eră, cea creștină, în care s-a născut și civilizația europeană, superioară tuturor celorlalte civilizații ale lumi”.*

Pentru un creștin ortodox, Constantin este împăratul roman ce a acordat libertate creștinismului, a convocat Primul Sinod Ecumenic de la Niceea (325), a ctitorit noua capitală a Imperiului la Bizanț și a numit-o Constantinopol, construind mai multe biserici, pentru a sublinia caracterul creștin al Noii Rome, a ctitorit la Locurile Sfinte bisericile din Ansamblul ecleziastic al Sfântului Mormânt, s-a proclamat „episcop al celor din afară” și, în această calitate, a protejat și susținut Biserica, iar prin politica sa a creat premisele transformării Imperiului Roman din unul păgân într-o împărăție creștină. Această transformare datorată viziunii sale stă la baza continuității romane în Imperiul Bizantin ce a dăinuit vreme de un mileniu.

În studiul „Politica religioasă a împăraților bizantini”, Eirini Artemi afirmă că Imperiul Bizantin, în calitate de continuator al celui Roman, *„s-a sprijinit în formarea și dezvoltarea sa pe trei factori incontestabili: tradiția romană, cultura elenă și credința și religia creștină”.*

Tot din acest studiu aflăm că *„figura cea mai importantă în fondarea Noului Imperiu Roman Creștin, cu alte cuvinte, a Bizanțului, a fost Constantin I, împăratul Romei. Vizionarismul și perspicacitatea caracterului său l-au condus spre luarea a două decizii foarte importante care vor schimba cursul istoriei Imperiului Roman de până atunci, pecetluind nu numai cel de-al patrulea secol, ci întregul parcurs al Imperiului Roman de Răsărit, precum și fundamentarea dogmatică și răspândirea creștinismului. Prima decizie a fost adoptarea creștinismului drept religie recunoscută de Statul Bizantin, iar cea de-a doua, mutarea capitalei Imperiului de la Roma la Constantinopol, în orașul nou-construit pe locul anticului oraș Bizanț”.*

Conform istoriografiei, Constantin cel mare a domnit ca împărat din anul 306 până în 337, la moartea sa, fiind, din anul 324, împărat unic. Momentul esențial al domniei sale este ziua de 28 octombrie 312, când în fața Romei, înainte de bătălia crucială de la Podul Vulturului, după relatarea lui Eusebiu de Cezareea, i s-a arătat pe cer semnul Sfintei Cruci, însoțit de cuvintele: „Prin acesta vei învinge”. Victoria obținută în urma acestei viziuni minunate a consolidat decizia împăratului Constantin de a sprijini creștinismul.

În luna februarie a anului 313 la Mediolanum (Milano) a dat Edictul de libertate pentru toți creștinii din Imperiul Roman.

Despre acest Edict academicianul Emilian Popescu scrie că prin efectele sale *„a schimbat fața lumii de atunci, transformând-o din păgână în creștină”.* Tot el subliniază că *„Împăratul Constantin devine astfel adept al religiei creștine, ia măsuri în favoarea ei, iar imperiul pe care-l conduce dobândește o nouă înfățișare spirituală”.*

Pe parcursul întregii sale domnii, politica religioasă a lui Constantin a fost caracterizată de susținerea și favorizarea creștinismului.

În acest sens, Eirini Artemi prezintă punctul de vedere al profesorului Vlásios Feidás, care susține că *„politica religioasă a marelui Constantin a dobândit o importanță fundamentală în istoria umanității, dar nu datorită faptului că un împărat roman a consolidat libertatea religioasă sau pentru că a îmbrățișat creștinismul, una dintre multele religii ale imperiului, ci mai ales pentru că această inițiativă s-a legat în ultimă analiză de înlocuirea teoriei cosmocentrice a antichității greco-romane cu învățătura teocentrică a creștinismului. Conform*

învățăturii creștine, împăratul nu este Dumnezeu, dar, prin bunăvoirea divină, alesul lui Dumnezeu, care guvernează numai cu harul și insuflarea Sfântului Duh”.

În acest moment are loc schimbarea de paradigmă în conceptul de guvernare romană de la viziunea păgână, în care împăratul este un zeu, la cea creștină, în care împăratul este „alesul lui Dumnezeu” și conduce în conformitate principiilor și normelor învățăturii de credință a Bisericii lui Hristos. Sub acest concept de gândire creștină s-a desfășurat istoria bizantină a împăraților de la Constantinopol.

În calitatea pe care și-a definit-o în raport cu Biserica, de „episcop al celor din afară”, Sfântul împărat Constantin cel mare s-a îngrijit să ocrotească și să sprijine Biserica creștină. În acest sens, el s-a implicat direct în rezolvarea problemelor generate în imperiu de erezia lui Arie, convocând Primul Sinod de la Niceea. Pe principiul acestui prim conciliu ecumenic se vor desfășura și celelalte sinoade, adică autoritatea imperială convoacă episcopii în sinod și asigură toate cele necesare desfășurării.

Pentru Constantin cel mare, pacea Bisericii însemna și pacea imperiului. De aceea a depus toate eforturile pentru a asigura pacea în Biserică, promulgând decrete imperiale prin care ereticii au fost exilați și sancționați pentru tulburările pe care le-au provocat prin învățăturile greșite.

Ca să înțelegem rolul jucat de Constantin în consolidarea și răspândirea creștinismului este suficient să citim ultimul paragraf din lucrarea „Viața împăratului Constantin”, scrisă de Eusebiu de Cezareea: *„Dintre toți împărații Romei, Constantin a fost singurul care L-a proslăvit pe Dumnezeu, Împăratul a toate, cu o atât de mare dăruire; el singur a mărturisit și a răspândit fățiș tuturor învățătura lui Hristos; el singur a proslăvit Biserica Lui, așa cum nimeni nu mai făcuse vreodată”.*

De aceea și noi acum îl cinstim spunând: „Bucură-te, Sfinte împărate Constantin!”

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Constantin cel mare, împăratul simbol pentru istoria creştină

19 mai 2023

Unul dintre cei mai importanţi împăraţi din istoria Romei este Sfântul Constantin cel mare, pe care Biserica îl sărbătoreşte în fiecare an la 21 mai.

Despre el Eusebiu de Cezareea, în finalul cărţii pe care i-o dedică, Vita Constantini sau De vita Constantini, scrie: *„Dintre toţi împăraţii Romei, Constantin a fost singurul care L-a proslăvit pe Dumnezeu, Împăratul a toate, cu o atât de mare dăruire; el singur a mărturisit şi a răspândit făţiş, tuturor, învăţătura lui Hristos; el singur a proslăvit Biserica Lui, aşa cum nimeni nu mai făcuse vreodată..."* Din aceste rânduri scrise de un contemporan al împăratului Constantin înţelegem importanţa lui pentru istoria creştinismului.

Până la venirea Sfântului Constantin la conducerea Romei creştinismul era o religie persecutată şi minoritară în Imperiul roman. După domnia lui de peste 3 decenii creştinismul a primit libertatea de a fi o religie recunoscută în lumea romană şi datorită împăratului a devenit cea mai mare şi mai importantă credinţă din imperiu.

Regretatul academician Emilian Popescu subliniază importanţa pentru civilizaţia noastră a Sfântului Constantin arătând că: *„Odată cu împăratul Constantin, lumea de atunci intră într-o nouă eră, cea creştină, în care s-a născut şi civilizaţia europeană, superioară tuturor celorlalte civilizaţii ale lumii"*.

Fundamentul civilizaţiei creştine se defineşte pe sistemul de drepturi pe care Constantin cel mare le-a oferit creştinismului şi care stau la baza relaţiei dintre Biserică şi Stat în lumea creştină până astăzi. De aceea putem afirma că el este împăratul simbol pentru creştinism.

Începând cu Constantin cel mare, împăratul Imperiului roman devine protectorul Bisericii, a dreptei credinţe, conducător al unui stat unde creştinismul este principala religie. Cu el începe şi istoria bizantină a imperialităţii romane odată cu mutarea capitalei imperiale de la Roma la Constantinopol (Noua Romă), oraş construit de el pe locul vechii cetăţi greceşti de pe malul european al Bosforului, Byzantion, şi inaugurat la 11 mai 330.

Politica de susţinere a creştinismului este o constantă a domniei lui şi un model pentru urmaşii săi la conducerea Imperiului roman cu capitala la Constantinopol. El ajută creştinismul ori de câte ori are ocazia. Nu se mulţumeşte doar să oprească persecuţiile împotriva creştinilor şi să dea libertate creştinismului, ci acordă acestei religii aceleaşi drepturi pe care le aveau celelalte religii din Imperiul roman.

„A acordat daruri şi privilegii clerului creştin, precum scutirea de impozite, a ridicat biserici şi mănăstiri, fără a prejudicia în mod manifest păgânii. Mulţi istorici consideră că împăratul Constantin a ajutat creştinismul deoarece a considerat că astfel va câştiga credit politic. În acelaşi timp, aceştia susţin că triumful creştinismului era evident deja în Răsărit, cu mult înaintea instalării lui Constantin ca unic împărat al Imperiului. Deşi Constantin a protejat religia creştină, el însuşi s-a botezat doar cu puţin înainte de sfârşitul vieţii. Din raţiuni politice şi pentru păstrarea păcii sociale şi a armoniei în relaţiile dintre creştini şi păgâni, a păstrat în mod formal titlul păgân de Pontifex Maximus pe toată durata vieţii” (Eiríni Artémi, Epoca lui Constantin cel mare, pemptousia.ro).

Eusebiu de Cezareea pune toată atitudinea în favoarea creştinismului a împăratului Constantin cel mare pe seama evenimentului minunat ce a precedat bătălia de la Pons Millvius din 28 octombrie 312, când prin inspiraţie divină l-a învins pe Maxenţiu: *„cam pe la ceasurile amezii, când ziua începuse să scadă, zicea Constantin că văzuse cu ochii săi chiar pe cer, străjuind deasupra soarelui, semnul mărturisitor de biruinţă al unei cruci întocmite din lumină şi că, odată cu ea, putuse desluşi un scris glăsuind: Să biruieşti întru aceasta!; după care, şi el şi întreaga lui oaste fuseseră cuprinşi de uimire la arătarea unei asemenea privelişti - deoarece oastea care-l urma putuse şi ea asista la minune. Constantin povestea că această arătare îl descumpănise, neputându-i el pricepe tâlcul. Or, tot cugetând la ea şi adâncindu-se el în gânduri, pe neaşteptate, s-a lăsat noaptea. Şi, în vreme ce dormea, i s-a arătat Hristosul lui Dumnezeu cu semnul văzut mai înainte pe cer, poruncindu-i să închipuie la*

rândul său semnul ce i se arătase sus în cer, astfel încât, în luptele pe care urma să le poarte cu duşmanul, să se poată pune sub ocrotirea lui".

În urma acestei inspiraţii divine, după cum găsim notată această teofanie pe Arcul său de Triumf din Roma, împăratul Constantin devine un mare apărător şi promotor al creştinismului în imperiul său, ceea ce a făcut ca Biserica lui Hristos să fie majoritară în principatul roman. Iată cum convertirea împăratului Constantin prin arătarea minunată a Domnului nostru

Iisus Hristos, urmată de victoria împotriva lui Maxenţiu, a determinat transformarea creştinismului dintr-o religie persecutată şi minoritară în principala credinţă a imperiului în jurul căruia Sfântul Constantin a construit un nou stat al romanilor cu capitala la Constantinopol, cunoscut sub numele de Bizantin, care va dăinui ca împărăţie creştină peste un mileniu.

„Împăratul Constantin devine astfel adept al religiei creştine, ia măsuri în favoarea ei, iar imperiul pe care-l conduce dobândeşte o nouă înfăţişare spirituală." El devine protectorul Bisericii, care se bucură de binefacerile aduse de actul de libertate religioasă de la Milano din 313 dat de Constantin împreună cu Liciniu. Pentru acest protectorat Biserica „l-a cinstit pe Constantin (după moartea sa, 22 mai 337) ca sfânt, socotindu-l al treisprezecelea apostol" (Emilian Popescu).

Chiar înmormântarea lui în Biserica Sfinţilor apostoli, ctitorită de el, în Constantinopol, într-un sarcofag înconjurat de alte 12, unde erau sfintele moaşte ale Sfinţilor apostoli ai Domnului nostru Iisus Hristos, întăreşte această cinstire a lui întocmai cu apostolii pe care o regăsim enunţată şi în calendar în ziua lui de prăznuire 21 mai, când îl slăvim prin cuvintele imnografiei liturgice: *„Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l şi ca Pavel chemarea nu de la oameni luând, cel între împăraţi apostolul Tău, Doamne, împărăteasca cetate în mâinile Tale o a pus. Pe care păzeşte-o totdeauna în pace, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule Iubitorule de oameni".*

Lect. dr. Sebastian Laurenţiu Nazâru - Constantin cel mare, împărat și apostol al lui Hristos

21 mai 2023

Om de stat și strateg de geniu, abil diplomat și reformator al imperiului, căruia i-a asigurat supraviețuirea pentru încă un mileniu, Constantin a fost primul împărat creștin și mare binefăcător al Bisericii. A fost un împărat providențial, rolul său istoric constând nu în a asigura creștinismului o existență legală - lucru consfințit prin edictul de toleranță promulgat de Galerius (30 apr. 311) -, ci în a îmbrățișa și favoriza credința unei infime mino-rități a populației imperiului. Convertirea sa a fost - așa cum scria savantul britanic J. B. Bury - „actul cel mai îndrăzneț comis vreodată de un suveran, în sfidarea și disprețul marii majorități a supușilor săi”.

Cinstit de Biserică și elogiat drept o personalitate providențială, dar hulit de istoricii păgâni care l-au acuzat de declinul imperiului și apreciat în mod contradictoriu de istoriografia modernă, Constantin cel mare a fost, fără îndoială, suveranul care a imprimat un alt curs istoriei umanității.

Constantin (Flavius Valerius Constantinus), viitorul împărat (306-337), s-a născut către 272/273, într-o zi de 27 februarie, la Naissus (actualul Niš, Serbia), ca fiu al lui Marcus Flavius Constantius, ofițer ilir care a îmbrăcat purpura imperială sub numele de Constantius I (cezar: 293-305, august: 305-306), și al Elenei (Flavia Iulia Helena, 248/249-†cca 328).

Când tatăl său a devenit cezar (293), asistându-l pe augustul occidental Maximian (cezar: 285-286, august: 286-305), în urma introducerii unui regim de

guvernare în care puterea era exercitată de un cvartet de împărați (tetrarhie), Constantin a rămas la curtea prim-augustului Diocleţian (284-305) de la Sirmium și, ulterior, de la Nicomidia. Probabil, Diocleţian încerca astfel să împiedice ascensiunea lui Constantin, să evite riscul transmiterii ereditare a puterii, implicit a constituirii unei dinastii. În 306 Constantin i s-a alăturat tatălui său, devenit augustus al Occidentului, care conducea o campanie în Britannia. La 25 iulie 306, la Eburacum (actualul York), Constantius I a murit, iar Constantin a fost proclamat augustus de armata loială suveranului răposat, însă titlul său imperial nu a fost recunoscut imediat de către ceilalți suverani.

În anii ce au urmat, sistemul tetrarhic a cunoscut o criză profundă și un lung război civil a izbucnit. În 312, prin eliminarea uzurpatorului Maxentius (306-312), care administrase Italia și Africa începând din 306, Occidentul era din nou unificat de către Constantin cel mare. Victoria asupra lui Maxentius de la Pons Milvius (Podul Șoimului), pe via Flaminia, astăzi în inima Romei, nu departe de Foro Italico, din 28 octombrie 312, s-a dovedit decisivă pentru convertirea împăratului.

Dosarul istoriografic privind epifania de la Pons Milvius este bine cunoscut și nu voi insista asupra acestuia. Reamintesc cititorului că Eusebiu de Cezareea, biograful oficial al împăratului, istoriseşte că, în preziua luptei, suveranul a văzut „pe cer, străjuind deasupra soarelui, semnul mărturisitor de biruință al unei cruci întocmite din lumină”, însoțită de inscripția: „Să biruiești întru aceasta!” (ν τούτῳ νίκα). În cursul nopții următoare, Mântuitorul i S-a descoperit, cerându-i să-și așeze legiunile sub ocrotirea semnului Crucii, ceea ce împăratul a făcut, confecționându-se astfel labarumul, steag militar încununat de monograma hristică ☧ (Viața lui Constantin, I, 26-32). Lactanțiu, retor și apologet creștin, relatează că în noaptea din ajunul bătăliei decisive împăratul „a fost avertizat în somn să inscripționeze pe scuturile soldaților semnul apărut pe cer de la Dumnezeu (caeleste signum dei)”, descris drept o hristogramă (De mortibus persecutorum, 44, 11-12). Epifania (sau Hristofania despre care vorbește Eusebiu de Cezareea) a determinat o convertire care s-a manifestat progresiv în anii următori.

Libertate de manifestare a credinţei creştine

Chiar înainte de anul 312, Constantin manifestase toleranță față de creștinism; tatăl său fusese un păgân tolerant, care aplicase cu multă clemență legislația anti-creștină din perioada tetrarhiei; una dintre fiicele sale purta un nume specific creștin, Anastasia, ceea ce sugerează simpatia lui Constantius I pentru creștinism. Începând cu anul 303, Constantin a fost martor al prigoanei dezlănțuite de Diocleţian („Marea persecuție”). Impresionat de jertfa martirilor, în 306, când a devenit imperator, a pus capăt persecuției anticreștine în provinciile pe

care le administra, Gallia, Britannia, Hispania (De mortibus persecutorum 24, 9). În 312, după ce a devenit suveran necontestat al Occidentului, s-a adresat unui împărat oriental, Maximinus Daia (Daza, cezar: 305-310, augustus: 310-313), un păgân fanatic, cerându-i să înceteze persecuția anti-creștină. În februarie 313, cu prilejul celebrării căsătoriei Constantiei, sora vitregă a împăratului, cu Licinius (308-324), celălalt suveran oriental, la Mediolanum (Milano), Constantin i-a impus cumnatului său să adopte o politică favorabilă creștinilor. Găsim ecouri ale hotărârii convenite la Mediolanum în câteva scrisori pe care Constantin și Licinius le adresează în lunile următoare funcționarilor din subordine (a se vedea epistola adresată de Constantin lui Anullinus, vicarul Africii, în martie-aprilie 313, reprodusă de Eusebiu, Istoria bisericească, X, 5, 15-17; rescriptul lui Licinius adresat guvernatorului Bitiniei și afișat la Nicomidia, la 13 iunie 313, citat de Lactantius, De mortibus persecutorum, 48, 2-12, și ordonanța aceluiași către guvernatorul Palestinei, redată de Eusebiu de Cezareea în Istoria bisericească, X, 5, 2-14). Indiferent de termenul tehnic (edict sau rescript) folosit pentru a desemna acordul de la Mediolanum și măsurile pe care le-a inspirat, nu se poate contesta că această întâlnire a prilejuit adoptarea unei noi politici religioase a imperiului, ale cărei coordonate erau: acordarea deplinei libertăți de cult creștinismului și garantarea libertății de conștiință pentru adepții celorlalte culte, desființarea legislației anticreștine și restituirea imediată a bunurilor confiscate comunității creștinilor.

În 316, relațiile dintre Constantin și Licinius s-au deteriorat, încordarea datorându-se și atitudinii ostile față de creștini a acestuia din urmă. După un război încheiat nedecis în 316, Licinius a fost înfrânt în 324, iar imperiul a fost reunificat.

După epifania din octombrie 312, împăratul și-a exprimat tot mai deschis preferința pentru creștinism, tolerând însă cultele tradiționale. În timpul domniei sale, creștinismul și păgânismul coexistă, însă suveranul favorizează creștinismul și tratează păgânismul ca o superstiție demnă de dispreț. Opera legislativă a suveranului reflectă această ocrotire a Bisericii și preocuparea de a crea un statut juridic privilegiat pentru creștinism: clerul a fost scutit de împlinirea sarcinilor publice (313), episcopii au fost învestiți cu putere judiciară în cauze civile (audientia episcopalis), fiind asimilați magistraților laici (318, 333); a fost legiferat dreptul Bisericii de a-și spori patrimoniul prin donații și legate (321) și s-a instituit duminica drept zi de odihnă.

Încreştinarea imperiului

O influență creștină este evidentă în legislația constantiniană care protejează categorii vulnerabile (minori, orfani, văduve, sclavi, deținuți, țărani); au fost interzise crucificarea, mutilarea chipului și condamnarea la gladiatură, au fost

înăsprite pedepsele pentru tortura deținuților și maltratarea minorilor. De asemenea, au fost „încreștinate” legile care reglementau viața de familie: a fost îngreunată declararea divorțului, au fost abolite legile augustane care interziceau celibatul și înăsprite pedepsele pentru coruperea și abandonul minorilor, pentru adulter, prostituție și homosexualitate.

Împăratul a fost solicitat să intervină în frământările care amenințau pacea Bisericii, precum schisma donatistă și criza ariană. În ambele situații, împăratul a creat condițiile ca Biserica să se pronunțe, a convocat sinoade (Roma oct. 313, Arles aug. 314, Niceea 325) și a înlesnit desfășurarea lor, punând poșta imperială (cursus publicus) la dispoziția ierarhiei. A susținut hotărârile acestor sinoade, fără a reuși întotdeauna să le impună. Tot împăratului i se datorează crearea unei noi instituții bisericești: Sinodul Ecumenic, instanță chemată în secolele următoare să curme alte crize teologice. La inițiativa suveranului și prin mijlocirea sa, Primul Sinod Ecumenic s-a desfășurat în palatul imperial din Niceea (astăzi Iznik, Turcia), în lunile mai-august 325. Arie a fost condamnat și trimis în exil, fiind urmat de unii dintre episcopii arieni, însă împăratul nu a renunțat la gândul de a-i convinge să accepte dogma deoființei Persoanelor Sfintei Treimi.

Sfânta împărăteasă Elena, pelerin la Locurile Sfinte

În 326, în urma unei tragedii familiale, augusta Elena a făcut un pelerinaj la Locurile Sfinte (sintagma folosită pentru prima dată de Sfântul Constantin într-o epistolă către episcopul Macarie al Ierusalimului); cu acest prilej, Sfântul Constantin a dispus distrugerea templului lui Jupiter Capitolinus ridicat în apropierea Golgotei, descoperindu-se astfel mormântul Domnului și Sfânta Cruce; din porunca sa, s-a înălțat rotonda Anastasis (Învierea), iar în apropiere, la răsărit de Golgota, biserica numită Martyrium („martora” Învierii), în care a fost depusă Sfânta Cruce. Împăratul este ctitorul altor două biserici în Ierusalim și împrejurimi: una pe Muntele Măslinilor (numită Eleona), alta la Betleem (Bazilica Naşterii). Așa cum s-a observat adeseori, prin chiar zidirea acestor bazilici în locuri cu o mare încărcătură simbolică pentru creștinism, împăratul a făcut o scurtă mărturisire de credință despre Întruparea Logosului și Nașterea Sa după trup, moartea pe Cruce, Învierea și înălțarea Domnului la ceruri.

Alte biserici monumentale s-au înălțat în Roma, la Trier, la Aquileia, dar și în nordul Africii și în Orient, la Nicomidia și Antiohia.

Desigur, cea mai importantă ctitorie a sa a fost Constantinopolul, „orașul lui Constantin” de pe malurile Bosforului, fondat în 324 pe locul anticului Byzantion și inaugurat la 11 mai 330, spre nemurirea numelui împăratului. Probabil, intenția suveranului nu era aceea de a face din Constantinopol capitala

imperiului, ci numai reședința sa, însă actul lui Constantin a determinat o deplasare a centrului de greutate al imperiului în Orient, iar Roma s-a simțit trădată de Constantin și amenințată de orașul care purta numele suveranului.

În anul 336, împăratul s-a îndreptat spre frontiera orientală, pregătind o campanie împotriva Persiei. Starea sănătății sale s-a înrăutățit și, simțindu-și sfârșitul aproape, a primit Botezul în vila de la Ankyrona, lângă Nicomidia, cu puțin timp înainte de moarte (22 mai 337).

Trupul său a fost înmormântat cu fast în Bazilica Sfinților apostoli din Constantinopol, ctitoria sa. Senatul Romei l-a proclamat zeu (apoteozat), eveniment marcat prin emiterea unor monede de consacrare; în schimb, Biserica l-a trecut în rândul sfinților și l-a preamărit drept „cel întocmai cu apostolii” (isapostolos) și „apostol între împărați”.

Lect. dr. Sebastian-Laurenţiu Nazâru este cadru didactic la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din Bucureşti, Departamentul de Teologie Istorică, Biblică și Filologie

Prof. dr. Mihaela Palade - Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena împreună cu Hristos răstignit la Hurezi

21 mai, 2020

Prezenţa Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena în viaţa şi spiritualitatea ortodoxă este cât se poate de firească, ei devenind prezenţe constante ale programului iconografic din biserici, indiferent de hramul acestora, amplasarea geografică, proporţii, destinaţia sau preferinţele ctitorului. Iconografia lor s-a constituit treptat şi firesc în cadrul şi pentru a sluji un anume profil spiritual, prezentând variate ipostaze, dar constituindu-se într-un model tradiţional al celor doi împăraţi, reprezentaţi în picioare, situaţi de o parte şi de alta a Sfintei Cruci. La Mănăstirea Hurezi, iconografia lor a căpătat o inedită interpretare, pe cruce fiind pictat Hristos răstignit.

Un specific incontestabil al iconografiei brâncoveneşti este acela că „două sunt temele pe care s-au bazat artiştii pentru a exprima conţinutul de idei impus de voievod: Iconografia Sfântului Constantin, patronul ctitorului, şi tabloul votiv” (Vasile Drăguţ, Arta brâncovenească, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1971), motiv pentru care prezenţa celor doi împăraţi, Constantin şi Elena, în mai toate realizările artistice brâncoveneşti (icoane, pictură murală, argintărie), poate fi pusă firesc în relaţie cu mentalitatea epocii respective, care vedea în domnul Brâncoveanu un „nou Constantin” (Răzvan Theodorescu, „«Dunga cea mare a rodului şi neamului său». Note istorisite în arta brâncovenească”).

În acest sens, biserica mare a Mănăstirii Hurezi, aleasă ca necropolă a familiei domnitoare, nu a avut ca hram „Adormirea Maicii Domnului“, aşa cum ar fi fost firesc, ci a fost pusă sub ocrotirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, fiind, după Catedrala Mitropoliei (actuala Catedrală Patriarhală), a doua mare biserică din Valahia (dacă nu din tot spaţiul românesc) cu acest hram.

Particularitatea reprezentării Sfinţilor împăraţi în arta Hurezilor

În iconografia Sfinţilor împăraţi de la Hurezi, „poate din acelaşi îndemn domnesc, pictorul înlocuieşte simbolul constantinian al victoriei creştinismului, crucea, cu o reprezentare a Răstignirii ce simbolizează nemijlocit ideea de jertfă” (Corina Popa, „Pictura bisericii Mănăstirii Hurezi”).

Această iconografie aparte apare şi la icoana cu ctitori din paraclisul hurezean, icoana hramului de pe turnul-clopotniţă, epitrahilul realizat de celebra artistă din Constantinopol, Despineta, în 1696 (Emanuela Cernea, „Arta decorativă a epocii brâncoveneşti”) şi cea de-a treia ferecătură a Hurezilor, realizată de Sebastian Hann din Sibiu în 1708-1709.

În ordine cronologică, prima dată această noutate iconografică şi-a făcut simţită prezenţa în mediul de la Hurezi prin miniatura de la fila 1r din Panegiricul rostit de patriarhul Alexandriei (Arhim. Policarp Chiţulescu, „Un panegiric puţin cunoscut, rostit de patriarhul Gherasim Pallada la Mănăstirea Hurezi”, autorul

subliniind faptul că respectivul panegiric a fost realizat special pentru a fi rostit în acest loc binecuvântat, iar „textul, frumos împodobit, a fost pecetluit cu sigiliul patriarhului şi probabil înmânat Domnitorului pe loc”).

Realitatea este că această reprezentare cu totul deosebită a Sfintei Cruci în iconografia Sfinţilor îÎmpăraţi nu apare decât în mediul artistic al Hurezilor, la biserica din Doiceşti şi la Băbeni.

Astăzi stă spânzurat pe lemn…

Până la Parusie, Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, Se află în stare de jertfă, răstignit pe lemnul care, de astă dată, este de viaţă dătător, slujind de model celor care, la rândul lor, doresc să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-L urmeze, lăsând în urma trecerii lor prin această viaţă semnele biruinţei vieţii asupra morţii.

Aşa cum, odinioară, Radu cel mare şi Neagoe Basarab înţeleseseră faptul că „lupta împotriva dominaţiei otomane se poate duce nu numai cu sabia, ci şi cu armele spiritului” (V. Drăguţ, Arta brâncovenească), tot aşa şi voievodul martir Constantin a perceput ctitoriile sale ca adevărate instrumente de luptă ale unui război care se ducea împotriva aceluiaşi duşman, dar sub o altă formă. Într-un asemenea context, pictura de la Hurezi depăşeşte simplul statut de podoabă spirituală, catehetică şi estetică a spaţiului eclesial, exprimând exigenţele ideologice ale domnului.

Creştinii acelor vremuri, ameninţaţi de umbra din ce în ce mai înfricoşătoare aruncată de Sublima Poartă, rugători în bisericile ctitorite de Constantin Brâncoveanu, se raportau la prezenţa clară, explicită a lui Hristos Cel răstignit şi înviat, mai percutantă decât simplul semn al celor două braţe ale Crucii care însoţeşte, de regulă, iconografia Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena.

În iconografia bizantină, Sfânta Cruce, încadrată de Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, a constituit un substitut al reprezentării singulare a Sfintei Cruci. După cum menţionează Typikonul Marii Biserici, Crucea pe care a fost răstignit Hristos îi ocroteşte atât pe cei doi împăraţi, cât şi poporul cârmuit de ei, simbolizând totodată Pătimirile Domnului şi Învierea Sa. Alături de Crucea Mântuitorului, la umbra ei, Sfinţii Constantin şi Elena capătă şi puterea ei, motiv care explică atât popularitatea lor (Natalia Teteriatnikov, „The True Cross Flanked by Constantine and Helena A Study in the Light of the Post-Iconoclastic Reevaluation of the Cross”), cât şi a scenei respective.

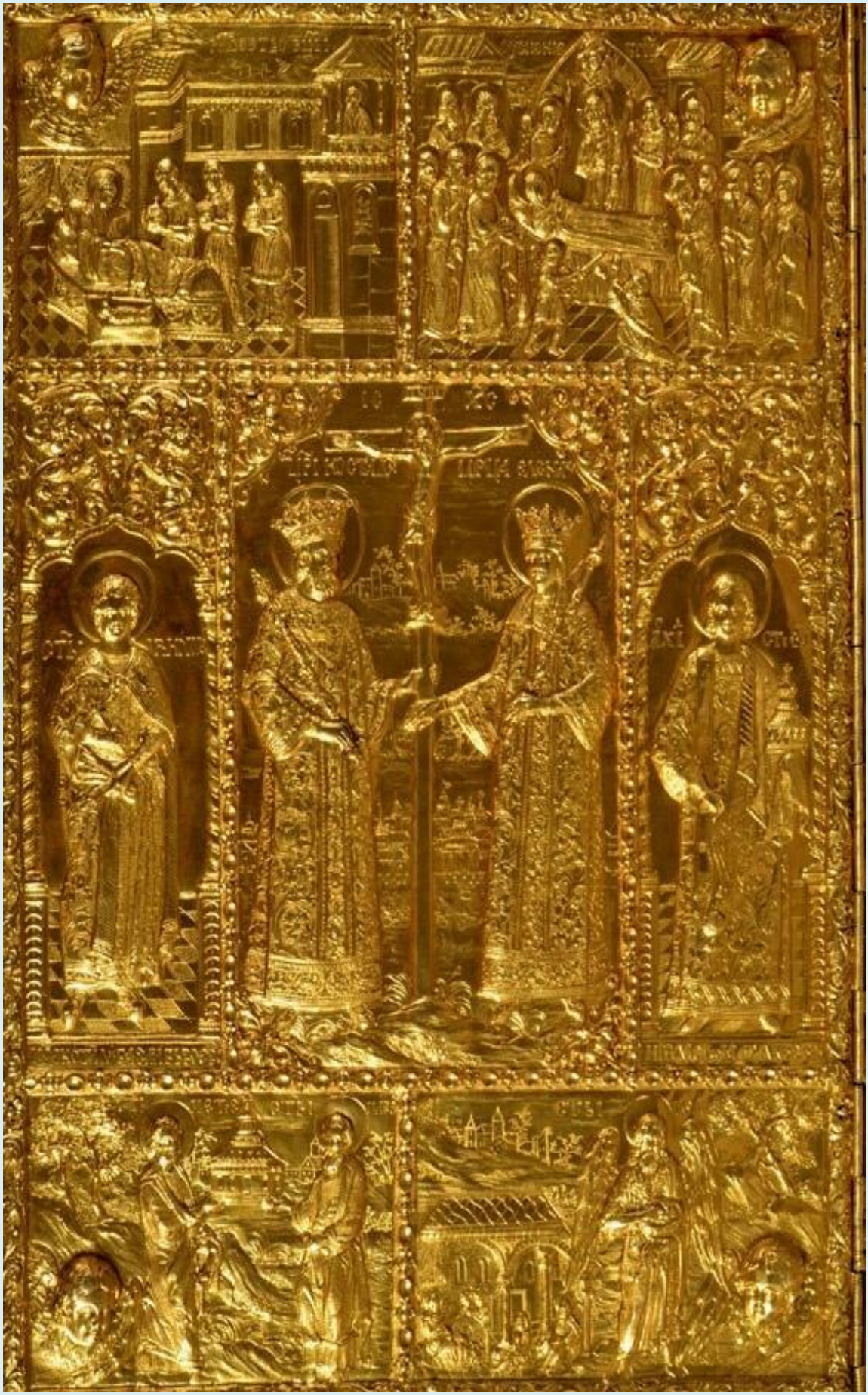

Arta iconografică brâncovenească a propovăduit, prin intermediul limbajului plastic, nu doar cuvântul evanghelic, cât mai ales pe „Hristos Cel răstignit” (1 Corinteni 1, 17-24). În acest context, preferinţa pentru tipul iconografic al Sfinţilor împăraţi, în care apare Hristos răstignit, ar putea fi explicată prin viziunea asupra vieţii pe care domnitorul a manifestat-o deplin în acea zi de praznic împărătesc a lui 1714, când a putut rosti împreună cu familia sa (atât cei care au fost ucişi, cât şi cei care au rămas în viaţă): „Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume!” (Galateni 6, 14). A pecetluit astfel, printr-o cruce, întreaga lui viaţă, una aşezată sub ocrotirea Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena, la rândul lor aşezaţi şi ei sub ocrotirea Crucii pe care S-a răstignit Hristos.

Alexandru Nan - Duminica, de 1.700 de ani zi de odihnă și de prăznuire a Învierii Domnului

08 mar, 2021

În data de 7 martie 2021 s-au împlinit 1.700 de ani de când duminica a fost decretată zi de odihnă și de prăznuire a Învierii Domnului în Imperiul roman. Această hotărâre i se datorează în totalitate Sfântului împărat Constantin cel mare.

Ziua de duminică, respectată de către Antichitatea creștină și în Evul Mediu, este astăzi tot mai mult pusă sub semnul întrebării în societățile occidentale puternic industrializate și secularizate și, uneori, și-n țările cu majoritate ortodoxă. De aceea, am considerat nu doar oportun, ci chiar necesar să reamintim meritul Sfântului Constantin cel mare și să reiterăm, pe scurt, importanța duminicii pentru creștinul de astăzi.

Rolul Sfântului împărat Constantin cel mare (306-337) pentru evoluția creștinismului a fost mereu subliniat, prin numeroasele scrieri care i-au fost dedicate, dar, mai ales, prin faptul că este socotit și cinstit de către Biserică drept „întocmai cu apostolii”. După episodul de la Pons Milvius (Podul Șoimului) și victoria împotriva lui Maxențiu (eveniment relatat pe larg de către istoricii bisericești Eusebiu de Cezareea și Lactanțiu) în anul 312, împăratul Constantin, deși nu s-a botezat imediat, s-a comportat ca un adevărat împărat creștin. Ime-

diat după lupta mai sus amintită, Constantin a intrat triumfal în Roma, dar, împotriva tradiției, a refuzat să urce pe Capitoliu pentru a aduce jertfă zeilor în templu. Acesta era semnul unei schimbări care s-a petrecut cu el în ce privește viața sa religioasă, înainte de bătălia de la Pons Milvius. După părerea unor istorici, convertirea lui Constantin a reprezentat o continuă evoluție, care ar fi început încă din casa tatălui său și s-a finalizat cu botezul primit pe patul de moarte.

Se știe că înainte de 312 Constantin era un cinstitor al cultului soarelui: Sol invictus. Constantin credea cu tărie într-o alegere divină în ceea ce privea cariera sa. Victoria asupra lui Maxențiu a fost privită de către împărat ca o confirmare a noii religii. Și cei din jurul împăratului erau conștienți de o transformare religioasă a acestuia pentru că pe arcul de triumf ridicat la Roma pentru a marca victoria lui Constantin asupra lui Maxențiu n-au pus să se scrie nimic despre „zeii nemuritori", cum era obiceiul.

Totuși, împăratul Constantin a păstrat, în aproape tot timpul domniei sale, demnitatea supremă păgână de Pontifex Maximus şi nu s-a lepădat de păgânism decât prin botezul primit cu câteva zile înainte de moarte, în luna mai a anului 337.

Trebuie să recunoaştem însă că păstrarea titlului păgân de Pontifex Maximus îi oferea dreptul, capacitatea şi posibilitatea de a supraveghea şi ţine în frâu păgânismul, în interesul creştinismului însuşi. Dacă împăratul ar fi renunţat atunci la el, şi-ar fi ridicat un rival periculos, care ar fi putut să restabilească situaţia de mai înainte a păgânismului, încă puternic prin numărul credincioşilor lui, prin influenţa şi situaţia înaltă a senatorilor, aristocraţilor şi funcţionarilor superiori. De aceea, în luarea de măsuri în favoarea Bisericii, Constantin cel mare a procedat treptat şi cu mult tact.

Măsuri luate de Constantin în favoarea creștinilor

La scurtă vreme după vedenia Sfintei Cruci pe cer și victoria împotriva lui Maxențiu, în ianuarie 313, Constantin a materializat „prietenia" sa față de creștini prin vestitul Edict de toleranță de la Milano. Prin acest document, creștinismul devenea religio licita, adică religie permisă în Imperiul roman, alături de celelalte religii.

Că acest lucru nu a reprezentat doar un act al înțelepciunii sale politice sau, așa cum susțin unii istorici occidentali, doar un mijloc de a-și atinge scopurile sale politice, o demonstrează și celelalte măsuri luate în favoarea creștinilor.

Împăratul Constantin a înlăturat din legile penale pedepsele contrare creştinismului, a îmbunătăţit tratamentul în închisori şi a uşurat eliberarea sclavilor, acordând episcopilor şi preoţilor dreptul de a-i declara liberi, în biserici. De asemenea, i-a protejat prin lege pe săraci, orfani şi văduve.

A modificat legislaţia privind căsătoria, a îngreunat pronunţarea divorţului şi a hotărât să fie pedepsit adulterul. El a atribuit Bisericii creştine casele imperiale de judecată (basilikos oikia), care vor purta în continuare numele de bazilici, nume păstrat în limba română sub termenul de biserică.

Încă din anul 317, Constantin a început să bată monedă cu monograme creştine. Împăratul şi familia sa au sprijinit repararea bisericilor, dar au ajutat şi la construirea altora mai mari şi mai frumoase la Ierusalim, Roma, Antiohia, Nicomidia, Tyr etc.

Duminica, zi de odihnă şi sărbătoare în Imperiul roman

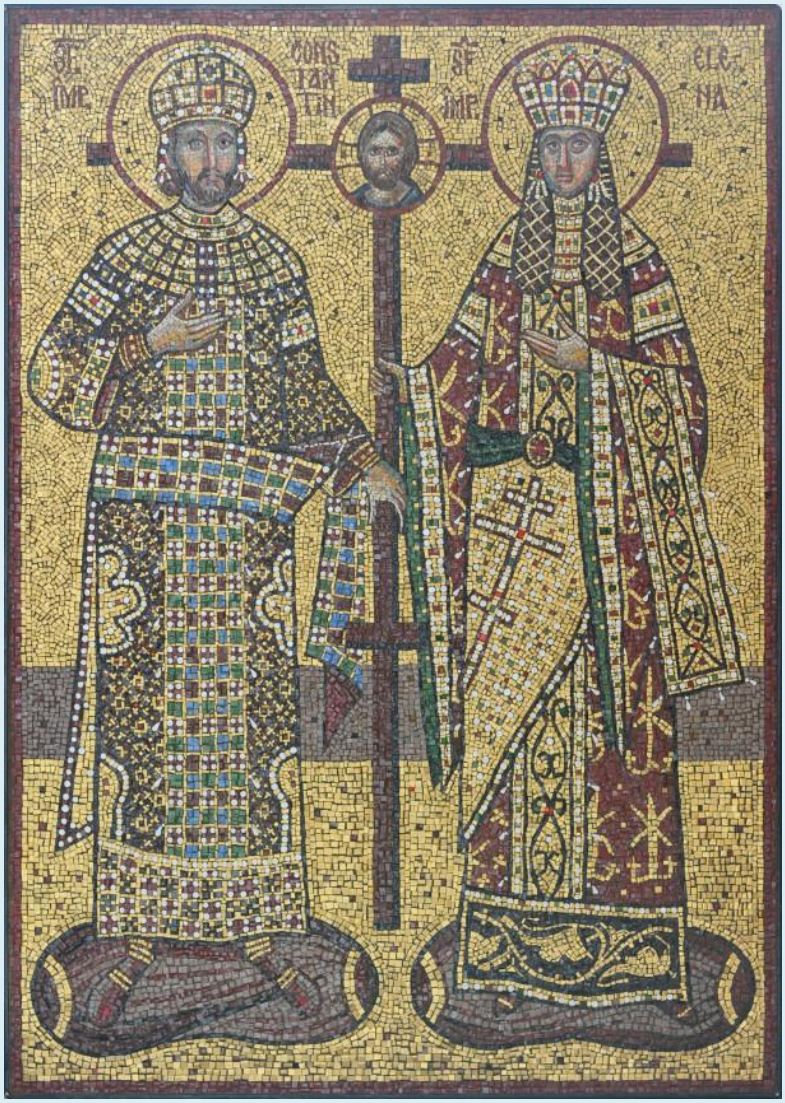

În anul 321, la data de 7 martie (3 martie, după unele surse), el a generalizat duminica drept zi de odihnă în imperiu, sărbătoarea săptămânală a creştinilor, ziua de prăznuire a Învierii lui Hristos. Mărturii despre prăznuirea duminicii de către creştini ca zi a Învierii Domnului, a „zilei celei dintâi a săptămânii”, avem în mai multe cărți ale Noului Testament. Aici amintim doar câteva: Matei 28, 1; Marcu 16, 2; Luca 24, 1; Ioan 20, 1; Faptele Apostolilor 20, 7; I Corinteni 16, 2 și Apocalipsa 1, 10.

O primă mărturie nescripturistică despre adunările creştinilor în zi de duminică în Imperiul roman ne oferă Corespondența lui Plinius cel tânăr cu împăratul Traian (c. 111-113): „Afirmau că marea lor vină sau greșeală a fost că obișnuiau să se adune într-o zi anume înainte de răsărit și să spună pe rând o cântare lui Hristos ca unui zeu și că se legau printr-un jurământ nu pentru vreo nelegiuire, ci ca să nu facă furturi, hoții sau adultere, să nu-și încalce cuvântul și să nu tăgăduiască atunci când sunt chemați în tribunal ceea ce li s-a încredințat. După ce se săvârșeau acestea, obișnuiau să se despartă și să se adune iarăși să guste o

mâncare, dar una obișnuită și nevinovată” (Plinius Jun, Epistulae X, 96, citată după diac. Ioan Ică jr., Canonul Ortodoxiei I: Canonul apostolic al primelor secole, Deisis, 2008, p. 361).

Revenind la decretul dat de împăratul Constantin, iată conținutul acestuia din Codex Iustinianus 3.12.2: *„Toți judecătorii, la fel ca și locuitorii (plebea) orașelor și cei care practică diferitele arte și meserii, trebuie să se odihnească duminica (dies solis). În schimb, le este îngăduit celor care locuiesc la țară să meargă și să lucreze pământul (positi agrorum culturae), pentru că de multe ori se întâmplă să se piardă ocazia oferită de către Purtarea de grijă cerească, prin faptul că cerealele nu sunt semănate în ziua în care trebuie sau vița de vie nu este sădită la timp”.* Aici duminica este prezentată textual ca „dies solis”, ceea ce pe unii i-a determinat să afirme că nu este o zi închinată Dumnezeului creștinilor. Dar acest lucru trebuie văzut în contextul acțiunii diplomate și precaute a împăratului Constantin de a nu-i provoca pe păgânii care dețineau înalte funcții de conducere, mai ales în partea de Apus a Imperiului roman.

După cum se poate observa, edictul prevedea odihna duminicală pentru toți locuitorii, excepție făcând cei de la țară, care aveau libertatea să presteze muncile agricole în orice moment. Adresantul acestui edict era prefectul orașului Roma, Elpidiu, care avea obligația să trasmită hotărârea și administrației romane din provinciile imperiului.

În timp ce textul edictului vorbește de „dies solis”, istoricul Eusebiu de Cezareea, biograful lui Constantin, vorbește în Viața lui Constantin (Vita Constantini) de ziua Domnului (kiriaki imera) când amintește decretul referitor la ziua de duminică: „De altfel, fericitul Constantin s-a îngrijit ca toată lumea să poată face ca ei, fiindcă-şi pusese în gând să facă treptat din tot omul un închinător la Dumnezeu. Aşa a hotărât el prin lege ca ziua închinată Mântuitorului să le fie zi de odihnă tuturor cetăţenilor imperiului, iar cea din ajunul sâmbetei să fie şi ea o zi aleasă - cred eu spre aducere-aminte a celor săvârşite, după tradiţie, de Mântuitorul în asemenea zile. În tot cazul, întreaga sa oaste a fost învăţată de el să cinstească osârdnic această zi a Mântuitorului - chemată şi «zi a luminii» sau «a soarelui»; soldaţilor care împărtăşeau şi ei dumnezeiasca credinţă le era acum îngăduit să zăbovească în voie în biserica lui Dumnezeu, ca să se poată ruga nestingheriţi” (Eusebiu de Cezareea, „Viaţa lui Constantin cel mare”, trad. Radu Alexandrescu, în col. PSB, vol. 14, EIBMBOR, Bucureşti 1991, p. 166).

Dies dominica și limbile romanice

Dacă în vechea Romă viața era structurată după o săptămână de 8 zile, iar ziua a opta era dedicată negoțului, când țăranii veneau în Cetatea Eternă să-și comercializeze produsele, după decretul lui Constantin, ritmul vieții creștine începe să

fie dictat de săptămâna de lucru de 7 zile, cu 6 zile lucrătoare şi duminica, drept zi de odihnă. Weekendul, cu „eliberarea de stres”, este o consecvenţă a societăţii moderne.

Dacă în unele limbi s-a menţinut până astăzi pentru duminică vechea denumire, care aminteşte de ziua cinstirii soarelui (Sonntag, în germană şi Sunday, în engleză), dar având un alt conţinut şi amintind de Hristos ca „Soarele dreptăţii” şi „Lumina cea adevărată”, în limbile neolatine s-a păstrat termenul de duminică. Astfel, avem astăzi cuvântele dimanche în franceză, domenica în italiană, domingo în spaniolă, domigo în portugheză şi dumengia în retoromană, care desemnează Ziua Domnului.

Cinstirea duminicii astăzi

În creştinism, Ziua Domnului are două aspecte esenţiale, afirma părintele profesor Ioan Tulcan într-un interviu publicat acum câţiva ani tocmai în „Ziarul Lumina”. Unul care are de-a face cu dimensiunea pascală, adică faptul că celebrăm Învierea Domnului sau pe Iisus Hristos, Cel înviat din morţi. În acelaşi timp, este ziua în care creştinii se adună spre a se reconforta duhovniceşte în comuniunea rugăciunii şi a împărtăşirii cu Sfintele Taine ale lui Iisus Hristos.

Cu toate acestea, din cauza evoluţiei sociale şi istorice prin care trece lumea, constatăm că ziua duminicii nu mai reprezintă pentru toţi creştinii aceeaşi prioritate importantă a odihnei în duh, a comuniunii spirituale, a rugăciunii şi a prea măririi Creatorului nostru. Din cauza multiplelor probleme şi griji ale omului, dar şi ispitelor de tot felul, acesta nu mai simte nevoia ca să sfinţească duminica,

adică să o închine lui Dumnezeu şi să Îl lase pe El ca să fie lucrător în această zi. De aceea, omul este privat de un mare dar pe care l-ar putea primi dacă ar fi din ce în ce mai conştient de necesitatea înţelegerii sensului binecuvântat pe care îl are dies dominica.

Despre pericolul vederii duminicii doar ca zi de odihnă trupească și nu și sufletească, Biserica a atras și atrage mereu atenția. Deși nu se dorește o minimalizare a modalităţilor de reconfortare, de recreere, cum ar fi odihna sau privirea la unele emisiuni ziditoare la televizor, de care omul are fără îndoială nevoie, totuşi a folosi timpul duminicii doar pentru a-l petrece în pat sau în fotoliu, în faţa televizorului, la ştrand, la pescuit sau în alte locuri de distracţie reprezintă o privare mult prea periculoasă. Omul trebuie să se reechilibreze și-n interior, are nevoie să dobândească energii noi de viaţă şi să dobândească acea primenire sufletească, pentru a putea face față unei noi săptămâni care vine cu noi provocări.

Cinstirea duminicii reprezintă cu adevărat un act de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, Creatorul şi Mântuitorul nostru, dar în acelaşi timp ea reprezintă şi o necesitate obiectivă pentru fiecare om care trebuie să se simtă tot mai împlinit, spre a putea să prelucreze acele oboseli și tensiuni acumulate, pe care altminteri nu le poate depăşi.

Dincolo de momentele de odihnă absolut necesare, rugăciunea personală, împărtăşirea cu Sfintele Taine, comuniunea fraţilor în Liturghia duminicală reprezintă cu adevărat șanse pentru omul modern, necesități existențiale pentru fiecare creştin. Înarmându-se cu armele spirituale, omul este ajutat să depăşească fricile, ispitele şi grijile cotidiene, pentru a putea duce o viaţă responsabilă în familie, în societate şi în Biserică, dar și pentru a se apropia de bunul cel veșnic, mântuirea sufletului.

Sorin Ioniţe - Patriarhul Daniel reamintește grija Sfântului Constantin cel mare pentru creștinii daco-romani

21.05.2022

„Sfinții împărați Constantin și Elena au avut o grijă deosebită și pentru teritoriul țării noastre”, a reamintit sâmbătă patriarhul Daniel, la hramul istoric al Catedralei Patriarhale și a spus că acesta este, din păcate un lucru mai puțin știut și neevidențiat.

„Sfântul Constantin s-a născut aproape de teritoriul României, în orașul Naissus, care azi se numește Niš, în Serbia. Naissus făcea parte din Dacia Mediterranea care avea în proximitate provincia Dacia Felix. În toată această regiune au locuit daco-romani. De aceea, până azi, românii din Valea Timocului sunt continuatori ai creștinilor din secolele 4, 5 și 6”, a semnalat părintele patriarh, care este în prezent și locțiitor de episcop al Daciei Felix.

Preafericirea sa a amintit că abia în secolul al șaptelea au venit sârbii, slavii de sud sau iugoslavii care s-au încreștinat două secole mai târziu, în veacul al nouălea.

„Dar, înaintea lor, au fost creștinii daco-romani. Pe aceștia i-au ajutat Constantin cel mare și mama sa, Elena”, a subliniat patriarhul Daniel. *„I-au ajutat pe creștinii din Dacia Mediterranea, dar mai ales pe cei din Dacia Felix care între timp fusese ocupată de goți, în secolul al patrulea. Și acești goți se purtau urât cu creștinii”.*

Patriarhul Daniel a amintit că împăratul Constantin cel mare i-a învins în 322 pe sarmații păgâni din părțile Banatului și Panoniei, iar în 332 i-a înfrânt și pe goți.

„Dar, în mod neașteptat, a încheiat o pace foarte prietenoasă și cu sarmații, și cu goții. Le dădea anumite cantități de aur în fiecare an iar învinșilor le cerea să trimită tineri pentru a fi instruiți militar să apere Imperiul în fața altor popoare migratoare păgâne. Și a cerut goților să se poarte frumos cu creștinii”.

„Deci, scopul său a fost nu să-i umilească pe sarmați și pe goți, ci să-i atragă la creștinism. Și astfel el a continuat lucrarea de încreștinare a daco-romanilor și chiar a goților de pe teritoriul Daciei, al României de astăzi, mai ales Banatul și Oltenia”, a explicat patriarhul României.

Preafericirea sa a detaliat că acest lucru a fost influențat și de faptul că Sfântul Constantin cel mare l-a întâlnit la Sinodul din 325 de la Niceea pe episcopul Teofil al Goției (adică al Daciei pe care o stăpâneau atunci goții) și a înțeles necesitatea continuării lucrării misionare de încreștinare a populației dintr-o regiune apropiată de locul nașterii sale.

Patriarhul a spus că Sfântul Constantin cel mare a zidit biserici în Oltenia, i-a ajutat pe creștinii de acolo și a recucerit Dacia după abandonarea ei de către împăratul Aurelian. De aceea, apar patru figuri de daci pe Arcul de triumf de la Roma, iar Constantin cel mare poartă și numele de Maximus Dacicus, adică cel care a recucerit Dacia și a devenit cel mai mare protector al dacilor, a subliniat Preafericirea sa.

„Deci, Sfinții împărați Constantin și Elena au fost binefăcători ai întregii creștinătăți și în mod deosebit ai creștinilor de pe teritoriul țării noastre”, a conchis patriarhul României.

Într-un cuvânt rostit în 2019, patriarhul Daniel l-a numit pe Sfântul Constantin „un prieten al țării noastre”.

Părintele patriarh a subliniat că sfântul împărat a fost inspirat de mama sa în acțiunile favorabile creștinilor, iar *„educația primită de Sfântul Constantin de la mama sa, Elena, a devenit un model de educație pentru toți creștinii”.* Acesta este motivul pentru care sunt premiați în această zi câștigătorii Concursului Național Catehetic și îndrumătorii lor.

La finalul predicii, Preafericitul părinte patriarh Daniel a transmis urări de bine tuturor celor care poartă numele de Constantin, Elena sau derivate. Peste 1,8 milioane de români își sărbătoresc onomastica în data de 21 mai, potrivit ultimelor statistici.

La hramul istoric al Catedralei Patriarhale participă și doi ierarhi din Bulgaria: Înaltpreasfințitul părinte mitropolit Naum de Ruse și Înaltpreasfințitul părinte mitropolit Daniil de Vidin. După Sfânta Liturghie va avea loc Proclamarea canonizării Sfintei cuvioase Teofana Basarab.

https://basilica.ro/patriarhul-daniel-reaminteste-grija-sfantului-constantin-cel-mare-pentru-crestinii-daco-romani/

Povestioară religioasă pentru copii - Sfinţii Constantin şi Elena

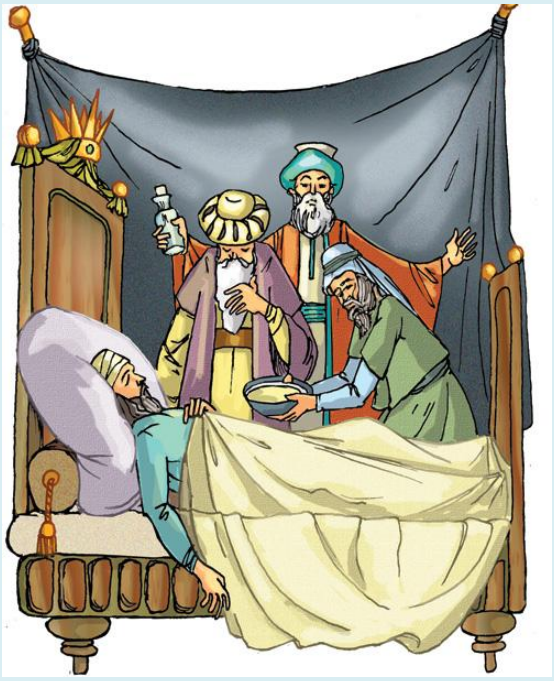

În ziua de 21 mai, Biserica Ortodoxă îi sărbătoreşte pe aceşti Sfinţi împăraţi. În ierarhia sfinţilor, Constantin şi mama sa, Elena, sunt socotiţi asemenea apostolilor, datorită curăţeniei sufletelor lor şi faptelor bune pe care le-au făcut.

Se spune că împăratul Constantin a primit poruncă chiar de la Dumnezeu să zidească o cetate în Bizanţ. Această cetate s-a numit Constantinopol, după numele împăratului. Acolo a cinstit numele lui Dumnezeu şi chiar a trimis-o pe mama sa, Elena, în căutarea crucii pe care fusese răstignit Iisus Hristos, cu 330 de ani în urmă.

Împărăteasa Elenă a găsit bucăţile din cruce; pe unele le-a aşezat la loc de cinste, construind Biserica Sfântului Mormânt (Anastasis), Biserica din Betleem şi pe cea din Nazaret, iar pe altele le-a adus la Constantinopol fiului său.

Împăratul Constantin s-a săvârşit din viaţă la 10 ani după moartea mamei sale, Elena, la vârsta de 65 de ani, după 32 de ani de domnie.

Dar să aflăm şi una dintre faptele care i-au adus atâta cinstire împăratului Constantin, legată chiar de momentul în care a fost botezat. Căzuse mare necaz pe capul său: se îmbolnăvise de lepră şi tot corpul său era o rană vie. A încercat o mulţime de leacuri în zadar.

La un moment dat, nişte vraci rău credincioşi i-au spus că nu se va face bine până nu se va scălda într-o baie de sânge de copii sugari. Disperat, Constantin a

poruncit să se pregătească acea baie. Doar că, ducându-se la locul cu pricina, a văzut cum mamele plângeau de deznădejde, smulgându-şi părul din cap, implorând să li se cruţe pruncii. Atunci, Constantin şi-a dat seama de greşeala pe care putea să o facă şi de inutilitatea acestui leac, spunând că mai bine moare el decât să ia atâtea vieţi nevinovate şi să provoace atâta durere şi le-a împărţit mamelor bogăţii din vistierie, cerându-şi iertare de la ele.

Ajuns în camera sa, a adormit. În vis i s-au arătat Sfinţii apostoli Petru şi Pavel, trimişi chiar de către Dumnezeu, care văzuse din cer bunătatea lui Constantin. Aceştia i-au spus împăratului care este leacul potrivit: botezul.

Trezit din somn, Constantin a plecat tulburat să îi ceară sfatul episcopului Silvestru, neştiind cine sunt cei doi soli. Episcopul l-a luminat şi după aceea l-a îndemnat şapte zile la post, la rugăciune. Ba, mai mult, i-a spus să-i ierte pe toţi condamnaţii din temniţe şi să împartă bogăţiile cu cei săraci, să închidă capelele în care oamenii se închinau idolilor şi să-L prea slăvească pe Dumnezeu Cel unic şi milostiv. Apoi, a venit să-l boteze chiar la palatul său.

Când împăratul a intrat în vasul de botez, unde episcopul l-a afundat de trei ori în numele Sfintei Treimi (a Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh), s-a văzut pe cer o lumină puternică şi încăperea s-a umplut de strălucire, semn că vrerea lui Dumnezeu se îndeplinise.

Toate rănile au căzut de pe trupul lui Constantin ca nişte solzi de peşte, lăsându-l curat şi sănătos. S-a îmbrăcat în haine albe şi de atunci, I-a proslăvit pe Dumnezeu şi pe fiul Său, Iisus Hristos şi a poruncit ca nimeni să nu îi mai necăjească pe creştini.

Prima a primit taina botezului chiar mama sa, Elena. Apoi a poruncit să se boteze toţi cei ce vor să devină creştini. Acest lucru a făcut ca biserica lui Hristos să fie din ce în ce mai mare şi mai puternică.

Pentru aceste fapte şi pentru multe altele, Constantin şi Elena trăiesc de atunci viaţă veşnică în Împărăţia Cerurilor.

Povestioară religioasă pentru copii - Protectorii creştinismului

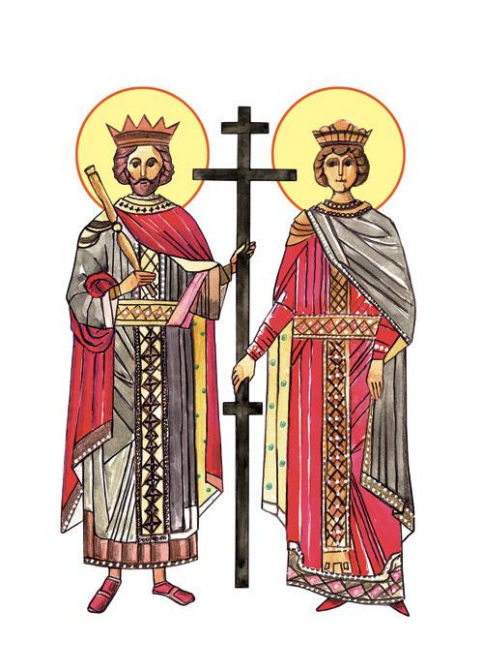

An de an, pe 21 mai, atât biserica ortodoxă, cât şi cea romano-catolică îi sărbătoresc pe Sfinţii împăraţi Constantin şi mama sa Elena, cei "întocmai cu apostolii".

Trecutele lor vieţi sunt considerate adevărate modele de urmat, Constantin ("constant", "ferm") rămânând în istorie ca împăratul roman care a acordat adevărata libertate creştinismului.

Dar cum a început totul? Iată ce povestesc istoricii bisericeşti Eusebiu de Cezareea şi Lactanţiu: în anul 312, în ajunul bătăliei din 28 octombrie, în care s-a confruntat cu Maxenţiu, la Pons Milvius (Podul Vulturului), Constantin a văzut pe cer, ziua, deasupra soarelui, o cruce luminoasă. Pe aceasta scria "în hoc signo vinces" (prin acest semn vei învinge).

Iar în noaptea dinaintea luptei, împăratului i s-a arătat în vis chiar Iisus Hristos, care i-a cerut să pună Sfânta Cruce pe steagurile armatei sale, ca semn protector.

A doua zi, minunea s-a produs: armata lui Constantin, de doar 20.000 de soldaţi, a învins oştirea lui Maxenţiu, care număra 150.000 de luptători. Considerând reuşita acestei victorii drept un ajutor de la Dumnezeu, împăratul i-a mărturisit lui Eusebiu, că semnele care i s-au arătat l-au făcut să treacă de partea creştinilor.

La scurt timp, în ianuarie 313, Constantin cel mare dă Edictul de la Milano, prin care creştinismul devine "religio licita" (adică, religie permisă), sfătuindu-i pe romani să adopte această credinţă.

Cu aceeaşi credinţă în Dumnezeu ca a fiului ei, Elena ("torţă", "făclie"), mama lui Constantin, merge la Ierusalim, pentru a căuta crucea pe care a fost răstignit Iisus Hristos şi pentru a descoperi locul în care Mântuitorul a fost îngropat. Şi nu a abandonat căutările până când nu a adus o parte din lemnul Sfântei Cruci în faţa credincioşilor din imperiu în anul 326.

De asemenea, Sfânta Elena şi-a susţinut fiul în toate realizările sale, una dintre cele mai mari fiind ctitorirea unei noi capitale a imperiului: Constantinopolul (oraşul lui Constantin). Inaugurat în anul 330, pe locurile fostului Bizanţ (şi ale actualului oraş turc Istanbul), Constantinopolul devine capitala creştină a imperiului. La vremea respectivă, a fost numit "Roma cea nouă", strălucind mai puternic decât Roma antică.

Domnia primului împărat creştin al Imperiului Roman a durat peste 30 de ani (306 – 337), fiind o mare binecuvântare pentru Biserică - a fost momentul în care acesteia i s-a dat libertate, după o lungă perioadă de interdicţie şi persecuţii.

Constantin cel mare a trecut la Domnul la 21 mai 337, la 67 de ani, în Duminica Rusaliilor şi a fost înmormântat în Biserica Sfinţii apostoli, una dintre multele aşezăminte religioase construite chiar sub conducerea sa.

Biserica noastră îi prăznuieşte pe amândoi cu mare cinste la 21 mai, socotindu-i "întocmai cu apostolii" lui Hristos.

Să nu uităm îndemnul "în hoc signo vinces" ("prin acest semn vei învinge"), adică prin Sfânta Cruce.

Prof. Maria Bute, Piteşti

Icoana făcătoare de minuni a Sfântului împărat Constantin cel mare

La Sărbătoarea Sfântului cuvios Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor va fi adusă la Bucureşti, anul acesta, din Mitropolia de Corint din Grecia, icoana istorică a Sfântului împărat Constantin cel mare, de o delegaţie a Bisericii Greciei condusă de Înaltpreasfinţitul Părinte Dionisie, mitropolitul Corintului.

Icoana Sfântului Împărat şi întocmai cu apostolii Constantin (sec. XV - XVI), este astăzi păstrată în muzeul bisericesc al Sfintei Mitropolii de Corint şi provine de la Schitul „Sfântului Constantin” din Gelini - Corint, aflat într-o peşteră.

Acesta este săpată într-o stâncă şi datează din anul 1011, având vedere spre golful Corint.

Spaţiul liturgic se află într-o adâncitură a stâncii, care a fost împărţit în trei segmente: a) naosul, b) pronaosul şi c) paraclisul. Mănăstirea a fost construită de către meşteri locali, iar construcţia acesteia este legată de săvârşirea mai multor minuni.

Amintim una dintre acestea: Atunci când construiau biserica, unul dintre meşteri a căzut de la o înălţime foarte mare. Observând ceilalţi ce se întâmplase, s-au dus la locul respectiv ca să vadă ce s-a întâmplat. Spre mirarea lor, 1- au găsit viu şi nevătămat.

O altă minune care nu are legătură cu construirea mănăstirii, ci cu Sfântul împărat Constantin, se spune că a avut loc înainte cu mulţi ani, în satul Panariti. Trăia în vremea aceea un om care a fost acuzat pe nedrept de către unul dintre consătenii lui. Întrucât era sigur că va fi acuzat, a pornit pe drumurile satului ca să dea foc casei consăteanului său. Pe drum, a întâlnit un bărbat îmbrăcat în negru, călare pe un cal care i-a spus: „Nu face rău consăteanului tău întrucât mâine, cu ajutorul meu, vei fi găsit nevinovat". Aşa s-a şi întâmplat. Acesta într-adevăr nu a fost condamnat şi mirat fiind a întrebat numele bărbatului care 1-a ajutat să fie găsit nevinovat. Acela a răspuns: „Mă cheamă Constantin, iar casa mea se află într-o stâncă în Gelini".

Tradiţia locală despre bărbatul călare se reflectă şi în realitate, icoana din mănăstire înfăţişând pe Sfântul Constantin călare.

Această icoană se află acum la Mitropolia de Corint, deoarece de multe ori hoţii au încercat s-o fure. Se spune că, împreună cu o icoană identică ce se află în Constantinopol, sunt unicele de acest fel. În Mitropolia de Corint se păstrează şi Sfânta Evanghelie a mănăstirii Sfântul Constantin, care este confecţionată din pergament, iar pe copertă sunt încrustate pietre preţioase, fapt pentru care aceasta este deosebit de valoroasă.

S-a decis păstrarea acesteia în muzeul bisericesc al Sfintei Mitropolii de Corint, pentru că după furtul şi găsirea icoanei în luna august a anului 1986, schitul a fost părăsit de către ultimul călugăr vieţuitor, datorită vremurilor grele din acea perioadă.

Este vorba de o icoană despre care legenda spune că provine din Constantinopol, împreună cu alte icoane şi sfinte vase deosebit de frumoase aflate în schit. Sfântul Constantin cel mare este înfăţişat călare într-o stare de contemplare. Are barba mică, poartă stema imperială, iar ochii sunt aţintiţi către inscripţia luminoasă de pe cruce: „Εν τούτω νίκα". Poartă straie imperiale, mantia se pierde în urma sa, iar calul alb care merge la pas este oarecum uimit de viziunea călăreţului său.

Această icoană făcătoare de minuni a Sfântului Constantin cel mare ne trimite cu gândul în urmă cu 1701 de ani, atunci când Sfântul Constantin, înainte de lupta cu Maxenţiu (28.10.312), a avut următoarea viziune: o cruce luminoasă pe cer cu inscripţia „Εν τούτω νίκα” şi în limba latină „in hoc signo vinces”, aducându-ne aminte de troparul sfântului care spune: „Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l şi ca Pavel chemarea nu de la oameni luând, cel între împăraţi apostolul Tău, Doamne” făcând o legătură cu prezenţa acesteia în mitropolie precum şi faptul că Mitropolia de Corint a fost înfiinţată de către Sfântul apostol Pavel.

Viaţa Sfântului Constantin cel mare

Sfântul Constantin cel mare - Gaius Flavius Valerius Aurelius Constantinus (27 februarie 272 – 22 mai 337), cunoscut sub titulatura de Sfântul Constantin cel mare, a fost împărat roman, proclamat Augustus de către trupele sale în data de 25 iulie 306 şi care a condus Imperiul Roman până la moartea sa, survenită în anul 337.

Istoricii bisericeşti Eusebiu de Cezareea şi Lactanţiu afirmă că înainte luptei de la Pons Milvius (Podul Vulturului) din 28 octombrie 312, contra lui Maxenţiu, Constantin a văzut pe cer, ziua, o cruce luminoasă, deasupra soarelui, cu inscripţia 'in hoc signo vinces' (prin acest semn vei învinge). Noaptea, în vis, i s-a arătat Mântuitorul, cerându-i să pună pe steagurile armatei sale simbolul Său, ca semn protector în lupte.

Steagul cu monograma creştină s-a numit labarum. Victoria miraculoasă a armatei sale s-a datorat ajutorului acordat de către Dumnezeu. Dovada acestei credinţe a lui Constantin în ajutorul divin este inscripţia de pe Arcul lui Constantin din Roma, păstrată până astăzi, prin care mărturiseşte că a câştigat lupta 'instinctu divinitatis' (prin inspiraţie divină). Apoi i-a mărturisit lui Eusebiu, sub jurământ, că semnele care i s-au arătat l-au făcut să treacă de partea creştinilor, el fiind mai înainte, ca şi tatăl său, adept al cultului lui Sol Invictus (Soarele nebiruit - cult cu origini orientale).

În ianuarie 313, împăratul Constantin cel mare emite Edictul de la Milan (numit atunci Mediolanum), prin care creştinismul devine 'religio licita', adică religie permisă, la fel cu celelalte religii din imperiu. Ia măsuri în favoarea Bisericii creştine, înlătură din legile penale pedepsele contrare creştinismului, îmbunătăţeşte tratamentul în închisori, uşurează eliberarea sclavilor acordând episcopilor şi preoţilor dreptul de a-i declara liberi în biserici. Protejează prin lege pe săraci, orfani şi văduve. Modifică legislaţia privind căsătoria, îngreunează divorţul, pedepseşte adulterul. Atribuie Bisericii creştine casele

imperiale de judecată (basilikos oikia),care vor purta în continuare numele de basilici, nume păstrat în limba română sub termenul de biserică.

Împăratul Constantin cel mare a generalizat în 321 Duminica drept zi de odihnă în imperiu, sărbătoarea săptămânală a creştinilor, când soldaţii asistau la slujbe. Încă din anul 317 a început să bată monedă cu monograme creştine. Împăratul şi familia sa au sprijinit repararea bisericilor dar au ajutat şi la construirea altora mai mari şi mai frumoase la Ierusalim, Roma, Antiohia, Nicomidia, Tyr etc. Totodată, Împăratul Constantin cel mare a construit o nouă capitală - inaugurată la 11 mai 330 - transformând oraşul Bizantium în oraşul Constantinopol care timp de o mie de ani va fi capitala creştină a Imperiului Roman. Aici a construit numeroase lăcaşuri de cult printre care Biserica Sfinţii Apostoli. Din dorinţa de a ajuta Biserica, a convocat Sinodul I Ecumenic de la Niceea din anul 325, împotriva ereziei lui Arie.

Sub influenţa Sfântului Atanasie cel mare, Sinodul a proclamat învăţătura ortodoxă despre dumnezeirea Fiului care este 'Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut' (Simbolul Credinţei sau Crezul).

Constantin cel mare a murit în Duminica Rusaliilor, la 22 mai 337 şi a fost înmormântat în biserica Sfinţii apostoli din Constantinopol, ctitoria sa.

Eusebiu de Cezareea - „În acest semn vei învinge!”

Constantin văzuse cu ochii săi chiar pe cer, străjuind deasupra soarelui, semnul mărturisitor de biruinţă al unei cruci întocmite din lumină şi odată cu ea putuse desluşi un scris glăsuind: «Întru aceasta vei birui!»

În lucrarea „Vita Constantini” (Viaţa lui Constantin), un loc de seamă l-a ocupat relatarea despre viziunea şi convertirea Împăratului Constantin. Eusebiu de Cezareea prezintă viziunea lui Constantin dinaintea luptei de la Pons Milvius (Podul Vulturului), împotriva rivalului său, Maxenţiu, în cartea I, capitolele 28-31, spunând că împăratul dându-şi seama de inferioritatea militară în care se afla, s-a rugat Dumnezeului tatălui său şi i-a cerut să se descopere cine este şi să-l ajute în necazul pe care îl avea în faţă:

„Către Acesta, deci, şi-a înălţat el glasul în rugăciune, rugându-se Lui şi implorându-L să-i descopere cine este El şi să-şi lase dreapta Sa asupra ţelului care-i şedea înainte.

Şi cum şedea împăratul înălţând stăruitoare rugăciune, i s-a arătat un semn cu totul fără seamăn de la Dumnezeu; cărui semn - dacă l-am fi aflat din gura altcuiva - poate că nu ne-ar fi tocmai uşor să-i dăm crezare; dar de vreme ce însuşi împăratul, purtătorul de biruinţă, ne-a destăinuit aceste lucruri nouă înşine, celor ce scriem această carte, anume mult mai târziu, când am fost socotiţi vrednici de cunoştinţa şi de prezenţa sa, cine - mă-ntreb - ar mai putea pune la îndoială exactitatea istorisirii, mai ales că, între timp, viitorul avea să aducă el însuşi mărturie despre adevărul ei?

Deci cam pe la ceasurile amiezii, când ziua începuse să scadă, zicea Constantin că văzuse cu ochii săi chiar pe cer, străjuind deasupra soarelui, semnul mărturisitor de biruinţă al unei cruci întocmite din lumină şi că odată cu ea putuse desluşi un scris glăsuind: «Întru aceasta vei birui!»; după care, la vederea unei asemenea privelişti, fuseseră cuprinşi de uimire şi el şi întreaga oaste (care, cum mărşăluia el pe drum, venea pe urmele sale şi de aceea asistase şi ea la minune).

Această arătare, povestea Constantin, că-l descumpănise, neputându-i el pricepe tâlcul. Or, tot cugetând la ea şi adâncindu-se el în gânduri, iată că s-a lăsat noaptea fără să prindă el de veste. Şi, dormind el, i s-a arătat Hristosul lui Dumnezeu cu semnul văzut mai înainte pe cer, poruncindu-i să închipuie la rândul său semnul ce i se arătase sus în cer, spre a se pune sub ocrotirea lui în luptele pe care avea să le poarte cu duşmanul.

În zori, trezindu-se, le împărtăşise şi prietenilor săi taina; după care chemase la sine meşteri în prelucrarea aurului şi a nestematelor, se aşezase el însuşi în mijlocul lor şi le zugrăvise cam cum putea să arate acest semn, dându-le poruncă să-l întocmească şi ei la rândul lor aşa, din aur şi din pietre scumpe.

Odată, când a binevoit Dumnezeu să ne facă această bucurie, ne-a învrednicit împăratul însuşi să privim chiar cu ochii noştri însemnul. Acesta arăta în felul următor: de vârful unei (cozi de) lance înalte şi poleite cu aur era prinsă pieziş o stinghie în forma semnului crucii. Sus de tot, deasupra întregului însemn, era o cunună împletită din aur şi bătută cu pietre nestemate, de care se afla prins simbolul numelui Mântuitorului; două litere închipuind - prin cele două litere de la începutul lui - însuşi numele lui Hristos (P-ul fiind prins în mijlocul crucii X-ului), iniţiale pe care împăratul s-a obişnuit să le poarte înscrise pe coif chiar şi mai târziu”.

(Eusebiu de Cezareea, Viaţa lui Constantin cel mare, traducere şi note de Radu Alexandrescu, în „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti”, vol. 14, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, pp. 76-77)

Eusebiu de Cezareea - Crucea Sfântului împărat Constantin cel mare

Este binecunoscută tuturor convertirea la creştinism a Sfântului Constantin cel mare, în urma minunatei arătări pe cer a semnului Sfintei Cruci, înaintea bătăliei de la Pons Milvius, care a avut ca urmare emiterea Edictului de la Mediolan prin care se hotăra încetarea crudei şi îndelungatei persecuţii împotriva creştinilor.

***

Mărturie despre această minune ne-a fost lăsată de istoricul bisericesc Eusebiu, episcop al Cezareei Palestinei (c. 263 - c. 339), admirator şi prieten al împăratului Constantin.

Iată ce scria Eusebiu de Cezareea:

„Aşa a judecat Constantin, deschizând calea unui gând binecuvântat: anume că toţi cei ce-şi puseseră nădejdea în mulţimea zeilor pieriseră pradă unor întorsături cumplite ale soartei, de nu mai rămăsese după ei nici urmă de neam ori de vlăstare, sau măcar amintirea numelui lor printre oameni, pe când Dumnezeul părintelui său îi dăduse acestuia dovezi vădite şi nenumărate ale puterii Sale. Pe urmă şi-a mai dat el seama că toţi cei ce porniseră până atunci cu oaste spre a-l doborî pe tiran - şi care se avântaseră în bătălie încrezători în mulţimea zeilor lor - o sfârşiseră cumplit: la încheierea luptei, unul din ei fusese nevoit să dea ruşinos bir cu fugiţii, fără să fi izbutit a face ceva, iar altul fusese doborât şi sfârtecat chiar în mijlocul propriei sale oşti, adăugându-se celor care şi-au găsit sfârşitul atunci. Deci, frământând el toate lucrurile acestea în minte, a înţeles că a te supune smintelilor zeilor care nu există precum şi a cădea în atât de

ruşinoase rătăciri este o adevărată nebunie; fapt care l-a şi făcut să priceapă că singurul Dumnezeu căruia el se cuvenea să I se închine era doar Cel al părintelui său.

Către Acesta, deci, şi-a înălţat el glasul în rugăciune, rugându-se Lui şi implorându-L să-i descopere cine este El şi să-Şi lase dreapta Sa asupra ţelului care-i şedea înainte. Şi cum şedea împăratul înălţând stăruitoare rugăciune, i s-a arătat un semn cu totul fără seamăn de la Dumnezeu; cărui semn - dacă l-am fi aflat din gura altcuiva - poate că nu n-ar fi tocmai uşor să-i dăm crezare; dar de vreme ce însuşi împăratul, purtătorul de biruinţă, ne-a destăinuit aceste lucruri nouă înşine, celor ce scriem această carte, anume mult mai târziu, când am fost socotiţi vrednici de cunoştinţa şi de prezenţa sa, cine, mă întreb, ar mai putea pune la îndoială exactitatea istorisirii, mai ales că, între timp, viitorul avea să aducă el însuşi mărturie despre adevărul ei?

Deci cam pe la ceasurile amiezii, când ziua începuse să scadă, zicea Constantin că văzuse cu ochii săi chiar pe cer, străjuind deasupra soarelui, semnul mărturisitor de biruinţă al unei cruci întocmite din lumină şi că o dată cu ea putuse desluşi un glas glăsuind: „Să biruieşti întru aceasta!”; după care, la vederea unei asemenea privelişti, fuseseră cuprinşi de uimire şi el şi întreaga oaste care, cum mărşăluia pe drum, venea pe urmele sale şi de aceea asistase şi ea la minune.”

Afară de această mărturie scrisă, Biserica Ortodoxă păstrează ca pe un odor de mare preţ o cruce de lemn despre care tradiţia spune că este cea purtată de Sfântul Constantin ca semn al biruinţei în luptă.

Prea multe informaţii despre această cruce nu s-au păstrat, fiind cunoscut doar faptul că a ajuns la Mânăstirea Vatoped din Sfântul Munte Athos.

În vremea unui atac al piraților arabi din veacul al X-lea asupra mănăstirii Vatoped, ierodiaconul Sava apucase să ascundă icoana Maicii Domnului Vimatarissa, aruncând-o în fântâna Sfântului Altar, împreună cu Crucea Sfântului Constantin cel mare și cu o făclie aprinsă ce ardea întotdeauna înaintea icoanei Născătoarei de Dumnezeu. Nu reuși, însă, să se scape și el însuși de urgia cotropitorilor, care l-au prins și l-au vândut rob în Creta.

După șaptezeci de ani, în vremea împăratului Nichifor Focas, când Creta s-a izbăvit de pirați și-a recăpătat libertatea, și cuviosul Sava, fiind acum la adânci bătrâneți, s-a întors în Mănăstirea sa de metanie. Aici îi arătă Egumenului Nicolae locul unde trebuia săpat pentru a descoperi vechea fântână a Altarului, în care - o minune! - găsiră icoana și Crucea plutind drepte deasupra apei, iar lumânarea încă aprinsă, așa cum fusese lăsată cu șaptezeci de ani în urmă!

Cu alte cuvinte, se petrecuse o îndoită minune - sfintele odoare aruncate în apă nu suferiseră vreo stricăciune, prin minunea și purtarea de grijă a Maicii Domnului, iar lumânarea ardea de șaptezeci de ani fără a se mistui!

Astăzi, Icoana Maicii Domnului, Crucea împăratului Constantin şi lumânarea sunt şi astăzi în sfântul altar al bisericii celei mari a Mânăstirii Vatoped.

De-a lungul timpului, Crucea împăratului Constantin a fost acoperită cu metal pentru a fi protejată şi înfrumuseţată. În cadrul procesiunilor Mănăstirii, părinţii din obşte şi pelerinii poartă în faţă această cruce ca semn al biruinţei, întocmai ca odinioară soldaţii Sfântului împărat Constantin cel mare.

(Eusebiu de Cezareea, Viaţa lui Constantin cel mare I, 27-28, în colecţia „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti", vol. XIV, traducere şi note de Radu Alexandrescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, pp. 76-77.)

Eusebiu de Cezareea - Sfânta Elena, o împărătească în mijlocul poporului

Merita cu adevărat să vezi cum umbla femeia aceasta extraordinară, înveşmântată simplu şi modest, în mijlocul poporului înghesuit în jurul ei, vădindu-şi evlavia faţă de Dumnezeu prin tot soiul de fapte bine-plăcute Lui.

Străbătând întregul Răsărit înconjurată de strălucirea ce i-o aducea autoritatea împărătească, Elena împărţea în jur daruri din belşug, atât poporului de prin oraşe, cât şi oricărui ins care venea la ea să-i ceară şi tot din belşug împărţea ea cu darnicu-i braţ şi unităţilor armate.

Dar cel mai mult îşi arăta dărnicia înaintea săracilor celor goi şi neajutoraţi: faţă de unii, cu daruri în bani; iar faţă de alţii, împărţindu-le cu prisosinţă veşminte ca să-şi acopere trupul. Pe câte unii i-a scăpat din închisoare sau de pătimirile lor din mine; a slobozit de prigoană pe mulţi asupriţi; în sfârşit, câte unora le-a trimis vorbă să se întoarcă din surghiun.

Deşi strălucind de asemenea fapte de bine, Elena nu dădea uitării nici dovezile de credinţă în Dumnezeu: în biserica lui Dumnezeu putea fi văzută oricând, casele de rugăciune le înzestra cu daruri minunate şi nu dădea uitării nici măcar lăcaşurile aflate în cele mai neînsemnate cetăţi.

Merita cu adevărat să vezi cum umbla femeia aceasta extraordinară, înveşmântată simplu şi modest, în mijlocul poporului înghesuit în jurul ei, vădindu-şi evlavia faţă de Dumnezeu prin tot soiul de fapte bine-plăcute Lui.

(Eusebiu de Cezareea, Viaţa lui Constantin cel mare, traducere şi note de Radu Alexandrescu, în „Părinţi şi Scriitori Bisericeşti”, vol. 14, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1991, p.143)

Pr. dr. Mihai Roşu - Sfânta împărătească Elena, model al dragostei de Dumnezeu şi de oameni

Informaţiile privind viaţa Sfintei împărătese Elena sunt puţine, lacunare şi uneori tendenţioase. Împărăteasa Elena a ieşit din anonimat prin două lucrări principale. În primul rând prin faptul că a fost mama primului împărat creştin, fiind răspunzătoare de atitudinea împăratului Constantin faţă de Biserica creştină şi în al doilea rând prin descoperirea Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Mântuitorul Hristos.

Pornind de la mărturiile istorice din secolele IV-V (Eusebiu de Cezarea, Casiodor, Teodoret de Cir, Filostorgiu, Sozomen, Socrate, Ambrozie, Orosius, Eutropius) vom încerca să prezentăm câteva crâmpeie din viaţa Sfintei Împărătese Elena.

Locul naşterii

Flavia Iulia Elena s-a născut în jurul anului 248/249 în Drepanum, oraş din Bitinia (astăzi Yalova, în Turcia).

Istoricii din acea perioadă au menţionat acest lucru, dar fiecare într-o manieră personală.

Astfel, Procopius de Cezarea menţionează că împăratul Constantin a schimbat denumirea în ,,Helenopolis” a oraşului Drepanum, în cinstea mamei sale.

Istoricul Sozomen indică faptul că un oraş în Bitinia a fost numit de Constantin cel mare în amintirea veşnică a mamei sale Elena, dar mai menţiona şi un alt oraş, în Palestina, care a primit aceeaşi denumire.

Filostorgiu a prezentat acelaşi lucru ca şi Eusebiu de Cezareea, cu precizarea că Drepanum amintea de preotul Lucian. „Constantin şi-a ţinut mama la aşa de mare cinste, încât a întemeiat un oraş pe care l-a numit după ea…. iar Sfânta Elena ţinuse tare la acest loc pentru că îi amintea de Lucian, renumitul mucenic al lui Hristos”. Lucian a fost profesor al lui Arie şi mucenic al lui Hristos.

După alţi istorici, Flavia Elena s-a născut la Naissus sau undeva în apropiere, astfel se poate justifica ipoteza că Elena era de aceeaşi obârşie etnică, din sudul Dunării, ca şi soţul ei, Constanţius Chlorus, precum şi că locul naşterii lui Constantin cel mare este Naissus.

Putem spune, în cele din urmă, că împăratul Constantin cel mare a refăcut cetatea Drepanum în onoarea mucenicului Lucian şi i-a dat numele Helenopolis în cinstea mamei lui, posibil pentru faptul că s-a născut aici.

Anii până la urcarea pe tron

Din familie, Elena era o persoană de condiţie modestă (stabularia), fiica unui hangiu din numeroasele taverne (hanuri) care erau presărate de a lungul drumurilor romane din provinciile de est. În Imperiul Roman, în secolul al IV-lea, stabularia era o persoană de condiţie socială foarte umilă. Cu toate că nu i se cunoaşte descendenţa, Elena s-a remarcat printr-un caracter ireproşabil şi nepătat.

Sfântul Ambrozie spunea despre Sfânta Elena că "Hristos a ridicat-o din obscuritate la putere”.

La începutul secolului al V-lea, în Origo Constantini, Elena era denumită vilissima. Acest cuvânt arată starea socială umilă a viitoarei împărătese.

Doi istorici ostili politicii împăratului Constantin cel mare, Filostorgiu şi Zosimus au căutat să discrediteze persoana şi viaţa Sfintei Elena, ca de altfel şi pe acelea ale împăratului însuşi.

Date despre anii copilăriei şi ai adolescenţei nu găsim la nici un istoric. Ceea ce este important este faptul că era de o frumuseţe interioară şi exterioară care l-a fermecat pe Constanţius Chlorus, la începutul carierei lui militare (268-272). Ea lucra probabil la un han, în Bitinia, poate chiar lângă Drepanum, când s-a întâlnit cu Constanţius Chlorus, în jurul anului 270.

La 27 februarie 272/3, Elena a dat naştere fiului său, Constantin, la Naissus (Nis, Serbia) mai precis la Mediana. Aici şi-a trăit copilăria, în cadrul modest al vieţii de provincie, viitorul împărat Constantin şi aici Elena "l-a hrănit în dreapta credinţă".

Nu cunoaştem dacă între Elena şi Constanţius Chlorus a existat o căsătorie oficială. Izvoarele istorice o numesc pe Elena, vizând relaţia conjugală cu Constantius: coniunx, uxor sau concubină, ceea ce literal ar înseamnă o căsătorie legală.

Legitimitatea căsătoriei lor a avut la bază dragostea dintre cei doi. Cercetătorii sunt împărţiţi în această privinţă, dar ceea ce contează este că generalul Constanţius Chlorus (guvernator al Dalmaţiei din 284, caesar între 293-305 şi împărat al Imperiului de Apus între 305-306) l-a ales în mod oficial pe Constantin drept succesorul său la conducerea Imperiului Roman de Apus.

În intervalul când Constanţius Chlorus s-a separat de Elena, în anul 289 şi până la urcarea pe tron a lui Constantin în anul 306, avem un gol de informaţii privind viaţa viitoarei împărătese Elena.

În anul 293, Constanţius Chlorus a devenit caesar, împărat de rang secund, fiind nevoit a o părăsi pe Elena (289) şi de a se căsători mai apoi cu Theodora, fiică vitregă a împăratului Maximianus (305-311).

Elena a cunoscut creştinismul încă înainte de naşterea fiului său. În Bitinia era o mare comunitate de creştini, care L-au mărturisit pe Hristos, unii dintre ei au suferit chiar moarte martirică, ceea ce a influenţat starea duhovnicească a Sfintei Elena. Ea a fost creştină înainte de convertirea fiului ei (contrar afirmaţiilor lui Eusebiu de Cezarea, a cărui sarcină era de a pune meritul exclusiv pe seama lui Constantin, că şi-ar fi convertit mama la credinţa în Hristos).

Soţul Elenei, tatăl lui Constantin nu era creştin, dar era tolerant cu privire la creştini, contrar atitudinii celorlalţi conducători romani, ceea ce a influenţat, de asemenea, religiozitatea viitoarei împărătese. Elena a rămas să-l crească mai departe pe Constantin, inspirându-i acestuia generozitatea, bunătatea, respectul şi toleranţa faţă de toţi, mai ales faţă de creştinii persecutaţi pentru credinţa lor. Legătura filiala dintre cei doi a fost atât de puternică, încât, la urcarea pe tron a lui Constantin, în anul 306, a adus la curtea imperială de la Trier şi pe mama sa. Deşi Constanţius nu va fi împreună cu primul fiu timp de doisprezece ani, s-a preocupat ca acesta să fie educat pentru poziţia imperială, pentru ca apoi să-l aducă aproape de el şi să îl pregătească pentru succesiunea la tron.

Apelativul Flavia, adăugat mai târziu împărătesei Elena a avut scopul să acrediteze legitimitatea legăturii dintre părinţii marelui împărat creştin.

Pelerinajul în Ţara Sfântă

Împărăteasa Elena, la o vârstă venerabilă (aproximativ 80 ani) a mers în Ţara Sfântă, pentru a cinsti locurile unde a trăit Mântuitorul Hristos. A venit la Ierusalim în primele luni ale anului 327.

Unele lucrări la Biserica Anastasis din Ierusalim, la locul Răstignirii şi al Învierii lui Hristos erau deja realizate din ordinul lui Constantin cel mare.

Se pare că Eusebiu de Cezareea a însoţit-o pe Elena în pelerinajul la locurile sfinte, deoarece mărturiile acestuia par a fi directe de la faţa locului.

Dorinţa cea mai mare a Sfintei Elena era să găsească Sfânta Cruce pe care a fost răstignit Mântuitorul Hristos, care după căutări şi săpături minuţioase a fost scoasă la iveală.

În Ţara Sfântă, Împărăteasa a mai ridicat două biserici: una la peştera din Betleem, unde S-a născut Mântuitorul Hristos şi cealaltă pe Muntele Înălţării Sale la ceruri.

Pe lângă grija deosebită faţă de locurile sfinte, împărăteasa a avut grijă de toţi cei necăjiţi şi neajutoraţi. "Împărţea în jur daruri din belşug, atât poporului de prin oraşe, cât şi oricărui ins care venea la ea cu darnicu-i ei braţ. Dar cel mai mult îşi arăta dărnicia înaintea săracilor goi şi neajutoraţi: faţă de unii, cu daruri în bani, iar faţă de alţii, împărţindu-le cu prisosinţă veşminte ca să-şi apere trupul. Pe unii i-a scăpat din închisoare sau de pătimirile lor din mine; a slobozit de prigoană pe mulţi asupriţi; în sfârşit, câte unora le-a trimis vorbă să se întoarcă din surghiun”.

Există în persoana Sfintei Elena un mare simţ al libertăţii şi mărinimiei. Împărăteasa avea mâinile larg deschise, faţă de toţi. Pe unde trecea făcea mult bine.

Trecerea la cele veşnice

La puţin timp după întoarcerea din călătoria în Ţara Sfântă, augusta Elena a avut parte de la Dumnezeu de un sfârşit după măsura evlaviei sale. A trecut la cele veşnice în prezenţa fiului său, „care o veghea şi-i purta de grijă şi-i ţinea mâinile între ale sale”. S-a mutat din lumea aceasta cu bucurie, încredinţând fiului său multe îndatoriri ale evlaviei, la care a adăugat binecuvântări ale credinţei sale.

Elena s-a învrednicit de cinstea ce i se cuvenea şi după moarte, fiindcă a slujit cu sârguinţă şi cu căldură pe Dumnezeul tuturor.

Cinstirea acordată Sfintei Elena este menţionată şi de Eusebiu de Cezareea: „…această prea fericită femeie… se pregătea să lase în urma ei viaţa pământească, spre a o capăta pe cea cerească. Fiindcă în timp ce se pregătea să fie primită de Mântuitorul ei, în sufletul său ea ajunsese de pe acum să se împărtăşească din nepieritoarea stare a îngerilor".

La înmormântare a avut parte de alese onoruri: însoţit de o foarte numeroasă escortă armată, trupul împărătesei a fost adus în cetatea împărătească, unde a fost aşezat între mormintele împăraţilor.

A fost înmormântată la Roma, în mausoleul de lângă biserica Sfinţilor Marcelin şi Petru de la Via Labicana. Astăzi sarcofagul Sfintei Elena se află în Muzeul Vaticanului.

Cinstirea Sfintei împărătese Elena

Sfânta Elena este o importantă personalitate a istoriei şi spiritualităţii creştine. Pentru viaţa şi lucrarea ei, Dumnezeu i-a dăruit măreţie şi slavă. Înălţată pe tronul lumii acesteia, a avut onoarea de a instaura, alături de fiul ei, creştinismul.

Sfinţenia vieţii Sfintei Elena nu a fost pusă niciodată la îndoială, în ciuda unor discuţii pe marginea dispariţiei tragice a nepotului Crispus (326) şi a Augustei Fausta (326).

Ea a luminat lumea romană de la Locurile Sfinte prin vizita ei şi a comemorat evenimente-cheie din viaţa Mântuitorului Iisus Hristos, prin construcţiile realizate. Creşterea numărului pelerinajelor în Palestina şi slujirea la altarele de acolo, în antichitatea târzie s-au aliniat din exemplul ei.

Pentru noi, românii, cinstirea Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena are o semnificaţie deosebită. Cei doi împăraţi şi apostoli ai creştinătăţii îşi au originea în pământul sfânt al strămoşilor noştri. Sfânta Elena, cât şi împăratul Constantin sunt din „rudenia" noastră creştină, balcanică şi europeană. Politica de expansiune la nord de Dunăre a lui Constantin a contribuit în cel mai înalt grad la continuarea şi consolidarea procesului de romanizare a populaţiei daco-romane. Concomitent a avut loc, în rândurile aceleiaşi populaţii, răspândirea creştinismului, ei fiind consideraţi pe bună dreptate „cei întocmai cu apostolii".

Numele Sfintei Elena, care se traduce ca "făclie”, „torţă”, „strălucirea soarelui”, este purtat de nenumărate credincioase. Dintre romance, femeile care îşi sărbătoresc onomastică, 884.229 la număr poartă numele de Elena, 124.773 sunt Ileana, 69.944 se numesc Lenuţa, 4.279 – Leana şi 1.467 - Nuţi. Statistica este realizată în anul 2012.

În cinstea ei şi a fiului său s-au ridicat biserici, mănăstiri, aşezăminte teologice sau sociale. Ea a fost şi rămâne un simbol de puritate, dragoste părintească, nădejde şi credinţă autentică. Pentru grija pe care a arătat-o săracilor şi oamenilor simpli, pentru preocuparea intensă faţă de problemele creştinismului, dar şi pentru evlavia şi credinţa puternică, împărăteasa Elena este cinstită ca sfântă, în întreaga creştinătate.

Sursa: Călăuza Ortodoxă, nr. 295

Andreea Vieru - Sfânta Elena, împărăteasa care ne-a dăruit Crucea lui Hristos

Sărbătorită pe 21 mai împreună cu fiul său, Sfânta Elena este cunoscută şi venerată pentru descoperirea Sfintei Cruci de pe dealul Golgotei, precum şi pentru ridicarea numeroaselor biserici din Palestina, Cipru şi Occident. Fiul său, Constantin cel mare, este cel care a hotărât libertatea de manifestare a creştinilor prin Edictul din Milan, ce a transformat creştinismul în religie oficială a Imperiului.

Deşi născută ca „femeie de rând“, mama împăratului Constantin va deveni pe parcursul vieţii una dintre persoanele importante din timpul său, marcându-şi prezenţa istorică prin monedele şi inscripţiile vremii ce-i poartă chipul şi numele.

E probabil ca Flavia Iulia Elena să se fi născut în oraşul Drepanum din Britania. Mai multe surse relatează că Drepanum a fost redenumit Helenopolis de către Constantin, fiul Elenei, pentru a-i păstra vie imaginea de-a lungul istoriei. Procopius menţionează în „De Aedificilis Libri“ că schimbarea de nume a fost făcută deoarece este oraşul natal al Sfintei Elena. În ceea ce priveşte anul naşterii sale, se pare că acesta ar fi fost 248/9, calculat conform relatării lui Eusebius (Vita Constantini, 3.46), care declară anul morţii sale ca fiind 328/9 şi că ar fi trăit 80 de ani.

Dar cronicile istorice nu sunt întru totul de acord. Bizantinistul Cyril Margo a argumentat că Helenopolis a fost restaurat pentru a întări reţeaua de comunicare în jurul noii sale capitale din Constantinopol şi se ştia că acest oraş era construit în onoarea Elenei, dar nu neapărat a locului ei de naştere. Mai există un Helionopolis în Palestina; amplasamentul său exact este necunoscut, însă probabil că numele provine tot de la influenţa istorică a mamei lui Constantin.

Sfânta Elena era de sorginte socială inferioară. Ambrozie o numeşte stabularia, iar Eutropius menţionează că s-a născut ex obscuriore matrimonio. Philostorgius (Historia Ecclesiastica, 2.16) o numeşte „o femeie de rând“. Constantius I Chlorus şi Elena se bănuieşte că s-au întâlnit în Drepanum în jurul anului 270, însă nu există surse sigure care să ateste aceasta. E posibil ca aceştia să fi trăit fără să fi avut o formă de convieţuire oficială, cum era în cazul celor proveniţi din clase sociale diferite, însă unii cronicari se referă la cuplu ca fiind soţ şi soţie. În 272/3 Elena a dat naştere fiului său Constantin în Naissus. În 293, soţul ei, Constantius, devine Cezar şi din motive de stat, trebuie să se căsătorească cu Theodora, fiica Împăratului Maximilian Erculeo. Elena Flavia a fost alungată de la curte şi a trăit o perioadă în umbră, aproape de fiul său. Nu s-a recăsătorit niciodată.

Numele Sfintei Elena, inscripţionat pe monede

Sfânta Elena rămâne absentă din izvoare până în 306, când trupele din York îl proclamă pe Constantin ca succesor al tatălui său şi rege al imperiului, şi probabil că din acest moment mama sa este rechemată la curte. După ce Constantin l-a înfrânt pe Maxenţius la Podul Milvian, Elena a venit să locuiască la Roma. Fundus Laurentus din colţul de sud-est al Romei, care includea Palatium Sessorianum, un circ şi băile publice (denumite ulterior Thermae Helenae), a devenit proprietatea sa. Diverse inscripţii descoperite în zonă stau mărturie a legăturii între Elena şi Fundus Laurentus şi a interesului ei pentru

biserica Sfinţilor Marcelin şi Petru care a fost construită în zonă, dat fiind că a şi fost îngropată într-un mausoleu ataşat acestei biserici.

Influenţa pe care fiul său a avut-o asupra ei a determinat convertirea Sfintei Elena la creştinism, după această bătălie câştigată de la Milvium. Faptul e atestat de Eusebiu în Vita Constantini (III, xlvii): „Sub influenţa ei, Constantin a devenit un slujitor atât de devotat lui Dumnezeu, încât ai fi crezut că a fost din copilărie un discipol al Mântuitorului“.

Elena a devenit o persoană foarte importantă la curtea imperială. Înainte de 324 deţinea titlul de Nobilissma Femina, aşa cum apare pe monede ale vremii. În 324, după înfrângerea lui Licinius de către Constantin, Elena primeşte titlul de Augusta. Creşterea numărului de monede având legenda securitas reipublice şi inscripţiile ce poartă acest titlu sugerează creşterea statutului Elenei şi importanţa ei în istoria dinastiei neo-flaviene.

Călătoria în Palestina, pelerinaj sau călătorie diplomatică

Un eveniment memorabil din viaţa Elenei a fost călătoria sa în Palestina şi în alte provincii din est, din perioada 327-328. Datorită descrierii acestei călătorii făcute de Eusebius în Vita Constantini (3.42-47), aceasta este văzută ca un pelerinaj. Eusebius a pus în relatarea sa accentul pe activitatea religioasă a Elenei, portretizată ca o persoană credincioasă: mama lui Constantin se roagă acolo unde ştie că picioarele lui Iisus au atins pământul, are grijă de cei săraci, face fapte de milostenie şi construieşte în zonă multe biserici.

Mai presus de binefacerile sale şi implicarea în problema săracilor, Sfânta Elena este recunoscută de creştini ca cea care a descoperit Sfânta Cruce.

Un templu al Afroditei fusese înălţat de către Împăratul Adrian pe dealul Golgotei, pentru a masca locul pătimirilor lui Hristos, dar Sfânta a ordonat distrugerea statuii şi a îndepărtat pământul care acoperea mormântul Domnului Iisus şi cele trei cruci, una dintre ele fiind a lui Iisus şi celelalte două aparţinând tâlharilor care au fost răstigniţi cu El.

Pentru a afla care este crucea pe care Fiul lui Dumnezeu a fost răstignit, acestea au fost atinse de trupul unei persoane care murise de curând. Iar în momentul atingerii de una dintre cruci, omul a înviat. Aceasta a fost dovada de netăgăduit că aceea este crucea lui Hristos. Preţioasa cruce a fost imediat înălţată de Sfântul Macarie şi când oamenii au zărit-o, au strigat: „Doamne, miluieşte!“. După această descoperire, o parte din cruce a fost trimisă la Constantinopol ca binecuvântare, iar restul a rămas în Ierusalim în biserica ce a fost construită chiar de Sfânta Elena.

După acest eveniment, ca mulţumire adusă Domnului pentru descoperirea crucii, mama lui Constantin a ridicat biserici la locul răstignirii şi Învierii, apoi în Bethleem, la peştera Naşterii Domnului, alta pe muntele Măslinilor, unde Mântuitorul s-a înălţat la ceruri şi multe altele în Pământul Sfânt, Cipru şi chiar în Occident.

E posibil însă ca expediţia Sfintei Elena în Orient să fi fost şi un act politic de împăciuire. Populaţiile din est ar fi putut fi nemulţumite de reformele religioase radicale ale lui Constantin; înlocuirea oficialilor vechi cu reprezentanţi creştini şi suprimarea cultelor păgâne locale nu erau schimbări uşor de acceptat. În acelaşi timp, e posibil ca popularitatea lui Constantin să fi primit o mare lovitură când acesta şi-a omorât soţia, Fausta şi pe fiul său, Crispus, în 326. De aceea, un alt motiv pentru care Elena a călătorit în Orient ar fi putut fi ca să îi apropie pe locuitorii acestei zone de fiul său Constantin.

La scurt timp după călătoria sa în Orient, Elena a murit în prezenţa fiului său Constantin, după cum relatează Eusebiu, în Vita Constantini. Întreruperea emiterii de monede cu Elena Augusta în primăvara anului 329 indică moartea sa la sfârşitul lui 328 sau începutul lui 329. A fost îngropată la Roma, în mausoleul de lângă biserica Sfinţilor Marcelin şi Petru de la Via Labicana. Sarcofagul care conţine rămăşiţele sale se află acum depus în muzeul din Vatican.

Sfânta Elena, o împărătească pe urmele Mântuitorului

Credincioşii prezenţi zilele trecute la hramul Sfântului cuvios Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor, s-au putut închina la icoana făcătoare de minuni a Sfintei împărătese Elena ce păstrează părticele din cinstitul Lemn al Sfintei Cruci şi din moaştele acestei mari sfinte.

Despre importanţa Sfintei Elena în istoria creştinismului ne-a vorbit pr. conf. dr. Daniel Benga, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă "Patriarhul Justinian" din Bucureşti.

Preacucernice părinte profesor, ce mărturii se păstrează în izvoarele istorice despre Sfânta împărătească Elena?

Sfânta împărătească Elena este, faţă de împăratul Constantin cel mare, într-o situaţie pe care o întâlnim în Evanghelii, şi anume raportul dintre Maica Domnului şi Mântuitorul Iisus Hristos. Maica Domnului apare şi vorbeşte de foarte puţine ori în Noul Testament, iar mărturiile despre viaţa ei sunt foarte sărace. Şi în cazul celor doi împăraţi, Constantin şi Elena, centrul preocupărilor a fost pentru cercetătorii şi istoricii contemporani lor personalitatea împăratului, care fiind foarte puternică, a lăsat-o pe cea a mamei sale în umbră. Să nu uităm, însă, că o personalitate se dezvoltă în primul rând prin educaţia pe care o primeşte de la mamă. Şi, dacă împăratul Constantin a devenit ceea ce a devenit, este evident că multe din valorile morale şi culturale pe care le-a avut se datorează mamei sale, Elena.

Împărăteasa Elena era o femeie de clasă socială medie, era fiica unui hangiu din Bitinia, regiune de la sud de Marea Marmara, în Turcia de astăzi. Ştim că s-a născut în localitatea Drepanum, unde tatăl său avea un han, în anul 249. Acolo a cunoscut-o şi viitorul împărat, Constanţiu Clor, care era ofiţer în armata imperială. Fiind ofiţer şi mergând din loc în loc, s-a oprit la acest han şi uimit de frumuseţea ei, a cerut-o în căsătorie. Viaţa ei nu avea să fie uşoară alături de Constanţiu Clor, pentru că, în cariera sa militară, acesta a atins diverse trepte care impuneau la vremea aceea unele restricţii. S-a ajuns chiar la un moment în care ea a fost abandonată ca soţie.

După căsătorie, la vârsta de 20 de ani, l-a urmat şi în oraşul Naissus din Moesia - Nisul din Serbia de astăzi - l-a născut pe viitorul împărat Constantin cel mare.

După naşterea fiului, cariera lui Constanţiu Clor a căpătat o ascensiune fără precedent, fiind numit de către Diocleţian cezar al Apusului. Realitatea vremii nu-i permitea, pentru a deveni cezar, să aibă o soţie dintr-o clasă inferioară. A fost nevoit să renunţe la Elena şi s-a căsătorit cu Teodora, o rudă a împăratului Diocleţian. Elena este nevoită să rămână în Orient, soţul ei plecând în Apus.

Sistemul tetrarhiei pe care împăratul Diocleţian l-a iniţiat în anul 285 cerea unele sacrificii: el îşi asocia la domnie un cezar, dar lua garanţii pentru ca acela să fie fidel. Astfel, tânărul Constantin a fost nevoit să trăiască la curtea lui Diocleţian, ca un fel de garanţie. Elena era despărţită, aşadar şi de fiul ei.

Din ce moment putem vorbi despre Sfânta Elena ca împărătească?

După ce împăratul Constantin a ajuns cezar în Apus, în locul tatălui său, în anul 306, a luat-o pe Elena la curtea sa de la Trier, din Germania. În 312, Constantin îl învinge pe Maxenţiu şi îi acordă mamei sale primul titlu, de "Nobilissima Femina". Ascensiunea ei s-a definitivat în anul 324, după învingerea împăratului Liciniu de către Constantin, când a primit titlul de "Augusta", co-împărătească. Abia după acest moment putem vorbi de Elena ca împărătească. Nu s-a bucurat de acest titlu foarte multă vreme, ci numai 5-6 ani, pentru că în anul 329 sau 330 a trecut la cele veşnice.

Care este importanţa Sfintei Elena pentru istoria creştinismului?

Asociată la domnie cu împăratul Constantin cel mare şi dată fiind convertirea acestuia la creştinism, începând cu anii 310-312, Sfânta Elena a avut marele merit de a sprijini instaurarea creştinismului şi primele comunităţi creştine. Noi nu ştim despre împărătească până astăzi dacă ea a fost botezată încă de mică sau s-a botezat mai târziu, dacă ea l-a încreştinat pe Constantin cel mare sau abia

după acest moment a venit în contact cu elemente creştine. Este cert că în Bitinia, regiunea în care s-a născut, creştinii erau foarte prezenţi.

Mărturiile despre activitatea ei sunt păstrate la diverşi istorici sau teologi din sec. IV-V şi ne relevă mai multe aspecte legate de atitudinea împărătesei faţă de creştini.

Eusebiu de Cezareea, deşi scrie sute de pagini despre împăratul Constantin, mamei sale nu-i dedică decât foarte puţine fragmente. După el, amintim pe marii istorici Socrate de Constantinopol, Sozomen, Teodoret de Cyr, Fericitul Ieronim, Sfântul Ambrozie al Milanului, Sfântul Chiril al Ierusalimului, ale căror mărturii despre activitatea Sfintei Elena sunt deosebit de bogate. Aceştia amintesc, în primul rând, activităţile de filantropie. Era o împărătească milostivă, avea grijă de săraci, încerca să-i ajute, de multe ori îl îndemna pe fiul său să fie milostiv şi să sprijine spitalele, să ajute oamenii bolnavi.

Un al doilea aspect este dragostea pentru locurile creştine şi pentru ajutorarea creştinilor din Orient. Aici libertatea a venit mai târziu. Fiind împărat Liciniu, el nu a protejat comunităţile creştine, aşa cum a făcut-o împăratul Constantin în Apus. Abia după 324, când Constantin devine împărat al întregului imperiu, acest lucru este posibil.

Mama sa, Elena, a făcut o călătorie după Sinodul I Ecumenic de la Niceea, în anul 326, la Locurile Sfinte. Sunt mai multe discuţii despre motivaţia pelerinajului. A existat şi o dramă în familia împăratului Constantin legată de fiul său şi de soţia Fausta, care au sfârşit într-un mod nefericit.

Există o relatare relativ târzie, la un cronicar bizantin din sec. al XIII-lea, care ne spune că împărăteasa Elena a plecat la Locurile Sfinte la îndemnul lui Constantin cel mare, care discutase deja cu Patriarhul Macarie al Ierusalimului, prezent la Sinodul I Ecumenic, să încerce descoperirea locului Sfintei Cruci şi al Sfântului Mormânt. Ajunsă în Ţara Sfântă, mai întâi s-a ocupat de ajutorarea şi eliberarea celor din închisori, din mine şi din alte captivităţi, reţinuţi doar pentru "vina" de a fi creştini.

Urmează activitatea sa de edificare a lăcaşurilor sfinte din Orient, în special la Ierusalim. În primul rând a fost descoperirea cinstitului Lemn al Sfintei Cruci, apoi construirea de biserici. S-a implicat direct în construirea a trei lăcaşuri: Biserica Învierii, deasupra Sfântului Mormânt şi a Golgotei, Biserica Naşterii de la Betleem şi Biserica Înălţării Domnului de pe Muntele Măslinilor.

Care a fost itinerarul Sfintei împărătese Elena către Locurile Sfinte?

Primele veşti care ne istorisesc, în urma unor tradiţii locale, sunt destul de recente evenimentului. Împărăteasa a plecat din Nicomodia, reşedinţa imperială, a mers prin Turcia de astăzi şi prin Cipru către Ţara Sfântă.

Tradiţiile legate de Sfânta Elena din regiunile prin care a trecut în acest itinerar sunt foarte puternice, similare tradiţiilor din ţara noastră referitoare la Sfântul apostol Andrei. Ajunge la Locurile Sfinte şi acolo găseşte templul închinat zeiţei Afrodita. Împăratul Adrian, în 136, după reprimarea răscoalei iudeilor, a distrus Ierusalimul, iar pe locul Sfântului Mormânt a fost construit acest templu. Acolo s-a făcut un paviment din marmură, pe care s-a ridicat statuia zeiţei. Împărăteasa a dat poruncă să se dărâme templul şi, după ridicarea plăcii de marmură, s-au descoperit Mormântul Mântuitorului şi stânca Golgotei.

Acolo s-au găsit şi cele trei cruci, precum şi mai multe cuie. Aceste cuie vor face o tradiţie, fiind considerate obiecte sfinte în creştinism. Unul dintre istoricii sec. al V-lea spune că împărăteasa a dăruit două cuie Sfântului Constantin, care le-a folosit într-un sens protector: pe unul l-a topit şi l-a pus în coiful său, iar pe celălalt l-a pus la căpăstrul calului, pentru a fi ocrotit de Dumnezeu.

Evident că se punea problema identificării Sfintei Cruci a Mântuitorului, dintre cele trei. O tradiţie spune că s-ar fi găsit pe una dintre cruci expresia "Iisus Hristos, regele iudeilor", cunoscută din Evanghelii. Alte tradiţii vorbesc de minuni: fie vindecarea unei femei bolnave, fie învierea unui copil prin atingerea de Sfânta Cruce. Cert este că cinstitul Lemn a fost identificat şi venerat ca obiect de mare valoare în istoria creştinismului. Pe locul acela s-a construit Bazilica Învierii, aşa-numita Rotonda.

Activitatea Sfintei Elena la Locurile Sfinte a dus la o dezvoltare a cultului şi tradiţiei creştine într-o manieră cum nu s-a mai cunoscut, astfel că deja la finele sec. IV devenise o tradiţie pentru fiecare creştin să încerce să ajungă, o dată în viaţă, la locurile unde Dumnezeu S-a pogorât pe pământ.

Împărăteasa Elena a murit la scurt timp după pelerinajul din Ţara Sfântă, în 329 sau 330, se pare că la Nicomidia. Eusebiu de Cezareea istoriseşte că a fost înmormântată într-o cetate imperială, într-un mormânt împărătesc, dar nu numeşte locul. Împăratul Constantin cel mare i-a făcut un sarcofag de marmură, artefact ce se păstrează până astăzi în Muzeul Vaticanului. Trupul Sfintei Elena se află într-o mănăstire de lângă Veneţia, pe o insulă ce-i poartă numele, păstrat într-un sicriu de sticlă, într-o biserică romano-catolică.

ADORMIREA SF. ELENA

(Interviu semnat de Alexandru Briciu şi publicat în cotidianul "Ziarul Lumina" din data de 31 octombrie 2013)

Adrian Agachi - Pelerinajul Sfintei Elena în Ţara Sfântă

Sfânta împărătească Elena a fost cea care a avut poate cea mai mare influenţă asupra Sfântului Constantin cel mare. Exemplul vieţii sale petrecute în curăţie a fost încununat la apusul existenţei pământeşti de un pelerinaj plin de binefaceri pentru creştinii din Ţara Sfântă, în cursul căruia a dispus edificarea unor biserici importante, precum cea a Sfântului Mormânt, cea din Betleem (locul Naşterii Domnului) şi cea de pe Muntele Măslinilor de unde Mântuitorul Se Înălţase la ceruri din mijlocul ucenicilor. Ne vom îndrepta atenţia, în cele ce urmează, asupra pelerinajului Sfintei Elena la Locurile Sfinte.

Eusebiu de Cezareea ne spune că motivul principal pentru care Sfânta Elena venise în Ţara Sfântă era acela de a aduce mulţumire lui Dumnezeu pentru binefacerile pe care le oferise familiei imperiale, atât fiului ei, Constantin cel Mare, cât şi urmaşilor lui („Viaţa lui Constantin cel mare“, trad. Radu Alexandrescu, în: col. PSB, vol. XIV, EIBMBOR, Bucureşti, 1991, p. 142). În acest sens, ea s-a ocupat în principal de edificarea câtorva lăcaşuri de cult semnificative şi impozante, respectiv biserica închinată locului Naşterii Domnului din Betleem, cea închinată Înălţării Sale şi care a fost construită pe Muntele Măslinilor, dar şi cea a Sfântului Mormânt. În toate aceste acte de binefacere, dărnicia sa a fost dublată de sprijinul imperial oferit de fiul ei, Constantin cel mare. Acolo unde maica sa binevoise să ridice lăcaşuri de cult pentru a preamări puterea şi iubirea lui Dumnezeu, Constantin cel Mare trimitea şi el odoare de mare preţ, însoţite de o serie de danii bogate pentru întreţinerea cuvenită lăcaşurilor în cauză. Aşa cum ne spune Eusebiu de Cezareea, „Augusta Elena (cuvioasa maică a iubitorului de Dumnezeu împărat) a înălţat cele două sfinte, impunătoare, frumoase şi pururea vrednice de amintire lăcaşuri [...] închinându-le lui Dumnezeu, Mântuitorul ei, ca tot atâtea mărturii ale evlaviei sale. În care lucrare trebuie spus că mult s-a ajutat ea, totuşi, şi de împărătească putere a fiului ei“ (ibid., p. 142).

Milosteniile bătrânei împărătese nu se limitaseră însă exclusiv la ridicarea unor noi biserici închinate Mântuitorului. Din contră, aşa cum ne relatează acelaşi autor, „cel mai mult îşi arăta dărnicia înaintea săracilor celor goi şi neajutoraţi; faţă de unii cu daruri în bani; iar faţă de alţii, împărţindu-le cu prisosinţă veşminte ca să-şi acopere trupul. Pe câte unii i-a scăpat de închisoare sau de pătimirile lor din mine; a slobozit de prigoană pe mulţi asupriţi; în sfârşit, câte unora le-a trimis vorbă să se întoarcă din surghiun. [...] Merita cu adevărat să vezi cum umbla femeia aceasta extraordinară, înveşmântată simplu şi modest, în mijlocul poporului înghesuit în jurul ei, vădindu-şi evlavia faţă de Dumnezeu prin tot soiul de fapte bine-plăcute Lui“ (ibid., p. 143).

Modelul de viaţă ascetică şi smerită este întruchipat de Sfânta Elena prin tot comportamentul ei cuviincios şi modest. Nu avem de ce să considerăm că Eusebiu de Cezareea o portretizează aici într-un mod idealist deoarece Sfânta Elena chiar a avut o existenţă smerită, nedorind în nici un moment să iasă în evidenţă printr-un act sau altul. Şi-a dus viaţa în umbra fiului ei, pe care a încercat să îl povăţuiască bine pe calea dreptăţii şi să îl apropie de Dumnezeu.

Trecerea la cele veşnice a Sfintei Elena

După încheierea bogatului ei pelerinaj, timp în care a efectuat o serie de binefaceri mari către comunităţile creştine aflate în Orient, Sfânta Elena s-a retras pentru a trece la cele veşnice în mijlocul familiei sale. Călătoria îndelungată şi vârsta înaintată, pentru că avea la momentul respectiv aproximativ 80 de ani, şi-au spus cuvântul. Eusebiu de Cezareea ne zugrăveşte o scenă emoţionantă, spunând că bătrâna împărătească şi-a dat sufletul „de faţă cu minunatul ei fiu care o veghea şi-i purta de grijă şi-i ţinea mâinile întru ale sale“ (ibid., p. 143). Averea sa a fost lăsată prin testament Sfântului Constantin şi urmaşilor acestuia. De asemenea, ea a beneficiat de o înmormântare cu adevărat imperială: „Trupul fericitei a avut parte de onoruri neobişnuite: însoţit de o foarte numeroasă escortă armată, a fost adus în cetatea împărătească, unde a fost aşezat între mormintele împăraţilor“ (ibid., p. 144).

O datorie nerecunoscută de biograf

În mod curios, Eusebiu de Cezareea dă dovadă de o lipsă clară de obiectivitate atunci când afirmă că Sfânta Elena îşi datora convertirea la creştinism propriului ei fiu! Iată mărturia istoricului: „Aşa s-a sfârşit maica împăratului, fiinţă vrednică de necurmata noastră aducere-aminte atât pentru faptele ei plăcute lui Dumnezeu, cât şi datorită mlădiţei celei fără de pereche şi minunate căreia-i dăduse ea viaţă; mlădiţă care - pe lângă toate celelalte - merită să fie binecuvântată şi pentru pietatea sa faţă de aceea căreia-i datora viaţa. Constantin izbutise să facă din Elena - care mai înainte nu fusese credincioasă - o fiinţă atât

de cuvioasă, de parcă Însuşi Mântuitorul tuturor ar fi povăţuit-o încă din frageda ei tinereţe“ (ibid., p. 144).

Majoritatea istoricilor contemporani consideră că Sfânta Elena a fost creştină încă din copilărie sau s-a convertit la creştinism încă din tinereţe, nicidecum că ar fi fost influenţată de propriul ei fiu în luarea acestei decizii capitale. Eusebiu de Cezareea exagerează ca de obicei în afirmaţiile sale pompoase, dorind să scoată în evidenţă virtuţile împăratului Constantin cel Mare, dar dă dovadă încă o dată de inconsecvenţă în propria relatare istorică. Evlavia Sfintei Împărătese Elena nu poate fi pusă la îndoială. Nu avem de-a face cu o convertire târzie sau una influenţată de propriul ei fiu, care încă era catehumen!

De asemenea, Eusebiu pare să atribuie fiecare merit, fiecare donaţie a Sfintei Elena fiului ei, ceea ce nu ni se pare întemeiat. Fiind împărătească, Sfânta Elena beneficia de propriile sale proprietăţi şi era îndreptăţită la o rentă anuală semnificativă. Ea nu avea nevoie ca fiul ei să îi aprobe actele de caritate sau să îi dea bani din propria sa trezorerie imperială. Desigur, el a ajutat-o în multe rânduri, dar a pune totul pe seama sa ar însemna să o privăm pe Sfânta Elena de aportul ei consistent la răspândirea şi susţinerea credinţei creştine la nivelul statului roman. În timp, poate că va exista cineva care va aprofunda în amănunt importanţa acţiunilor Sfintei Elena şi aportul inestimabil pe care aceasta l-a avut în deciziile-cheie luate de Sfântul Constantin cel Mare. Până atunci, ne rezumăm numai să afirmăm că, deşi nu a avut poate aceeaşi influenţă ca fiul ei, a avut totuşi una mult mai mare decât cea pe care i-o rezervă istoricii clasici sau cei moderni.

În materialul următor vom trata marile proiecte civile şi bisericeşti înfăptuite de Sfântul Constantin cel mare, care reprezintă modele de acţiune pentru misiunea pastorală şi administrativă pe care sunt datori să o îndeplinească slujitorii Bisericii şi în zilele noastre. În definitiv, faptele bune trebuie urmate şi multiplicate, nu considerate depăşite sau imposibile.

(Anul Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena - Joi, 24 octombrie 2013)

Mormântul Sfintei Elena

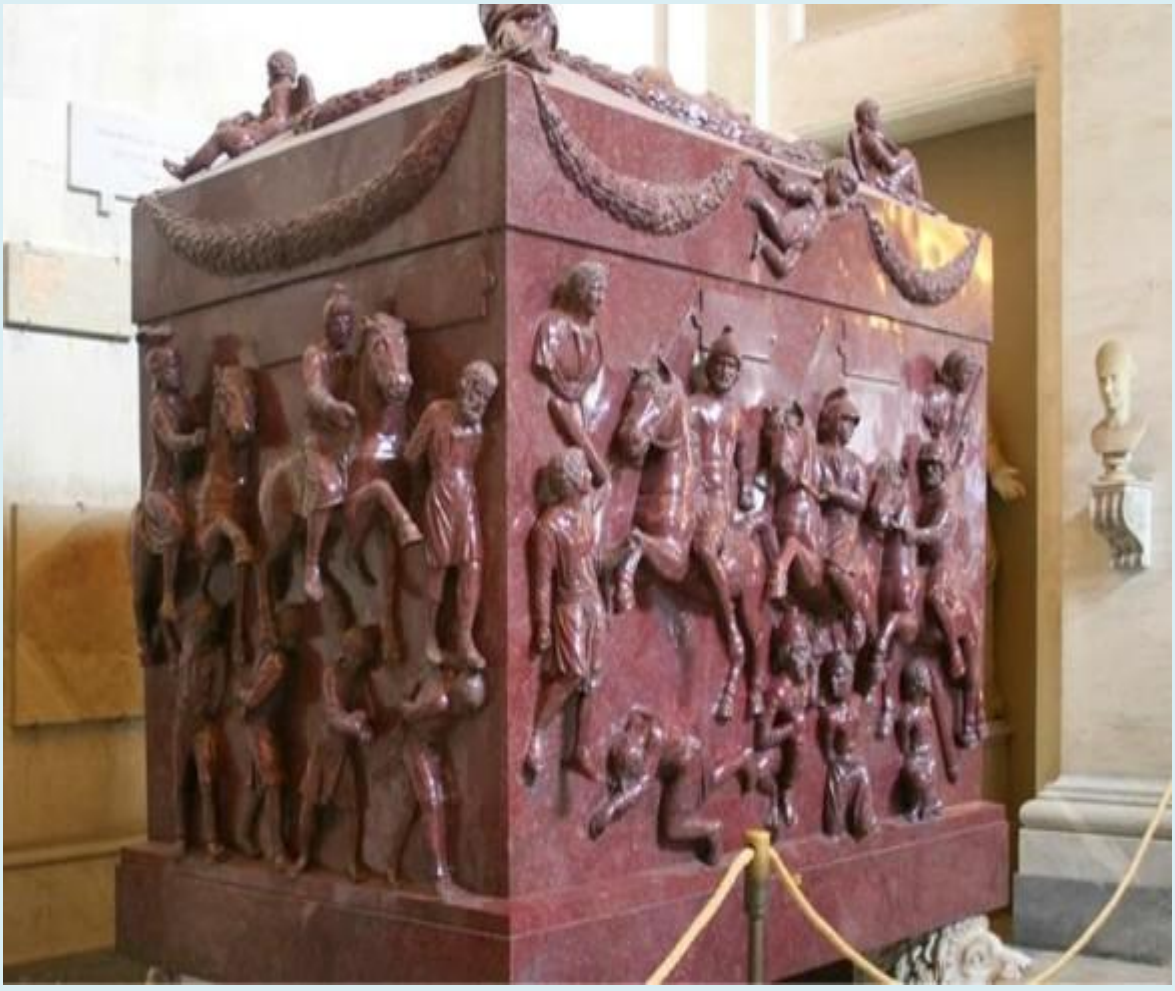

Sarcofagul în care s-a păstrat veacuri la rând sfinţitul trup al Sfintei Elena

Sfânta Elena a trecut la Domnul în Nicomidia Asiei Mici, la vârsta de 80 de ani, avându-l alături pe fiul ei Constantin, după cum ne informează Eusebiu (De Vita Constantini, 3:46).

Faptul că la începuturile lui 329 d.Hr. încetează brusc baterea de monezi cu chipul împărătesei Elena ne conduce la concluzia că moartea ei a survenit cândva pe la sfârşitul anului 328, începutul lui 329.

Trupul ei a fost dus la Roma, unde a fost îngropat cu onoruri imperiale în mausoleul de pe antica Via Labicana.

Medalie de aur masiv. Monetăria Nicomidiei 324-325. FL(avia) HELENA AUGUSTA. Sfânta Elena. Pe monezile romane imperiale, chipurile erau reprezentate în conformitate cu trăsăturilor reale ale persoanelor respective.

Mausoleul de pe Via Labicana a fost construit de Constantin cel mare între anii 326 şi 330, iniţial ca mausoleu pentru el însuşi, însă în cele din urmă a fost folosit pentru îngroparea mamei sale.

Mausoleul Sfintei Elenei. Sfânta Elena a fost îngropată aici cu onoruri imperiale la începuturile secolului al IV-lea, într-un strălucit sarcofag de porfirit.

Trupul Sfintei Elena a fost pus într-un sarcofag de porfirit, aşa cum era obiceiul pentru familiile romane imperiale, dar mai târziu, nu se ştie când şi din ce motiv, sarcofagul va fi ascuns în catacombele lui Petru şi Marcelin, care se află în aceeaşi zonă, probabil pentru a se evita profanarea trupului de către barbarii care în cele din urmă vor distruge Imperiul Roman de Apus.

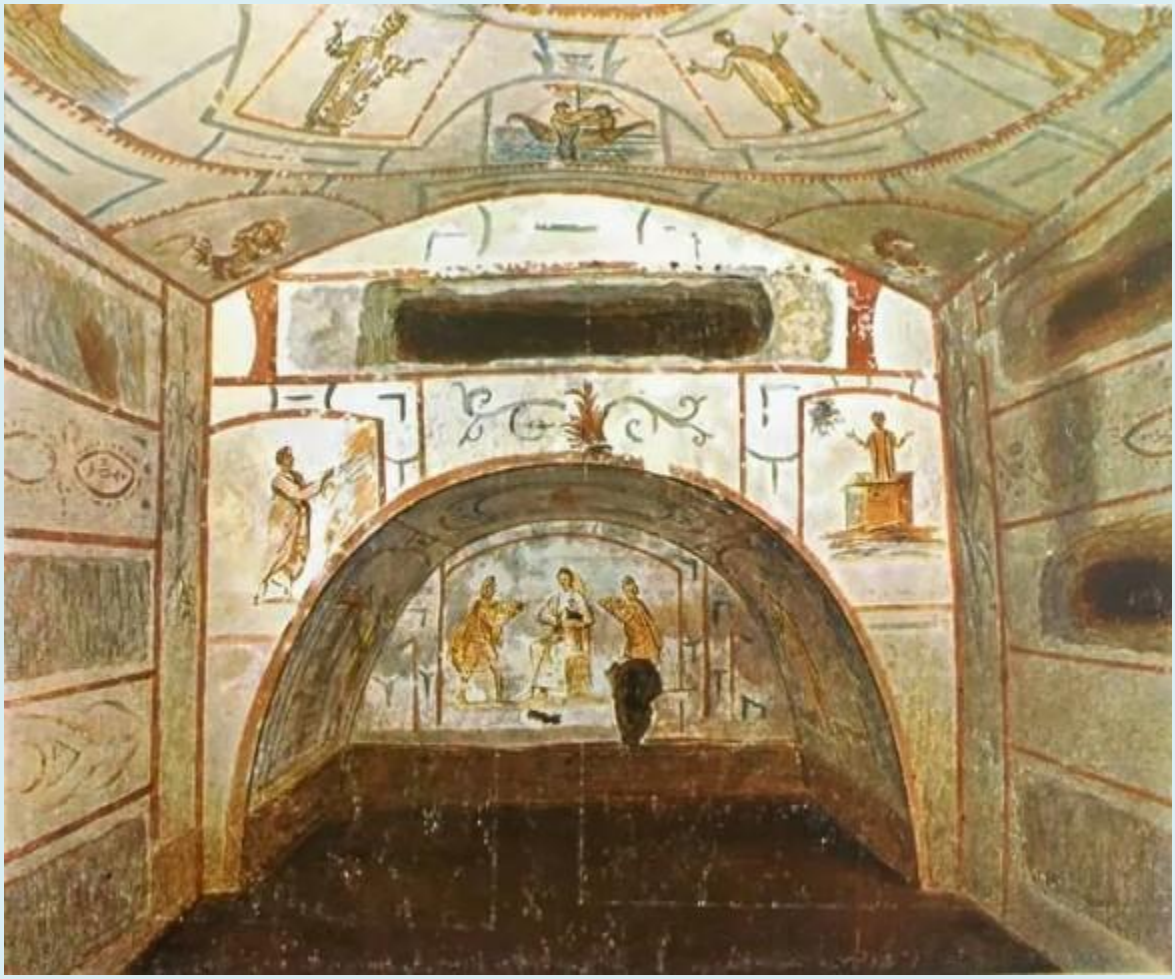

Vedere din catacombele lui Petru şi Marcelin – Roma. Sarcofagul Sfintei Elena va fi ascuns aici în vremurile tulburi de la sfârşitul Imperiului Roman de Apus.

Mai târziu, sarcofagul de porfirit care conţinea trupul ei va fi dus la Vatican, probabil în secolul al XI-lea, iar după renovarea Vaticanului din secolul al XVIII-lea (1777), va fi aşezat în muzeele Vaticanului, unde se află până azi.

Sarcofagul Sfintei Elena. A fost realizat cel mai probabil pentru Constantin cel mare. Călăreţi romani biruitori şi prizonieri barbari epuizaţi împodobesc de jur împrejur sarcofagul.

Monumentalul sarcofag de porfirit al Sfintei Elena a fost împodobit cu scene militare sculptate în relief care înfăţişează soldaţi romani călare şi prizonieri barbari, în timp ce capacul sarcofagului este împodobit cu Victorii şi Cupidoni purtând ghirlande. Ornamentaţia cu motive preponderent militare a sarcofagului, nepotrivită pentru îngroparea unei femei, i-a condus pe cercetători la ipoteza că iniţial sarcofagul a fost confecţionat pentru Constantin cel mare însuşi, cel mai probabil sau pentru soţul Sfintei Elena, Constanţius Chlorus.

Trupul Sfintei Elena nu se mai găseşte însă de multă vreme în sarcofag, ci a fost răspândit în toată Europa.

Vedere cu sarcofagul Sfintei Elena

Moaștele Sfintei împărătese Elena

Veneția găzduiește moaștele Sfintei împărătese Elena, mama Sfântului împărat Constantin. Sfânta Elena este cunoscută mai ales pentru descoperirea Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Mântuitorul.

Când a murit, împărăteasa a fost îngropată la Roma, apoi corpul său a fost transferat la Constantinopol.

În 1211 moaștele Sfintei Elena au fost furate de venețieni, în timpul uneia dintre Cruciade. De atunci, moaștele au rămas în Veneția.

© doxologia.ro

D · IM
VICTOR CAPPELLVS IMPERATOR MARITI
MVS MAXIMIS REBVS GESTIS III ET LX
ANNOS NATVS AB ANNO SALVTIS MCCCCLXVII
III IDVS MARCIAS INEVBOIA PERRIT HIC EIVS
OSSA IN CAELO ANIMA
MDCC CXLI
© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

S. THOMAE - AP.
S. IAC. MAI. AP.
S. MATH. AP.
S. BARTHOLOMAEI - AP.
S. LUCAE - EV.
S. MARCI EV.
PHILIP. AP.
© doxologia.ro

CONSTANTIN
CEL
MARE
© doxologia.ro

Duminică, 14 mai 2017, moaștele Sfintei împărătese Elena, împreună cu un fragment din lemnul Sfintei Cruci, au fost aduse din Italia în Atena (Grecia), spre închinare.

Este pentru prima oară când moaștele părăsesc Italia de la Cruciade până în prezent.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΝΗΣ | ROMFEA.GR

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΝΗΣ | ROMFEA.GR

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΝΗΣ | ROMFEA.GR

Împreună cu un fragment din Crucea Domnului, moaştele Sfintei Elena au fost întâmpinate duminică, 14 mai 2017, de PF Ieronim al II-lea, arhiepiscopul Atenei şi al întregii Elade, în Biserica Sfânta Barbara. Aici, prea fericirea sa a oficiat o slujbă de mulţumire.

https://www.youtube.com/watch?v=ttiQoAh01fg

https://www.youtube.com/watch?v=uP_Xe_aiRjg

Nikos Papachristou / Amen.gr

Nikos Papachristou / Amen.gr

Nikos Papachristou / Amen.gr

Nikos Papachristou / Amen.gr

Icoana şi moaştele Sfintei împărătese Elena din Anassis, la sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor

Anul acesta, la Sărbătoarea Sfântului cuvios Dimitrie cel nou, ocrotitorul Bucureştilor va fi adusă la Bucureşti din Mitropolia de Corint din Grecia icoana Sfintei împărătese Elena în care se păstrează părticele din cinstitul Lemn al Sfintei Cruci şi din moaştele Sfintei, de o delegaţie a Bisericii Greciei condusă de Înaltpreasfinţitul Părinte Dionisie, mitropolitul Corintului.

Sfintele Moaşte ale Sfintei întocmai cu apostolii Elena din Anassis, precum şi două părticele din cinstitul Lemn al Sfintei Cruci sunt păstrate din anul 1987 în

biserica Sfântului Nicolae - Aidonion, din cadrul Sfintei Mitropolii de Corint, Sikion, Zemeno, Tarsos şi Polifengos. Au fost duse acolo de către Părintele Iconom Dimitrie Zousia şi dăruite odată cu asumarea îndatoririlor sale de preot slujitor la această parohie, în data de 11 februarie 1987.

Sfintele Moaşte, precum şi cele două părticele din cinstitul Lemn al Sfintei Cruci, au fost primite de către părintele Dimitrie în ziua hirotoniei sale de la înaintaşul său, vrednicul de pomenire părintele Spiridon Filipopoulou, preot slujitor la Parohia Sfânta Treime - Gimnou vreme de 45 de ani, trecut la Domnul în anul 1952. Au fost păstrate de către părintele Spiridon, ca o moştenire sfântă pe care el o deţinea, într-o raclă de mici dimensiuni, alături de moaştele altor Sfinţi, primite de către acesta de la ieromonahii Nathanail şi Arsenie, vieţuitori ai mănăstirii „Maica Domnului Faneromeni" - Argolidos.

Astăzi, sfintele moaşte sunt păstrate în Biserica „Sfântul Nicolae" - Aidonion fiind aduse spre închinare în fiecare an cu ocazia hramului bisericii „Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena" Aidonon, în data de 21 mai, ziua prăznuirii sfinţilor.

Acestea constituie izvor de sfinţenie şi binecuvântare tuturor pelerinilor care cu credinţă se închină sfintelor moaşte.

Viaţa Sfintei împărătese Elena

Sfânta Elena s-a născut, cel mai probabil, în Drepanum (numit după aceea Helenopolis) din Golful Nicomidia şi se presupune că era fiica unui hangiu. O legendă ulterioară, menţionată de Geoffrey of Monmouth, pretinde că era fiica regelui britan Coel, care a căsătorit-o cu Constantius Chlorus I pentru a evita războaiele dintre britani şi Roma. Monmouth precizează apoi că ea a fost prezentată ca o regină deoarece nu avea fraţi care să moştenească tronul Britaniei. Constantius Chlorus a divorţat de ea (cca. în anul 292) pentru a se căsători cu fiica vitregă a lui Maximian, Teodora. Constantin, fiul Elenei, a devenit apoi împărat al Imperiului Roman şi ca urmare a ascensiunii acestuia, ea a devenit o prezenţă importantă la curtea imperială.

Potrivit istoricului Eusebiu, Sfânta Elena a primit botezul în anul 313. Sfânta împărătească a fost o creştină foarte evlavioasă sprijinind ridicarea a numeroase lăcaşuri de cult dintre care menţionăm: Biserica „Învierii Domnului" zidită lângă Sfântul Mormânt, biserica din Ghetsimani, (precum şi alte 18 lăcaşuri de cult). De asemenea, Sfânta Elena a mers la Ierusalim unde aflat, cu osteneală şi rugăciune, crucea pe care a fost răstignit Domnul Iisus Hristos. Sfânta Cruce a fost mai apoi înălţată solemn în văzul poporului creştin de Episcopul cetăţii

Ierusalimului, Macarie I, la 14 septembrie 326. Sfânta împărătească a trecut la cele veşnice la Roma, în anul 327.

Anda Postolache - 2013, an omagial pentru Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena

- În acest an va fi comemorat şi părintele profesor Dumitru Stăniloae

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul 2013 drept an omagial al Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena în Patriarhia Română, dar şi an comemorativ pentru părintele profesor Dumitru Stăniloae (1903-1993). Omagierea se datorează împlinirii a 1.700 de ani de la Edictul de la Milano (din anul 313), care oferea toleranţă religioasă creştinismului în cadrul Imperiului Roman, edict pus în aplicare la iniţiativa Sfântului împărat Constantin cel mare. Şi părintele Stăniloae se cuvenea amintit mai cu seamă în acest an, când se împlinesc 110 ani de la naşterea sa şi 20 de ani de la moarte.

Au scos creştinii din catacomb

Celebrarea anului Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena se va face în întregul cuprins al Patriarhiei Române, adică în toate episcopiile din ţară şi în cadrul celor ortodoxe române de peste hotare.

Activităţile de omagiere vor avea scopul de a prezenta rolul şi importanţa Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena la încetarea persecuţiilor asupra creştinilor în Imperiul Roman şi recunoaşterea creştinismului ca religie legală. Cei doi sfinţi au avut un rol hotărâtor în evoluţia creştinismului, lor datorându-se scoaterea creştinilor din catacombe, acolo unde erau nevoiţi să se întâlnească pentru a face slujbele lui Dumnezeu, într-o lume păgână în care erau omorâţi când îşi arătau credinţa. Aceşti doi mari Sfinţi au rămas în istorie şi ca mari ctitori de lăcaşuri sfinte, dar şi mari susţinători ai lucrării filantropice a Bisericii, lucruri ce vor fi evidenţiate din plin în lucrările ce se vor publica anul acesta.

Pelerinaje peste hotare

Între acţiunile care se vor desfăşura în Patriarhia Română amintim: publicarea mai multor studii, articole, cărţi tematice; desfăşurarea unor manifestări liturgice, duhovniceşti, educative, filantropice şi teologice; organizarea unor congrese, colocvii, seminarii, conferinţe preoţeşti pe tema „Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, promotori ai libertăţii religioase şi susţinători ai Bisericii”. Vor fi organizate, de asemenea, pelerinaje la Roma, Milano, Constantinopol, Ierusalim, Niş, precum şi în alte locuri unde se află vestigii ale ctitoriilor pe care le-au făcut Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena, pentru a putea fi cunoscută moştenirea religioasă şi culturală pe care ne-au lăsat-o.

Se va publica şi un album omagial consacrat Sfinţilor împăraţi în evlavia ortodoxă, iar Patriarhia va emite o medalie jubiliară cu Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena.

Catedrala Patriarhală le poartă hramul

În luna octombrie a acestui an, la Palatul Patriarhiei se vor organiza o şedinţă solemnă a Sfântului Sinod cu tema „2013 - Anul omagial al Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena” şi o expoziţie tematică ce va cuprinde cele mai frumoase şi reprezentative fresce, icoane, miniaturi, broderii şi ţesături, mozaicuri, vitralii, fotograme, reprezentându-i pe Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, precum şi biserici şi mănăstiri reprezentative cu hramul „Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena”.

Sfinţii împăraţi vor fi cinstiţi cu atât mai mult la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, al căror hram îl poartă, şi care este un lăcaş de cult care-şi are începuturile la mijlocul secolului al XVII-lea, fiind ctitorită din 1656 de voievodul Ţării Româneşti, Constantin Şerban Basarab (1654-1658).

Un obicei inaugurat în anul 2009

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât din anul 2008 ca fiecare an, în Patriarhia Română, să fie dedicat unei teme omagiale. Astfel, anul 2009 a fost Anul comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei († 379) şi al celorlalţi Sfinţi Capadocieni; Anul 2010 a fost al Crezului ortodox şi al Autocefaliei româneşti; 2011 a fost Anul omagial al Sfântului Botez şi al Sfintei Cununii, iar anul 2012 - Anul omagial al Sfântului Maslu şi al îngrijirii bolnavilor. Este cunoscută şi tema omagială pentru 2014: Anul omagial euharistic (al Sfintei Spovedanii şi al Sfintei Împărtăşanii) şi Anul comemorativ al Sfinţilor martiri Brâncoveni.

A suferit în închisorile comuniste

Anul 2013 va purta şi pecetea marelui teolog român care a fost părintele profesor Dumitru Stăniloae. Comemorarea acestui mare profesor şi autor de cărţi teologice, considerat unul dintre cei mai mari ai secolului trecut din întreaga lume ortodoxă, este o bucurie pentru şcolile de teologie, în special facultăţi, dar şi seminarii de gen din întreaga ţară. Părintele Dumitru Stăniloae se numără printre cei care au suferit în închisorile comuniste. Între cărţile pe care le-a scris amintim: traducerea şi diortosirea celor 12 volume din „Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvârşirii”, „Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama”, „Iisus Hristos sau restaurarea omului”, „Teologia Dogmatică şi Simbolică”, „Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă”, „Chipul nemuritor al lui Dumnezeu”. În anul comemorativ dedicat lui Dumitru Stăniloae vor fi organizate un concurs naţional privind cunoaşterea vieţii şi operei părintelui şi unele momente comemorative în Bucureşti şi în alte oraşe.

ROMANIA
10
2013
LEI
http://romaniancoins.org

De ziua Sfântului ierarh Nicolae au fost aduse moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena la Deva

Moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena în Deva:
https://www.youtube.com/watch?v=By0VTH7FbSQ
https://www.youtube.com/watch?v=xbiJEAXnds8

Anul acesta, cu ocazia Sfântului ierarh Nicolae, la hramul Catedralei Episcopale din Deva, au poposit în cetatea Devei, cu binecuvântarea Preafericitului părinte Daniel, patriarhul României, moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena. După ce au poposit în mai multe locuri din Episcopia Devei şi Hunedoarei, delegaţia Patriarhală condusă de Preasfinţitul părinte Varsanufie Prahoveanul, a făcut ca racla cu moaştele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena să ajungă în seara zilei de 05 decembrie 2013 în Deva.

Seara zilei de 05 decembrie 2013 va rămâne desigur în memoria credincioşilor deveni care au fost prezenţi la Catedrala Episcopală din Deva. La ora 17 s-a început procesiunea cu moaştele în jurul Catedralei Episcopale, apoi a urmat Vecernia unită cu Litia, săvârşită de Preasfinţitul părinte Andrei Făgărăşeanul, episcopul vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. Seara a fost încheiată de concertul de colinde al corului preoţesc Sacerdotes al Episcopiei Devei şi Hunedoarei, condus de părintele arhidiacon Daniel Balea.

A doua zi, 06 decembrie 2013, la ora 8, a început slujba Utreniei, iar apoi la ora 9 a fost aşteptat soborul de arhierei care a săvârşit Sfânta Liturghie, înconjuraţi de preoţi şi diaconi. La Sfânta Liturghie au participat:

- Preasfinţitul părinte Lucian, episcopul Caransebeşului,
- Preasfinţitul părinte Sebastian, episcopul Slatinei şi Romanaţilor,
- Preasfinţitul părinte Gurie, episcopul Devei şi Hunedoarei,
- Preasfinţitul părinte Varsanufie Prahoveanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor şi
- Preasfinţitul părinte Andrei Făgărăşeanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Sibiului.

La momentul predicii Preasfinţitul părinte Lucian, episcopul Caransebeşului, a amintit credincioşilor prezenţi despre viaţa Sfântului ierarh Nicolae, care ar trebui luată ca model pentru fiecare dintre noi.

La final, Preasfinţitul părinte Gurie, episcopul Devei şi Hunedoarei,a mulţumit tuturor credincioşilor pentru prezenţa la hramul Catedralei Episcopale din Deva, îndemnându-i la imitarea vieţi de milostenie a Sfântului ierarh Nicolae.

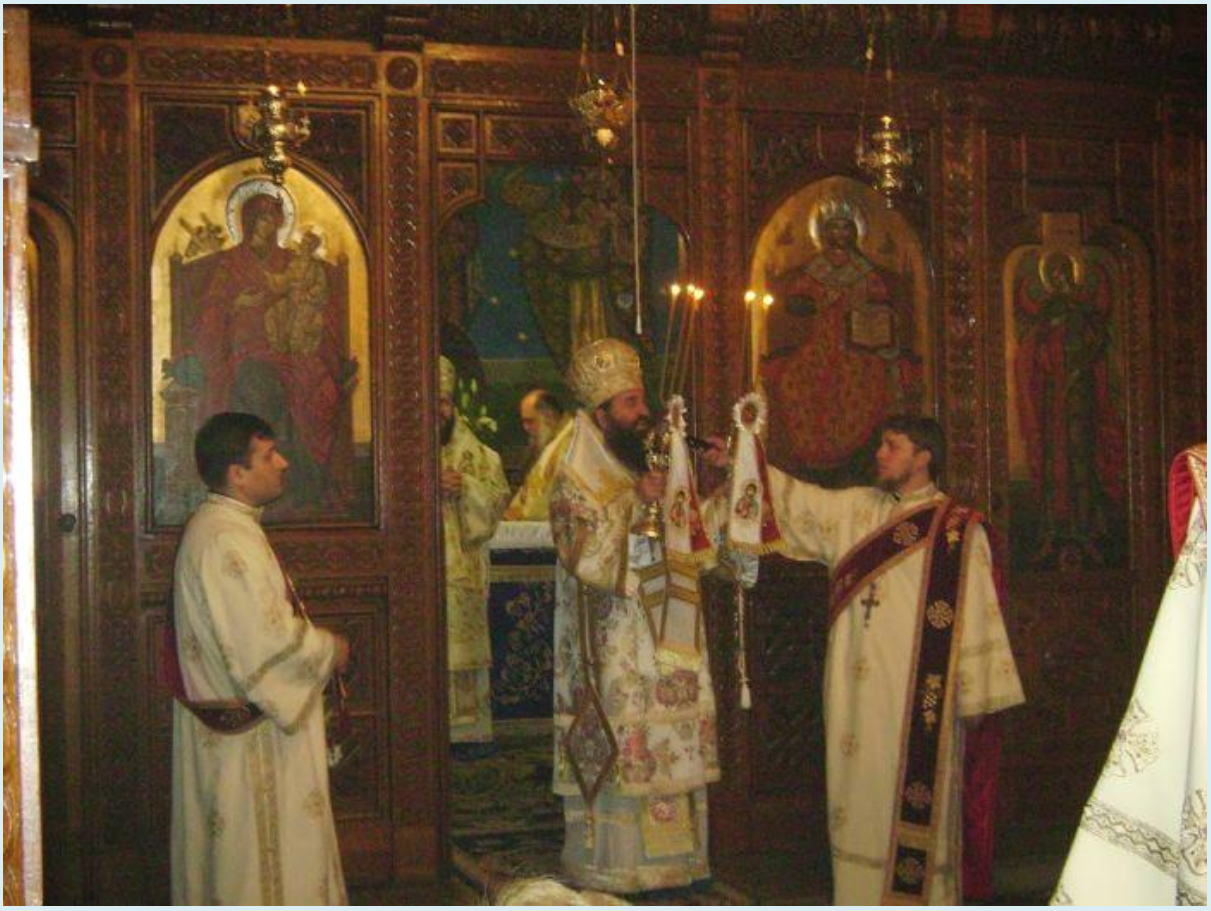

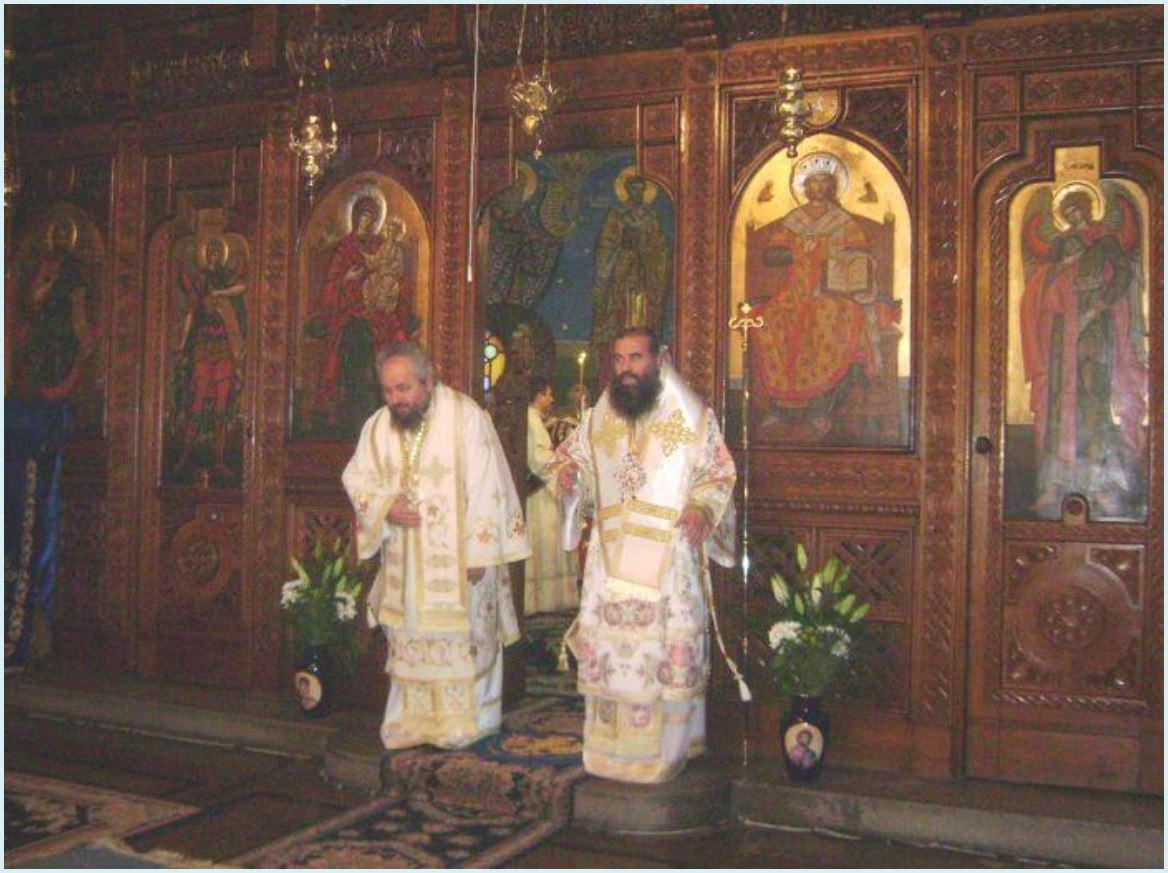

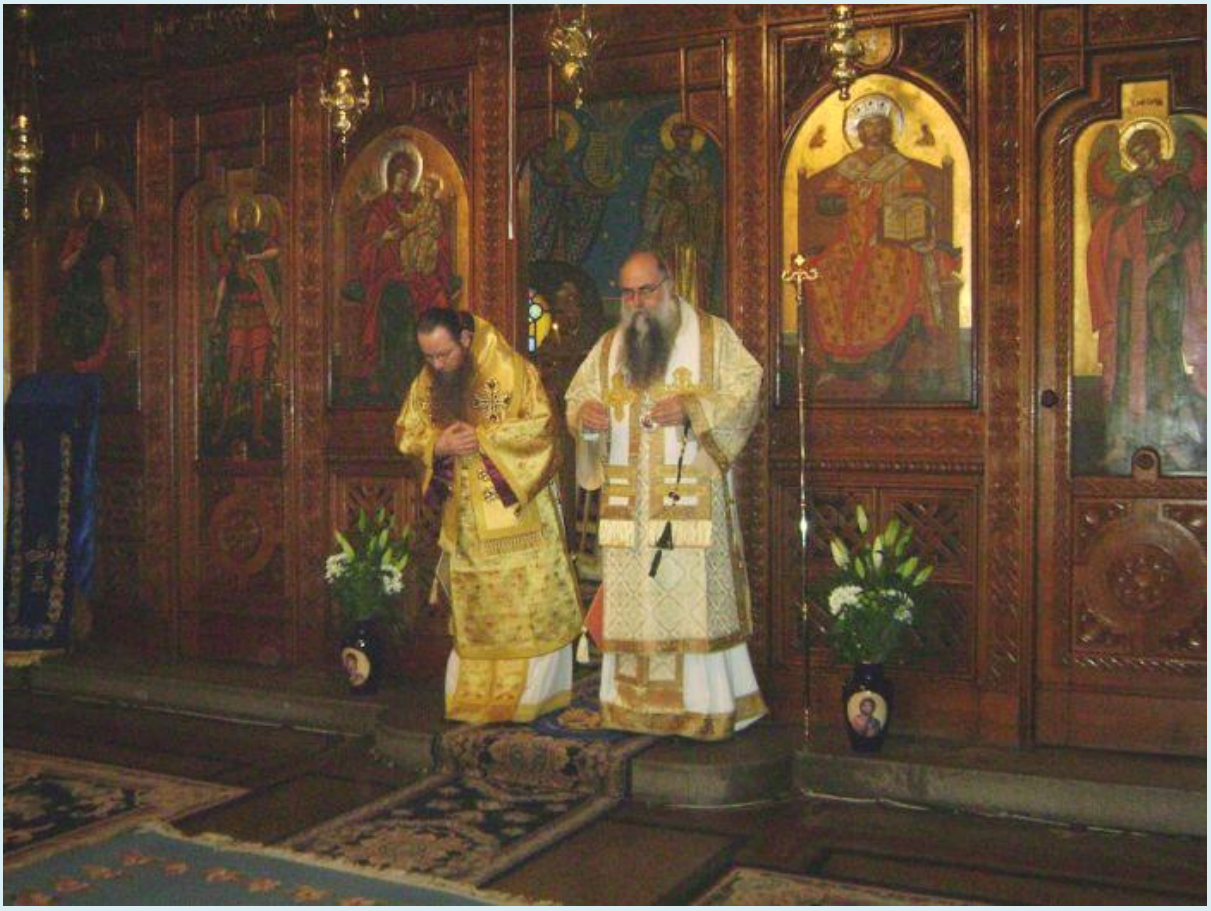

Luana Luban - Pe urmele Sfintei împărătese Elena... la Paris

Sfânta împărătească continuă să adune în jurul său numeroşi credincioşi (putem vorbi chiar de un grup internaţional), animaţi de bucuria de a fi împreună pentru a cinsti, într-o atmosferă de prietenie şi toleranţă, memoria şi sfinţenia uneia dintre cele mai mari personalităţi ale creştinismului.

La prima vedere, Parisul zilelor noastre seamănă mai mult cu un Turn Babel în stil arhitectonic haussmanian, decât cu un tărâm de pelerinaj, dar înlăturând voalul modernităţii şi al excentricităţilor, descoperi mai ales la picior, că marea capitală franceză este de fapt un depozitar uimitor de capodopere de artă şi relicve creştine, îmbogăţit şi de prezenţa deloc modestă a numeroase moaşte de sfinţi. Nu puţine sunt locurile sacre în Franţa pe care merită să le vizitezi pentru a-i cinsti pe ucenicii şi martirii creştini care au propovăduit Cuvântul lui Dumnezeu pe pământul galilor, dând mărturie generaţiilor actuale prin viaţa lor de aleasă trăire duhovnicească.

De exemplu, numai la Paris se găsesc o parte din moaştele Sfintei Maria Magdalena (păstrate în impunătoarea Biserică Sainte Marie Madeleine), ale Sfintei Genoveva, protectoarea capitalei franceze sau ale Sfântului Mucenic Dionisie Areopagitul (primul episcop al Parisului şi cel care a avut cinstea de a fi ucenicul Sfântului Pavel şi de a asista chiar la înmormântarea Fecioarei Maria), păstrate în faimoasa bazilică-necropolă Saint-Denis.

În toate marile catedrale ale Franţei, moaşte ale sfinţilor din diverse epoci sunt păstrate în relicvare aurite, înspre luminarea tuturor pelerinilor, ca exemple surprinzător de vii de credinţă, cinstire şi iubire faţă de Dumnezeu.

Dar, de această dată îmi doresc să vă port cu ochii spiritului pe urmele Sfintei împărătese Elena, ale cărei moaşte pot fi cinstite în cripta unei frumoase biserici din Paris care poartă numele a doi sfinţi foarte populari în lumea catolică şi anume, Sfântul Leu şi Sfântul Gilles (Egidiu în limba română). Situată chiar în buricul cosmopolitului târg de pe malurile Senei, mai precis în zgomotosul şi

mondenul cartier Les Halles, biserica „Saint Leu et Saint Gilles”, ale cărei origini le regăsim tocmai în secolul al XIII-lea, deţine nu numai o comoară de preţ precum sfintele rămăşiţe împărăteşti, ci are şi un destin eroic supravieţuind numeroaselor vicisitudini ale tulburatei istorii franceze.

În primul rând această biserică a prins rădăcini de piatră chiar pe strada Saint-Denis, o veche cale regală, martoră a numeroase cortegii triumfale sau mortuare care au însoţit secole de-a rândul pe cei mai iluştri împăraţi francezi.

În al doilea rând, se numără printre puţinele lăcaşuri de cult care au scăpat aproape nevătămate de furia Revoluţiei franceze. De asemenea, mai trebuie adăugat şi faptul că, în timpul Evului Mediu, actualul bulevard Saint-Denis era împânzit cu numeroase biserici şi chiar abaţii, dar singurul edificiu religios care a rămas în picioare până în prezent, aparţinând vechii istorii a acestui cartier popular, este Biserica Saint Leu, cea mai mică şi cea mai modestă dintre bisericile Parisului de la acea vreme.

Dar, istoria unei biserici nu se rezumă doar la istoria pietrelor care o compun ci este completă numai prin cunoaşterea evenimentelor care s-au petrecut sub cupola istoriei şi evident sub ochii Celui Prea Înalt.

Iar unul dintre cele mai semnificative evenimente din istoria acestei biserici constă tocmai în existenţa moaştelor Sfintei împărătese Elena, păstrate cu mare cinste într-o criptă pe cât de primitoare, pe atât de tainică.

Legenda spune că la începutul secolului al IX-lea, un călugăr pe nume Theutgise a adus de la Roma o parte din sfintele moaşte ale împărătesei Elena la abaţia benedictină din Hautvilliers, unde au fost păstrate într-un cufăr ascuns în spatele altarului. În timpul Revoluţiei franceze, pentru a le proteja de furia revoluţionarilor care distrugeau fără regrete toate simbolurile monarhiei şi chiar ale bisericii, moaştele prea nobilei împărătese au fost adăpostite în Biserica Saint Leu din Paris.

Am avut şansa de a pătrunde şi eu în acest spaţiu sacru cu ocazia unui pelerinaj înscris ca şi eveniment în cadrul festivalului „Din dragoste pentru frumos" organizat de Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale şi Meridionale din Franţa. Cu ocazia zilei de 21 mai, o zi însorită în care întreaga creştinătate i-a sărbătorit pe Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena, numeroşi credincioşi români care trăiesc în Franţa, dar şi oaspeţi creştini veniţi din România au traversat celebrele poduri pariziene trecând chiar şi prin faţa monumentalei catedrale Notre-Dame, păşind pe urmele a mii, zeci de mii de înaintaşi care au parcurs acelaşi drum impulsionaţi de dorinţa de a cinsti rămăşiţele sfinte ale unicei împărătese întocmai cu apostolii.

Deloc întâmplător, cea de-a III-a ediţie a festivalului „Din dragoste pentru frumos" a fost dedicată comemorării celor 1700 de ani de la emiterea Edictului de la Mediolanum, comemorarea acestui moment crucial din istoria creştinismului fiind nu numai o datorie de onoare, ci şi o bună ocazie de a readuce în actualitatea tulbure a prezentului importanţa acestui eveniment unic prin care credinţa creştină a căpătat o dimensiune publică ireversibilă.

Promovarea semnului Sfintei Cruci, creştinismul ca şi primă raţiune a existenţei personale, dar şi a unei societăţi bulversate politic şi social, sunt doar câteva dintre realizările esenţiale ale Împăratului Constantin cel mare care, astfel, a schimbat pentru totdeauna chipul lumii în care trăim. Dar, alături de profundele semnificaţii ale acestei aniversări, nu trebuie să uităm că tot ceea ce a realizat marele împărat s-a înfăptuit sub protecţia iubitoare de mântuire şi a rugăciunilor binecuvântatei sale maici, Sfânta Elena.

Nu cred că o singură zi din an este suficientă pentru a comemora personalitatea acestei „Doamne prea nobile" - Nobilissima Femina - titlu oferit mamei sale chiar de împăratul Constantin în semn de apreciere şi recunoştinţă. Izvor al desăvârşirii spirituale a fiului său, împărăteasa Elena este sau ar trebui să fie şi un model de autentică vieţuire creştină şi pentru femeile contemporane.

Venerată pentru sfinţenia vieţii sale, împărăteasa Elena a fost înzestrată şi cu cele mai nobile virtuţi umane: în primul rând milostenia, dărnicia sa necondiţionată de nici un rang social, modestia, smerenia, curiozitatea

binefăcătoare şi curajul de care a dat dovadă mărturisind fără încetare credinţa în Hristos Cel răstignit şi Înviat şi în puterea Sfintei Cruci.

Aşadar, şansa de a participa la pelerinaj alături de ceilalţi credincioşi români, mi-a procurat o dublă bucurie: în primul rând bucuria de a-mi manifesta credinţa într-o lume în care numele lui Dumnezeu tinde să devină un tabu şi în al doilea rând, redescoperirea unei personalităţi religioase care a îmbinat atât de armonios înţelepciunea cu evlavia şi filantropia.

Cinstirea Sfintei împărătese Elena la Paris

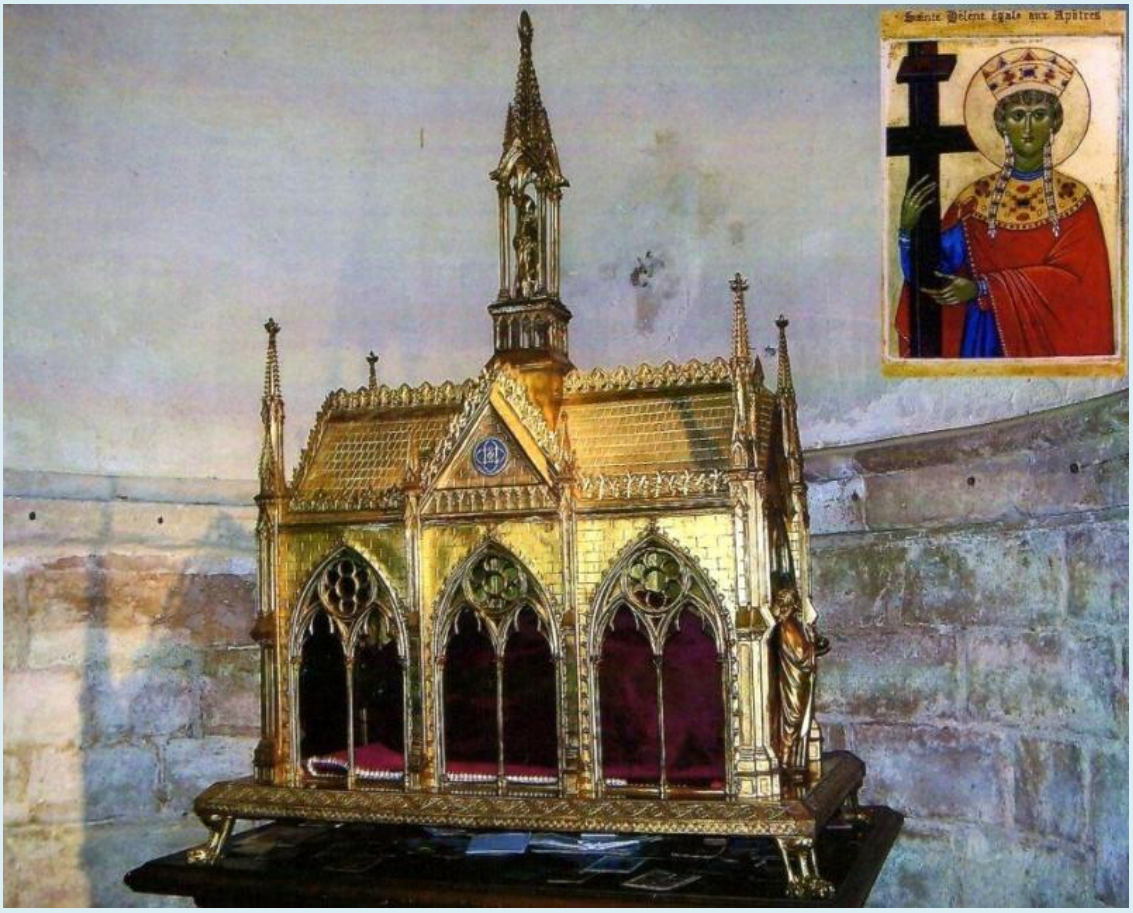

Primul cult special de cinstire a moaştelor împărătesei Elena, din ultimii 900 de ani, a avut loc în biserica Saint Leu pe data de 28 septembrie 1997, cinstire la care au participat reprezentanţi a numeroase biserici ortodoxe din Paris şi anume: Andréas Fyrillas, protopopul parohiei „Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena" a Patriarhiei de Constantinopol, preotul Grégoire Bertrand Hardy (cel dintâi protoiereu al Bisericii Ortodoxe Române în Franţa), protodiaconul André Chepelev (Parohia „Notre Dame Joie des Affligés et Saint Geneviève" a Patriarhiei Moscovei) şi Nicolae Nikisin, slujitor la parohia „Sfinţii Trei Ierarhi" (Patriarhia Moscovei). Ultimul, dar nu şi cel din urmă, motivat de un entuziasm neobosit, preotul ukrainian Nicolae Nikisin este şi cel care a avut ideea

perpetuării în mod constant a cinstirii memoriei sfintei împărătese. Astfel, pe data de 22 februarie 2003, la biserica Saint Leu a avut loc prima liturghie ortodoxă, o dată istorică înfăptuită prin reunirea mai multor preoţi ruşi din cadrul Bisericii Ortodoxe a Patriarhiei Moscovei şi a unui reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române.

La început aveau loc doar câteva slujbe pe an, comemorând cele mai importante date ale cinstirii memoriei împărătesei Elena:

- ⇒ *ziua comemorării aducerii sfintelor moaşte ale împărătesei de la Roma la mânăstirea benedictină de la Hautvillers (7 februarie),*
- ⇒ *urmată de aducerea moaştelor şi la Paris (20 noiembrie) şi*
- ⇒ *ziua comemorării Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena.*

Pe data de 17 martie 2003, moaştele împărătesei au fost depuse chiar în cripta Bisericii Saint Leu pentru a fi mai accesibile cinstirii de către credincioşi, în trecut relicvariu care adăpostea sfintele moaşte fiind suspendat la o înălţime de peste 10 metri în spatele altarului.

Din luna aprilie a anului 2002, în biserica pariziană au loc în mod constant slujbe religioase iar în fiecare zi de vineri se citeşte Acatistul „Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena”.

Debutând sub semnul unităţii creştine, cinstirea moaştelor împărătesei Elena reprezintă un eveniment care rămâne fidel vocaţiei sale, în timp formându-se chiar şi o mică comunitate în jurul sfintelor relicve, compusă în mare parte din credincioşi ruşi care aparţin diverselor parohii ortodoxe din Paris. Alături de aceştia pot fi întâlniţi şi numeroşi credincioşi sârbi, greci, români, francezi, ucrainieni, georgieni şi chiar japonezi.

Aşadar, Sfânta împărătească continuă să adune în jurul său numeroşi credincioşi (putem vorbi chiar de un grup internaţional), animaţi de bucuria de a fi împreună pentru a cinsti, într-o atmosferă de prietenie şi toleranţă, memoria şi sfinţenia uneia dintre cele mai mari personalităţi ale creştinismului.

Şi, pentru că lucrările înfăptuite din iubire sunt bine plăcute Domnului, din anul 2005, fraţii catolici au dăruit credincioşilor ortodocşi şi o capelă situată chiar în faţa criptei, capelă ce poartă numele Sfântului Serafim de Sarov. Un cadou inestimabil ce poate fi interpretat şi ca un mod de comuniune între cele două biserici, unul dintre punctele esenţiale ale dialogului teologic fiind tocmai împreuna-slăvire a sfinţilor comuni.

Căile Domnului sunt tainice dar, indiferent de ţara unde vieţuim, atunci când ne dorim cu ardoare ne conduc cu precizie spre locurile unde ne putem regăsi liniştea sufletească şi ne putem îmbogăţi spiritual cu frumuseţea oamenilor sfinţi.

Dacă paşii vă vor aduce vreodată la Paris, vă sfătuiesc să petreceţi câteva clipe în cripta frumoasei biserici Saint Leu, acolo unde, în liniştea rugăciunilor închinate Sfintei împărătese Elena veţi regăsi o mamă înţeleaptă şi o creştină curajoasă şi neobosită care luminează calea tuturor celor care aleg să trăiască în strălucirea Sfintei Cruci.

Deloc întâmplător, Elena îşi are originile în numele unei divinităţi a luminii, strălucirea acestei sfinte femei izvorând atât din autoritatea sa împărătească, cât mai ales din frumuseţea sufletului său înnobilat de asumarea existenţială totală a crucii.

La finalul acestui periplu, am înţeles că cine vrea să se mântuiască nu numai cu întrebarea să călătorească, ci şi cu pelerinajul. Aşadar, fiţi călători cu duhul şi în Duhul Sfânt!

Pictură

Agnolo Gaddi

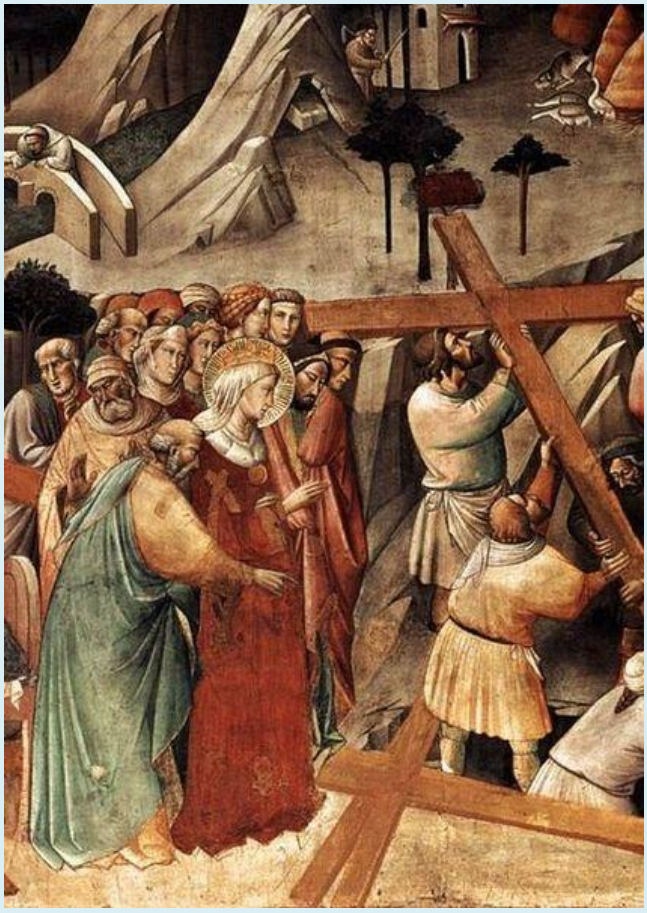

The finding of the True Cross, Agnolo Gaddi, Florence, 1380

Piero della Francesca

frescă cu bicicleta pe istoria Sfintei Cruci în Bazilica San Francesco (scena de tortură la ordinele lui Helena Kviriaka Iuda şi constată Crucea Domnului) 1458- 1466 ani ;

Cima da Conegliano

Sant'Elena (1495), olio su tavola, National Gallery of Art (Washington)

Veronese , două poze cu " Visul Sf. Elena” , e 1565 şi 1580 ani ;

Paolo Veronese - The Vision of St Helena (1565)

Paolo Veronese - The Vision of St Helena (1580)

Andrea Bolgi - Saint Helena holds the True Cross which she found in Jerusalem.

Saint Helena in the crossing of St. Peter's Basilica, Rome (1629–1639)

Giovanni Biliverti, " Descoperirea Elenei Sfânta Cruce ", în prima jumătate a secolului XVII (1621),

" Descoperirea Sfintei Cruci de către Sf.Elena", pictat în prima jumătate a secolului XVII (1621),

Sazonov

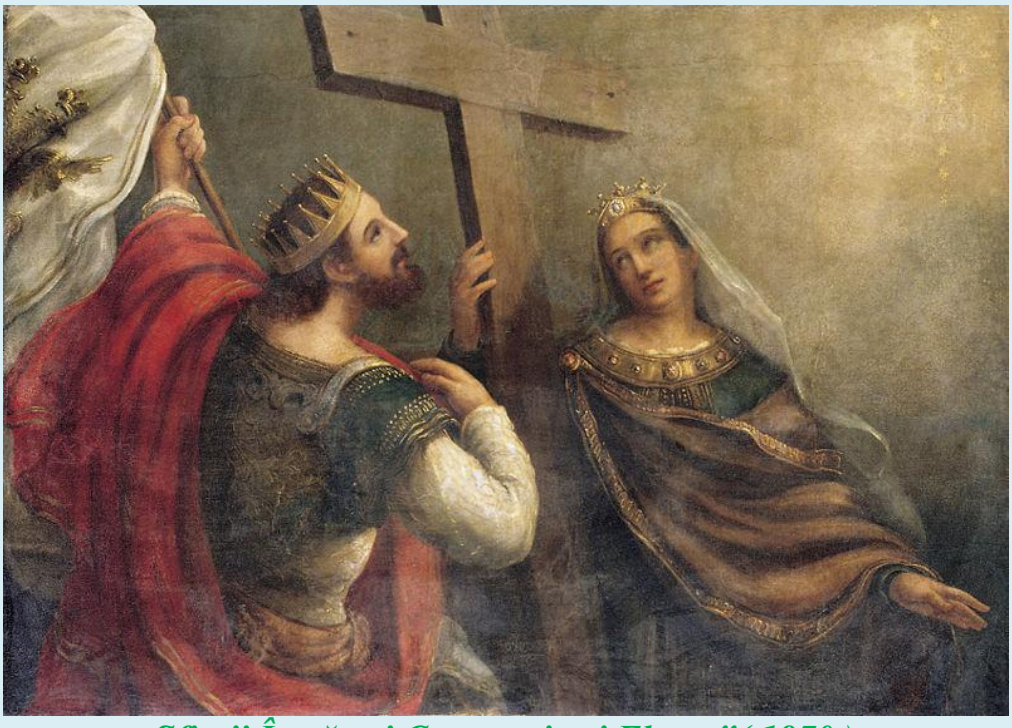

Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena "(1870)

Dali Salvador

" Saint Helena of Port Lligat " 1956.

Brosen

Icoană ortodoxă din Bulgaria reprezentând pe Constantin şi Elena care ţin Adevărata Cruce

Jan van Eyck

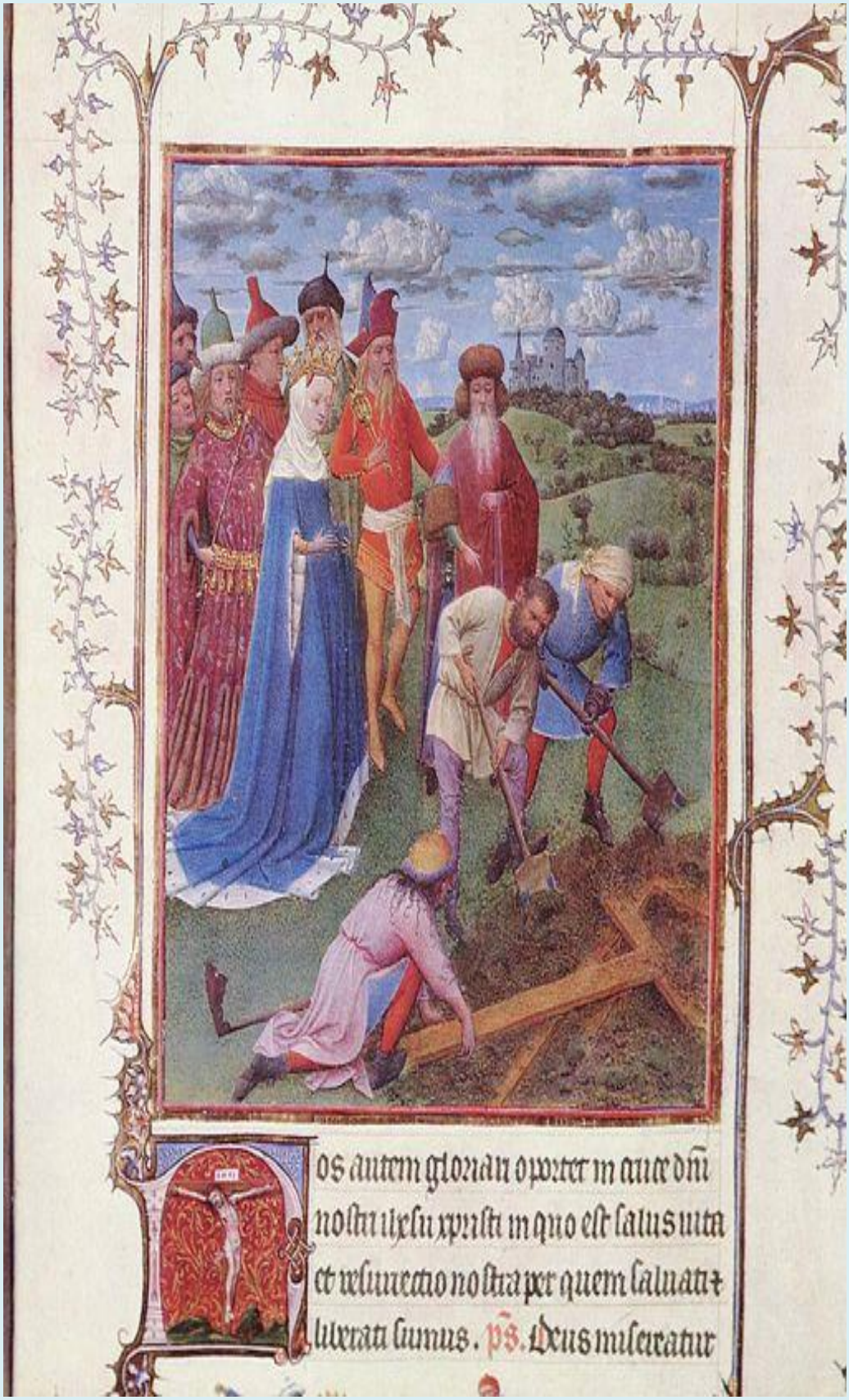

Găsirea Sfintei Cruci

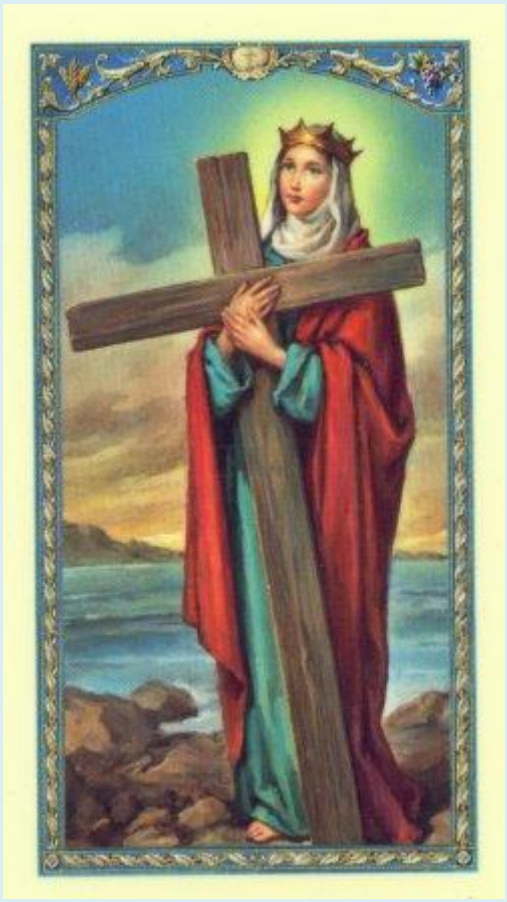

Coin of Flavia Iulia Helena, mother of Constantine

Statuia Sfintei Elena din Muzeul Capitolini

Mormântul cu moaștele Sfintei împărătese Elena și ale Sfântului mucenic Artemie - Biserica Santa Maria din Roma

Foto: Magda Buftea

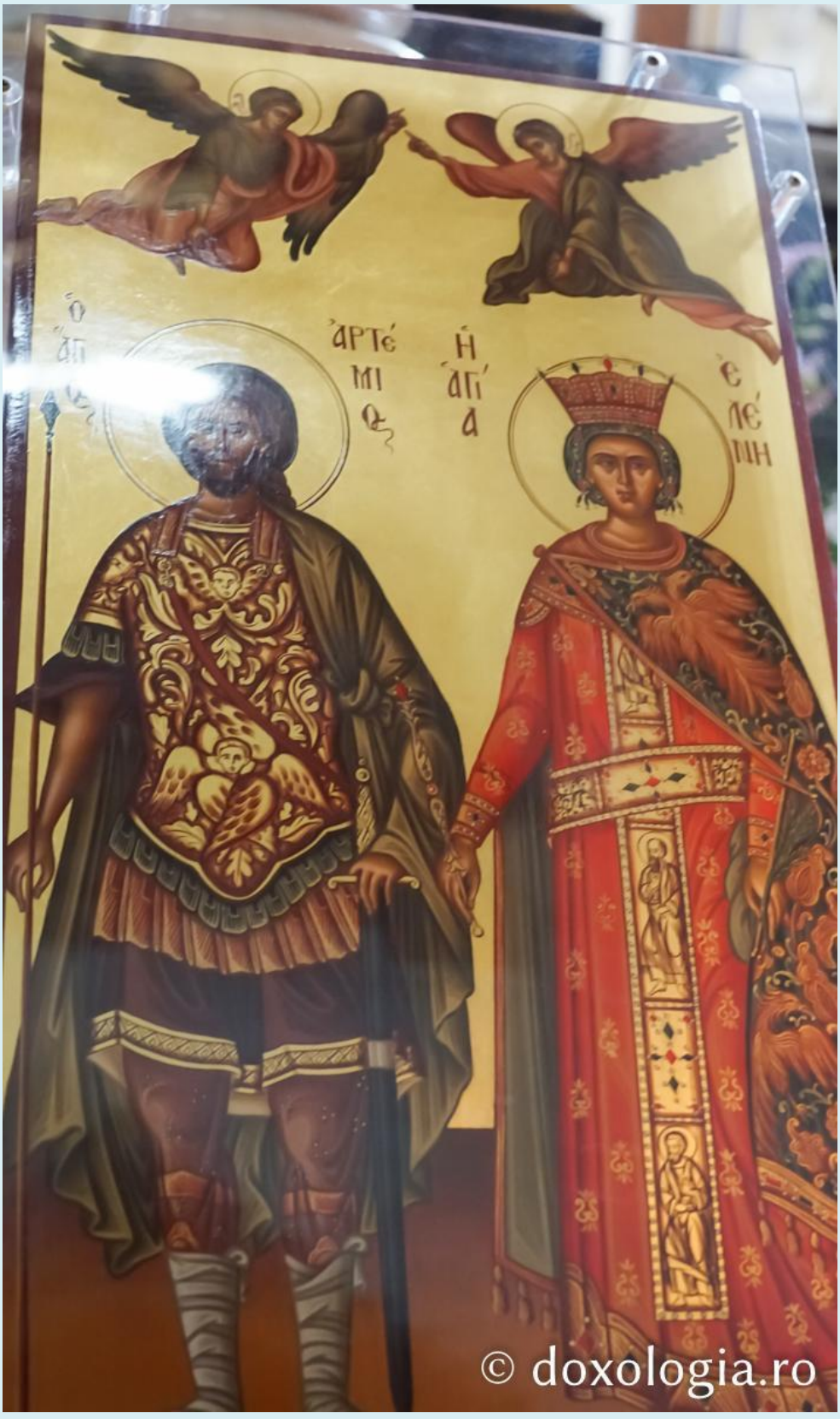

REGINA·COELI
LAETARE·ALLEL
© doxologia.ro

REGINA·COELI
LAETARE·ALLEL
© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

REGINA COELI
LAETARE ALLEL
© doxologia.ro

REGINA·COELI
LAETARE·ALLEL
© doxologia.ro

DEDICATA CREDITVR
IN QVO VIRGO SSMA
© doxologia.ro

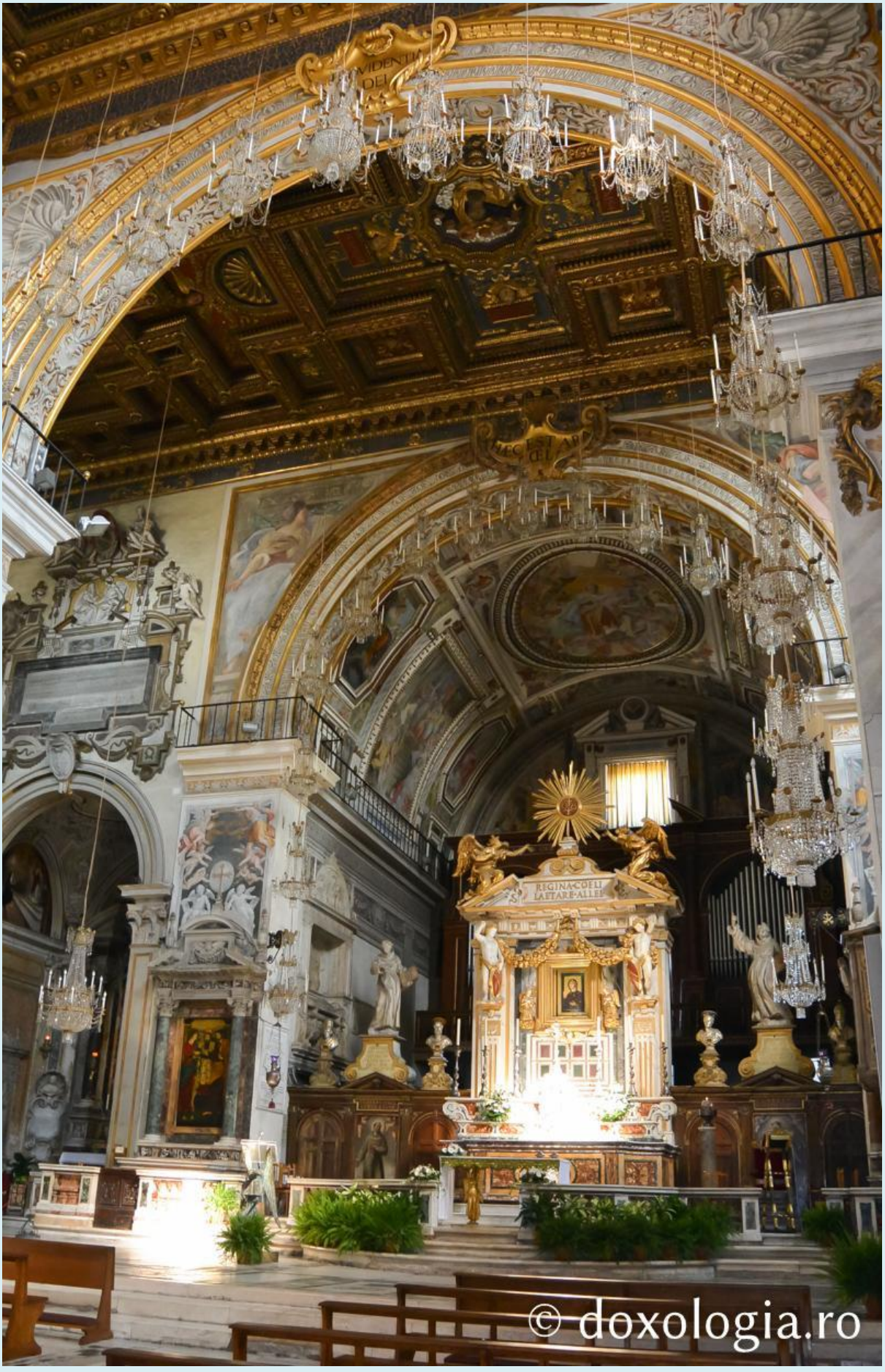
REGINA CŒLI
LÆTARE ALLE
© doxologia.ro

© doxologia.ro

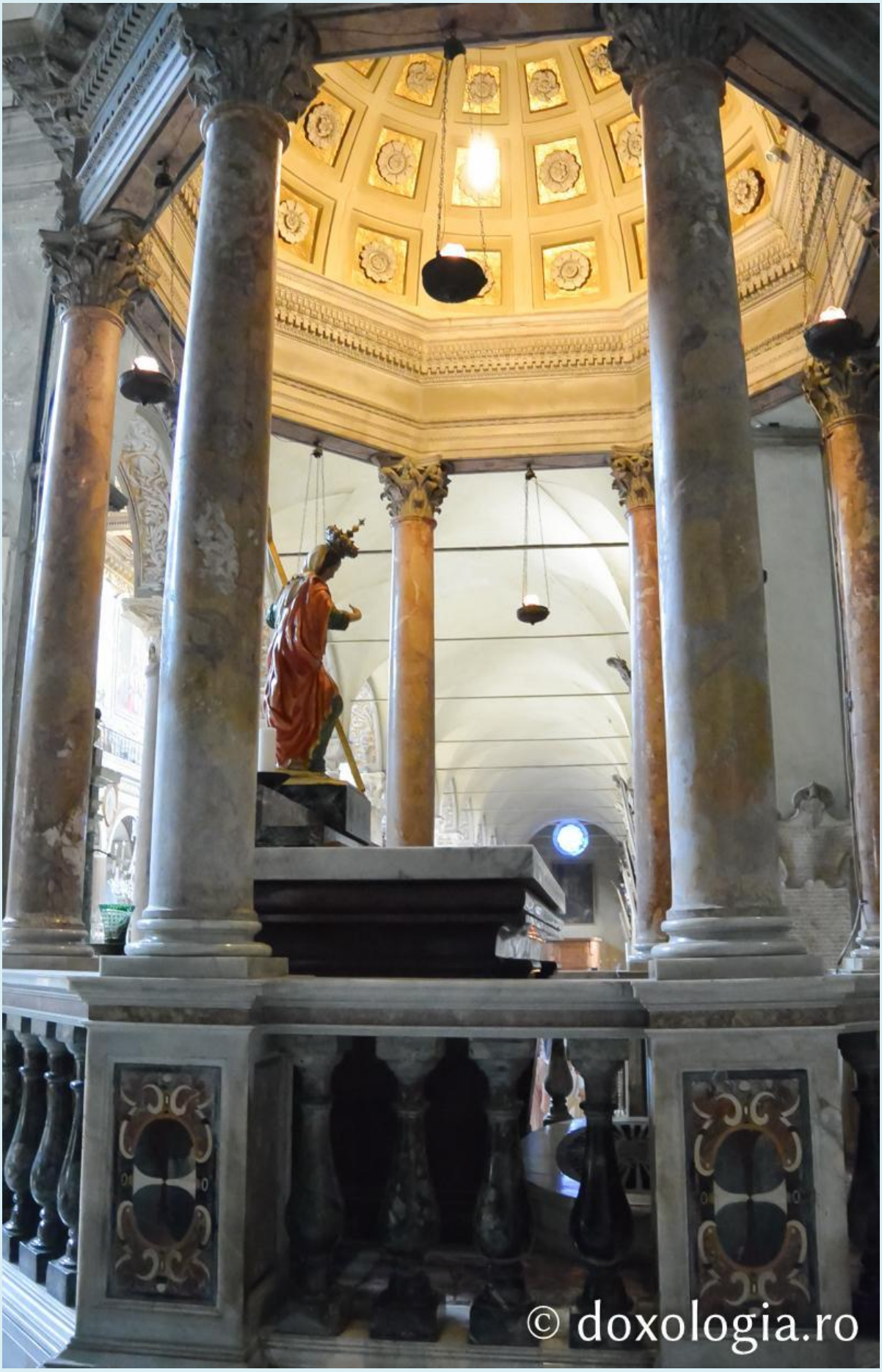
© doxologia.ro

© doxologia.ro

DEDICATA·CREDITVR
© doxologia.ro

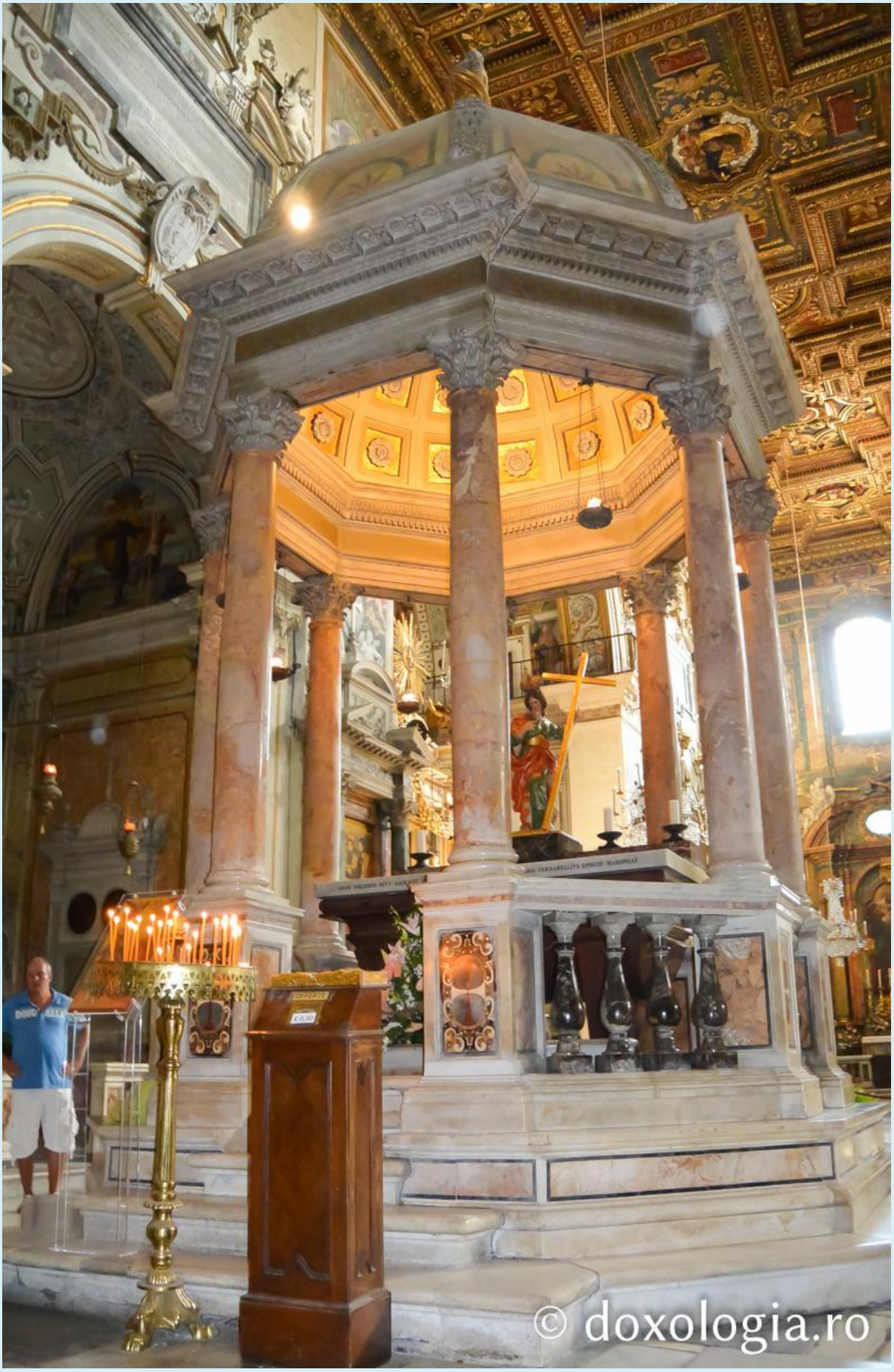
© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

OFFERTE
€ 0,50
© doxologia.ro

Paraclisul Sfintei Elena - Biserica Sfântului Mormânt

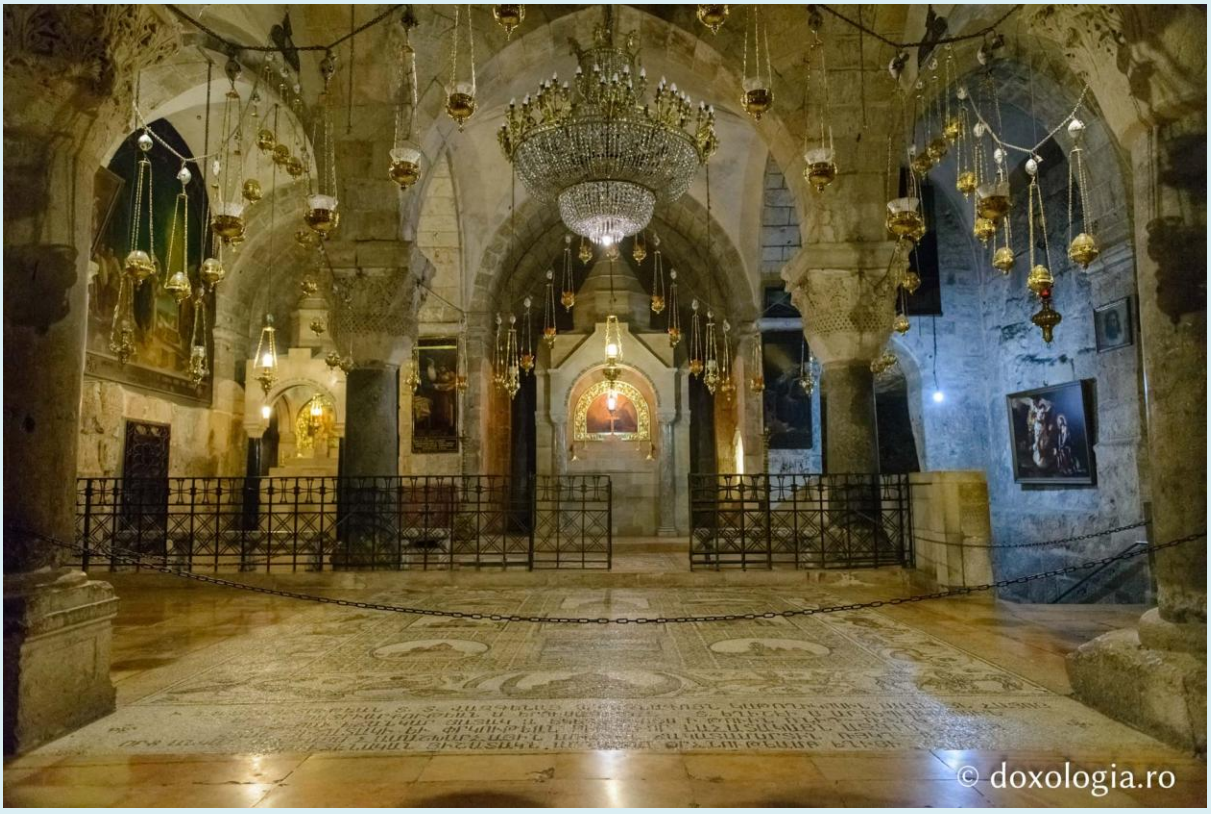

Paraclisul Sfintei Elena (Foto: pr. Silviu Cluci)

Paraclisul Sfintei Elena (Foto: pr. Silviu Cluci)

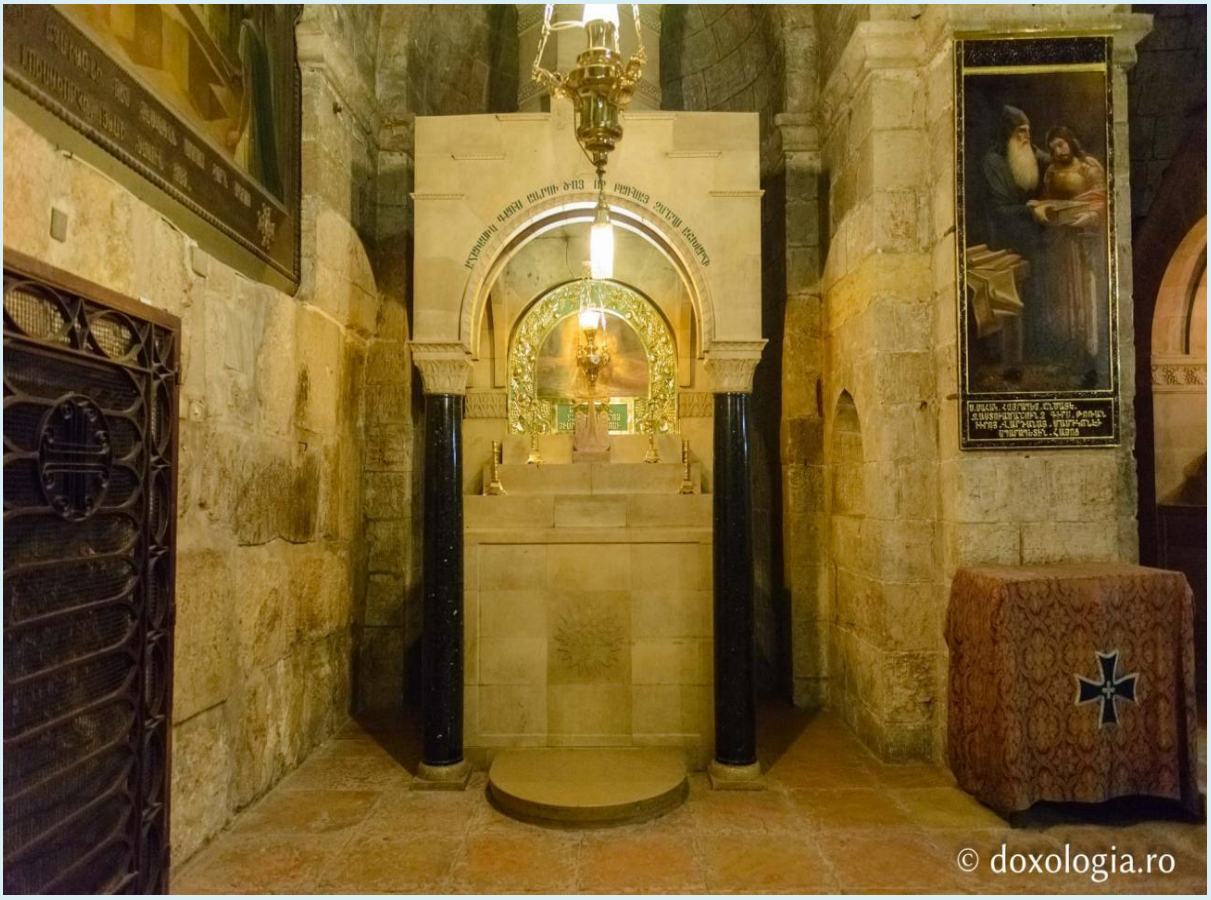

Paraclisul Sfintei Elena (Foto: pr. Silviu Cluci)

Paraclisul Sfintei Elena (Foto: pr. Silviu Cluci)

Paraclisul Sfintei Elena (Foto: Oana Nechifor)

Pereții laterali sunt acoperiți de o pădure de cruciulițe, care, după formă, par să fie de pe vremea cruciaților (Foto: Oana Nechifor)

Paraclisul Sfintei Elena este tetragonal și are deasupra o turlă, iar podeaua este împodobită cu mozaic. Pereții laterali sunt acoperiți de o pădure de cruciulițe care, după formă, par să fie de pe vremea cruciaților. Pelerinii le-au gravat, fie ca mărturie a devoțiunii lor față de Sfânta Cruce, fie ca o amintire a trecerii lor pe la locurile sfinte.

Citește și:
Biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim
Paraclisul lui Adam – Biserica Sfântului Mormânt
Paraclisul Cununii de spini – Biserica Sfântului Mormânt
Peștera aflării Cinstitei Cruci – Biserica Sfântului Mormânt
Paraclisul împărțirii hainelor Mântuitorului – Biserica Sfântului Mormânt
Paraclisul sutașului Longhin – Biserica Sfântului Mormânt
Paraclisul butucilor – Biserica Sfântului Mormânt
Temnița lui Hristos – Biserica Sfântului Mormânt

Paraclisul acesta a aparținut cândva etiopienilor care, din pricina dificultăților economice, au fost nevoiți să-l vândă armenilor, care îl dețin până astăzi și slujesc în altarul care se află în partea de răsărit.

Lângă altarul Sfintei Elena, în partea dreaptă, se află un altar închinat Sfântului Grigorie, luminătorul Armeniei. În partea stângă se află altarul tâlharului Disma, care pe cruce a primit făgăduința iertării.

În partea de miazăzi a paraclisului este o scară ce coboară spre Paraclisul aflării cinstitei Cruci unde, potrivit tradiției, Sfânta Elena a supravegheat lucrările pentru aflarea cinstitei Cruci. De aceea, astăzi poartă numele „Kathisma Sfintei Elena”.

(Foto) Paraclisele din Biserica Sfântului Mormânt:
https://doxologia.ro/foto-paraclisele-din-biserica-sfantului-mormant

Sursa: **https://doxologia.ro/paraclisul-sfintei-elena-biserica-sfantului-mormant**

Semnificaţia numelor Constantin şi Elena

Sfântul Constantin cel mare

Numele Constantin, cu forma feminină Constanţia sau Constanţa, şi cu numeroasele sale ramificaţii, este între cele mai răspândite; el provine de la cuvântul latinesc constans, constantis = ferm, hotărât, neschimbat; la început era doar un

supranume, dar, datorită renumelui împăratului Constantin, a fost preluat ca nume de botez, cu înţeles de: ***ferm, statornic, hotărât***, ***şi aminteşte creştinului cuvântul lui Hristos:*** „*Cine va răbda până la urmă, acela se va mântui*".

Sfânta împărătească Elena

Elena este un nume foarte vechi şi răspândit, mai ales, în lumea greacă; se pare că a fost numele unei divinităţi a luminii şi se aseamănă cu cuvintele greceşti : helàne = făclie, torţă, şi hèle = strălucirea soarelui; "***rază de soare***", poate avea şi formele: Ileana, Leana, Lina, Alen, Alina, Lenuş, Ela, Lili, Elen, Nelly, Ilona şi altele asemănătoare.

Elena în diferite limbi:

arabă: (ar) (hiilin, helen)
armeană: (hy) (Hegine)
armeana veche:(Heline)
mandarină: (zh) (Hailún)
cehă: Helena (cs)
daneză: Helene (da)
olandeză: Eliene (nl)
Esperanto: Heleno (eo)
estoniană: Helena (et)
finlandeză: Helena (fi)
franceză: Hélène (fr)
germană: Helene (de)
greacă: Ελ?νη (el)
hawaiană: Helena
maghiară: Ilona (hu)

islandeză: Elín (îs), Helena (îs)
irlandeză: Léan (ga)
italiană: Elena (it)
japoneză: ??? (ja) (Heren)
norvegiană: Helene (no)
portugheză: Elena (pt)
română: Ileana (ro)
rusă: (ru) (Jeléna) (ru) (Hélen)
scotina galică: Eilidh (gd)
spaniolă: Elena (es)
suedeză: Helena (sv)
ucraineană: (uk) (Oléna)

Istoria Sfintei Elena şi a fiului ei, Constantin ne arată că izvorul luminii sufleteşti este Crucea Sfântă a Mântuitorului şi ne îndeamnă să imprimăm pe steagul vieţii noastre acest semn dumnezeiesc.

La Roma, în Piaţa San Giovanni în Lateran, Sfântul părinte Sixt al V-lea a instalat, la intrarea în capela papală, Scara Sfântă, pe care tradiţia o respectă ca fiind scara pe care Mântuitorul a urcat la judecată în palatul lui Pilat din Pont. Ea este formată din 28 de trepte pe care Sfânta Elena le-a adus piatră cu piatră din Ierusalim şi le-a reconstituit în Cetatea Eternă. De secole şi secole, pelerinii o urcă în genunchi, în semn de adâncă veneraţie.

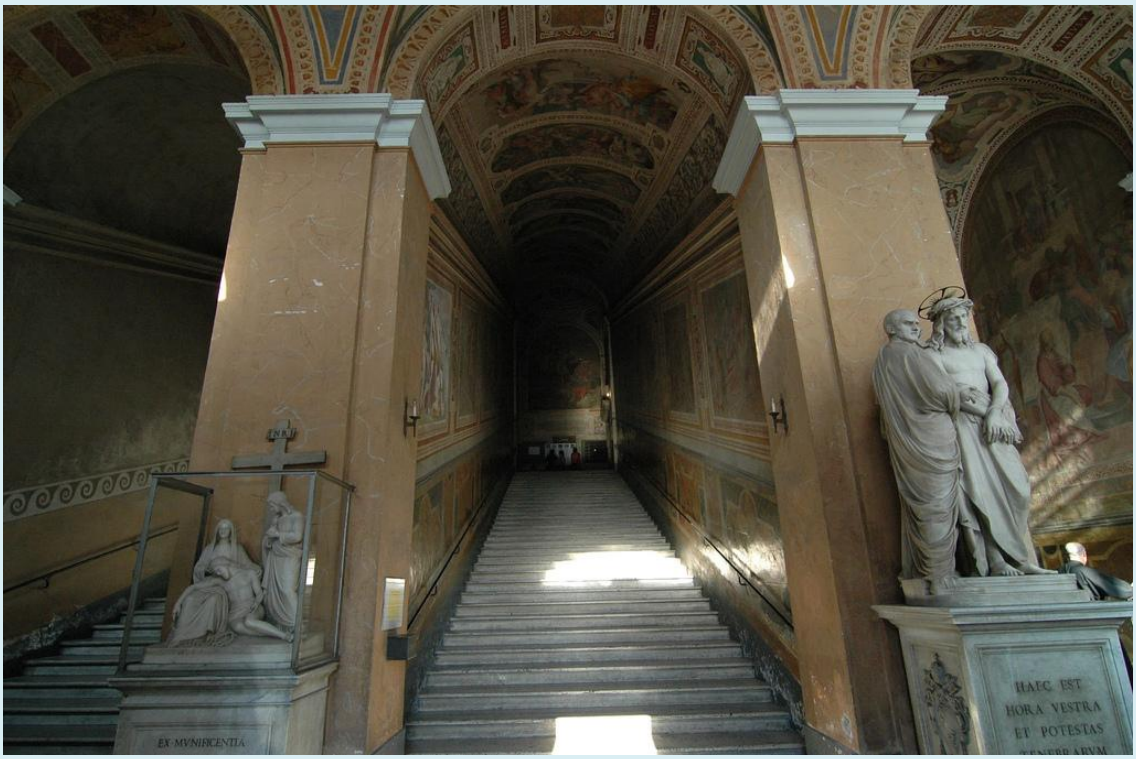

COLECȚIA ACATISTE ȘI VIEȚI DE SFINȚI

100

Viața și Acatistul Sfinților Împărați CONSTANTIN ȘI ELENA

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

„Chipul Crucii Tale pe cer văzându-l și, ca Pavel, chemarea nu de la oameni luând, cel între împărați Apostolul Tău, Doamne, împărătească cetate în mâinile Tale a pus, pe care, păzește-o totdeauna în pace, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule iubitorule de oameni.”

Troparul Sfinților Împărați
Constantin și Elena

www.editurapatriarhiei.ro
ISBN 978-973-616-254-1

Icoane

Dionisie din Furna arată că Sfânta împărătească Elena se zugrăveşte:

⇒ *în veşminte împărăteşti şi cu coroană pe cap, ţinând în mână o cruce.*
⇒ *La icoana Înălţării Sfintei Cruci (14 septembrie) se zugrăveşte alături de Sfântul Macarie I al Ierusalimului, în mijlocul nobilimii şi poporului de rând adunat, cu mâinile ridicate spre cinstita Cruce a Mântuitorului.*
⇒ *Cel mai adesea ea se zugrăveşte împreună cu Sfântul Constantin cel mare, între dânşii fiind zugrăvită Crucea Domnului.*

Conform Erminiei lui Dionisie din Furna (ed. Sophia, Bucureşti, 2000, pp. 145, 164, 174, 205, 214, 218, 236), Sfântul Constantin poate fi reprezentat după cum urmează:

⇒ *în rândul drepţilor, este reprezentat, în veşminte împărăteşti, ca tânăr cu un început de barbă, ţinând în mână o Cruce şi o Evanghelie;*
⇒ *împreună cu Sfânta Împărătească Elena, mama sa (pentru prăznuirea din 21 mai);*
⇒ *în registrul de jos din naosul bisericii, în dreptul stranei mici, spre stânga, înspre Altar, sunt reprezentaţi Sfinţii Constantin şi mama sa Elena împreună cu Crucea Domnului.*
⇒ *la reprezentarea Mântuitorului de la versetul "Toată suflarea să laude pe Domnul...", conducând ceata împăraţilor, zicând: "Slava şi întărirea împăraţilor celor drept-credincioşi."*
⇒ *la reprezentarea Acatistului Buneivestiri, la "De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar", înaintea cetei Sfinţilor împăraţi, zice: "Bucură-te, puterea şi coroana împăraţilor, Fecioară!";*
⇒ *la reprezentarea Sinodului Ecumenic de la Niceea (325), stând pe tron în mijlocul adunării Sfântului Sinod Ecumenic.*
⇒ *la reprezentarea minunilor Sfântului Nicolae, vedenia împăratului: palate, în care dreptul Constantin "doarme sus pe un pat de aur, învelit până la brâu cu o plapumă ţesută cu aur şi sfântul (Nicolae) deasupra capului lui îl înfricoşează şi puţintel mai încolo alt pat şi Avlavie dormind, pe care de asemenea îl înspăimântă sfântul" (despre această minune, a se vedea, de exemplu Viaţa Sfântului Nicolae).*
⇒ *Cel mai adesea, Sfântul Constantin este reprezentat împreună cu mama sa Elena şi cu Sfânta Cruce a Domnului.*

ЖИВОНАЧАЛЬНЫЙ КРЕСТЪ ГДНЪ
КОНСТАНТИНЪ
ЕЛЕНА

ЖИВОТВОРЯЩІЙ КРѢСТЪ ГДНЬ
КѠНСТАНТІНЪ
ЕЛЕНА

SFINȚII
CONSTANTIN
ȘI ELENA
PARAREAȚI

Sfânta împărătească Elena

ΙC ΧC
SANTA
ELENA

SFÂNTA
ÎMPĂRĂTEASĂ
ELENA

ІНЦІ
·СТ·
ЦРИЦА
·ЄЛЄ
НА·

СВ·РАВНО
АП·ЕЛЕ́НА

СВ· РАВНО
АП ЕЛЕ́НА

СТАА РАВНО
АП ЕЛЕ́НА

СВ. РАВНОАП.
ЦРЦА. ЕЛЕ́НА

Ὁ ἅγιος
Κωνσταντῖνος

СТЫЙ ВЕЛІКІЙ ЦРЬ
КѠНСТАНТІНЪ

Icoana făcătoare de minuni a Sfintei Împărătese Elena în care se păstrează părticele din cinstitul Lemn al Sfintei Cruci şi din moaştele Sfintei

SFINTII
IMPĂRAȚI
CONSTANTIN
ELENA

Sfintii
Imparati
Constantin
si Elena

ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ
ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ
conventofsaintelizabeth.org

IMP. CONSTANTIN
SF.
Sfintii Imparati Constantin si Elena
Buna-Vestire.net

Sf. Împărat CONSTANTIN
Sf. Împărăteasă ELENA
21 mai

SFINȚII
CONSTANTIN
ÎMPĂRAȚI
ȘI ELENA

ΟΙ ΑΓΙΟΙ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΚΑΙ ΕΛΕΝΗ
10.09.2012 13:5

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΚΑΙ Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ

SFINȚII ÎMPĂRAȚI
CONSTANTIN ȘI ELENA

SFINTII ÎMPĂRAȚI
CONSTANTIN ȘI ELENA

SF. ÎMPĂRAŢI CONSTANTIN ŞI MAMA SA ELENA
I N. R I
Sotodchi Mihail

SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA
21 mai

Sfintii Impărati
CONSTANTIN si ELENA

SF. IMPĂRAȚI CONSTANTIN și ELENA

SFINȚII ÎMPĂRAȚI
CONSTANTIN
ȘI ELENA

SF. ÎMP. CONSTANTIN
SF. ÎMP. ELENA

SFINȚII ÎMPĂRAȚI
CONSTAN-
TIN
ȘI MAMA SA
ELENA

SAINT
CONS
TANTI
NE
SAINT
HELE
N

I.H.R.I.

СВЕТИ СВЕТА
КОНСТА
НТИН
ЕЛЕНА

Γ"Α
ΚΩΝΣΤΑ
ΝΤΙ
ΝΟ
Γ"Α
ΕΛΕ
ΝΗ
Ι.Μ. Ὁσίου Μελετίου 1998

ΚΩΝ
ΣΤΑΝ
ΤΙΝΟΣ
ΟΙ ΑΓΙΟΙ
ΕΛΕ
ΝΗ

ΚΩΝ/ΤΙ
ΝΟ
ΕΛΕ
ΝΗ

Ο ΑΓΙΟΣ
ΚΩΝ/ΤΙ
ΝΟΣ
ΗΓΙΑ
ΕΛΕ
ΝΗ

ΑΓΙΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΑΓΙΑ
ΕΛΕΝΗ

ΟΒΑCΛVCΤΙCΔΕC
Ὁ ἅγι ος
Κωνσα ντινο ?
Ἡ ἁγί α
Ἑλέ νη

SF
CONSTANTIN
SF
ELENA

ΟΙ
ΑΓΙΟΙ
ΚΩΝΣΤΑΝ
ΤΙΝΟΣ
ΚΑΙ
ΕΛΕΝΗ

СВ. РАВНОАП. ЦРЪ КОНСТАНТИНЪ
СВ. РАВНОАП. ЦРИЦА ЕЛЕНА

Ο ΑΓΙΟΣ
ΚΩΝΣΤΑ
ΝΤΙΝΟΣ
ΑΓΙΑ
ΕΛΕΝΗ

Ὁ ἅγιος
ΚΩΝ/ΤΙ
ΝΟΣ
ΗΓΙΑ
ΕΛΕ
ΝΗ

SF ÎMPARAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA
IC
XC

Ο ΑΓΙΟΣ
ΙΣΑΑΚ
ΚΩΝΣΤΑ
ΝΤΙΝΟΣ
ΕΛΕΝΗ

Ο ΑΓΙΟΣ
ΙΣΑΑΚ
ΚΩΝΣΤΑ
ΝΤΙΝΟΣ
ΕΛΕΝΗ

ST CONSTANTINE
ST HELEN

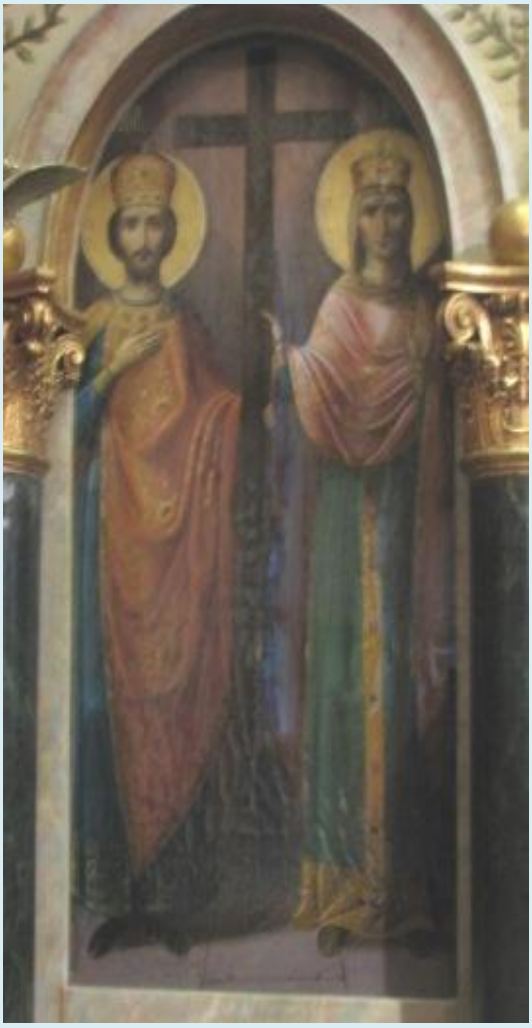

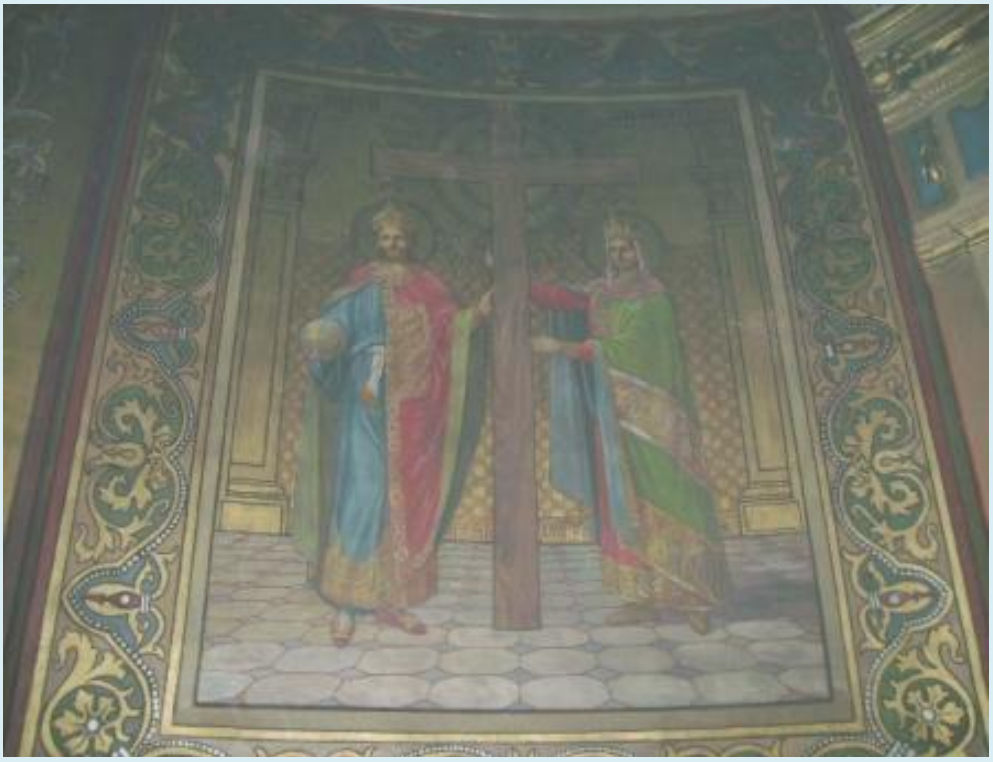

Ο ΑΓΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Η ΑΓΙΑ ΕΛΕΝΗ

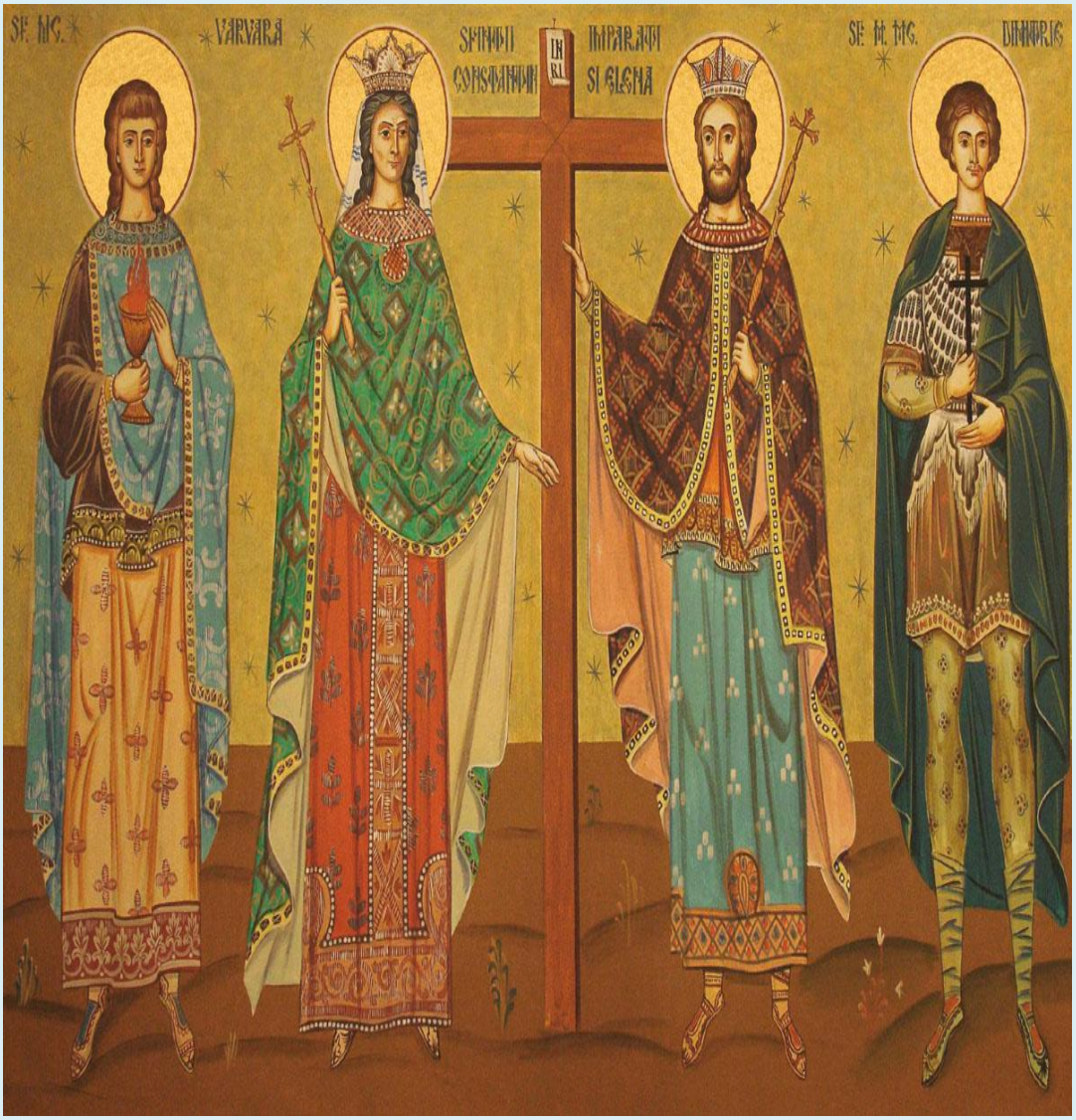
SF. MC. VARVARA
SFINTII CONSTANTIN
IMPARATI SI ELENA
SF. MC. DIMITRIE

IC XC
NI KA

SFINȚII
CONSTANTIN
ÎMPĂRAȚI
ȘI ELENA
IC
XC

ÎMP.
CONSTAN-
TIN
ȘI MAMA
SA
ELE-
NA
INRI
©doxologia.ro

SFINTII - IMPARATI
CONSTANTIN -
- ELENA
- CU - ACEASTA - ARMA - AM - BIRUIT -
ZIARUL LUMINA

©doxologia.ro

DOXOLOGIA.ro
Sfinții Împărați
Constantin
Elena

DOXOLOGIA.ro
Sfinții Împărați
Constantin
Elena

Sfinte întocmai cu Apostolii

BASILICA.RO

SF. M. MC. TECLA

24 SEPTEMBRIE

SF. NANA, ÎMPĂRĂTEASA GEORGIEI

1 OCTOMBRIE

SF. MARIAMNA

17 FEBRUARIE

SF. APFIA

19 FEBRUARIE

SF. MC. FOTINI SAMARINEANCA

26 FEBRUARIE

SF. ÎMPĂRĂTEASĂ ELENA

21 MAI

SF. OLGA, ÎMPĂRĂTEASA RUSIEI

11 IULIE

SF. NINA

14 IANUARIE

SF. MARIA MAGDALENA

22 IULIE

7 Sfinte Împărătese

BASILICA.RO

Sf. Teodora (11 februarie)

Sf. Pulheria (17 februarie)

Sf. Ipomoni (13 martie)

Sf. Alexandra (21 aprilie)

Sf. Elena (21 mai)

Sf. Irina (9 august)

Sf. Teofana (16 decembrie)

Mame Sfinte Împărătese

Sf. Elena
mama Sf. Constantin cel Mare

- i-a inspirat fiului său râvnă în apărarea dreptei credințe

Sf. Ipomoni
împărăteasă a Imperiului Bizantin

- a avut opt copii, dintre care trei au fost monahi

Sf. Alexandra
soția împăratului Dioclețian

- și-a crescut fiica, pe Sf. Valeria, în dreapta credință

BASILICA.RO

Sfinte Mame

Sfânta Împărăteasă Elena, mama Sfântului Împărat Constantin cel Mare

Sfânta Elisabeta, mama Sfântului Prooroc, Înainte-Mergător și Botezător Ioan

Presfânta Fecioară Maria, Maica Domnului nostru Iisus Hristos

Sfânta Emilia, mama Sfântului Vasile cel Mare, a Sfintei Macrina cea Tânără, a Sfântului Petru al Sevastiei, a Sfântului Grigorie de Nyssa și a altor șase copii

Sfânta Ana, mama Preasfintei Fecioare Maria

ORTHODOX POSTERS

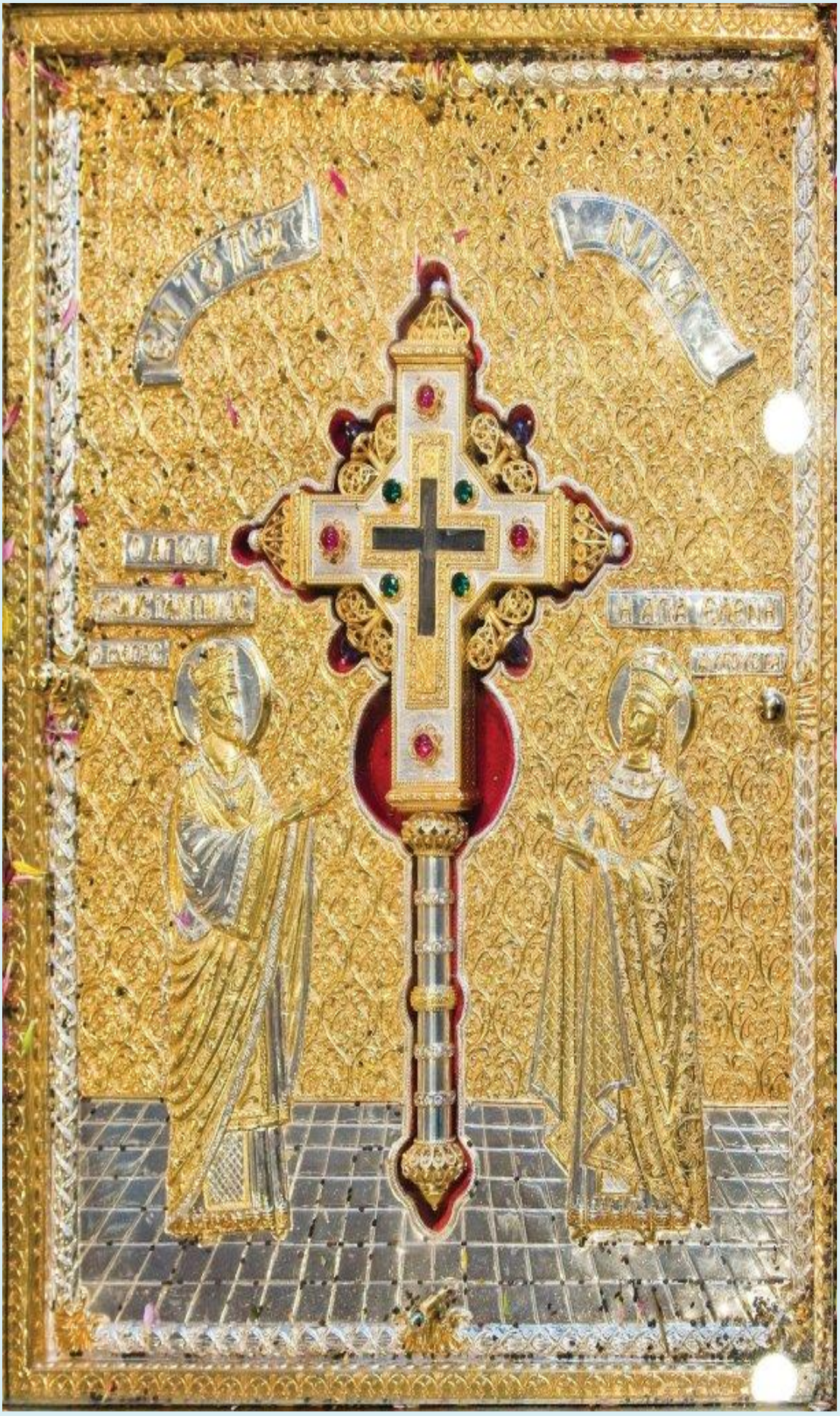

21 mai

Sfinții Împărați
întocmai cu Apostolii

Constantin

și mama sa,

Elena

articole icoane fotografii
acatist video predici

† Sfinții Împărați Constantin și Elena

Sfântul Împărat Constantin

- S-a născut în secolul al III-lea, în Serbia de astăzi.
- Fiind numit împărat după moartea tatălui său, a intrat în conflict cu Maxențiu, un tânăr care și-ar fi dorit tronul.
- În ziua premergătoare luptei dintre ei, Sfântul Constantin a văzut pe cer o cruce, iar în vis i s-a arătat Hristos, spunându-i să pună acest semn pe toate steagurile sale. Astfel a ieșit biruitor.
- În anul 313, printr-un decret, a făcut ca religia creștină să devină una de stat.

Sfânta Împărăteasă Elena

- Sfânta Elena este mama Sfântului Constantin.
- Împărăteasa Elena a fost cea care a descoperit Crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul.
- A zidit Biserica Sfântului Mormânt, pe cea din Bethleem, pe cea din Nazaret și multe alte locașuri.

©doxologia.ro

† Sfinții Împărați Constantin și Elena

Sfântul Împărat Constantin

- S-a născut în secolul al III-lea, în Serbia de astăzi.
- Fiind numit împărat după moartea tatălui său, a intrat în conflict cu Maxențiu, un tânăr care și-ar fi dorit tronul.
- În ziua premergătoare luptei dintre ei, Sfântul Constantin a văzut pe cer o cruce, iar în vis i s-a arătat Hristos, spunându-i să pună acest semn pe toate steagurile sale. Astfel a ieșit biruitor.
- În anul 313, printr-un decret, a făcut ca religia creștină să devină una de stat.

Sfânta Împărăteasă Elena

- Sfânta Elena este mama Sfântului Constantin.
- Împărăteasa Elena a fost cea care a descoperit Crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul.
- A zidit Biserica Sfântului Mormânt, pe cea din Bethleem, pe cea din Nazaret și multe alte locașuri.

©doxologia.ro

BASILICA.RO

6 lucruri pe care trebuie să le știi despre *Sfântul Împărat Constantin cel Mare*

din porunca lui a fost construit Constantinopolul,
capitala creştinismului răsăritean

înaintea bătăliei
de la Pontus Milvius,
i s-a arătat pe cer
semnul crucii şi a auzit
In hoc signo vinces (*În acest semn vei învinge*)

mama lui,
Sf. Împărăteasă Elena,
a descoperit adevărata
cruce a Mântuitorului şi
a construit prima biserică
de la Locurile Sfinte

a acordat libertate
creştinilor prin
Edictul de Milan (313)

a convocat
Sinodul I Ecumenic
de la Niceea (325)

a construit pentru creştini edificiile imperiale numite *bazilici*
de la care provine în limba română cuvântul *biserică*

Troparul Sfinților Mari Împărați, întocmai cu Apostolii, Constantin şi mama sa, Elena

21 Mai - Glasul 8

Chipul Crucii Tale pe cer
văzându-l şi ca Pavel chemarea
nu de la oameni luând, cel între
împărați Apostolul Tău, Doamne,
împărătească cetate în mâinile
Tale o a pus. Pe care păzeşte-o
totdeauna în pace, pentru
rugăciunile Născătoarei
de Dumnezeu, Unule
Iubitorule de oameni.

Sănătate trupească și sufletească le dorim tuturor celor care poartă numele Sfinților Împărați Constantin și Elena.

LA MULŢI ANI!

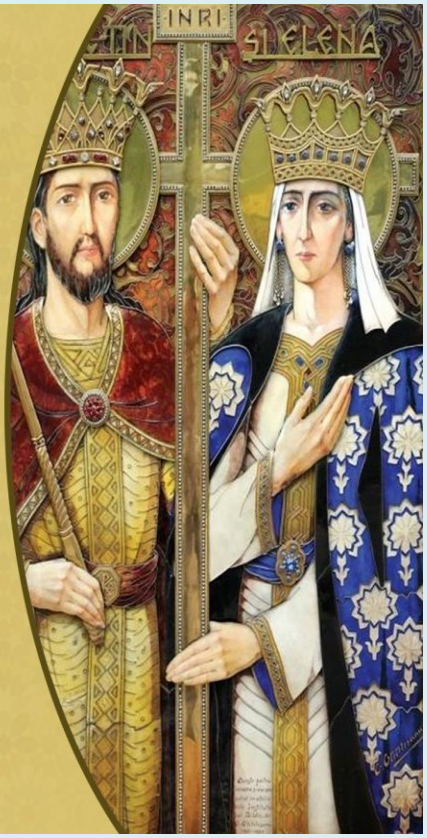

BASILICA.RO

Icoana Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena se deosebeşte de toate celelalte icoane pentru că ei poartă Sfânta Cruce între ei în mijloc. Sfântul Constantin a văzut Crucea pe cer, iar Sfânta Elena a descoperit Crucea la Ierusalim. Crucea este semnul iubirii jertfelnice a lui Hristos prin care se arată iubirea smerită a Preasfintei Treimi pentru umanitate, unind cerul cu pământul.

Noi ne rugăm Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena să dăruiască sănătate, ajutor mult, bucurie celor care zidesc biserici, celor care dau naştere copiilor şi îi cresc în credinţa creştină, arătându-le valorile credinţei creştine şi promovând iubirea faţă de Dumnezeu în rugăciune şi iubirea faţă de semeni în fapte bune. Tuturor celor care poartă numele de Constantin şi Elena le dorim ani mulţi cu sănătate, bucurie şi ajutor de la Dumnezeu! Întru mulţi ani!

Sfinții Împărați Constantin și Elena
să va călăuzească mereu!
LA MULȚI ANI !
FB/De suflet pentru suflet

Sănătate trupească și sufletească le
dorim tuturor celor care poartă numele
Sfinților Împărați
Constantin și Elena.
La mulți ani!
BASILICA.RO

Sănătate trupească și
sufletească le dorim tuturor
celor care poartă numele
Sfinților Împărați
Constantin și Elena.
La mulți ani!
BASILICA.RO

Sf. Constantin Si Elena

să vă ocrotească în fiecare zi,
să vă dăruiască sănătate, liniște și
binecuvântare, să nu lase ca speranța și
credința să se stingă în sufletele voastre,
sa vă umple inima de bucurie și să aducă
liniște în casa si familia voastră!

Tuturor Sărbătoritilor,

La Mulți Ani!

Sfinţii împăraţi Constantin şi Elena să aducă mângâiere şi speranţă tuturor celor ce poartă aceste nume.

Tuturor celor care poartă numele Sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena:

Să ai puterea să faci lumea mai bună şi să fericeşti pe toţi în jurul tău cu bunătatea ta, dragostea ta şi cu frumuseţea sufletului tău! La mulţi ani, Constantin!

Florile din luna mai să îţi aducă multă iubire în suflet, sănătate, admiraţia celor dragi şi multe dorinţe împlinite!Şi fie ca Sfânta Elena al cărei nume îl porţi, să vegheze şi să te ajute în toate clipele vieţii tale.